

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

BIL GWASANAETHAU CYMDEITHASOL A LLESIANT (CYMRU)

Memorandwm Esboniadol
yn ymgorffori'r
Aseiad Effaith Rheoleiddiol
a'r Nodiadau Esboniadol

Ionawr 2013

Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru)

Memorandwm Esboniadol

Paratowyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Adran Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Phlant Llywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Datganiad yr Aelod

Yn fy marn i byddai darpariaethau Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru), a gyflwynwyd gennyf ar 28 Ionawr 2013, o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Gwenda Thomas AC

Y Dirprwy Weinidog Plant a Gwasanaethau Cymdeithasol
Yr Aelod Cynulliad sy'n gyfrifol am y Bil

28 Ionawr 2013

Tudalen Gynnwys

RHAN 1 - TROSOLWG

1. Disgrifiad
2. Y Cefndir Deddfwriaethol
3. Diben y Ddeddfwriaeth a'r Effaith y Bwriedir iddi ei Chael
4. Ymgynghori
5. P er i wneud Is-ddeddfwriaeth
6. Aseiad Effaith Rheoleiddiol

RHAN 2 - ASESIAD EFFAITH RHEOLEIDDIOL

7. Opsiynau
8. Costau a Manteision
9. Adolygu ar ôl Gweithredu

RHAN 3 - ASESIAD O'R EFFAITH AR GYDRADDOLDEB

10. Y Nodweddion Gwarchoddedig
11. Hawliau Dynol
12. Y Gymraeg
13. Datblygu Cynaliadwy
14. Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)

ATODIAD 1 – NODIADAU ESBONIADOL

ATODIAD 2 – TABL TARDDIADAU

1. Disgrifiad

1. Mae Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yn darparu ar gyfer un Ddeddf i Gymru sy'n dwyn ynghyd ddyletswyddau a swyddogaethau awdurdodau lleol mewn perthynas â gwella llesiant y bobl hynny y mae angen gofal a chymorth arnynt, a'r gofalywr hynny y mae angen cymorth arnynt. Mae'r Bil yn darparu'r fframwaith statudol ar gyfer gwireddu ymrwymiad Llywodraeth Cymru i integreiddio'r gwasanaethau cymdeithasol er mwyn cynorthwyo pobl o bob oed, a chynorthwyo pobl fel rhan o deuluoedd a chymunedau.
2. Bydd yn trawsnewid y modd y caiff y gwasanaethau cymdeithasol eu darparu, yn bennaf drwy hybu annibyniaeth pobl er mwyn rhoi mwy o lais a rheolaeth iddynt. Bydd integreiddio a symleiddio'r gyfraith ar gyfer pobl hefyd yn rhoi mwy o gysondeb ac eglurder i'r bobl hynny sy'n defnyddio'r gwasanaethau cymdeithasol, eu gofalywr, staff yr awdurdodau lleol a'r cyrff sy'n bartneriaid iddynt, y llysoedd a'r farnwriaeth. Bydd y Bil yn hybu cydraddoldeb ac yn gwella ansawdd gwasanaethau a'r wybodaeth a gynigir i bobl, yn ogystal â sicrhau bod yna gymhellion priodol i gomisiynwyr sicrhau bod yna bwyslais ar y cyd ar atal ac ymyrryd yn gynnar.

2. Y Cefndir Deddfwriaethol

3. Mae gan Gynulliad Cenedlaethol y cymhwysedd deddfwriaethol i wneud y darpariaethau ym Mil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) o dan Ran 4 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.
4. Nodir y darpariaethau perthnasol yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006 yn adran 108 ac Atodlen 7.
5. Noda paragraff 15 o Ran 1 o Atodlen 7 y pynciau canlynol y caiff y Cynulliad ddeddfu arnynt, o dan y pennawd "Social Welfare". Nid yw'r testun hwn ar gael yn Gymraeg gan mai dyfyniad o ddeddfwriaeth a wnaed yn Saesneg yn unig ydyw:

"Social welfare including social services. Protection and well-being of children (including adoption and fostering) and of young adults. Care of children, young adults, vulnerable persons and older persons; including care standards. Badges for display on motor vehicles used by disabled persons."

6. Noda paragraff 14 o Ran 1 o Atodlen 7 y pynciau canlynol y caiff y Cynulliad ddeddfu arnynt, o dan y pennawd "Public administration":

"Public Services Ombudsman for Wales. Auditor General for Wales. Audit, examination, regulation and inspection of auditable public authorities. Inquiries in respect of matters in relation to which the Welsh Ministers, the First Minister or the Counsel General exercise functions. Equal opportunities in relation to equal opportunities for public authorities. Access to information held by open access public authorities". Wedi hynny, mae'r paragraff yn diffinio "auditable public authorities" ac "equal opportunity public authorities".

7. Noda paragraff 9 o Ran 1 o Atodlen 7 y pynciau canlynol y caiff y Cynulliad ddeddfu arnynt, o dan y pennawd "Health and health services":

"Promotion of Health. Prevention, treatment and alleviation of disease, illness, injury, disability and mental disorder. Control of disease. Family planning. Provision of health services, including medical, dental, ophthalmic, pharmaceutical and ancillary services and facilities. Clinical governance and standards of health care. Organisation and funding of national health service.

8. Noda paragraff 12 o Ran 1 o Atodlen 7 y pynciau canlynol y caiff y Cynulliad ddeddfu arnynt, o dan y pennawd "Local Government":

"Constitution, structure and areas of local authorities. Electoral arrangements for local authorities. Powers and duties of local authorities and their members and officers. Local government finance."

9. Mae'r darpariaethau ym Mil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad gan eu bod yn berthnasol i un neu fwy o'r pynciau hyn ac nad ydynt yn dod o dan unrhyw un o'r eithriadau a bennir yn Rhan 1 o Atodlen 7.
10. Mae'r cyfeiriad at baragraff 9 o Ran 1 o Atodlen 7 yn berthnasol i'r cynigion i ddiwygio Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 a'r cynigion i osod dyletswyddau newydd ar Fyrddau Iechyd Lleol ac Ymddiriedolaethau'r GIG.
11. Mae'r cyfeiriad at baragraff 14 o Ran 1 o Atodlen 7 yn berthnasol i'r cynigion i ddiwygio Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005.
12. Mae'r cyfeiriad at baragraff 12 o Ran 1 o Atodlen 7 yn berthnasol i'r cynigion i osod pwerau a dyletswyddau newydd ar awdurdodau lleol.

3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Diben

13. Diben Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) ('y Bil') yw nodi'r fframwaith deddfwriaethol craidd ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol yng Nghymru. Mae'n rhoi grym i'r polisi sydd yn y Papur Gwyn *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu*¹, sy'n rhoi ymateb Llywodraeth Cymru i'r heriau sylweddol sy'n wynebu'r gwasanaethau cymdeithasol o ganlyniad i'r cynnydd a'r newid yn yr hyn y mae cymdeithas yn ei ddisgwyl, newid demograffig a phrinder adnoddau.
14. Mae *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu* yn nodi'r fframwaith a'r meysydd blaenoriaeth sydd i'w trawsnewid er mwyn rhoi gwell cefnogaeth i bobl sydd angen gofal yng Nghymru. Bydd y Bil yn darparu'r seilwaith fel y gall awdurdodau lleol a'u partneriaid ymateb i'r heriau a dechrau ar y broses newid drwy rannu'r cyfrifoldeb am hybu llesiant pobl.
15. Mae'r Bil yn rhoi dyletswyddau ychwanegol ar awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd Lleol i gymryd camau i atal a lleihau angen pobl eu hardaloedd am ofal a chymorth. Byddai'r gwasanaethau "ataliol" hyn ar gael i bobl sy'n gymwys i dderbyn gwasanaethau gofal cymdeithasol ar hyn o bryd – carfan o ryw 150,000 i 200,000 – ond hefyd, o bosibl, i'r boblogaeth o 3 miliwn yng Nghymru. Mae hefyd yn cyflwyno fframwaith statudol ar gyfer diogelu 'Oedolion mewn Perygl', am y tro cyntaf erioed, ac yn symleiddio trefniadau presennol y Byrddau Diogelu.
16. Yn wahanol i Fil Gofal a Chymorth (Care and Support Bill) drafft yr Adran Iechyd, bydd Bil Cymru yn ymdrin â gwasanaethau gofal cymdeithasol ar gyfer plant, oedolion a'u gofalwyr. Cyhyd ag y bo modd, bydd yn integreiddio ac yn cysoni trefniadau fel bod yna set gyffredin o brosesau, **ar gyfer pobl**. Ac eithrio'r darpariaethau ar gyfer hygludedd, bydd y Bil hefyd yn darparu hawliau cyfartal i ofalwyr, sy'n golygu y bydd ganddynt yr un statws cyfreithiol â'r bobl y maent yn gofalu amdanynt. Mae holl statudau eraill y DU yn dal i drin y grwpiau hyn o bobl ar wahân.
17. Bydd y Bil hefyd yn cryfhau cydweithredu, yn darparu fframwaith ar gyfer integreiddio gwasanaethau allweddol (sydd i'w nodi gan Weinidogion Cymru) ac yn gosod dyletswyddau newydd ar awdurdodau lleol, ar Fyrddau Iechyd Lleol ac ar gyrff cyhoeddus eraill i wella llesiant pobl sydd angen gofal a chymorth (ar lefel y boblogaeth ac ar lefel unigol). Darpariaeth arall ynddo yw y gall Gweinidogion bennu fframwaith

---

¹ *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu (Llywodraeth Cymru, Chwefror 2011)*

<http://wales.gov.uk/topics/health/publications/socialcare/guidance1/services/?skip=1&lang=cy>

canlyniadau cenedlaethol newydd ac ymyrryd yn y ffordd y mae awdurdod lleol yn arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol, ar ôl rhoi rhybudd.

18. Mae 11 Rhan i'r Bil, fel y nodir isod:

- 1) Cyflwyniad
- 2) Swyddogaethau cyffredinol
- 3) Asesu anghenion unigolion
- 4) Diwallu anghenion
- 5) Codi ffioedd ac asesiadau ariannol
- 6) Plant sy'n derbyn gofal a phlant sy'n cael eu lletya
- 7) Diogelu
- 8) Swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol
- 9) Canlyniadau llesiant, cydweithrediad a phartneriaeth
- 10) Cwynion a sylwadau
- 11) Atodol a chyffredinol

Trosolwg o brif ddarpariaethau pob Rhan o'r Bil

Rhan 1 - Cyflwyniad

19. Mae'r Rhan hon yn bwrw golwg gyffredinol ar y Bil, yn darparu dehongliadau, ac yn rhoi diffiniad newydd, ehangach o lesiant, yn hytrach na'r hyn a geir mewn deddfwriaeth ar hyn o bryd.

Rhan 2 – Swyddogaethau Cyffredinol

Llesiant

20. Mae'r Rhan hon yn cynnwys dyletswyddau llesiant hollgynhwysol ar bobl sy'n arfer swyddogaethau o dan y Bil i geisio hybu llesiant pobl y mae angen gofal a chymorth arnynt, a gofalwyr y mae angen cymorth arnynt.

21. Mae'r Bil yn gosod dyletswyddau cyffredinol a strategol ar awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd Lleol i ddeall yn well nodweddion ac anghenion eu poblogaeth leol o bobl y mae angen gofal a chymorth arnynt a'r gofalwyr y mae angen cymorth arnynt. Bydd gwasanaethau o'r fath ar gael o fewn y gymuned fel rhan o ystod o ddarpariaethau cyffredinol ar gyfer llesiant, er mwyn lleihau, atal neu ohirio datblygiad anghenion sy'n gymwys ar gyfer gofal a chymorth. Bydd y dyletswyddau hyn hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol a byrddau iechyd lleol ystyried eu hasesiad anghenion lleol wrth baratoi eu Strategaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles, ac wrth wneud trefniadau i'w chyhoeddi.

Mentrau cymdeithasol

22. Mae'r Rhan hon hefyd yn cynnwys dyletswyddau newydd ar awdurdodau lleol i hybu'r gwaith o ddatblygu modelau darparu newydd yn ardaloedd yr awdurdodau lleol drwy fentrau cymdeithasol, cwmnïau cydweithredol,

gwasanaethau dan arweiniad defnyddwyr a gwasanaethau trydydd sector. Fel rhan o hyn gallai'r awdurdod lleol helpu i sefydlu busnes newydd sy'n perthyn i gategori cwmni cymdeithasol, neu gynorthwyo defnyddwyr gwasanaethau i ddod i drefniant cydweithredol i helpu ei gilydd â mân anghenion beunyddiol. Yn ôl y dyletswyddau newydd disgwylir hefyd i'r awdurdod lleol hybu'r ffaith fod y trydydd sector yn cynnig gwasanaethau ataliol fel rhan o'i drefniadau ar gyfer darparu gofal a chymorth, a rhoi gwybod i drigolion yr ardal pa wasanaethau sydd ar gael.

Gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy

23. Mae'r Bil yn cyflwyno dyletswydd ar awdurdodau lleol, gyda chymorth y Byrddau Iechyd Lleol, i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy i helpu pobl i ddeall sut y mae'r system gofal a chymorth yn gweithio, pa wasanaethau sydd ar gael yn yr ardal, a sut i gael gafael ar y gwasanaethau y mae arnynt eu hangen yn awr, ac yn y dyfodol. Mewn rhai achosion rhaid i'r awdurdodau lleol hefyd helpu pobl i sicrhau gofal a chymorth.

Rhan 3 – Aseu anghenion unigolion

24. Drwy'r Bil ar ei hyd, cynlluniwyd y darpariaethau i roi llais a rheolaeth i'r unigolyn o ran mynediad, aseu a bod yn gymwys i dderbyn gwasanaethau.

Hawl yr unigolyn i gael asesiad

25. Mae'r Bil yn darparu hawl ar gyfer asesiad (gan gynnwys asesiad o'r canlyniadau y mae'r unigolyn yn dymuno eu gweld) ar gyfer oedolion, plant (a'u teuluoedd) a gofalwyr os yw'n ymddangos i'r awdurdod lleol fod angen gofal a chymorth ar yr unigolyn (cymorth yn achos gofalwr). Bydd y pwyslais yn wahanol ym mhob achos, fodd bynnag. Er enghraifft, yn achos plentyn bydd y pwyslais ar ei ddatblygiad corfforol, deallusol, emosiynol a chymdeithasol; gallu ei rieni i ofalu; ac amgylchiadau eraill sy'n effeithio ar ei lesiant. Yn achos oedolion, bydd y pwyslais ar y canlyniad y mae'r oedolyn yn awyddus i'w weld yn ei fywyd bob dydd.

26. Mae'r Bil hefyd yn rhoi dyletswydd newydd ar awdurdodau lleol i gynnal 'asesiad o ofalwr'. Bydd y Bil yn berthnasol i ofalwyr ifanc a rhiant ofalwyr.

27. Mae hyn yn disodli'r gyfraith gyfredol, ac yn cael gwared ar y gofyniad bod yn rhaid i'r gofalwr fod yn darparu "swm sylweddol o ofal yn rheolaidd". Golyga hyn y bydd mwy o ofalwyr yn gallu cael gafael ar asesiad, ac y bydd y ddyletswydd yn debyg i'r un ar gyfer y bobl y maent yn eu cynorthwyo. Bydd hyn hefyd yn disodli'r gyfraith gyfredol sy'n berthnasol i ofalwyr ifanc a rhiant ofalwyr.

28. Mae'r Bil hefyd yn darparu ar gyfer gwrthod asesiad, ond mae hefyd yn nodi'r amgylchiadau ar gyfer anwybyddu gwrthodiad. Er enghraifft, ni fyddai'r awdurdod lleol yn cyflawni ei ddyletswydd os oes perygl o

gamdriniaeth neu esgeulustod. Mae hefyd yn darparu ar gyfer cyfuno gwahanol asesiadau (er mwyn gallu integreiddio'r asesiadau sydd eu hangen ar draws amryw o statudau/ rhaglenni eraill yn well, ee iechyd meddwl, anghenion addysgol arbennig) ac mae'n creu pwerau i Weinidogion Cymru lunio rheoliadau er mwyn darparu mwy o fanylion am asesiadau.

Rhan 4 – Diwallu anghenion

Cymhwysra

29. Os bydd awdurdod lleol yn dod i'r casgliad fod angen gofal a chymorth ar unigolyn, ar ôl asesu ei anghenion, rhaid iddo gynnal asesiad o'i gymhwysra wedyn er mwyn penderfynu a yw'r angen yn un 'cymwys' ac felly, a oes dyletswydd i ddiwallu'r angen hwnnw. Caiff fframwaith cymhwysra cenedlaethol ei ddatblygu drwy reoliadau er mwyn egluro beth yw 'angen cymwys'.
30. Diogelir dyletswyddau a hawliau presennol y rheini y bernir eu bod mewn perygl neu fod angen eu hamddiffyn, neu blant y mae angen gofalu amdanynt.

Dyletswyddau i ddiwallu anghenion – oedolion

31. Fel yr argymhellodd Comisiwn y Gyfraith, bydd yna un ddyletswydd i ddiwallu "anghenion cymwys", ond y ddyletswydd uwchlaw popeth fydd cwrdd â'r anghenion hynny y mae'r awdurdod lleol yn ystyried eu bod yn angenrheidiol eu diwallu er mwyn amddiffyn oedolyn rhag cael ei gam-drin neu ei esgeuluso.
32. Os bydd y person yn derbyn math o ofal a chymorth sydd ar gael yn rhad ac am ddim yna nid oes yna fwy o ofynion, ac mae hawl gan yr oedolyn i gael ei anghenion wedi'u diwallu yn y ffordd hon.
33. Fodd bynnag, os bydd yr oedolyn yn derbyn un neu ragor o fathau o ofal a chymorth y mae'r awdurdod yn codi tâl amdano, yna rhaid bodloni un o dri amod yn ogystal. Nodir y rhain yn y Bil.

Dyletswyddau i ddiwallu anghenion – plant

34. Bydd y Bil yn gosod rhwymedigaeth debyg ar awdurdodau lleol i gwrdd ag anghenion cymwys plant. Fel ag yn achos oedolion, bydd yna ddyletswydd uwchlaw popeth i gwrdd ag anghenion plant sydd mewn perygl o gael eu cam-drin neu eu hesgeuluso neu o ddioddef unrhyw niwed arall. Cedwir y dyletswyddau cyfredol mewn perthynas â phlant sy'n derbyn gofal hefyd yn Rhan 6 o'r Bil.

Dyletswyddau i ddiwallu anghenion - gofalwyr

35. Diben y Bil yw symleiddio'r gyfraith yn ymwneud â gofalwyr a'i chynnwys mewn un lle (ac yn ddwyieithog). Mae'n darparu bod gofalwyr yn cael eu trin yn yr un modd â'r personau hynny y mae angen gofal a chymorth arnynt, hynny yw maent wedi'u cynnwys yn llawn yn y system gwasanaethau cymdeithasol.
36. Pan fydd yr asesiad gofalwr wedi'i gwblhau, rhaid i'r awdurdod lleol benderfynu pa gymorth sydd ei angen, ac a yw'r anghenion hynny'n 'gymwys' i dderbyn cymorth. Rhaid i'r awdurdod lleol ddefnyddio fframwaith cymhwysra, sydd i'w nodi mewn rheoliadau. Bydd y rheoliadau hyn yn darparu fframwaith newydd ar gyfer penderfynu ar anghenion cymwys gofalwyr, ochr yn ochr â'r weithdrefn ar gyfer y bobl y maent yn gofalu amdanynt.
37. Mae'r Bil yn gwahaniaethu rhwng gofalwyr sy'n oedolion a gofalwyr sy'n blant, mewn cydnabyddiaeth o'r materion penodol yn achos plant sy'n ofalwyr.

Pwerau i ddiwallu anghenion

38. Darperir pwerau disgrisiwn hefyd fel y gall awdurdodau lleol ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn, beth bynnag fo'r penderfyniad ynghylch cymhwysra. Bydd y pwerau hyn hefyd yn galluogi awdurdodau lleol i ymateb i angen brys, neu gymryd camau i amddiffyn unigolyn heb fod angen cwblhau asesiad yn gyntaf na phenderfynu a yw'n gymwys.
39. Mae'r Rhan hon hefyd yn egluro'r terfynau ar bwerau a dyletswyddau awdurdod lleol i ddiwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn ar sail yr asesiad ohono, gan mai corff arall, fel y GIG, sy'n gyfrifol amdano, neu mai'n unol ag ymrwymadau'r awdurdod lleol o dan Ddeddf Tai 1996 y dylid ymateb iddo.

Taliadau uniongyrchol

40. Mae'r Bil yn amlinellu'r fframwaith ar gyfer caniatáu i awdurdodau lleol wneud taliadau i unigolion (gan gynnwys gofalwyr), neu fynnu eu bod yn cyfrannu tuag at gost diwallu anghenion gofal a chymorth (neu gymorth yn achos gofalwyr). Mae'r Rhan hon yn cynnwys pwerau i Weinidogion Cymru wneud darpariaethau pellach yn ymwneud ag amryw o faterion eraill, gan gynnwys y dull o bennu'r symiau a'r amodau y gall awdurdodau lleol eu rhoi ynghlwm wrth unrhyw daliadau neu y mae'n rhaid iddynt eu rhoi ynghlwm wrthynt. Rhoddir rhagor o fanylion yn y Nodiadau Esboniadol.

Yr hawl i gael cynllun gofal a chymorth ac adolygu cynlluniau

41. Bydd dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu *cynlluniau gofal a chymorth i bobl* (plant ac oedolion) sydd ag 'anghenion cymwys' neu sy'n

perthyn i un o'r categorïau 'pasbort' ee plentyn sy'n derbyn gofal, a'u hadolygu'n rheolaidd.

42. Bydd dyletswyddau ar awdurdodau lleol hefyd i ddarparu *cynlluniau cymorth ar gyfer gofalwyr* sydd ag anghenion 'cymwys', a'u hadolygu'n rheolaidd. Pwrpas hyn yw sicrhau bod cynlluniau ar gyfer gofalwyr yn gyson a thrin gofalwyr yn yr un ffordd â phobl sydd angen gofal a chymorth.
43. Bydd dyletswydd ar yr awdurdod lleol hefyd i gynnal asesiadau pellach, a diwygio'r cynlluniau hynny os cafwyd newid yn amgylchiadau'r person.
44. Bydd rheoliadau yn nodi trefniadau manwl y cynlluniau, gan gynnwys sut i'w paratoi, beth y dylent eu cynnwys, a'r dull o'u hadolygu. Gallai hynny gynnwys darpariaeth ynghylch cymesuredd cynlluniau.
45. Bydd y Bil hefyd yn rhoi pwerau i'r awdurdod lleol i gydgysylltu'r gwaith o baratoi ac adolygu'r cynlluniau pan fo corff arall yn paratoi cynllun perthnasol ar yr un pryd.

Hygludedd cynlluniau gofal a chymorth penodedig

46. Os oes dyletswydd ar yr awdurdod i ddarparu gofal a chymorth bydd modd cludo cynlluniau gofal a chymorth ar gyfer pobl (ond nid ar gyfer gofalwyr) ar draws ffiniau awdurdodau lleol Cymru. Bydd dyletswydd ar yr 'awdurdod anfon' i roi gwybod i'r 'awdurdod derbyn' pan fydd unigolyn wedi rhoi gwybod iddo'i fod yn symud i'r ardal arall. Yna rhaid i'r awdurdod derbyn wneud trefniadau dros dro i barhau i roi gofal a chymorth nes bod yr awdurdod (newydd) hwnnw'n cynnal adolygiad/ailasesiad o anghenion gofal a chymorth yr unigolyn.
47. Ni fydd y trefniadau hygludedd hyn yn berthnasol i gynlluniau gofal a chymorth pobl y darperir eu cynlluniau yn unol â ph er disgresiwn yr awdurdod lleol. Mewn achosion o'r fath, ni fydd dyletswydd ar yr awdurdod newydd i wneud trefniadau dros dro. Pennu'r wybodaeth graidd sydd i'w chynnwys mewn cynllun gofal a chymorth (mewn rheoliadau) yw'r bwriad.

Darparu'r llety sy'n cael ei ffafrio gan bobl

48. Bydd darpariaethau yn y Bil yn galluogi creu rheoliadau a fydd yn amlinellu darpariaethau tebyg i'r rhai a gynhwysir yn y gyfraith ar hyn o bryd, ar wahân i'r ffaith y caiff yr hawl ei ymestyn i gynnwys llety a ddarperir er mwyn cwrdd ag anghenion cymwys oedolyn, plentyn neu ofalwr.

Gwarchod eiddo

49. Bydd darpariaethau yn y Bil yn cadw effaith adran 48 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948, ond yn ymestyn pwerau'r awdurdod lleol i blant dros 16 oed, a allai hefyd fod ag eiddo cludadwy y gallai fod angen ei amddiffyn pan fônt yn yr ysbyty neu pan fo awdurdod lleol yn darparu llety iddynt.

Rhan 5 – Codi ffioedd ac asesiadau ariannol

50. Ceir darpariaeth sy'n caniatáu i awdurdodau lleol godi ffi am ddarparu neu am drefnu gwasanaethau, os yw hynny'n briodol. Ni fydd yn ofynnol mwyach i awdurdodau lleol godi ffi am lety preswyl fel sy'n ofynnol ar hyn o bryd o dan adran 22 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948.
51. Ceir pwerau yn y Bil sy'n darparu ar gyfer rheoliadau i greu fframwaith ar gyfer taliadau a materion sydd i'w hystyried wrth benderfynu a yw rhywun yn gallu talu, a system ar gyfer adolygu penderfyniadau'r awdurdod lleol yngl n â hyn.
52. Mae'r Rhan hon hefyd yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i gynnal asesiadau ariannol mewn rhai amgylchiadau. Mae Gweinidogion Cymru yn bwriadu nodi'r trefniadau manwl ar gyfer hyn mewn rheoliadau.
53. Mae'r Bil yn gwneud darpariaeth ar wahân ar gyfer codi ffi am wasanaethau ataliol a darparu gwybodaeth, cymorth a chynhorthwy. Bydd rheoliadau yn darparu ar gyfer yr amgylchiadau hynny lle caiff awdurdodau lleol godi ffi am ddarpariaeth o'r fath, neu lle na chaniateir iddynt wneud hynny, a'r amgylchiadau hynny lle bydd yn ofynnol i awdurdodau lleol ystyried gallu person i dalu wrth benderfynu ar swm y ffi, ac i ba raddau y bydd gofyn iddynt wneud hynny.
54. Mae'r Bil hefyd yn gwneud darpariaeth mewn perthynas â chytundebau ar daliadau gohiriedig sy'n cyfateb i raddau helaeth i'r darpariaethau a wneir ar hyn o bryd gan adran 55 o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2001. Mae'n ymestyn hyn, fodd bynnag, i gynnwys achosion lle darperir gwasanaethau i ofalwyr ac i blant 16 neu 17 oed.
55. Mae'r Bil hefyd yn gwneud darpariaeth arall mewn perthynas ag adennill ffioedd a llog, gan gynnwys lle bo person wedi trosglwyddo asedau er mwyn osgoi ffioedd. Golyga hyn bod y ddarpariaeth yn cyfateb i'r pwerau cyfredol o dan adrannau 21 i 24 o Ddeddf Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a Dyfarniadau Nawdd Cymdeithasol 1983. Gwneir darpariaeth hefyd ar gyfer adennill mewn achosion o gamliwio neu fethu â datgelu, sy'n atgynhyrchu effaith adran 45 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948.

Rhan 6 – Plant sy'n derbyn gofal a phlant sy'n cael eu lletya

Plant sy'n derbyn gofal a phobl sy'n gadael gofal

56. Mae rhwymedigaethau a dyletswyddau awdurdodau lleol (a'r Byrddau Iechyd Lleol) a gynhwysir ar hyn o bryd yn Rhan 3 o Ddeddf Plant 1989 wedi'u cynnwys yn y Rhan hon. Mae'r darpariaethau wedi'u diweddarau a'u hegluro ond nid ydynt yn newid hanfod y rhwymedigaethau a'r dyletswyddau mewn perthynas â'r grwpiau hyn o blant a phobl ifanc. Mae darpariaethau'r Rhan hon yn ymdrin â dyletswyddau a rhwymedigaethau

awdurdodau lleol (a Byrddau Iechyd Lleol) mewn perthynas â phlant sy'n "derbyn gofal", y rhai sy'n gadael gofal a phlant sy'n cael eu lletya. Mae plant sy'n derbyn gofal yn cynnwys y plant hynny y mae awdurdod lleol yn gofalu amdanynt ond nad ydynt yn destun gorchymyn gofal ffurfiol (sy'n gosod cyfrifoldeb rhiant ar y cyd ar yr awdurdod lleol), ynghyd â'r rheini y maent yn darparu gofal ar eu cyfer o dan orchymyn o'r fath gan y llys, a hefyd blant a osodir mewn lleoliad gofal diogel, neu a gedwir mewn lleoliad o'r fath. Mae plant sy'n cael eu lletya yn cynnwys plant yr hysbysir awdurdodau lleol eu bod mewn ysbyty neu leoliad perthnasol arall o fewn eu hardaloedd am gyfnod o dri mis neu fwy. Bydd dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddiwallu anghenion gofal a chymorth y categorïau penodol hyn o blant a phobl ifanc.

57. Mae'r darpariaethau hefyd yn disgrifio dyletswyddau a swyddogaethau ychwanegol yr awdurdod lleol tuag at y plant hyn o ran eu lleoli, eu lletya (gan gynnwys sicrhau bod digon o lety yn eu hardal) eu haddysg, eu hiechyd, cyswllt â'r teulu, ymweliadau annibynnol, cynhaliaeth a rheoliadau ynghylch cymeradwyo gofalwyr maeth ac ati. Mae'r Bil yn symleiddio (ond nid yw'n newid effaith) y darpariaethau cymhleth yn Rhan 3 o Ddeddf Plant 1989, sy'n disgrifio'r gwahanol gategorïau o bobl ifanc sy'n "gadael gofal" ac yn ceisio egluro rhwymedigaethau a dyletswyddau'r awdurdodau lleol mewn perthynas â phob categori o berson ifanc sy'n gymwys i'w ddisgrifio fel un sy'n "gadael gofal", sy'n aml yn wahanol i'w gilydd.

58. Ni fydd y Bil yn sefyll ar wahân i statudau eraill, fodd bynnag, a bydd dyletswyddau'r awdurdodau lleol tuag at blant o dan Ddeddf Plant 1989 a Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 yn dal mewn grym.

Rhan 7 – Diogelu

59. Mae'r Rhan hon yn ymdrin â'r darpariaethau o ran diogelu, sef:

datblygu fframwaith cyfreithiol rhesymegol ar gyfer diogelu oedolion
sefydlu Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol
sefydlu Byrddau Diogelu ar gyfer plant ac ar gyfer oedolion

Fframwaith cyfreithiol ar gyfer oedolion sydd mewn perygl

60. "Diogelu oedolion" yw'r term sy'n disgrifio swyddogaeth diogelu oedolion rhag camdriniaeth neu esgeulustod. Dyma flaenoriaeth bwysig sy'n cael ei rhannu rhwng amryw o wasanaethau cyhoeddus, a chyfrifoldeb allweddol ar awdurdodau lleol.

61. Mae diogelu yn ymwneud â'r angen i amddiffyn rhai pobl a all fod yn agored i niwed oherwydd eu hamgylchiadau. Oedolion sydd angen gofal a chymorth a all fod mewn perygl o gael eu cam-drin neu eu hesgeuluso yw'r rhain, oherwydd y ffordd y mae rhywun arall yn gweithredu (neu ddim yn gweithredu). Yn yr achosion hyn, mae'n hollbwysig fod gwasanaethau

lleol yn gweithio gyda'i gilydd i nodi pobl sydd mewn perygl, ac i sefydlu ymyriadau i helpu i atal camdriniaeth neu esgeulustod, a diogelu pobl.

62. Er bod diogelu oedolion rhag camdriniaeth ac esgeulustod wedi bod yn flaenoriaeth i awdurdodau lleol ers blynyddoedd lawer, ni fu erioed fframwaith cyfreithiol ar gyfer diogelu oedolion. Mae hyn wedi arwain at ddarlun aneglur o swyddogaethau a chyfrifoldebau unigolion a sefydliadau sy'n gweithio ym maes diogelu oedolion. Mae angen deddfwriaeth newydd i ddarparu fframwaith eglur ar gyfer sefydliadau a nodi eu cyfrifoldebau o ran diogelu oedolion.

63. Golyga'r darpariaethau yn y rhan hon o'r Bil y bydd rhaid i awdurdodau lleol wneud ymholiadau, neu ofyn i eraill wneud ymholiadau, os oes ganddynt amheuon rhesymol fod oedolyn yn eu hardal sydd angen gofal a chymorth mewn perygl o gael ei gam-drin neu ei esgeuluso. Diben yr ymholiad hwn yw sefydlu pa gamau y mae angen eu cymryd yn yr achos hwn, os o gwbl.

64. Mae'r Bil hefyd yn caniatáu i swyddogion awdurdodedig o awdurdod lleol wneud cais i'r llys am "orchymyn amddiffyn a chefnogi oedolion". Bydd gorchymyn o'r fath yn rhoi pŵer mynediad i ymarferwyr fel y gallant siarad yn breifat ag oedolyn yr amheuir ei fod mewn perygl, a chadarnhau a yw'r person hwnnw'n rhydd i wneud penderfyniadau.

65. Mae'r rhan hon o'r Bil hefyd yn cynnwys dyletswyddau ar y partneriaid perthnasol i hysbysu'r awdurdod lleol os ydynt yn amau y gallai rhywun fod yn oedolyn mewn perygl. Rhagwelir y byddai'r ddyletswydd hon yn debygol o arwain at adrodd ar fwy o achosion ac y byddai'n aml yn sbarduno'r ddyletswydd i ymchwilio.

66. Mae'r darpariaethau yn Rhan 9 o'r Bil hefyd yn gosod dyletswydd ar y partneriaid perthnasol (gan gynnwys y gwasanaeth iechyd) i gydweithredu a darparu gwybodaeth pan fydd awdurdod lleol yn gofyn am hynny, wrth iddo arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol. Mae hynny'n cynnwys ei swyddogaethau i gynnal ymchwiliad yn unol â'r Rhan hon.

67. Mae'r Bil yn darparu ar gyfer diddymu'r pŵer symud gorfodol o dan adran 47 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948.

Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol

68. Mae'r Bil yn cynnwys darpariaethau (gan gynnwys pwerau i wneud rheoliadau) i sefydlu Bwrdd newydd a fydd yn llywio'r agenda hon ar lefel genedlaethol, i gynghori Gweinidogion ynghylch pa mor ddigonol a pha mor effeithiol yw'r trefniadau diogelu, a chynghori ar y camau i'w cymryd i helpu i gryfhau polisi a gwella arferion.

Byrddau Diogelu ac Amddiffyn

69. Mae'r darpariaethau yn cynnwys creu Byrddau Diogelu Plant newydd a sefydlu Byrddau Diogelu Oedolion newydd. Caiff ardaloedd y Byrddau a phartneriaid arweiniol y Byrddau eu pennu mewn rheoliadau. Y bwriad yw y bydd y Byrddau yn hybu cydweithio rhwng partneriaid perthnasol (fel prif swyddog yr heddlu, cyrff y GIG a'r awdurdodau lleol), ac y bydd modd pennu partneriaid ychwanegol iddynt. Yn achos Byrddau Diogelu Plant, diogelu plant sydd mewn perygl o gael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu eu niweidio mewn ffordd arall yw eu nod, a'u hatal rhag bod mewn perygl o niwed o'r fath. O ran y Byrddau Diogelu Oedolion, eu nod yw diogelu oedolion sydd angen gofal a chymorth yn yr ardal, ac sy'n cael eu hesgeuluso neu mewn perygl o gael eu hesgeuluso, ac atal oedolion sydd angen gofal a chymorth rhag bod mewn perygl o gamdriniaeth neu esgeulustod. Mae modd ymestyn swyddogaethau'r Bwrdd Diogelu. Er mwyn bod yn hyblyg yn y dyfodol, ceir p er i lunio gorchymyn i uno byrddau oedolion a byrddau plant. Bydd yna berthynas rhwng y Byrddau Diogelu a'r Bwrdd Cenedlaethol newydd.

Rhan 8 – Swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol

70. Mae'r Rhan hon yn ymdrin â swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol; cyfarwyddwyr gwasanaethau cymdeithasol; a phwerau Gweinidogion Cymru i gyhoeddi Codau. Mae hefyd yn cynnwys cyfres drefnus a symlach o bwerau ymyrryd.

Swyddogaethau Gwasanaethau Cymdeithasol

71. Bydd y Bil yn diddymu Atodlen 1 i Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970 (Deddf 1970) (sy'n pennu rhestr o swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol at ddibenion y Ddeddf honno) ac yn gosod yn ei lle Atodlen newydd o swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol at ddibenion y Bil.

Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol

72. Bydd y Bil yn diddymu adran 6 o Ddeddf 1970 ac yn gosod adran newydd o'r Bil yn ei lle. Ailddatgan y gyfraith gyfredol y mae hon gan fwyaf, ond bydd gofyniad newydd ar Weinidogion Cymru i bennu'r cymwyseddu y mae'n rhaid i berson allu eu harddangos cyn y gall awdurdod lleol ei benodi'n gyfarwyddwr gwasanaethau cymdeithasol.

73. Y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol fydd yn gyfrifol am arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdod lleol, gan gynnwys y swyddogaethau newydd o dan y Bil.

Codau

74. Argymhellodd Comisiwn y Gyfraith y dylai'r Llywodraeth gyhoeddi cod ymarfer er mwyn rhoi canllawiau i awdurdodau gwasanaethau

cymdeithasol ynghylch arfer eu swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol. Argymhellodd Comisiwn y Gyfraith hefyd y dylai fod yn ofynnol ymgynghori â'r cyrff perthnasol a phersonau eraill cyn i unrhyw god o'r fath gael ei baratoi neu'i adolygu, ac y dylid gwneud y cod o dan y weithdrefn penderfyniad negyddol yn y Cynulliad.

75. Mae'r Bil yn cynnwys darpariaethau a fydd yn gweithredu'r argymhellion hynny.

76. Achubwyd ar y cyfle yn ogystal i egluro statws y canllawiau yn y cod ac i wneud darpariaeth ar gyfer yr amgylchiadau hynny lle caiff awdurdod lleol wro oddi wrth ofynion mewn cod. Mae'r Bil hefyd yn nodi'r amgylchiadau hynny lle caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddiadau i awdurdodau lleol i'w gwneud yn ofynnol cydymffurfio â gofyniad yn y cod.

Ymyriadau gan y llywodraeth ganolog

77. Mae'r Bil yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru ymyrryd yn y ffordd y mae awdurdod lleol yn arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol am rai rhesymau, a nodir yn y Bil, a chyhoeddi cyfarwyddiadau os yw hynny'n briodol. Ailddatgan y gyfraith fel y mae y mae'r pwerau hyn, yn bennaf, ond gan wella'r drafftio fel bod y gyfraith yn haws i'w deall, ad-drefnu rhywfaint ar y darpariaethau, a phennu'r gofynion proses deg ar gyfer arfer y pwerau.

Rhan 9 – Canlyniadau llesiant, cydweithredu a phartneriaeth

Canlyniadau llesiant

78. Mae'r Rhan hon yn cynnwys dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gyhoeddi datganiad o'r canlyniadau sydd i'w sicrhau o ran llesiant pobl sydd angen gofal a chymorth a gofalwyr sydd angen cymorth.

79. Bydd y datganiadau cenedlaethol hyn o ganlyniadau yn berthnasol i ofal a chymorth a roddir gan awdurdodau lleol, yn ogystal â gofal a chymorth a roddir gan eraill.

80. Bydd gan Weinidogion Cymru hefyd bwerau i gyhoeddi Cod i helpu i sicrhau'r canlyniadau. Gall y Cod osod gofynion ar awdurdodau lleol a rhoi canllawiau i awdurdodau lleol ac eraill sy'n darparu gofal a chymorth.

Cydweithrediad

81. Yn ôl darpariaethau'r Bil rhaid i awdurdodau lleol wneud trefniadau i hybu cydweithredu â chyrff partner er mwyn gwella llesiant oedolion sydd angen gofal a chymorth a gofalwyr sydd angen cymorth, ac er mwyn gwella ansawdd y gofal a'r cymorth a roddir i bobl. Yn achos plant, caiff hyn ei gyflawni drwy ddiwygio'r dyletswyddau cydweithredu presennol o dan adran 25 o Ddeddf Plant 2004.

82. Rhestrir y partneriaid y mae'n rhaid iddynt gydweithredu â'r awdurdod lleol ar wyneb y Bil.

83. Mae'r Rhan hon hefyd yn cynnwys darpariaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol i bartneriaid awdurdodau lleol gydweithredu gyda'r awdurdod lleol pan fo'n gofyn am gymorth mewn achosion penodol neu'n chwilio am wybodaeth. Mae hyn yn cyd-fynd ag argymhellion Comisiwn y Gyfraith mewn perthynas â dyletswydd gryfach i gydweithredu ("enhanced duty to cooperate"). Bydd y dyletswyddau hyn yn disodli'r dyletswyddau cyfredol o dan adran 27 o Ddeddf Plant 1989 ac yn ymestyn y dyletswyddau hyn i'r holl swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol, gan gynnwys y swyddogaeth o gynnal ymchwiliad mewn achosion lle'r amheuir bod oedolyn yn cael ei gam-drin.

Hyrwyddo integreiddio

84. Mae'r Rhan hon hefyd yn cynnwys gofynion ar awdurdodau lleol i hyrwyddo'r gwaith o integreiddio gofal a chymorth â'r ddarpariaeth iechyd a'r ddarpariaeth sy'n ymwneud ag iechyd gyda'r nod o wella llesiant, atal a gwella ansawdd.

Trefniadau partneriaeth

85. Ceir darpariaeth ar gyfer pennu trefniadau partneriaeth rhwng awdurdodau lleol, a rhwng awdurdodau lleol a byrddau iechyd lleol, a hynny mewn rheoliadau. Mae'r fframwaith yn ddigon hyblyg i alluogi Gweinidogion Cymru i bennu ffyrdd integredig newydd o weithio mewn meysydd penodol, neu ar draws gwasanaethau. Bydd hyn yn cynnwys gwneud darpariaeth mewn rheoliadau ar gyfer sefydlu timau integredig cymorth i deuluoedd, ynghyd â'u swyddogaethau a'u gweithrediad. Bydd hyn yn disodli'r ddarpariaeth a wneir ar hyn o bryd yn rhan 3 o Fesur Plant a Theuluoedd (Cymru) 2010.

Mabwysiadu

86. Mae'r Rhan hon hefyd yn cynnwys pwerau i Weinidogion Cymru roi cyfarwyddyd i awdurdodau lleol wneud trefniadau ar y cyd mewn perthynas â'u swyddogaethau i gynnal a gweithredu gwasanaethau mabwysiadu. Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i gyflwyno eu hamcanion polisi mewn perthynas â gwasanaeth cenedlaethol ar gyfer mabwysiadu.

Rhan 10 – Cwynion a sylwadau

Cwynion a sylwadau am wasanaethau cymdeithasol

87. Darperir fframwaith newydd ar gyfer dyletswyddau awdurdodau lleol, o ran y ffordd y maent yn ystyried sylwadau a chwynion gan bobl am swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol. Mae'n diogelu'r dyletswyddau cyffredinol a phenodol a geir ar hyn o bryd yn Rhan 2 ac ym

Mhennod 9 o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Iechyd Cymunedol a Safonau) 2003, ar rheini sydd yn rhan III o Ddeddf Plant 1989 ar gyfer plant mewn angen, plant sy'n derbyn gofal a phobl sy'n gadael gofal. Ailddatgan y gyfraith sydd ohoni y mae'r darpariaethau ynghylch gwasanaethau cymdeithasol, i bob pwrpas. Mae'r fframwaith yn y Bil yn cadw'r hyblygrwydd presennol i nodi sut y dylid delio â chwynion mewn rheoliadau, ond mae'n cyflwyno mwy o gydraddoldeb rhwng darpariaethau am gwynion penodol ynghylch plant a chwynion eraill am wasanaethau cymdeithasol. Er enghraifft, mae'r Bil yn ailadrodd dyletswydd yr awdurdod lleol i roi cymorth i bobl sy'n gwneud sylwadau am gwynion penodol yn ymwneud â phlant/pobl ifanc. Mae hefyd yn cyflwyno p e'r newydd i greu rheoliadau sy'n nodi'r cymorth y mae'n rhaid i awdurdod lleol ei ddarparu i rywun sy'n cwyno'n fwy cyffredinol am wasanaethau cymdeithasol. Mae'r pwerau eang hyn yn sicrhau bod y Bil yn gallu ymateb i bolisïau'r dyfodol; er enghraifft, pe byddai Gweinidogion Cymru eisiau rhoi cymorth i fwy o bobl sydd angen gofal a chymorth (gan gynnwys y rheini sydd am wneud sylwadau).

Cwynion am ofal cymdeithasol a gofal lliniarol preifat

88. Mae'r Rhan hon hefyd yn disgrifio categorïau ychwanegol o gwynion y gall Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru eu hystyried ac yn ymestyn dyletswyddau eiriolaeth Gweinidogion Cymru o dan adran 187 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006.
89. Ar hyn o bryd mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ("yr Ombwdsmon") yn gweithredu yn rhinwedd y pwerau a gyflwynir yn Neddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 ("Deddf 2005"). Mae gan yr Ombwdsmon bwerau i ystyried cwynion am awdurdodau lleol a chyrrff y GIG ac felly, gall ystyried cwynion am gartrefi gofal, asiantaethau gofal cartref a gwasanaethau gofal lliniarol a gomisiynir gan gyrff o'r fath. Nid oes p e'r gan yr Ombwdsmon i ystyried cwynion am gartrefi gofal, asiantaethau gofal cartref a gwasanaethau gofal lliniarol os ydynt yn rhai a gomisiynwyd yn breifat, ar hyn o bryd. Er mwyn cael gwared â'r annhegwch hwn, mae'r Bil yn gosod Rhannau 2A a 2B newydd yn Neddf 2005 (yn Atodlen 3 i'r Bil). Bydd y Rhannau newydd i Ddeddf 2005 yn caniatáu i'r Ombwdsmon ystyried cwynion am gartrefi gofal preifat, gwasanaethau gofal cartref preifat a gwasanaethau gofal lliniarol preifat. Mae'r Rhannau newydd yn dilyn yr un patrwm â'r hyn a geir ar hyn o bryd yn Neddf 2005.
90. Mae Adran 187 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i drefnu i ddarparu gwasanaethau eiriolaeth annibynnol (i'r graddau y credant fod hynny'n angenrheidiol er mwyn cwrdd â phob gofyniad rhesymol). Gwasanaethau sy'n rhoi cymorth i unigolion sy'n cwyno neu'n bwriadu cwyno am gyrff iechyd arbennig yw gwasanaethau eiriolaeth annibynnol. Mae'r Bil yn ceisio diwygio adran 187 er mwyn ymestyn dyletswydd Gweinidogion Cymru i ddarparu cymorth ar ffurf eiriolaeth i'r rheini sydd am gwyno i'r Ombwdsmon am wasanaethau gofal lliniarol annibynnol. Mae hyn yn cyd-

fynd â pher newydd yr Ombwdsmon i ystyried cwynion am wasanaethau gofal lliniarol annibynnol.

Rhan 11 – Atodol a chyffredinol

91. Mae'r Rhan hon yn ymdrin â darpariaethau atodol a chyffredinol gan gynnwys preswylfa arferol, dehongliadau cyffredinol, gorchmynion, rheoliadau a phwerau i wneud trefniadau canlyniadol.

Atodlen 1 – Cyfraniadau tuag at gynhaliaeth plant sy'n derbyn gofal.

Atodlen 2 – Swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol.

Atodlen 3 – Ymchwilio i gwynion am ofal cymdeithasol a gofal lliniarol a drefnwyd yn breifat neu a ariannwyd yn breifat.

Y problem y mae'r Bil yn ceisio ymateb iddi – Y rheswm dros ddiwygio'r system gyfredol

*'Mae ein cymdeithas yn newid... ac wrth i gymdeithas newid rhaid i wasanaethau cymdeithasol newid hefyd. Ni fydd hi'n syndod clywed bod ein disgwyliaid ni oll o ran ein gwasanaethau cyhoeddus heddiw yn hollol wahanol i ddisgwyliaid pobl ddeng mlynedd yn ôl. Rhaid eu hail-greu o'r newydd a chanolbwyntio ar ein hanghenion ni heddiw.'*²

92. Mae gwasanaethau gofal cymdeithasol wrth wraidd cymdeithas yng Nghymru ac yn rhan ganolog o fywyd cyhoeddus. Bob blwyddyn, maent yn cynorthwyo 150,000³ o bobl ifanc, pobl hŷn a phobl anabl i gyflawni eu potensial ac yn helpu i'w diogelu. Mae ganddynt hefyd swyddogaeth unigryw fel rhiant corfforaethol i fwy na 5,725⁴ o blant sydd dan eu gofal, ac mae ychydig dros 4,430⁵ o'r rheini'n derbyn gofal maeth. Caiff amryw o'r gwasanaethau eu cyflwyno ar y cyd â gwasanaethau tai, iechyd ac addysg, a hynny law yn llaw â'r trydydd sector a'r sector annibynnol. Yn ystod 2011-12 cyfeiriwyd 46,000⁶ achos yn ymwneud â phlant a phobl ifanc a chynhaliwyd 86,000⁷ asesiad o anghenion oedolion. Bob blwyddyn, darperir gwasanaethau i ryw 84,200⁸ o oedolion sydd ag anableddau corfforol a synhwyrdd, i 9,300⁹ o bobl sydd ag anabledd dysgu ac i ryw 83,000¹⁰ o bobl hŷn.

---

² Ibid.

³ Ibid.

⁴

http://statswales1.cymru.gov.uk/ReportFolders/ReportFolders.aspx?CS_referer=&CS_ChosenLang=cy StatsCymru, 2012

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

93. £1.4 biliwn¹¹ oedd y gwariant net ar wasanaethau cymdeithasol yn 2011-12, a darparwyd gwasanaethau gan fwy na 70,000¹² o bobl. Mae'r gwasanaethau cymdeithasol yn cyflogi rhyw 24,700¹³ o bobl. Nid yw hyn yn cynnwys staff a gyflogir gan y trydydd sector a'r sector annibynnol, sydd hefyd yn gwneud cryn waith i gyflwyno gwasanaethau i blant, i deuluoedd, i oedolion ac i'w gofalwyr. Ceir rhyw 1,800¹⁴ o leoliadau gofal rheoledig ac yn ystod y 12 mis diwethaf, darparwyd dros 12 miliwn awr o ofal¹⁵ i bobl h n. Er mai mudiadau'r trydydd sector a'r sector annibynnol sy'n darparu'r rhan fwyaf o ofal cymdeithasol yng Nghymru caiff ei ariannu, ar y cyfan, ag arian cyhoeddus a'i nod yw diwallu anghenion y cyhoedd.

94. Er mai bwriad y setliad ariannol presennol (2011-2014) yw amddiffyn rhywfaint ar y gwasanaethau cymdeithasol, ceir pwysau ar hyn o bryd, gan gynnwys heriau demograffig, sy'n effeithio ar y galw am wasanaethau cymdeithasol. Golyga hyn fod angen gweddwid y ffordd y caiff gwasanaethau cymdeithasol eu darparu yn y dyfodol.

95. Mae pobl yn byw'n hwy, o fewn strwythurau teuluol cymhleth weithiau, ac mae ymddygiad a disgwyliadau yn newid. Mae pobl yn disgwyl gallu rheoli'r penderfyniadau a wneir amdanynt a chael llais yn y ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu. Mae'r gwasanaethau cymdeithasol eisoes yn teimlo canlyniadau mynd i'r afael ag anghenion gofal cymdeithasol poblogaeth sy'n heneiddio, gan gynnwys y cynnydd yn nifer y bobl sydd ag anabledau hirdymor a chymhleth. Dwysáu y bydd yr effaith hon yn y dyfodol wrth i nifer y bobl sydd angen cymorth yn ein cymdeithas gynyddu. Er enghraifft:

- a. mae rhagamcaniadau yn dangos y bydd dwywaith yn fwy o bobl dros 85 oed erbyn 2030 nag yr oedd yn 2011-12, ac y bydd pedair gwaith yn fwy o bobl ganmlwydd oed¹⁶;
- b. yn ôl y rhagamcaniadau bydd nifer yr oedolion sydd angen cymorth am fod ganddynt anabledau dysgu yn cynyddu rhwng 3.2% a 7.9% y flwyddyn¹⁷;
- c. gwelwyd cynnydd o 24% yn nifer y plant sy'n derbyn gofal yn ystod y pum mlynedd hyd at 2011-12¹⁸;
- d. mae rhieni sy'n camddefnyddio sylweddau, trais domestig a phroblemau iechyd meddwl yn gyfrifol am ryw 55% o'r achosion

---

¹¹ Setliad Llywodraeth Leol (Llywodraeth Cymru, 2011)

¹² Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu (Llywodraeth Cymru, Chwefror 2011)

¹³ SDR 181/2012 National Statistics for Social Services Staff Numbers (Welsh Government, 2012)

¹⁴ Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu (Llywodraeth Cymru, Chwefror 2011)

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2012

¹⁷ http://statswales1.wales.gov.uk/ReportFolders/ReportFolders.aspx?CS_referer=&CS_ChosenLang=en StatsCymru, 2012

¹⁸ Ibid.

sy'n cael eu cyfeirio at wasanaethau cymdeithasol plant bob blwyddyn, o ran plant mewn angen¹⁹.

96. Mae disgwyliadau yn newid yn sylweddol hefyd ym mhob rhan o gymdeithas wrth i bobl ddisgwyl gallu rheoli eu bywydau yn well. Bydd pobl yn disgwyl i wasanaethau fod yn hyblyg ac yn uchel eu safon fel y gallant gynyddu eu llesiant i'r eithaf. Bydd angen canolbwyntio'n fwy ar gefnogi gofal yr unigolyn er mwyn bodloni'r disgwyliadau hyn.
97. Er mai gwella safonau ymarfer yw bwriad yr argymhellion niferus²⁰ a'r lluo o reoliadau, polisiâu ac offer ar gyfer gweithwyr cymdeithasol, maent wedi creu system anghyfartal, sy'n ystumio arferion, ac yn llesteirio barn broffesiynol gweithwyr cymdeithasol ac eraill, a'u gallu i ymateb. Maent hefyd yn creu rhywfaint o aneffeithiolrwydd.
98. Dywed sylwebwyr hefyd nad yw'r system sydd gennym wedi gwneud digon i hybu annibyniaeth pobl a rhoi'r grym iddynt reoli eu bywydau eu hunain.
99. Mae'n anorod y bydd rhai o'r newidiadau i'r system credydau treth a budd-daliadau lles sydd wedi'u cynllunio drwy'r DU yn effeithio ar aelwydydd Cymru, gan fod 66% o'i thrigolion yn derbyn rhywfaint o fudd-daliadau, o'i gymharu â 61% yn Lloegr²¹. Golyga hyn y bydd y diwygiadau i'r system les yn y dyfodol a'r wasgfa ar wario cyhoeddus yn effeithio'n fawr ar y sefyllfa ariannol yn ystod y degawd nesaf.
100. Cred Llywodraeth Cymru na ellir cyflawni'r newidiadau hyn heb weddnewid y ffordd y caiff gwasanaethau cymdeithasol eu darparu.

Amcanion polisi'r Bil

101. Prif amcanion polisi Llywodraeth Cymru mewn perthynas â'r Bil yw:
  - a. gwella canlyniadau llesiant pobl sydd angen gofal a chymorth a gofalwyr sydd angen cymorth;
  - b. diwygio'r gyfraith ym maes gwasanaethau cymdeithasol.
102. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyflawni'r amcanion hyn drwy:
  - a. symleiddio'r gymysgfa o ddeddfwriaeth sy'n rheoli gofal cymdeithasol yng Nghymru ar hyn o bryd;
  - b. rhoi llais cryfach i bobl, a mwy o reolaeth dros y gwasanaethau a dderbyniant;
  - c. sicrhau bod pobl yn derbyn y cymorth y mae arnynt ei angen i fyw bywydau bodlon;

¹⁹ <http://statswales1.wales.gov.uk/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=37397> (StatsCymru, 2012)

²⁰ Munro Review of Child Protection (Yr Adran Addysg, 2011)

²¹ Welfare Benefits and Working Age People (LE Wales, ar gyfer Llywodraeth Cymru, 2011)

- d. darparu cyfeiriad cenedlaethol cryfach ac atebolrwydd lleol eglur o ran darparu.

Ar bwy y mae'r Bil yn effeithio?

103. Bydd y Bil yn creu dyletswyddau ac yn rhoi pwerau i awdurdodau lleol (a Byrddau Iechyd Lleol, mewn rhai achosion) yn y meysydd canlynol:
  - a. gwella llesiant pobl a deall nodweddion ac anghenion y boblogaeth leol yn well, gan gynnwys gofalwyr a fyddai ar eu hennill o gael amrywiaeth o wasanaethau ataliol;
  - b. darparu gwasanaethau ataliol a gwasanaethau ymyrryd yn fuan sydd ar gael yn rhwydd yn y gymuned;
  - c. sicrhau bod pobl yn gallu cael gafael ar wybodaeth, ar gyngor ac ar gymorth yn rhwydd, ynagl n â'r math o gymorth a gwasanaethau sydd ar gael yn eu cymuned;
  - d. helpu pobl i ddeall sut y mae'r system gofal a chymorth yn gweithio.
104. Bydd y Bil yn darparu'r canlynol i'r unigolyn:
  - a. yr hawl i asesiad cymesur o'i anghenion. Bydd dyletswydd yr awdurdod lleol i asesu yn cael ei sbarduno pan fydd yn ymddangos y gall fod angen gofal a chymorth ar yr unigolyn, neu gymorth yn achos gofalwr;
  - b. yr hawl i wasanaeth os yw ei angen yn un sy'n bodloni'r amodau cymhwysra a nodir mewn rheoliadau;
  - c. i'r bobl hynny y bernir eu bod yn gymwys, cynllun gofal a chymorth/cynllun cymorth. Rhaid i'r awdurdod lleol adolygu'r cynllun hwn yn rheolaidd.
105. Bydd awdurdodau lleol yn dal i fod â phwerau disgrisiwn eang i ddarparu gwasanaethau i bobl, fel sydd ganddynt yn awr, pa un a aseswyd bod ganddynt anghenion cymwys ai peidio.

Cynllun gweithredu a darparu

106. Mae elfennau craidd y fframwaith deddfwriaethol newydd i'w gweld ar wyneb y Bil. Serch hynny, mae'r Bil yn galluogi Gweinidogion Cymru i lunio sawl eitem o is-ddeddfwriaeth. Cred Llywodraeth Cymru fod y pwerau hyn i lunio rheoliadau yn hanfodol er mwyn diogelu'r deddfwriaeth ar gyfer y dyfodol, o ran manylion a all newid o bryd i'w gilydd.
107. Ceir crynodeb o'r pwerau i lunio is-ddeddfwriaeth yn adran 5 o'r Memorandwm Esboniadol hwn. Mae'r Llywodraeth yn bwriadu ymgynghori ynghylch manylion y prif bwerau i lunio rheoliadau cyn eu cyflwyno.
108. Mae'r Bil yn cynnwys darpariaethau sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru gyhoeddi Codau a Chanllawiau i helpu i weithredu'r Bil. O ran y Codau,

mae'r Bil yn mynnu bod angen ymgynghori ynghylch Cod drafft, a rhoi unrhyw ddrafft gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

109. Yn ôl y Bil rhaid i awdurdodau lleol, a chyrrff cyhoeddus eraill a'u partneriaid perthnasol mewn rhai amgylchiadau, dalu sylw i'r Canllawiau y bydd Gweinidogion Cymru yn eu cyhoeddi wrth arfer eu swyddogaethau.
110. Caiff rhaglen hyfforddi ei llunio gyda chyfraniad rhanddeiliaid allweddol. Bydd hon yn ei lle cyn i'r trefniadau "craidd" newydd yn Rhannau 3 i 6 o'r Bil ddod i rym. Caiff ei hariannu drwy ailgyfeirio grantiau presennol ar gyfer y gweithlu, sy'n canolbwyntio ar sicrhau bod gan staff y gwasanaethau cymdeithasol y sgiliau a'r cymwysterau angenrheidiol i gyflawni eu swyddogaethau.

Trefniadau a chyllid trosiannol

111. Mae'r Bil yn rhan o raglen ehangach i drawsnewid y gwasanaethau cymdeithasol yng Nghymru. Cynlluniwyd y rhaglen *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu* er mwyn gallu sicrhau'r newidiadau angenrheidiol, ac mae'r Bil yn darparu ar gyfer rhai o'r newidiadau hynny. Y rhaglen ehangach hon yw'r sbardun i lawer o'r newidiadau sydd eu hangen er mwyn cefnogi cyflwyno'r Bil. Er enghraifft, mae ffrydiau ariannu presennol fel y grant gweithlu o £8.41 miliwn eisoes yn cael eu defnyddio i gefnogi'r broses o drawsnewid a helpu i weithredu'r Bil.
112. Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod yr agenda drawsnewid hon yn 2012-13 ac wedi cynyddu'r arian sydd ar gael ar gyfer arweinyddiaeth a gwella'r sector ei hun i oddeutu £2 filiwn. Rydym yn bwriadu parhau i ddarparu'r cymorth trosiannol hwnnw. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cefnogi trawsnewid drwy ei rhaglen 'Buddsoddi i Arbed'. Mae'n buddsoddi £10 miliwn ar hyn o bryd mewn prosiectau sy'n cynnwys cryn elfen o'r gwasanaethau cymdeithasol, ac yn cyfrannu at drawsnewid y gwasanaethau cymdeithasol ar eu hyd.

Y risg o beidio â llunio'r ddeddfwriaeth

113. Roedd *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu* yn egluro bod angen trawsnewid y gwasanaethau cymdeithasol er mwyn gwneud yn si r eu bod yn gallu ymateb i heriau'r dydd. Gellir cyflawni llawer o'r hyn y mae'r ddogfen hon yn ceisio'i wneud heb addasu deddfwriaeth, ond mae angen diwygio'r ddeddfwriaeth mewn sawl maes gweithredu allweddol. Os na chaiff y Bil ei lunio, bydd hynny'n cael effaith andwyol ar y gwasanaethau y mae unigolion yn eu derbyn ac ni fydd yn cyflawni'r weledigaeth o wella canlyniadau llesiant i bobl Cymru.
114. Ni fydd y ddeddfwriaeth sydd ohoni'n gallu cefnogi'r newid gwasanaeth sydd ei angen a bydd sefydliadau darparu yn gaeth i fframwaith deddfwriaethol sydd wedi dyddio.

115. Os na fyddwn yn manteisio ar y cyfle i ddiwygio a rhesymoli gofal cymdeithasol i oedolion, mae perygl na fyddwn yn manteisio ar adolygiad cleifion a methodolegol Comisiwn y Gyfraith yn y maes hwn.

Amserlen

116. Bydd y Bil a'r rheoliadau, y Codau a'r Canllawiau sy'n deillio ohono'n darparu'r seilwaith ar gyfer trawsnewid y gwasanaethau cymdeithasol. Mae hwn yn Fil radical, sy'n ceisio diwygio deddfwriaeth sy'n dyddio'n ôl cyn belled â 1948. Er hynny, bydd yn sicr o bara i'r dyfodol gan fod y darpariaethau yn cael eu diogelu.

117. Bydd angen cynllunio sut i weithredu'r Bil yn ofalus a'i gyflwyno gam wrth gam er mwyn sicrhau ein bod yn trosglwyddo'n esmwyth i'r trefniadau newydd. Bydd modd cychwyn rhai darpariaethau yn gyflym, fel y rheini sy'n ymwneud â Byrddau Diogelu, ond bydd angen cysylltu ac ymgynghori ymhellach â rhanddeiliaid ar gyfer eraill, er mwyn sicrhau bod manylion y system newydd sydd i'w nodi mewn rheoliadau yn sicrhau'r canlyniadau a ddymunir.

118. Felly mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu rhoi'r rhan fwyaf o'r Bil ar waith yn 2015-16. Mae hyn yn rhagdybio y ceir Cydsyniad Brenhinol yn hwyr yn 2013-14 ac y caiff yr is-ddeddfwriaeth sy'n mynd gyda'r Bil ei llunio yn ystod 2014-15. Byddwn yn darparu hyfforddiant ac yn mynd ati i drawsnewid y system yn ystod 2015.

119. Caiff Codau eu datblygu a bydd angen iddynt fod yn eu lle ar gyfer agweddau craidd y system cyn ei rhoi ar waith.

4. Ymgynghori

120. Yn ei Ddatganiad Deddfwriaethol ym mis Gorffennaf 2011, ymrwymodd y Prif Weinidog i ymgynghori'n briodol ac i gysylltu'n ystyrion â'n partneriaid wrth ddatblygu deddfwriaeth. Yn unol â'r datganiad hwn, cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar y Bil am 12 wythnos, o 12 Mawrth i 1 Mehefin 2012. Roedd yr ymgynghoriad yn nodi'r prif egwyddorion o ran y meysydd sydd i'w newid ac yn ceisio barn ar gynnwys arfaethedig y Bil. Derbyniwyd 275 ymateb ysgrifenedig. Roedd cynigion drafft y Bil (a oedd yn ffurfio sylfaen y ddogfen ymgynghori) yn seiliedig ar drafodaethau â rhanddeiliaid allweddol, yn ogystal â dadleuon yn y Cynulliad ac mewn manau eraill, yn dilyn cyhoeddi *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru*. Roedd tystiolaeth y Comisiwn Annibynnol ar Wasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru, adolygiad Comisiwn y Gyfraith o ddeddfwriaeth gofal cymdeithasol ar gyfer oedolion, a'n hadolygiad ni ein hunain o ddiogelu, hefyd yn darparu tystiolaeth bellach i'w defnyddio wrth ddatblygu'r cynigion hyn.
121. Cyflwynwyd y cynigion drafft i'r rhanddeiliaid mewn tri digwyddiad ymgynghori ledled Cymru. Mynychodd oddeutu 400 o bobl â diddordeb y rhain, o'r sector cyhoeddus a'r sector gwirfoddol. Cynhaliodd Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru ddigwyddiad ymgynghori arbennig hefyd, ar ran Llywodraeth Cymru. Ceisio barn gweithwyr asiantaethau gwirfoddol oedd prif fwriad y digwyddiad hwn. Cynhaliodd Plant yng Nghymru hefyd ddigwyddiad tebyg ar gyfer rhanddeiliaid sy'n gweithio yn y sector plant yng Nghymru.
122. Cyhoeddwyd copi o'r ddogfen ymgynghori (a gyhoeddwyd hefyd ar ffurf hawdd i'w darllen ac ar ffurf addas ar gyfer plant) a'r Crynodeb o'r Ymatebion iddi drwy gyfrwng Datganiad Ysgrifenedig gan y Dirprwy Weinidog Plant a Gwasanaethau Cymdeithasol ar 17 Hydref 2012. Fe'i dosbarthwyd hefyd i rhanddeiliaid ac i'r rhai a ymatebodd i'r ymgynghoriad.
123. Gellir dod o hyd i'r Adroddiad a rhestr o'r ymatebwyr yn:
<http://wales.gov.uk/consultations/healthsocialcare/bill/?skip=1&lang=cy>

5. Pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth

124. Mae'r Bil yn cynnwys amrywiaeth o ddarpariaethau ar gyfer is-ddeddfwriaeth. Mae'r tabl canlynol yn dangos, mewn perthynas â phob darpariaeth:

yr unigolyn neu'r corff y rhoddir y pŵer iddo
ym mha ffordd y mae arfer y pŵer
pa mor briodol yw'r pŵer dirprwyedig
y weithdrefn gymhwysol (cadarnhaol, negyddol, neu ddim gweithdrefn),
os oes un.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
3(6)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Nodir y diffiniad o “anabl” ar wyneb y Bil. Mae’r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi ymhellach pa gategorïau o bobl y ceir neu na cheir eu cynnwys o dan y diffiniad o ‘anabl’ at ddibenion y Ddeddf hon. Mae’r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei fod yn darparu hyblygrwydd, os digwydd i’r diffiniad o “anabl” gael ei ystyried yn rhy gyfyng neu’n rhy eang.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
5(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Pennir prif ddyletswyddau’r awdurdodau lleol a’r BILlau ar wyneb y Bil. Mae’r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi gofynion pellach ar gyfer cynnal asesiadau o’r anghenion am ofal a chymorth a gwasanaethau ataliol mewn ardal. Caiff rheoliadau, er enghraifft, ddarparu r gyfer amseru ac adolygu asesiadau. Mae’r math hwn o ddarpariaeth yn ddas ar gyfer rheoliadau.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
7(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Nodir y diffiniadau o “menter gymdeithasol” a “corff trydydd sector” ar wyneb y Bil. Mae’r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi ymhellach pa gategorïau o gyrff a gweithgareddau y ceir neu na cheir eu cynnwys fel mentrau cymdeithasol, cwmnïau cydweithredol neu gyrff trydydd sector. Mae’r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau gan y ei fod yn galluogi darparu eglurder os digwydd i amheuaeth godi ynghylch ystyrion y termau hyn.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
9(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Y brif ddyletswydd ar awdurdod lleol yw sefydlu a chynnal cofrestrau o bobl sy’n ddall, yn fyddar ac yn ddall a byddar. Mae’r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi ymhellach pa gategorïau o bobl gaiff neu na chaiff eu trin fel rhai byddar, dall neu ddall a byddar. Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei fod yn darparu hyblygrwydd os digwydd yr ystyrir bod angen pennu categorïau penodol o bobl y dylid eu cynnwys mewn cofrestr.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
18	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae prif ddyletswyddau awdurdodau lleol mewn perthynas â chynnal asesiadau anghenion wedi eu pennu ar wyneb y Bil. Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaethau pellach ynglŷn â chynnal asesiadau anghenion. Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau, gan y bydd angen diwygio'r manylyn hwn dros amser ac yn rheolaidd wrth ymateb i dystiolaeth.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
19(3), (4) a (5)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ynglŷn ag arfer y dyletswyddau hyn; a phennu'r lefelau o angen y bydd anghenion person, os cyrhaeddant neu os ânt uwchlaw 'r lefelau hynny, yn bodloni'r criteria cymhwysra, neu ddarparu ar gyfer achosion neu amgylchiadau pan ystyrir y bydd anghenion person yn bodloni'r criteria cymhwysra. Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau gan y bydd hynny'n galluogi Gweinidogion Cymru i gywreinio'r manylion wrth ymateb i dystiolaeth yn y dyfodol.	Cadarnhaol	Mae'r dyletswyddau sydd ar awdurdodau lleol, mewn perthynas â phenderfynu cymhwysra ac ystyried beth ddylid ei wneud i ddiwallu anghenion, wedi eu pennu ar wyneb y Bil, ond bydd y rheoliadau yn effeithio ar y ffordd y bydd awdurdod lleol yn penderfynu ynghylch cymhwysra person i gael diwallu ei anghenion. Mae hyn yn cynnwys ystyriaethau o bwys arbennig, gan mai'r pwrpas a bennir yn y Ddeddf, a chaiff y prif sylwedd ei bennu mewn is-ddeddfwriaeth. Felly mae'r weithdrefn gadarnhaol yn addas.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
23(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r prif amodau ar gyfer ysgogi'r ddyletswydd i ddiwallu anghenion gofal a chymorth plentyn wedi eu nodi ar wyneb y Bil. Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i osod amodau ychwanegol er mwyn rhoi sylw i anghenion ac ystyriaethau yn y dyfodol.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
26(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r prif amodau ar gyfer ysgogi'r ddyletswydd i ddiwallu anghenion cymorth oedolyn wedi eu nodi ar wyneb y Bil. Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau, gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i osod amodau pellach, yn ychwanegol at y rhai a bennir ar hyn o bryd yn y Bil, er mwyn rhoi sylw i anghenion ac ystyriaethau yn y dyfodol.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
27(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Nodir ar wyneb y Bil y prif amodau ar gyfer ysgogi'r ddyletswydd i ddiwallu anghenion cymorth plentyn sy'n ofalwr. Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau, gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i osod amodau pellach, yn ychwanegol at y rhai a bennir ar hyn o bryd yn y Bil, er mwyn rhoi sylw i anghenion ac ystyriaethau yn y dyfodol.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
31(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r prif waharddiad sy'n atal awdurdodau lleol rhag darparu gwasanaethau gofal iechyd wedi ei bennu ar wyneb y Bil. Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i newid cwmpas y gwaharddiad hwnnw. Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau; s bydd tystiolaeth o unrhyw amheuaeth yn y dyfodol, ynghylch a oes pŵer ai peidio gan awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau gofal iechyd, gall y rheoliadau hyn egluro'r mater.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
31(8)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r prif ddyletswyddau ar Fyrddau Iechyd Lleol ac Ymddiriedolaethau GIG i ddarparu gwasanaethau gofal iechyd wedi eu pennu yn y Deddfau GIG. Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol yn gwneud trefniadau ar gyfer datrys anghydfodau gyda chyrrff GIG, a gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol yn cymryd rhan mewn asesu'r anghenion am ofal iechyd. Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau gan fod y gofynion hyn yn atodol i'r prif ddyletswyddau.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
33(1)(d)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r amgylchiadau pan allai fod yn briodol gwneud taliadau wedi eu pennu ar wyneb y Bil. Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu amgylchiadau ychwanegol pan allai fod yn briodol gwneud taliadau i ddiwallu anghenion am ofal a chymorth.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
33(2)(c)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r amgylchiadau pan allai fod yn briodol gwneud taliadau wedi eu pennu ar wyneb y Bil. Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu amgylchiadau ychwanegol pan allai fod yn briodol i awdurdod lleol wneud taliadau i gyflawni ei ddyletswydd o ddarparu gwasanaethau ataliol.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
34(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer yn yr adran hon ac yn adrannau 35 a 36 yn gysylltiedig â'r pŵer yn adran 37. Mae gweithredu'r adran yn dibynnu ar wneud rheoliadau. Mae'r adran yn efelychu'r dull a ddilynwyd yn Neddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2001. Drwy ganiatáu i reoliadau benderfynu a yw awdurdodau lleol dan rwymedigaeth i gynnig taliadau uniongyrchol, ynteu'n rhydd wneud hynny os dewisant, mae'n darparu gwell hyblygrwydd i ddatblygu polisi yn y dyfodol. Y pwrpas yw creu fframwaith eglur mewn deddfwriaeth sylfaenol, ond caniatáu hyblygrwydd yn y modd y'i haddesir o bryd i'w gilydd. Mae hon yn ffordd briodol o sicrhau nad â'r deddfwriaeth yn anghyfoes ac na fydd gofyn ei diwygio'n aml drwy gyfrwng biliau dilynol.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
35(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Gweler adran 34 uchod.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
36(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Gweler adran 34 uchod.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
37	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn caniatáu gwneud rheoliadau ynghylch ystod eang o faterion a allai godi, ynglŷn â thaliadau uniongyrchol. Gall manylion y modd yr arferir y pwerau hyn newid o bryd i'w gilydd, i ganiatáu addasu'r polisi i gyfateb ag amgylchiadau cyfnewidiol.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
38(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn caniatáu gwneud rheoliadau i ragnodi'r materion y mae'n rhaid rhoi sylw iddynt mewn cynllun gofal a chymorth neu gynllun cymorth. Bydd y fframwaith a sefydlir gan yr adran, sy'n caniatáu pennu'r manylion mewn rheoliadau, yn darparu gwell hyblygrwydd i wneud darpariaeth wahanol ar gyfer y gwahanol ddsbarthiadau o bersonau a gwmpesir gan y Bil.	Negyddol	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn caniatáu gwneud darpariaeth fanwl ar gyfer y gwahanol ddsbarthiadau o bersonau, y bydd angen cynllun gofal a chymorth neu gynllun cymorth ar eu cyfer. Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
40(6)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r adran hon yn cynnwys polisi newydd sy'n darparu ar gyfer hygludedd asesiadau gofal a chymorth, ac y mae'r pŵer i wneud rheoliadau yn angenrheidiol, i alluogi datblygu eithriadau i'r gosodiad cyffredinol ar sail profiad yr awdurdod lleol o weithredu'r dyletswyddau newydd. Drwy'r pŵer hwn i wneud rheoliadau, gobeithir osgoi'r angen i wneud diwygiadau cynnar yn y ddeddfwriaeth sylfaenol.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
41	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn caniatáu i Weinidogion Cymru bennu ym mha achosion, ac o dan ba amodau, y mae'n rhaid i awdurdod lleol ddarparu, neu drefnu i ddarparu, llety a ffefrir, pan ddarperir llety i ddiwallu anghenion o dan adrannau 21 i 24 neu 26 i 29.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
45	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ar gyfer, ac mewn cysylltiad ag, arfer pŵer awdurdod lleol i osod ffi. Bydd hyn yn caniatáu pennu mewn ffordd eglur fanylion helaeth, nad ydynt yn addas i'w cynnwys ar wyneb y Bil, a darparu'n wahanol ar gyfer gwahanol gategorïau o berson a gwmpesir yn y Bil. Mae pwerau cyffelyb wedi eu cynnwys ar hyn o bryd ym Mesur Codi Ffioedd am Wasanaethau Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2010 mewn perthynas â ffioedd dibreswyl ar gyfer oedolion.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
46	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu o dan ba amgylchiadau na fydd pŵer awdurdod lleol i godi ffi am wasanaethau yn gymwys. Drwy ddefnyddio pŵer i wneud rheoliadau, gellir gweithredu'n hyblyg ac ymateb yn gyflym i amgylchiadau cyfnewidiol. Mae pwerau cyffelyb wedi eu cynnwys ar hyn o bryd ym Mesur Codi Ffioedd am Wasanaethau Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2010 mewn perthynas â ffioedd dibreswyl ar gyfer oedolion.	Negyddol	Bydd rheoliadau wneir o dan y pŵer hwn yn galluogi ymateb yn hyblyg i newidiadau a all ddigwydd o bryd i'w gilydd, mewn anghenion sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
48	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r adran hon yn caniatáu gwneud rheoliadau gan Weinidogion Cymru, ar gyfer ac mewn cysylltiad â chynnal asesiadau ariannol at ddibenion y darpariaethau o fewn y Ddeddf hon.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
49	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan y ddarpariaeth hon yn eu galluogi i bennu o dan ba amgylchiadau na fydd y ddyletswydd o dan adran 46 yn gymwys. Mae pŵer o'r fath yn ofynnol er mwyn sicrhau y gellir ymateb yn brydlon a hyblyg pe bai angen gwneud newidiadau ar ôl rhoi'r Bil ar waith, o ystyried y model pobl yn Rhan 4 o'r Bil.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
50	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ynghylch dyfarniadau ar gallu person i dalu ffioedd am wasanaethau gofal a chymorth, neu, yn achos gofalwr, am wasanaethau cymorth. O ystyried y gwahanol ddsbarthiadau o berson a gwmpesir o fewn y darpariaethau hyn a'r lliaws o wahanol amgylchiadau y mae'n rhaid darparu ar eu gyfer, ni fyddai'n briodol cynnwys yr holl fanylion yn y Bil.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
51	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi'r amgylchiadau pan na fydd y ddyletswydd i roi effaith i ddyfarniad o dan adran 50, sy'n gosod ffi o dan adran 43, yn gymwys; ac o ba ddyddiad y dylai dyfarniad o'r fath gael effaith. Mae pŵer o'r fath yn ofynnol er mwyn sicrhau y gellir ymateb yn brydlon a hyblyg pe bai angen gwneud newidiadau ar ôl rhoi'r Bil ar waith, o ystyried y model pobl yn Rhan 4 o'r Bil. Mae pwerau cyffelyb wedi eu cynnwys ar hyn o bryd ym Mesur Codi Ffioedd am Wasanaethau Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2010 mewn perthynas â ffioedd dibreswyl ar gyfer oedolion.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
52	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi manylion pellach ar gyfer, ac mewn cysylltiad â'r, penderfyniadau codi ffioedd a wneir o dan adrannau 43 a 50. Mae pwerau cyffelyb wedi eu cynnwys ar hyn o bryd ym Mesur Codi Ffioedd am Wasanaethau Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2010 mewn perthynas â ffioedd dibreswyl ar gyfer oedolion.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
53	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu'r achosion, yr amgylchiadau a'r amodau mewn cysylltiad â chytundeb taliadau gohiriedig rhwng awdurdod lleol a pherson.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
54	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ganiatáu codi ffioedd am wasanaethau ataliol, fel y darperir o dan adran 6; ac am wybodaeth, cyngor ne gynhorthwy, fel y darperir o dan adran 8. fodd bynnag, ni cheir gosod ffi o dan y rheoliadau hyn os oes ffi eisoes wedi ei gosod o dan adran 43. Y ffordd briodol o ymdrin â darpariaeth o'r fath yw trwy reoliadau, a fydd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ymateb yn hyblyg a phrydlon i amgylchiadau sy'n codi o fabwysiadu'r model pobl yn Rhan 4 o'r Bil.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
55	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu manylion pellach mewn perthynas ag adennill ffioedd a llog sy'n ddyledus gan berson i awdurdod lleol.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
56(10)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu'r gyfradd llog y caiff awdurdod lleol ei gosod mewn perthynas ag arwystl ar fuddiant person mewn tir o dan is-adran (9) o'r adran hon. Y ffordd briodol o ymdrin â darpariaeth o'r fath yw trwy reoliadau, a fydd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ymateb yn hyblyg a phrydlon i amgylchiadau sy'n codi o fabwysiadu'r model pobl yn Rhan 4 o'r Bil.	Negyddol	Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl, a allai newid o bryd i'w gilydd.
57(7)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu o dan ba amgylchiadau na fydd atebolrwydd trosglwyddai i dalu i awdurdod lleol o dan is-adran (2) yn gymwys. Y ffordd briodol o ymdrin â darpariaeth o'r fath yw trwy reoliadau, a fydd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ymateb yn hyblyg a phrydlon i amgylchiadau sy'n codi o fabwysiadu'r model pobl yn Rhan 4 o'r Bil.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
62(5)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddyd	Mae'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddyd, os tybiant fod angen hynny er mwyn diogelu aelodau'r cyhoedd rhag niwed difrifol, sy'n rhoi cyfarwyddiadau i awdurdod lleol mewn perthynas ag arfer pwerau'r awdurdod yn achos plentyn y mae'r awdurdod yn gofalu amdano.	Dim gweithdrefn	Bydd y pwerau cyfarwyddo hyn yn gymwys mewn amgylchiadau penodedig a phan fydd angen gweithredu ar frys. Nid oes gweithdrefn wedi ei phennu yn y Bil ar gyfer dyroddi cyfarwyddyd o'r fath. Mae hyn yn gydnaws â'r ddarpariaeth gyfredol yn Neddf Plant 1989.
67(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi'r modd y paratoir ac y cynhelir cynlluniau gofal a chymorth ar gyfer plant sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol, o dan is-adrannau (1) a (2), a'r hyn y dylid ei gynnwys yn y cynlluniau. Mae adran 68 yn darparu enghreifftiau pellach o'r materion y caniateir eu cynnwys yn y cynlluniau a'r modd y ceir eu paratoi drwy reoliadau o dan y pŵer yn adran 67.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
71	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaethau pellach ynglŷn â phlant sy'n derbyn gofal gan awdurdodau lleol. Mae adrannau 72 to 78 yn darparu manylion pellach am y mathau o reoliadau y ceir eu gwneud o dan adran 71.	Negyddol	Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl, a allai newid o bryd i'w gilydd. Mae angen iddynt wneud darpariaeth fanwl ynghylch ystod o blant a phobl ifanc mewn amrywiol amgylchiadau. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.
81(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi, mewn rheoliadau, y manylion ynghylch y modd y dylid cyflawni dyletswydd yr awdurdod lleol o sicrhau ymweliadau ar gyfer, a chyswllt gyda phlant sy'n derbyn gofal, fel y pennir yn is-adran (3)(a).	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.
82(9)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi mewn rheoliadau yr amgylchiadau pan fo person i'w ystyried yn annibynnol ar yr awdurdod sy'n penodi, at dibenion ymwelwyr annibynnol ar gyfer plant sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol o dan yr adran hon.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
85	Yr Arglwydd Ganghellor, gyda chydysniad Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau, gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi'r Arglwydd Ganghellor i bennu swyddogaethau pellach i swyddogion achosion teuluol Cymru mewn perthynas â phlant yr atgyfeiriwyd eu hachosion o dan adran 84.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. cynhwysir y weithdrefn negyddol ar hyn o bryd i'r ddarpariaeth gyfatebol a wneir yn Neddf Plant 1989.
86	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud yn ofynnol bod achos pobl plentyn sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol yn cael ei adolygu; ac yn galluogi gwneud darpariaethau gwahanol, pan fo'n briodol, ar gyfer y gwahanol categorïau o blant a phobl ifanc y bydd y ddarpariaeth hon yn gymwys iddynt.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.
88(7)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd modd i Weinidogion Cymru ddefnyddio'r pŵer hwn i wneud rheoliadau sy'n pennu categorïau ychwanegol o bobl ifanc y bydd awdurdod lleol dan dyletswydd iddynt ; bydd y rheoliadau'n manylu ar sut y penderfynir ar yr awdurdod cyfrifol ar gyfer y categori hwnnw, yn ogystal â phennu pwy gaiff, neu na chaiff, eu trin fel rhai sy'n dod o fewn categori o bobl ifanc y cyfeirir ato yn is-adran (1) o'r adran hon.	Negyddol	Pwnc y rheoliadau hyn yw manyln cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
90(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi swyddogaethau pellach ar gyfer cynghorwyr personol pobl ifanc, yn ychwanegol at y rhai a bennwyd eisoes.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.
91(4)(c), (5) a (6)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi'r modd y cynhelir asesiad llwybr neu y paratoir cynllun llwybr a gwneud darpariaeth fanwl a gwahanol sy'n cymryd i ystyriaeth y gwahanol ddsbarthiadau o bobl ifanc y bydd angen asesiad neu gynllun o'r fath ar eu cyfer.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.
92(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi'r diffiniad o 'llety addas' ac addaswydd landlordiaid neu ddarparwyr llety eraill mewn perthynas â diogelu a hyrwyddo llesiant pobl ifanc yng nghategori 2. Bydd yn caniatáu mabwysiadu dull amserol a hyblyg pan fo tystiolaeth yn dangos bod angen gwneud hynny.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
93(4) a (6)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi manylion y cymorth a roddir i berson ifanc yng nghategori 3 sydd mewn addysg uwch. Mae hefyd yn caniatáu pennu, mewn rheoliadau, ystyron rhai o'r termau yn yr adran hon. Bydd defnyddio rheoliadau ynn caniatáu i Weinidogion Cymru ymateb yn amserol a hyblyg pan fo tystiolaeth yn dangos bod angen newid.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.
95(3) a (6)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i gymhwyso'r darpariaethau codi ffioedd (a gynhwysir yn adrannau 43-57) i'r cymorth a ddarperir i bobl ifanc yng nghategoriâu 2-5 (adrannau 92-94), a datgymhwyso gosod ffioedd ar unigolion sy'n cael budd-daliadau penodol.	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn. Mae'r weithdrefn negyddol yn efelychu'r weithdrefn a bennir ar hyn o bryd yn Neddf Plant 1989.
97(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi, at ddibenion adran 97, y cyfnodau hwyaf y ceir cadw plentyn mewn llety diogel.	Cadarnhaol	O ystyried ymrwymiad Gweinidogion Cymru i CCUHP mewn perthynas â Hawliau'r Plentyn, ac er bod y ddarpariaeth gyfatebol yn Neddf Plant 1989 yn pennu'r weithdrefn negyddol, tybir y dylai'r rheoliadau hyn fod yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
97(7)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi disgrifiad o blentyn y caniateir, neu na chaniateir, ei roi mewn llety diogel o dan adran 97; ac i gynorthwyo gyda phenderfynu amgylchiadau o'r fath.	Cadarnhaol	O ystyried ymrwymiad Gweinidogion Cymru i CCUHP mewn perthynas â Hawliau'r Plentyn, ac er bod y ddarpariaeth gyfatebol yn Neddf Plant 1989 yn pennu'r weithdrefn negyddol, tybir y dylai'r rheoliadau hyn fod yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol.
100(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi'r trefniadau a swyddogaethau ychwanegol ar gyfer cynrychiolydd awdurdod lleol sy'n ymweld â phlentyn a letyir gan awdurdod iechyd neu awdurdod addysg, neu mewn cartref gofal neu ysbyty annibynnol, at ddibenion y ddyletswydd o dan is-adran (2).	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
105(9)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r darpariaethau ynglŷn â cheisiadau am orchmynion amddiffyn a chynorthwyo oedolion wedi eu pennu ar wyneb y Bil. Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i osod cyfyngiadau ar y personau y caniateir iddynt fod yn 'swyddog awdurdodedig' at ddibenion gwneud cais i ynad heddwch am orchmyn amddiffyn a chynorthwyo oedolion. Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau, oherwydd hwyrach y bydd angen addasu'r cyfyngiadau hyn (megis cymwysterau a phrofiad) yng ngoleuni tystiolaeth.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
110	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi manylion pellach ynglŷn ag aelodaeth, cyfansoddiad a gweinyddiad y Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
111	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau, gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi, mewn perthynas â'r Byrddau Diogelu Plant a Byrddau Diogelu Oedolion: ardaloedd y Byrddau Diogelu; y partneriaid blaen ar gyfer y Byrddau Diogelu, a rhagnodi bod unrhyw berson neu gorff arall nas rhestrir yn yr adran yn bartner Bwrdd Diogelu. gall yr ardaloedd Bwrdd diogelu newid o bryd i'w gilydd yn unol ag ôl troed y sector cyhoeddus. Bydd rheoliadau yn darparu hyblygrwydd i newid y rhai sy'n bartneriaid blaen a phwy gaiff fod yn bartneriaid eraill i'r Byrddau Diogelu yng ngoleuni newidiadau eraill yn y ddeddfwriaeth, neu gymryd i ystyriaeth gyrff neu bersonau newydd sydd â diddordeb mewn diogelu, ac a fyddai'n bartneriaid addas.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
112(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau, gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi swyddogaethau pellach ar gyfer Bwrdd Diogelu, os byddai hynny'n cynorthwyo amcanion y Bwrdd Diogelu. Caiff y rheoliadau ragnodi'r gweithdrefnau sydd i'w dilyn gan Fyrddau Diogelu, a chânt bennu sut a pha bryd y bydd rhaid rhoi cyfle i blant ac oedolion perthnasol gymryd rhan yng ngwaith y Bwrdd Diogelu. Bydd y rheoliadau hyn yn darparu hyblygrwydd digonol i Weinidogion Cymru ymateb yn gyflym, os daw'n amlwg y byddai estyn swyddogaethau'r Bwrdd Diogelu yn gwella'r modd y diogelir oedolion a phlant.	Negyddol	Manylun cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
113(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau, gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi manylion pellach ynglŷn â'r modd y paratwir cynllunio ac adroddiadau blynyddol gan y Byrddau Diogelu, yn ychwanegol at y rhai a bennir eisoes mewn manau eraill yn yr adran hon. Mae'r dyddiadau allweddol ar gyfer gwneud cynllun a chyhoeddi adroddiad wedi eu pennu ar wyneb y Bil, ac y mae rheoliadau yn addas ar gyfer manylion mwy technegol, megis ffurf a chynnwys y cynlluniau ac adroddiadau.	Negyddol	Manylu cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
115(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi bod taliadau i'w gwneud gan bartner Bwrdd Diogelu tuag at gost gweithredu'r Bwrdd y cynrychiolir y partner hwnnw arno; ac i ddarparu ar gyfer penderfynu swm y taliadau hynny. Bydd y rheoliadau hyn yn darparu hyblygrwydd i ymateb yn gyflym yn dyfodol, i unrhyw dystiolaeth bod angen newid y modd y cyllidir y Byrddau.	Negyddol	Manylu cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
116(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi swyddogaethau partneriaid Bwrdd Diogelu mewn perthynas â gweithrediad y Byrddau Diogelu y'u cynrychiolir arnynt. Bydd y rheoliadau hyn yn darparu hyblygrwydd digonol i Weinidogion Cymru ymateb yn gyflym os daw'n amlwg y gellir gwella diogelwch oedolion a phlant drwy swyddogaethau'r partneriaid Bwrdd Diogelu (sy'n ymwneud â'r Bwrdd Diogelu).	Negyddol	Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
117	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae hyn yn addas ar gyfer gorchymyn gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu bod y Byrddau Diogelu plant ac oedolion, ym mhob ardal Bwrdd Diogelu unigol i uno, gan ffurfio Bwrdd sengl ym mhob ardal unigol. Bydd y pŵer hwn yn darparu hyblygrwydd i gyfuno Byrddau pan fydd y dystiolaeth yn dynodi y byddai hynny'n addas a phriodol.	Cadarnhaol	Gallai gorchymyn o dan yr adran hon effeithio'n sylweddol ar ddarpariaethau'r rhan hon o'r Ddeddf. Mae ystyriaethau o bwysigrwydd arbennig yn gysylltiedig ag arfer y pŵer hwn. Byddai gorchymyn o dan y ddarpariaeth yn achosi newidiadau strwythurol yn y Byrddau Diogelu, drwy gyfuno swyddogaethau'r Byrddau Diogelu Oedolion a'r Byrddau Diogelu Plant.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
119	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae'r pŵer hwn i wneud gorchymyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ychwanegu, diwygio a thynnu ymaith eitemau yn y tabl o swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol sydd yn Atodlen 2 i'r Ddeddf hon.	Cadarnhaol	Byddai gorchymyn o dan yr adran hon yn effeithio'n sylweddol ar ddarpariaethau Atodlen 2 i'r Ddeddf hon. Byddai gorchymyn o'r fath yn penderfynu pa rai o swyddogaethau awdurdod lleol sy'n swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol. O ganlyniad, mae ystyriaethau o bwysigrwydd arbennig yn gysylltiedig ag arfer y pŵer hwn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
120(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu'r cymwyseddau y dylid eu harddangos gan unrhyw Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol awdurdod lleol, at ddibenion is-adran (2). Ceir rhagnodi'r rhain naill ai mewn rheoliadau o dan y pŵer hwn.</p> <p>Fel arall caiff Gweinidogion Cymru ddewis cyflawni'r un nod drwy god o dan adran 124.</p>	<p>Negyddol</p> <p>Gweithdrefn statudol a osodir yn adran 122 o'r Bil.</p>	<p>Manyl yn cymharol fach yn y cynllun ddeddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.</p> <p>Ystyrir ei bod yn addas y dylid gosod y darpariaethau sydd yn y cod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Rhoddir y weithdrefn ar wyneb y Bil.</p>

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
121(1) 122(7)	Gweinidogion Cymru	Cod	Mae'r darpariaethau hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi, diwygio neu ddirymu codau sy'n gwneud darpariaeth ynglŷn â swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol. Drwy bennu'r gofynion mewn Cod yn hytrach nag ar wyneb y Bil neu mewn rheoliadau, gellir defnyddio iaith sy'n fwy cyfarwydd a dealladwy i'r partïon sydd â diddordeb neu fuddiant. Bydd y darpariaethau'n seiliedig ar yr arferion gorau, a chânt eu datblygu dros gyfnod o amser. Bydd cod statudol yn hwyluso'r broses o ymgorffori datblygiadau yn yr arferion gorau.	Pennir gweithdrefn statudol yn adran 122 o'r Bil	Ystyrir yn briodol bod y darpariaethau sydd yn y cod yn cael eu gosod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru pan fo rhaid i'r cyrff yr effeithir arnynt weithredu'n unol â'r darpariaethau. Pennir y weithdrefn ar wyneb y Bil.
		Cyfarwyddiadau	Mae adran 122(7) yn darparu'n benodol ar gyfer dirymu Cod naill ai drwy wneud cod newydd (gweler uchod) neu fel arall drwy gyfarwyddiadau.	Dim gweithdrefn statudol	Bydd y pwerau cyfarwyddo yn gymwys o dan amgylchiadau penodol ac ni fyddant ond yn berthnasol i ddirymu cod neu godau gan Weinidogion Cymru.
125	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddyd	Mae'r adran hon yn caniatáu i Weinidogion Cymru ddyroddi cyfarwyddiadau pan ac os yw'n briodol, i wneud yn ofynnol bod awdurdod lleol unigol yn cydymffurfio â chodau ymarfer.	Dim gweithdrefn statudol	Bydd y pwerau cyfarwyddo hyn yn gymwys i awdurdodau unigol, a chânt eu gwneud mewn amgylchiadau penodol, pan fydd yn ofynnol bod Gweinidogion Cymru yn ymateb yn gyflym.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
129	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddyd	Bydd y pŵer hwn i ymyrryd yn caniatáu i Weinidogion Cymru ddyroddi cyfarwyddiadau, mewn achosion pan fydd pŵer ganddynt i ymyrryd, i wneud yn ofynnol bod awdurdod unigol yn sicrhau gwasanaethau cyngori.	Dim gweithdrefn statudol	Cymhwysir y pwerau cyfarwyddo hyn i awdurdodau unigol, a chânt eu gwneud mewn amgylchiadau penodol, a allai newid o bryd i'w gilydd. Ni phennir gweithdrefn statudol ar gyfer gweithredu felly, er mwyn caniatáu i Weinidogion Cymru adweithio ar frys pan fo'n ofynnol ymyrryd mewn awdurdod lleol sy'n methu
130	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddyd	Pŵer i Weinidogion Cymru ddyroddi cyfarwyddiadau, mewn achosion pan fo ganddynt bŵer i ymyrryd, sy'n gwneud yn ofynnol cyflawni swyddogaethau gan bersonau eraill, ar ran awdurdod lleol.	Dim gweithdrefn statudol	Cymhwysir y pwerau cyfarwyddo hyn i awdurdodau unigol, a chânt eu gwneud mewn amgylchiadau penodol, a allai newid o bryd i'w gilydd. Ni phennir gweithdrefn statudol ar gyfer gweithredu felly, er mwyn caniatáu i Weinidogion Cymru adweithio ar frys pan fo'n ofynnol ymyrryd mewn awdurdod lleol sy'n methu.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
131	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddyd	Pŵer i Weinidogion Cymru ddyroddi cyfarwyddiadau, mewn achosion pan fo ganddynt bŵer i ymyrryd, sy'n gwneud yn ofynnol cyflawni swyddogaethau gan Weinidogion Cymru neu gan enwebai ar ran awdurdod lleol.	Dim gweithdrefn statudol	Cymhwysir y pwerau cyfarwyddo hyn i awdurdodau unigol, a chânt eu gwneud mewn amgylchiadau penodol, a allai newid o bryd i'w gilydd. Ni phennir gweithdrefn statudol ar gyfer gweithredu felly, er mwyn caniatáu i Weinidogion Cymru adweithio ar frys pan fo'n ofynnol ymyrryd mewn awdurdod lleol sy'n methu.
132	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddyd	Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddiadau, mewn achosion pan fo ganddynt bŵer i ymyrryd, sy'n gwneud yn ofynnol cyflawni swyddogaethau gan Weinidogion Cymru neu gan enwebai ar ran awdurdod lleol.	Dim gweithdrefn statudol	Cymhwysir y pwerau cyfarwyddo hyn i awdurdodau unigol, a chânt eu gwneud mewn amgylchiadau penodol, a allai newid o bryd i'w gilydd. Ni phennir gweithdrefn statudol ar gyfer gweithredu felly, er mwyn caniatáu i Weinidogion Cymru adweithio ar frys pan fo'n ofynnol ymyrryd mewn awdurdod lleol sy'n methu.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
133	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddyd	Mae'r adran hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddiadau cyffredinol, mewn achosion pan fo ganddynt y pŵer i ymyrryd, i awdurdod lleol neu unrhyw un o'i swyddogion.	Dim gweithdrefn statudol	Cymhwysir y pwerau cyfarwyddo hyn i awdurdodau unigol, a chânt eu gwneud mewn amgylchiadau penodol, a allai newid o bryd i'w gilydd. Ni phennir gweithdrefn statudol ar gyfer gweithredu felly, er mwyn caniatáu i Weinidogion Cymru adweithio ar frys pan fo'n ofynnol ymyrryd mewn awdurdod lleol sy'n methu.
138	Gweinidogion Cymru	Cod	Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cod er mwyn helpu i gyflawni'r amcanion a bennir yn y datganiad. Gan y bydd cynnwys y cod yn dibynnu ar y canlyniadau yn y datganiad, ni fyddai'n bosibl gwneud darpariaeth ar wyneb y Bil. Mae'n addas, felly ar gyfer canllawiau a gofynion a bennir mewn cod.	Bydd y weithdrefn statudol yn dilyn y weithdrefn statudol ar gyfer Codau a osodir yn adran 122 o'r Bil.	Ystyrir yn briodol gosod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru y darpariaethau a gynhwysir yn y cod, ac y mae'n rhaid i'r cyrff yr effeithir arnynt weithredu yn unol â hwy. Pennir y weithdrefn ar wyneb y Bil.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
143(3)(h)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae'r "partneriaid perthnasol" y gosodir dyletswyddau arnynt gan yr adran hon wedi eu pennu ar wyneb y Bil.</p> <p>Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi 'partneriaid perthnasol' y mae'n rhaid iddynt gydweithredu â'r awdurdod leol i wneud trefniadau o dan yr adran hon.</p>	Cadarnhaol	Mae gosod dyletswyddau ar bobl eraill i gydweithredu yn ysgogi goblygiadau polisi sylweddol, ac y mae hynny'n addas ar gyfer y weithdrefn gadarnhaol.
144(4)(b)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae'r "partneriaid perthnasol" y gosodir dyletswyddau arnynt gan yr adran hon wedi eu pennu ar wyneb adran 25 o ddeddf Plant 2004. Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi 'partneriaid perthnasol' y mae'n rhaid iddynt gydweithredu â'r awdurdod leol i wneud trefniadau o dan adran 25.</p>	Cadarnhaol	Mae gosod dyletswyddau ar bobl eraill i gydweithredu yn ysgogi goblygiadau polisi sylweddol, ac y mae hynny'n addas ar gyfer y weithdrefn gadarnhaol.
147	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu trefniadau partneriaeth penodol rhwng awdurdodau lleol a'i gilydd a rhwng awdurdodau lleol a byrddau iechyd lleol. Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei fod yn darparu hyblygrwydd i gyflwyno modelau newydd o drefniadau partneriaeth wrth ymateb i dystiolaeth yn y dyfodol.</p>	Cadarnhaol	Bydd y rheoliadau hyn yn gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol a BILlau yn ymuno mewn trefniadau partneriaeth penodedig. Bydd ystyriaethau o bwysigrwydd arbennig yn codi, gan mai yn y rheoliadau y pennir prif sylwedd y cynllun deddfwriaethol.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
148(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi manylion pellach ynglŷn â chyllido trefniadau partneriaeth Mae gwneud y rheoliadau hyn yn ddibynnol ar reoliadau eraill sy'n gwneud yn ofynnol sefydlu trefniadau partneriaeth penodedig. Mae'n addas, felly, gwneud y ddarpariaeth hon mewn rheoliadau, gan na fyddai'n bosibl ei gwneud ar wyneb y Bil.	Cadarnhaol	Gall y rheoliadau hyn benderfynu'r cyfraniadau y bydd yn ofynnol i awdurdodau lleol a'r BILiau eu gwneud ar gyfer cyllido'r trefniadau partneriaeth. Mae gan hyn oblygiadau polisi sylweddol ac felly mae'n addas ar gyfer y weithdrefn gadarnhaol.
149	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi amgylchiadau pan ddylid sefydlu a gweithredu Bwrdd Partneriaeth, pan fo trefniadau eisoes wedi eu gwneud ar gyfer gweithio mewn partneriaeth. Mae gwneud y rheoliadau hyn yn ddibynnol ar reoliadau eraill sy'n gwneud yn ofynnol sefydlu trefniadau partneriaeth penodedig. Mae'n addas, felly, gwneud y ddarpariaeth hon mewn rheoliadau, gan na fyddai'n bosibl ei gwneud ar wyneb y Bil.	Cadarnhaol	Gall y rheoliadau hyn wneud yn ofynnol sefydlu bwrdd partneriaeth a darparu ar gyfer gweithredu'r bwrdd. Gallai hyn ysgogi goblygiadau polisi sylweddol ac felly mae'n addas ar gyfer y weithdrefn gadarnhaol.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
151	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddyd	Gellir arfer y pŵer hwn yn hyblyg, gan ganiatáu i Weinidogion Cymru gyflunio'r cyd-drefniadau yn y ffordd sy'n ymateb orau i'r amgylchiadau o bryd i'w gilydd. Mae'n debygol y bydd angen addasu'r polisi ar sut i fanteisio orau ar y cyd-drefniadau.	Gofyniad i ymgynghori â'r awdurdodau lleol yr effeithir arnynt	Y personau yr effeithir arnynt drymaf drwy wneud cyfarwyddiadau fydd yr awdurdodau lleol. Mae gofyniad i ymgynghori â'r awdurdodau lleol yn briodol.
152	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi'r amgylchiadau pan ganiateir mynegi cwyn ynghylch gwasanaethau cymdeithasol; a phwy ddylai ystyried cwynion ar fath, neu at bwy y dylid eu hatgyfeirio. Mae adran 153 yn darparu enghreifftiau pellach o'r darpariaethau y ceir eu gwneud mewn rheoliadau o dan yr adran hon(152). Mae hyn yn addas ar gyfer rheoliadau, er mwyn i Weinidogion Cymru ymateb yn gyflym ac effeithiol i unrhyw dystiolaeth o blaid newid y dull o ymdrin â chwynion.	Negyddol	Mae'r pwerau hyn yn ailddatgan pwerau yn adrannau 114 a 115 o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Iechyd Cymunedol a Safonau) 2003 sy'n ddarostyngedig i Benderfyniad Negyddol. Manyl yn cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
153	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi'r amgylchiadau pan ganiateir darparu cynhorthwy (ar ffurf cynrychiolaeth neu fel arall) i bob sy'n gwneud (neu'n bwriadu gwneud) cwyn o dan adran 152; Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau gan y bydd yn caniatáu i Weinidogion Cymru ymateb yn gyflym a hyblyg yn y dyfodol, os canfyddir tystiolaeth bod angen cymorth ar rai grwpiau ar gyfer gwneud cwynion.	Negyddol	Manylion cymharol fach yn y cynllun deddfwriaethol cyffredinol fydd pwnc y rheoliadau hyn.
155(7) ac (8)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i ychwanegu at y gofynion ar gyfer y weithdrefn awdurdod lleol sydd i'w sefydlu o dan adran 155. Mae'n addas ar gyfer rheoliadau gan y bydd yn ymdrin â manylion gweithdrefnol	Negyddol	Ailddatganiad yw hwn o ddarpariaeth yn Rhan III o Ddeddf Plant 1989 sy'n ddarostyngedig i Benderfyniad Negyddol. Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
156(2) a (3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu gofynion ychwanegol ynghylch monitro camau a gymerir i gydymffurfio â gofynion ac mewn perthynas â therfynau amser. Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei fod yn darparu hyblygrwydd i newid materion gweithdrefnol manwl, y gall fod angen eu newid o bryd i'w gilydd.	Negyddol	Ailddatganiad yw hwn o adran 26(4) i (8) yn Rhan III o Ddeddf Plant 1989 sy'n ddarostyngedig i Benderfyniad Negyddol. Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl.
157(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu gofynion ychwanegol ynghylch y weithdrefn y mae'n rhaid ei sefydlu a'r terfynau amser sy'n gymwys i'r weithdrefn.	Negyddol	Ailddatganiad yw hwn o adran 24Dyn Rhan III o Ddeddf Plant 1989 sy'n ddarostyngedig i Benderfyniad Negyddol. Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl, a allai newid o bryd i'w gilydd.
158	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ar gyfer ystyried sylwadau (gan gynnwys cwynion) ymhellach. Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn i Weinidogion Cymru ymateb yn gyflym ac effeithiol i unrhyw dystiolaeth o blaid newid yn y modd y dylid ymdrin â chwynion.	Negyddol	Ailddatganiad yw hwn o adran 26ZB yn Rhan III o Ddeddf Plant 1989 sy'n ddarostyngedig i Benderfyniad Negyddol. Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
159(4), (5) a (6)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu manylion pellach ynghylch trefniadau awdurdodau lleol i ddarparu cynhorthwy i blant a phobl ifanc penodedig ar gyfer gwneud cwynion. Mae'r pŵer yn addas ar gyfer rheoliadau gan y bydd yn caniatáu i Weinidogion Cymru ymateb yn gyflym a hyblyg i unrhyw dystiolaeth o blaid newid yn y modd y dylid ymdrin â chymorth ar gyfer gwneud cwynion a sylwadau.	Negyddol	Ailddatganiad yw hwn o adran 26A yn Rhan III o Ddeddf Plant 1989 sy'n ddarostyngedig i Benderfyniad Negyddol. Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl.
163(3) a (4)(e)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth sy'n pennu a oes gan berson, ai peidio, anghenion gofal a chymorth na ellir eu diwallu ac eithrio drwy ddarparu math penodol o lety; a phennu categorïau ychwanegol o gyfnodau mewn llety preswyl y mae'n rhaid eu diystyru wrth benderfynu statws preswylfa arferol plentyn.	Negyddol	Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl, a allai newid o bryd i'w gilydd.
164(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth bellach ynglŷn â phenderfynu preswylfa arferol.	Negyddol	Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl, a allai newid o bryd i'w gilydd.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
167	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau a fydd yn gwneud darpariaethau canlyniadol, trosiannol ac eraill. Nid oes modd pennu'r holl ddarpariaethau hyn ar wyneb y Bil, gan ei bod yn bosibl y gellir gwneud darpariaeth ym Mil Gofal a Chymorth y DU – mae hynny'n dibynnu ar amseroedd cychwyn y ddau Fil.	Negyddol (ac eithrio wrth ychwanegu, amnewid neu hepgor unrhyw ddeddfiad – cadarnhaol)	Mae'r weithdrefn gadarnhaol yn briodol pan fo rheoliadau yn effeithio ar ddeddfwriaeth sylfaenol. Mae gweithdrefn negyddol yn briodol ar gyfer rheoliadau eraill sy'n gwneud darpariaeth dechnegol yn unig.
168(2)	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae hyn yn addas ar gyfer gorchymyn, gan fod y ddarpariaeth hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu ar gyfer cychwyn y Bil.	Dim gweithdrefn statudol.	Bydd y gorchymynion hyn yn gyfyngedig i gychwyn, ac yn dechnegol eu natur.
Atodlen 1 (5)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar gyfer rheoliadau gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i ychwanegu at drefniadau sy'n gwneud cyfraniadau'n ofynnol tuag at gynhaliadau plentyn sy'n derbyn gofal, mewn perthynas ag ystyriaethau a gweithdrefnau.	Negyddol	Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion technegol manwl, a allai newid o bryd i'w gilydd.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
Atodlen 3, Rhan 2A, 34A, (3)	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar ffurf gorchymyn gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddiwygio Atodlen 3A i Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 dros amser, i adlewyrchu newidiadau mewn amgylchiadau, cymryd i ystyriaeth gyrff newydd neu newid swyddogaethau cyrff.	Cadarnhaol	Mae'n bosibl bydd y mater(ion) y rhoddir sylw iddynt o dan y pŵer hwn naill ai'n ychwanegu at faich gwaith Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru drwy gynyddu nifer y cwynion a ddaw o fewn ei faes gorchwyl, neu'n cyfyngu ar ei bwerau drwy dynnu ymaith ei allu i ystyried cwynion penodol. O ganlyniad, ystyrir mai'r weithdrefn gadarnhaol sy'n briodol. Mae hyn yn efelychu'r dull a ddilynir yn adran 28 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005.

Adran	Rhoddir y pŵer i	Ffurf	Priodoldeb y pŵer a ddirprwyir	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
Atodlen 3, Rhan 2B, 34U, (8)	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae'r ddarpariaeth hon yn addas ar ffurf gorchymyn gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru, dros amser, i ychwanegu neu dynnu ymaith eitemau o'r rhestr o ombwdsmyrn, i adlewyrchu newidiadau mewn amgylchiadau, megis creu swyddi newydd neu newid swyddogaethau.	Cadarnhaol	Bydd y mater(ion) y rhoddir sylw iddynt o dan y pŵer hwn yn cynnwys ystyriaethau o bwysigrwydd arbennig. Mae'n bosibl y gosodir gofynion i gydweithredu ar yr Ombwdsmon a chyrrff eraill. O ganlyniad, ystyrir mai'r weithdrefn gadarnhaol sy'n briodol. Mae hyn yn efelychu'r dull a ddilynir yn adran 25 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol

125. Mae Asesiad Effaith Rheoleiddiol wedi ei gwblhau yn unol â Rheol Sefydlog 26.6(vi) ar gyfer y Bil arfaethedig ac mae wedi'i gynnwys yn Rhan 2 y Memorandwm Esboniadol hwn.

RHAN 2 – ASESAD EFFAITH RHEOLEIDDIOL

7. Dewisiadau

126. Mae'r Bil yn creu fframwaith cyfreithiol newydd ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol yng Nghymru. Gyda'i gilydd, bydd Rhannau'r Bil yn sicrhau system newydd ar gyfer cael gafael ar ofal a chymorth. Wrth gynnal yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol hwn, rydym wedi ystyried y Bil yn ei gyfanrwydd ac rydym wedi ceisio pwysu a mesur yr effaith o ran y prif elfennau newid yn y system sy'n sail i amcanion polisi'r Bil yn hytrach na'r Rhannau unigol.
127. Ystyriwyd dau ddewis mewn perthynas â'r prif newidiadau i'r system sy'n sail i amcanion polisi'r Bil:
- a. **Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo**
  - b. **Dewis 2: Darparu un statud unedig i bobl (plant, oedolion a'u gofalwyr) sy'n golygu bod modd trawsnewid gwasanaethau cymdeithasol i wella llesiant pobl sydd ag anghenion gofal a chymorth, a'r rheini sy'n gofalu amdanynt.**
128. Caiff pob Dewis ei bwysu a'i fesur o ran i ba raddau y byddai'n cyflawni amcanion Llywodraeth Cymru. Mae Pennod 8 y Memorandwm Esboniadol hwn yn cynnwys costau a manteision pob dewis.

Dewis 1: Gwneud dim

129. Byddai'r Dewis hwn yn cadw'r gyfraith sy'n bodoli yng Nghymru ar hyn o bryd mewn perthynas â gofal cymdeithasol. Ar hyn o bryd nid oes un statud gofal cymdeithasol unedig y mae modd i awdurdodau lleol a defnyddwyr gofal gyfeirio ato er mwyn gweld pa wasanaethau mae modd eu darparu neu y dylid eu darparu. Mae cymhlethdod y fframwaith cyfreithiol presennol yn hysbys iawn: mae tystiolaeth yn awgrymu bod y cymhlethdod presennol yn llesteirio cyflenwi gwasanaethau gofal cymdeithasol i'r cyhoedd, sy'n ystumio blaenoriaethau ymarfer a gweithredu bwriadau polisi'r Llywodraeth^{22 23}.
130. Mae'r dystiolaeth ym Mhennod 3 y Memorandwm Esboniadol hwn ynghylch y gofynion ar y gwasanaethau nawr a'r gofynion a ddisgwylir yn y dyfodol mewn cyd-destun o gyllid cyhoeddus cyfyngedig yn golygu y bydd cyflenwi gwasanaethau yn unol â'r arfer presennol yn dod yn fwyfwy anfforddiadwy.

---

²² *Review of Adult Social Care Law in England and Wales (Comisiwn y Gyfraith, Mai 2011)*
<http://lawcommission.justice.gov.uk/publications/1460.htm>

²³ *Munro Review of Child Protection (Yr Adran Addysg, 2011)*
<http://www.education.gov.uk/munroreview/>

Dewis 2: Darparu un statud unedig i bobl (plant, oedolion a'u gofalwyr) sy'n golygu bod modd trawsnewid gwasanaethau cymdeithasol i wella llesiant pobl sydd ag anghenion gofal a chymorth, a'r rheini sy'n gofalu amdanynt.

131. Mae Llywodraeth Cymru yn ffafrio Dewis 2. Bydd yn golygu bod modd cyflwyno Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) a fydd yn ymdrin â'r canlynol:

- a. Diwygio ac integreiddio cyfraith gofal cymdeithasol yng Nghymru, gan ystyried argymhellion Comisiwn y Gyfraith;
- b. Darparu gwasanaethau atal ac ymyrryd yn fuan;
- c. Rhagnodi ar gyfer darparu gwybodaeth hygyrch o ansawdd uchel i unigolion, i ofalwyr ac i deuluoedd;
- d. Creu system sy'n fwy cyson yn genedlaethol ar gyfer asesiadau a chymhwysedd i ddefnyddwyr ac i ofalwyr; a
- e. Sicrhau mwy o gydweithredu rhwng awdurdodau lleol a rhwng awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd Lleol a rhwng awdurdodau lleol i sicrhau bod gofal yn cael ei gomisiynu a'i gyflenwi'n effeithiol.

8. Costau a Manteision

132. Bydd y Bil, a'r rheoliadau, y gorchmynion a'r Codau Ymarfer dilynol a wneir o dan y Bil yn rhoi'r bensaernïaeth i drawsnewid gwasanaethau cymdeithasol. Felly caiff y costau a'r manteision i gyflawni newid mawr o'r fath eu priodoli'n gywir dros amser. Y bwriad yw gweithredu'r Bil fesul cam dros dair i bum mlynedd gan ddechrau yn 2015/16. Bydd y trefniadau manwl ar gyfer y system yn y dyfodol, yn enwedig gweithredu proses graidd awdurdodau lleol ar gyfer asesiadau, rheoli gofal, cymhwysedd a'r system adolygu ar gyfer gofal a chymorth i bobl a chymorth i ofalwyr, yn cael eu cynnwys mewn rheoliadau a fydd yn mynd drwy asesiad o'r effaith manylach o'r costau a'r manteision. Wrth ragweld yr effaith nawr felly, mae angen cydnabod bod rhywfaint o ansicrwydd ynghylch rhai o'r costau a'r manteision a roddir yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn.

Costau

(A) *DIWYGIO AC INTEGREIDDIO CYFRAITH GOFAL CYMDEITHASOL YNG NGHYMRU*

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

133. Ni thybir bod dim costau ychwanegol o dan y Dewis hwn. Fodd bynnag byddai costau cyfredol y system bresennol yn parhau i fodoli, ynghyd â'r costau diangen sy'n gysylltiedig â chyflwr aneffeithlon y gyfraith bresennol yn y maes hwn.

Dewis 2: Diwygio ac integreiddio cyfraith gofal cymdeithasol yng Nghymru

134. Costau ychwanegol y Dewis hwn yw'r costau sy'n gysylltiedig â diwygio ac integreiddio cyfraith gofal cymdeithasol yng Nghymru. Bydd y rhain yn cynnwys costau:

- a. *hyfforddi staff gwaith cymdeithasol i fabwysiadu'r gyfraith newydd;*
- b. *costau dosbarthu gwybodaeth am y newidiadau; a'r*
- c. *costau i Lywodraeth Cymru a fydd yn deillio o weithredu'r newidiadau.*

a. *hyfforddi staff gwaith cymdeithasol i fabwysiadu'r gyfraith newydd;*

135. Os gwneir y Bil, bydd costau ychwanegol i awdurdodau lleol Cymru oherwydd bydd angen ailhyfforddi eu gweithlu gwasanaethau cymdeithasol ar ofynion y gyfraith newydd. Cost drosiannol (h.y. untro) yw hon. Mae rhywfaint o wybodaeth ar gael am nifer y staff y byddai'n rhaid eu hailhyfforddi ar y cam hwn. Fodd bynnag byddai'r costau hyfforddi'n dibynnu ar i ba raddau y gellid ymgorffori gofynion hyfforddi ychwanegol yn nhrefniadau hyfforddi presennol awdurdodau lleol. Er mwyn darparu canllaw i'r goblygiadau posibl o ran costau, mabwysiadwyd y tybiaethau a

ddefnyddiwyd yn Asesiad o'r Effaith Comisiwn y Gyfraith ar gyfer diwygio gofal cymdeithasol i oedolion er mwyn rhoi amcangyfrif enghreifftiol²⁴.

136. Mae Comisiwn y Gyfraith yn tybio y byddai hyfforddiant allanol yn costio £45 y dydd fesul gweithiwr cymdeithasol. Mewn gwirionedd, bydd rhywfaint o hyfforddiant yn cael ei wneud yn fewnol gan awdurdodau lleol (a allai fod yn rhatach); fodd bynnag, wrth ystyried y diffyg eglurder ynghylch trefniadau hyfforddi, mae'n ddoeth tybio y bydd yr holl hyfforddiant angenrheidiol ar y gyfraith newydd yn cael ei ddarparu gan hyfforddwr allanol. Bydd lefel yr hyfforddiant angenrheidiol hefyd yn amrywio yn ôl cyfrifoldebau'r aelod o staff gwaith cymdeithasol sy'n cael ei hyfforddi. Er enghraifft, efallai y bydd ar weithiwr cymdeithasol angen hyfforddiant manylach yn benodol ar y gyfraith newydd nag aelod o staff awdurdod lleol sy'n cyflawni swyddogaeth weinyddol neu gefnogol wrth ddarparu gwasanaethau.
137. Yn ôl y data diweddaraf sydd ar gael am ofal cymdeithasol awdurdodau lleol, at ei gilydd mae 4,200 o staff sy'n *'Rheolwyr Tîm a gweithwyr cymdeithasol'* a *'Hyfforddeion/cynorthwyyr gwaith cymdeithasol'*²⁵. Ymddengys ei bod yn rhesymol tybio y byddai angen rhywfaint o hyfforddiant ar y gyfraith newydd ar y nifer hyn o staff o leiaf. Wrth ychwanegu staff gofal cymdeithasol awdurdodau lleol a restrir yn *'Rheolwyr a chymorth canol'* at y ffigur hwn hefyd, mae cyfanswm nifer y staff y gallai fod angen hyfforddiant arnynt yn codi i oddeutu 9,000. Tybir bod y naill ffigur a'r llall yn rhoi ystod gall sy'n sail ar gyfer cynnal asesiad priodol o'r goblygiadau o ran costau hyfforddiant y ddeddfwriaeth arfaethedig.
138. Mae Comisiwn y Gyfraith yn tybio y byddai angen chwe diwrnod o hyfforddiant ar y mwyaf; wedi'u gwasgaru dros y ddwy flynedd gyntaf ar ôl newid y gyfraith (wedi'u rhannu yn bedwar diwrnod yn y flwyddyn gyntaf a deuddydd yn y flwyddyn ganlynol). Bydd lefel yr hyfforddiant yn amrywio yn ôl cyfrifoldebau'r staff, fodd bynnag, unwaith eto mae'n ddoeth mabwysiadu dull ceidwadol a thybio y byddai ar yr holl staff angen chwe diwrnod o hyfforddiant am £45 y dydd fesul gweithiwr.
139. Drwy ddefnyddio'r niferoedd staff a nodir uchod er mwyn darparu ystod, amcangyfrifir y bydd gweithredu'r Bil yn golygu **cost hyfforddiant trosiannol rhwng £1.1 a £2.4 miliwn i awdurdodau lleol. Tybir mai'r amcangyfrif gorau yw ffigur yn y canol sef £1.8 miliwn.** Bydd y gost hon yn codi yn ystod y ddwy flynedd gyntaf ar ôl cyflwyno'r Bil. O'r adeg honno ymlaen, byddai gofynion hyfforddiant parhaus arferol yn cyflawni unrhyw angen a fyddai'n parhau²⁶.

²⁴ *Review of Adult Social Care Law in England and Wales (Comisiwn y Gyfraith, Mai 2011)*
<http://lawcommission.justice.gov.uk/publications/1460.htm>

²⁵ *Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol Niferoedd Staff, 31 Mawrth 2012,*
<http://wales.gov.uk/topics/statistics/headlines/health2012/1210241/?skip=1&lang=cy>

²⁶ *Mae Comisiwn y Gyfraith hefyd yn awgrymu y bydd yn cymryd llai o amser i ddysgu strwythur cyfreithiol symlach yn y dyfodol, a allai arwain at arbedion effeithlonrwydd wrth hyfforddi gweithwyr cymdeithasol yn y tymor hir.*

140. Yn ogystal â'r costau hyfforddiant trosiannol uchod, bydd cost cyfle hefyd o ran yr amser y bydd yn rhaid i staff gwaith cymdeithasol awdurdodau lleol ei dreulio oddi wrth eu desgiau wrth gael yr hyfforddiant sydd ei angen ar y Bil. Mae hyn yn golygu cost adnoddau gwirioneddol i awdurdodau lleol. Unwaith eto, tybir y bydd angen chwe diwrnod o hyfforddiant ar rhwng 4,200 a 9,000 o staff (am saith awr o hyfforddiant y dydd). Caiff cost cyfle yr amser a dreulir mewn hyfforddiant ei gyfrifo drwy ddefnyddio cost cyflog cyfartalog o £38 yr awr²⁷ – sef yr amcangyfrif o gyflog awr gweithiwr cymdeithasol. Mae defnyddio'r ffigur hwn yn debyg o roi goramcangyfrif gan na fydd yr holl staff y bydd angen eu hyfforddi yn weithwyr cymdeithasol cymwysedig (ac felly efallai eu bod ar gyflogau is). Mae cost cyfle chwe diwrnod o hyfforddiant (am saith awr y dydd) ar gost cyflog o £38 yr awr yn rhoi **cost cyfle untro o £6.7 i £14.4 miliwn. Tybir mai'r amcangyfrif gorau yw ffigur yn y canol sef £10.5 miliwn.**

141. Mae Llywodraeth Cymru eisoes yn rhoi llawer o gyllid grant i awdurdodau lleol i gefnogi datblygu'r gweithlu ar draws y sector gofal cymdeithasol. Mae'r grant yn grant arian cyfatebol gyda gwariant wedi'i gynllunio ar Raglen Datblygu'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol ar gyfer 2012-13 sy'n rhoi cyfanswm o £12,015,714. Mae'r elfen grant, sy'n darparu 70% o gost y rhaglen, yn £8,411,000. Bwriedir i'r grant Rhaglen Datblygu'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol ategu adnoddau hyfforddi'r cyflogwyr. Caiff y cyllid ei ddarparu i gydnabod y gofynion hyfforddiant ychwanegol sylweddol sydd ar y gweithlu gofal cymdeithasol ac mae eisoes wedi'i anelu at uwchsgilio, ennill cymwysterau newydd ac adeiladu ar gymwysterau sydd eisoes yn bodoli.

142. Mae tystiolaeth o fonitro grantiau'n awgrymu ar gyfartaledd bod staff gwasanaethau Gwaith Cymdeithasol yn cael oddeutu pum niwrnod o hyfforddiant y flwyddyn sydd wedi cael eu cefnogi gan grant.

143. Gan ddechrau yn 2013-14, bydd y cyllid grant hwn yn cael ei ailgyfeirio i sicrhau bod y staff perthnasol yn cael yr hyfforddiant angenrheidiol i baratoi ar gyfer y Ddeddf a'i gweithredu ac er mwyn talu am gostau dosbarthu gwybodaeth am y newidiadau.

b. *costau dosbarthu gwybodaeth am y newidiadau; ac*

c. *costau i Lywodraeth Cymru a fydd yn deillio o weithredu'r newidiadau.*

144. Costau trosiannol yw'r costau uchod (b. ac c.) a Llywodraeth Cymru fydd yn talu amdanynt. Ni fu modd amcangyfrif y costau hynny ar hyn o bryd, oherwydd bod angen datblygu prosiect gweithredu a chynllun gweithredu llawn yn gyntaf. Wrth ddatblygu'r cynllun hwn, a fydd yn cael ei lunio wrth i'r Bil fynd drwy'r broses ddeddfu, bydd modd trin a thrafod gyda rhanddeiliaid allweddol beth fydd y goblygiadau gweithredol, ynghyd â'r

---

²⁷ *Uned Ymchwil Gwasanaethau Cymdeithasol Personol, Costau Uned Iechyd a Gofal Cymdeithasol, 2011*

costau. Bydd unrhyw gostau o'r fath yn cael eu hymgorffori i ffrydiau gwaith sydd eisoes yn bodoli ar gyfer datblygu gwasanaethau cymdeithasol yng Nghymru. Fel y nodwyd ym mhwyntiau 141 ac 143 uchod, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu ailgyfeirio arian grant presennol i dalu'r costau hyn.

(B) DARPARU GWASANAETHAU ATAL AC YMYRRYD YN FUAN

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

145. Nid oes dim costau ychwanegol o dan y dewis hwn. Fodd bynnag bydd costau'r system bresennol yn dal i fodoli. Mae'n hysbys bod y system bresennol yn ymyrryd pan fydd argyfwng yn codi yn hytrach na mewn ffordd ataliol. Yn gyffredinol, nid yw hyn yn gynaliadwy yn y tymor hwy. Ar hyn o bryd mae rhai enghreifftiau o arfer da o ran darparu gwasanaethau ataliol gan awdurdodau lleol yng Nghymru, fodd bynnag mae gweithredu hyn yn ddarniog, a disgwylir y bydd y rhwystrau presennol i wella'r ffocws ar atal yn parhau os na fydd llywodraeth yn camu i mewn.

Dewis 2: Rhoi dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i ddarparu (neu drefnu ar gyfer) amrywiaeth a lefel o wasanaethau atal ac ymyrryd yn fuan ar gyfer eu hardal

146. Bydd y dewis hwn yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu neu drefnu gwasanaethau a chyfleusterau sy'n addas yn eu barn nhw i ohirio dyfodiad anghenion sy'n fwy cymhleth am ofal a chymorth, neu i leihau dwysâd anghenion o'r fath yn eu hardal leol. Mae sefydlu dyletswydd o'r fath yn cyd-fynd ag argymhellion Comisiwn y Gyfraith ar gyfer y maes hwn o'r gyfraith ac mae'n adlewyrchu'r disgwyliadau presennol yng nghyswllt deddfwriaeth plant. Nid ydym yn disgwyl y bydd y ddyletswydd hon yn arwain at unrhyw gostau newydd i awdurdodau lleol yng Nghymru. Fodd bynnag, efallai y bydd yn golygu goblygiadau i'r GIG. Bwriedir i'r ddyletswydd godeiddio ymarfer sydd wedi ennill ei blwyf a chanllawiau statudol sy'n bodoli mewn deddfwriaeth sylfaenol, yn hytrach nag ymestyn cwmpas cyfrifoldebau awdurdodau lleol yn y maes hwn yn sylweddol.

(C) RHAGNODI AR GYFER DARPARU GWYBODAETH HYG YRCH O ANSAWDD UCHEL I UNIGOLION, I OFALWYR AC I DEULUOEDD

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

147. dan y dewis hwn bydd costau'n dal i godi ar gyfer darparu cyngor a gwybodaeth yng ngoleuni pwysau demograffig cynyddol; fodd bynnag tybir o dan y dewis hwn y bydd darparu gwybodaeth am gymhwysedd a

mynediad yn dal yn ddarniog, fel y gwelwyd drwy dystiolaeth yn ddiweddar gan *Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru*²⁸.

Dewis 2: Rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu gwybodaeth hygyrch o ansawdd uchel i unigolion, i ofalwyr ac i deuluoedd

148. Roedd Comisiwn y Gyfraith, gyda chefnogaeth y *Comisiwn ar Ariannu Gofal a Chymorth*²⁹, wedi argymhell y dylai deddfwriaeth gynnwys dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu gwybodaeth a chyngor ar wasanaethau yn eu hardal i ddisodli dyletswydd sydd yn adran 1 *Deddf Cleifion Cronig a Phersonau Anabl 1970*³⁰.

149. Bydd y ddyletswydd yn mynnu ei bod yn rhaid i awdurdodau lleol sicrhau darparu gwasanaeth sy'n rhoi:

- a. gwybodaeth a chyngor sy'n ymwneud â gofal a chymorth; a
- b. cymorth o ran cael gafael ar ofal a chymorth.

150. Fan leiaf, bydd y cyngor uchod yn golygu ei bod yn rhaid cyhoeddi gwybodaeth a chyngor ar faterion sy'n ymwneud â:

- a. y system y darperir ar ei chyfer gan Fil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) a sut y mae'r system yn gweithredu yn ardal yr awdurdod lleol;
- b. y mathau o ofal a chymorth, a'r darparwyr sydd ar gael yn ardal yr awdurdod lleol;
- c. sut y mae cael gafael ar y gofal a'r cymorth sydd ar gael; a
- d. sut y mae codi pryderon am lesiant rhywun sy'n ymddangos bod angen gofal a chymorth arno.

151. Nid ydym yn disgwyl y bydd moderneiddio dyletswydd debyg sydd eisoes yn bodoli yn arwain at unrhyw gostau sylweddol ynddo'i hun. Fodd bynnag, rydym yn gwybod bod ansawdd yr wybodaeth sy'n cael ei darparu gan awdurdodau lleol ar hyn o bryd yn amrywio. Mae'n bosibl hefyd y bydd gwybodaeth well yn arwain at fwy o alw am ofal, a fydd yn cynyddu costau. Nid ydym yn gwybod beth fyddai graddfa unrhyw gynnydd o'r fath mewn galw, ac ar y cam hwn nid oes modd amcangyfrif y costau sydd ynghlwm wrth hyn, hyd nes y llunnir cynigion manylach fydd yn amlinellu'r camau gofynnol. Felly, bydd angen monitro hyn yn ofalus. Fodd bynnag mae agweddau eraill ar y Bil fel y darpariaethau sy'n ymwneud â meini prawf cymhwysedd cenedlaethol yn rhoi lifrau i reoli unrhyw gynnydd yn y galw mewn cwmipasau cyllido yn y dyfodol.

²⁸ *Adolygiad Cenedlaethol o Fynediad a Chymhwyster yn y Gofal Cymdeithasol i Oedolion: Adroddiad Trosolwg (AGGCC, 2010)*
<http://wales.gov.uk/cssiwsbsite/newcssiw/publications/ourfindings/allwales/2010/4481596/?skip=1&lang=cy>

²⁹ <http://www.dilnotcommission.dh.gov.uk/>

³⁰ <http://legislation.gov.uk/ukpga/1970/44/contents>

(D) *CREU SYSTEM SY'N FWY CYSON YN GENEDLAETHOL AR GYFER ASESIADAU A CHYMHWYSEDD I DDEFNYDDWYR AC I OFALWYR*

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

152. Nid oes dim costau ychwanegol o dan y Dewis hwn. Er gwaethaf y cynnydd sydd wedi cael ei wneud yn y maes hwn yn ddiweddar, ceir amrywiadau amlwg o hyd o ran yr hyn y gall defnyddwyr gwasanaeth ei ddisgwyl mewn rhannau gwahanol o'r wlad fel y gwelwyd mewn tystiolaeth gan y *Comisiwn Annibynnol ar Wasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru*³¹ ac *Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru*³².

Dewis 2: Creu system sy'n fwy cyson yn genedlaethol ar gyfer asesiadau, cymhwysedd i ddefnyddwyr ac i ofalwyr

153. Bwriedir i'r newidiadau i broses graidd awdurdodau lleol ar gyfer asesiadau a chymhwysedd gael eu gwneud drwy reoliadau ar ôl cyflwyno'r Bil. Ar hyn o bryd nid ydym yn gwybod beth fydd costau unrhyw newidiadau o'r fath oherwydd bydd angen treialu newidiadau mewn bandiau cymhwysedd a phrosesau asesu gydag awdurdodau lleol er mwyn casglu rhagor o dystiolaeth ar yr effeithiau posibl yn y lle cyntaf. Byddai nifer o ddewisiadau ar gael ar gyfer gweithredu newidiadau posibl yn y maes hwn mewn cwmpasau cyllido yn y dyfodol. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gynhyrchu asesiad llawn o effaith Dewisiadau o'r fath cyn cyflwyno unrhyw newidiadau drwy reoliadau penodol.

(E) *SICRHAU MWY O GYDWEITHREDU YMYSG AWDURDODAU LLEOL A RHWNG AWDURDODAU LLEOL A BYRDDAU IECHYD LLEOL I SICRHAU BOD GOFAL YN CAEL EI GOMISIYNU A'I GYFLENWI'N EFFEITHLON*

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

154. Nid oes dim costau ychwanegol o dan y Dewis hwn. Bydd pwysau demograffig yn dal i waethygu'r problemau presennol sy'n cael eu creu drwy weithio mewn seilos. Heb fframwaith sy'n fwy cydgyssylltiedig a chydlynol i integreiddio, bydd diffygion presennol yn cael eu chwyddo wrth i ragor o bobl ddod i gysylltiad ag ystod eang o wasanaethau ieched a gofal. Mae hyn yn awgrymu, oni bai y bydd newid, y bydd rhagor o ddefnyddwyr gofal yn cael trafferth dod o hyd i'w ffordd drwy system gymhleth; bydd rhagor o bobl yn cael canlyniadau ieched a gofal cymdeithasol gwael diangen; a bydd y boblogaeth ehangach yn dioddef

³¹ *Gweithredu'r Weledigaeth: Adroddiad y Comisiwn Annibynnol ar Wasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru, (Tachwedd 2010)* <http://www.icssw.org/vision/?skip=1&lang=cy>

³² *Gwella Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru: Adroddiad Blynyddol y Prif Arolygydd 2010-2011 (AGGCC, 2011)* <http://wales.gov.uk/cssiwswebsite/newcssiw/publications/annualreports/1011ar/?skip=1&lang=cy>

oherwydd bod arian cyhoeddus yn cael ei ddefnyddio mewn ffordd aneffeithlon.

Dewis 2: Cyflwyno Bil i sicrhau cydweithredu a chydweithio effeithiol rhwng awdurdodau cyhoeddus gyda golwg ar wella llesiant plant, oedolion sydd ag anghenion gofal a chymorth a gofaluwr sydd ag anghenion cymorth

155. Rydym yn disgwyl y bydd nifer o ganllawiau sy'n bodoli (yn ogystal â'r darpariaethau yn y Bil) yn helpu i erydu'r rhwystrau sefydliadol, diwylliannol ac ariannol sy'n atal integreiddio gofal yng Nghymru. Ar hyn o bryd, nid yw'n bosibl amcangyfrif y costau sydd ynghlwm wrth ragor o gydweithredu rhwng awdurdodau cyhoeddus yng Nghymru cyn sefydlu rheoliadau manylach yn amlinellu'r camau y mae'n rhaid eu cymryd. Mae'r dystiolaeth o brofiad yn y maes hwn yn dangos bod costau trosiannol posibl y mae modd ymdrin â nhw drwy gynlluniau fel y rhaglen Buddsoddi i Arbed. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gynhyrchu asesiad llawn o effaith y newidiadau sy'n cael eu cynnig gan unrhyw reoliadau o'r fath cyn eu gweithredu yn ogystal â dadansoddiad llawn o'r Dewisiadau sydd ar gael yn y maes hwn.

Manteision

(A) DIWYGIO AC INTEGREIDDIO CYFRAITH GOFAL CYMDEITHASOL YNG NGHYMRU

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

156. Ni chaiff dim manteision ychwanegol eu gwireddu o dan y Dewis hwn. Ni fyddai'n rhaid talu costau diwygio'r gyfraith. Fodd bynnag, ar hyn o bryd mae aneffeithlonrwydd yn cael ei greu oherwydd bod y ddeddfwriaeth bresennol yn gymhleth ac yn dameidiog.

Dewis 2: Diwygio ac integreiddio cyfraith gofal cymdeithasol yng Nghymru

157. Dyma'r dewis sy'n cael ei ffafrio. Ceir nifer o fanteision ac arbedion parhaus (h.y. cylchol) sydd ynghlwm wrth foderneiddio; symleiddio; a chyfnerthu'r gyfraith mewn perthynas â gofal cymdeithasol yng Nghymru. Disgwylir i'r rhain gynnwys:

- a. gostyngiad yn y baich gweinyddol ar Weithwyr Cymdeithasol (gan y byddant yn treulio llai o amser yn dehongli materion cyfreithiol);
- b. gostyngiad yn nifer y cwynion i awdurdodau lleol (a chostau cysylltiedig ymdrin â chwynion o'r fath); a
- c. gostyngiad yn lefel yr ymgyfreitha y bydd awdurdodau lleol yn ei wynebu.

158. Mae'r uchod yn feysydd a nodwyd yn adroddiad Comisiwn y Gyfraith *Review of Adult Social Care Law*³³. Trafodir hyd a lled posibl y manteision hyn isod.

(a) *Gostyngiad yn y baich gweinyddol ar weithwyr cymdeithasol*

159. Er y cydnabyddir ei fod yn ddull eithaf amrwd; roedd Comisiwn y Gyfraith yn tybio y bydd gweithwyr cymdeithasol yn arbed rhwng 20 a 45 munud yr wythnos ar gyfartaledd ar ôl diwygio cyfraith gofal cymdeithasol i oedolion. Fel procsi felly, tybir bod yr arbediad hwn yn bodoli ar gyfer y newidiadau a wneir fel rhan o'r Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yng Nghymru – sy'n derbyn y rhan fwyaf o argymhellion Comisiwn y Gyfraith (ond sydd hefyd yn edrych ar agweddau ar y gyfraith mewn perthynas â phlant). Mae oddeutu 20 i 45 munud yr wythnos o amser gweithwyr cymdeithasol fwy neu lai yn golygu 0.68% i 1.54% o amser gweithwyr cymdeithasol y flwyddyn.

160. Yn ôl ystadegau Llywodraeth Cymru mae oddeutu 4,200 o staff cyfwerth ag amser llawn yn cael eu cyflogi mewn gwasanaethau gwaith cymdeithasol yng Nghymru³⁴. Nid ydym yn gwybod faint a gyflogir fel gweithwyr cymdeithasol. Ar ben hynny, nid ydym yn gwybod faint sy'n ymwneud â gofal cymdeithasol i oedolion (y mae arbedion Comisiwn y Gyfraith yn berthnasol iddo). Heb wybodaeth well, rydym yn tybio bod y 4,200 o staff cyfwerth ag amser llawn yn weithwyr cymdeithasol – mae'n ddigon posibl bod hyn yn oramcangyfrif. Rydym hefyd yn tybio bod 3,300 yn gweithio mewn gofal cymdeithasol i oedolion³⁵. Amcangyfrifir bod cost unigol (gan gynnwys argostau) cyfogi gweithiwr cymdeithasol yn £52,363 y flwyddyn³⁶. Byddai defnyddio tybiaethau Comisiwn y Gyfraith o ran arbedion amser felly'n awgrymu y byddai gostyngiad yn y baich gweinyddol i 3,300 o weithwyr cymdeithasol cyfwerth ag amser llawn yng Nghymru yn sgil cyfraith symlach yn gallu **rhyddhau manteision gwerth hyd at £1.2 i £2.7 miliwn y flwyddyn. Mae ein hamcangyfrif gorau yn tybio ffigur yn y canol sef oddeutu £2 miliwn y flwyddyn.** Yn anochel mae rhywfaint o ansicrwydd o ran yr arbedion amser gwirioneddol a gyflawnir yma, fodd bynnag, pennir bod y ffigurau a nodwyd uchod (a defnyddio tybiaethau Comisiwn y Gyfraith) yn rhoi amcangyfrif rhesymol at ddibenion enghreifftiol.

³³ *Review of Adult Social Care Law in England and Wales (Comisiwn y Gyfraith, Mai 2011)*
<http://lawcommission.justice.gov.uk/publications/1460.htm>

³⁴ Mae'r ffigur hwn yn cynnwys rheolwyr timau gwaith cymdeithasol, gweithwyr cymdeithasol a hyfforddeion/cynorthwyrwyr gwaith cymdeithasol. Nid yw'n cynnwys staff gwaith cymdeithasol mewn ysbytai/clinigau na sefydliadau preswyl neu ofal dydd. Gweler Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol Niferoedd Staff, 31 Mawrth 2012, <http://wales.gov.uk/topics/statistics/headlines/health2012/1210241/?jsessionid=EE60F89B602AE29CE8A62267458FBFE4?skip=1&lang=cy>

³⁵ Caiff y ffigur hwn ei gyfrifo drwy ddefnyddio amcangyfrifon Canol 2010 Cymru sy'n dangos bod 79% o boblogaeth Cymru yn oedolion – mae 79% o 4,200 yn rhoi oddeutu 3,300 – felly caiff y ffigur hwn ei ddefnyddio fel canllaw gan nad oes gwybodaeth well ar gael.

³⁶ Dyma gost gyfartalog gweithwyr cymdeithasol yn 2010/11 ac argostau uniongyrchol – Uned Ymchwil Gwasanaethau Cymdeithasol, Costau Uned Iechyd a Gofal Cymdeithasol.

(b) Gostyngiad yn nifer y cwynion i awdurdodau lleol

161. Mae'n rhesymol tybio y bydd strwythur cyfreithiol sy'n fwy modern yn lleihau nifer y cwynion ac felly'r costau a gaiff awdurdodau lleol wrth ymchwilio i gwynion o'r fath. Ni ddisgwylir y bydd gostyngiad mewn cwynion yn digwydd yn uniongyrchol o ganlyniad i wahaniaeth sylweddol yn y penderfyniadau a wneir am ddarpariaeth gwasanaeth o dan gyfraith newydd, ond yn hytrach, oherwydd bydd llai o gamgymeriadau yn y lle cyntaf. Maes o law dylai hyn arwain at lai o gwynion. Yn y lle cyntaf gall y rheini sy'n cael gwasanaethau gofal cymdeithasol yng Nghymru gwyno wrth eu hawdurdod lleol neu, os nad ydynt yn fodlon, i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Prin iawn yw'r wybodaeth sydd ar gael ynghylch y nifer a'r costau sydd ynghlwm wrth ymdrin â chwynion am wasanaethau cymdeithasol yng Nghymru ar hyn o bryd. Ni chaiff gwybodaeth am gwynion ei chasglu fel mater o drefn ar lefel genedlaethol ond o'r wybodaeth leol sydd ar gael rydym yn gwybod bod awdurdodau lleol yn ymdrin â dros 2,000 o gwynion Cam 1 am wasanaethau cymdeithasol bob blwyddyn.

162. Mae Comisiwn y Gyfraith yn tybio ei bod yn ymarferol disgwyl y byddai statud sy'n fwy modern yn gallu arwain at ostyngiad o 10% yn nifer y cwynion a ddaw i law. Mae Adran Iechyd Llywodraeth y DU yn cytuno â barn ac amcangyfrif Comisiwn y Gyfraith y byddai'r arbedion i awdurdodau lleol yn Lloegr ac Ombwdsmon Llywodraeth Leol Lloegr a gyflawnir drwy ostyngiad o 10% mewn cwynion yn arwain at arbed oddeutu £1.4 miliwn y flwyddyn³⁷. Er bod hyn efallai'n gorsymleiddio, ond gan nad oes gwybodaeth well ar gael, byddai defnyddio poblogaeth Cymru a Lloegr i gynhyrchu ffigur ar gyfer y gost fesul hawliad fesul aelod o'r boblogaeth yn awgrymu petai modd cyflawni **arbedion o'r fath drwy ostyngiad mewn hawliadau** yng Nghymru, y byddent **oddeutu £80,000 y flwyddyn**.

(c) gostyngiad yn lefel yr ymgyfreitha y bydd awdurdodau lleol yn ei wynebu

163. Mae Comisiwn y Gyfraith yn credu y gallai symleiddio'r gyfraith arwain ar leihau lefel yr ymgyfreitha y bydd awdurdodau lleol yn ei wynebu. Mae'n dilyn y bydd llai o gamgymeriadau'n cael eu gwneud oherwydd camddehongli pan fydd y gyfraith yn llai cymhleth. Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi'r farn hon. Cyfyngedig yw'r wybodaeth sydd ar gael am y manteision a'r effeithiau posibl yma. Mae Comisiwn y Gyfraith yn awgrymu y gellid arbed 15% o'r amser a dreulir gan gyfreithwyr awdurdodau lleol drwy gyflwyno cyfraith symlach. Amcangyfrif gorau Comisiwn y Gyfraith ar gyfer nifer y cyfreithwyr sydd mewn awdurdodau lleol yng Nghymru a Lloegr yw 192 o bobl. Drwy ddefnyddio cymhareb poblogaeth (o 5.8%) awgrymir bod oddeutu 11 o gyfreithwyr yn gweithio mewn awdurdodau lleol yng Nghymru. Mae hyn yn ymddangos yn isel wrth ystyried bod 22 awdurdod lleol. Fodd bynnag, defnyddir y ffigur i

³⁷, *Impact Assessment, Annex A, Reform of Adult Social Care Legislation*
<http://www.dh.gov.uk/health/2012/07/careandsupportwhitepaper/> (Yr Adran Iechyd, 2012)

ddarparu amcangyfrif ceidwadol. Tybir bod cyflog canolrif cyfreithiwr (ac argostau) yn £46,400 y flwyddyn. Felly byddai rhyddhau 15% o amser 11 cyfreithiwr yn arwain at **fantais bosibl gwerth oddeutu £80,000 y flwyddyn**. Ar ben hynny, byddai arbedion ychwanegol yn cael eu gwneud wrth ystyried costau uniongyrchol ymglyfreitha, gan gynnwys ffioedd Cwnselwyr, costau llys ac alldaliadau eraill.

(B) DARPARU GWASANAETHAU ATAL AC YMYRRYD YN FUAN

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

164. Ni ddisgwylir dim manteision ychwanegol o dan y Dewis hwn. Ar hyn o bryd mae rhai enghreifftiau o arfer da o ran gwasanaethau ataliol, ond mae gweithredu hyn yn ddarniog, a disgwylir y bydd y rhwystrau presennol i wella'r ffocws ar atal yn parhau yn y dyfodol os na fydd Llywodraeth yn camu i mewn.

Dewis 2: Rhoi dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i ddarparu neu drefnu i ddarparu amrywiaeth a lefel o wasanaethau atal ac ymyrryd yn fuan ar gyfer eu hardal

165. Disgwylir y bydd y dewis hwn yn arwain at fanteision yn y tymor hwy gyda rhai costau trosiannol i ddechrau. Nid oes modd mesur yr arbedion ar hyn o bryd; fodd bynnag, mae tystiolaeth yn dod i'r fei o bapurau adolygu systematig sy'n awgrymu bod ymyriadau ataliol yn gallu gwella canlyniadau iechyd a gofal^{38,39,40}. Mae tystiolaeth ar gael hefyd bod darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i helpu pobl i gynnal eu hiechyd a llesiant yn gallu atal neu ohirio'r angen am ymyriadau drutach⁴¹. Fodd bynnag, gan fod y dystiolaeth ar effeithiau'n dal i ddod i'r amlwg mewn meysydd, a bod rhai bylchau'n dal i fodoli mewn ymchwil, bydd angen i awdurdodau lleol fabwysiadu dull gweithredu hyblyg, a chyfeirio at y dystiolaeth ddiweddaraf wrth benderfynu pa wasanaethau ac ymyriadau fydd yn rhoi'r canlyniadau gorau yn eu hardaloedd perthnasol.

---

³⁸ Gillespie, L., Robertson, M., Gillespie, W., Lamb, S., Gates, S., Cumming, R. a Rowe, B., *Interventions for Preventing Falls in Older People Living in the Community*, Cochrane Review, 2010

³⁹ Turner, S., Arthur, G., Lyons, R., Weightman, A., Mann, M., Jones, S., John, A. a Lannon, S., *Modification of the Home Environment for the Reduction of Injuries*, Cochrane Review, 2011.

⁴⁰ McClure, R., Turner, C., Peel, N., Spinks, A., Eakin, E. a Hughes, K., *Population-based Interventions for the Prevention of Fall-related Injuries in Older People*, Cochrane Review, 2008.

⁴¹ *National Evaluation of Partnerships for Older People Projects: Adroddiad Terfynol (Yr Uned Ymchwil Gwasanaethau Cymdeithasol Personol, 2010) Gwasanaethau Cymdeithasol* http://www.dh.gov.uk/en/Publicationsandstatistics/Publications/PublicationsPolicyAndGuidance/DH_111240

(C) *RHAGNODI AR GYFER DARPARU GWYBODAETH HYGGRCH O ANSAWDD UCHEL I UNIGOLION, I OFALWYR AC I DEULUOEDD*

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

166. Ni ddisgwylir dim manteision ychwanegol o dan y Dewis hwn. Efallai y bydd rhywfaint o gynnydd mewn darparu cyngor a gwybodaeth yng ngoleuni pwysau demograffig cynyddol; fodd bynnag tybir y bydd y ddarpariaeth bresennol o wybodaeth am gymhwysedd a mynediad yn dal yn ddarniog (fel y gwelwyd drwy dystiolaeth yn ddiweddar gan *Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru*⁴² mewn adroddiadau blynyddol dros y blynyddoedd diwethaf).

Dewis 2: Rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu gwybodaeth hygrch o ansawdd uchel i unigolion, i ofalwyr ac i deuluoedd

167. Tybir y bydd gwella'r wybodaeth a'r cyngor i'r cyhoedd yn arwain at fanteision parhaus ychwanegol i'r rheini sy'n derbyn gwasanaethau gofal cymdeithasol yng Nghymru. Ni fu modd mesur yr arbedion hyn. Fodd bynnag, ceir tystiolaeth i awgrymu bod manteision. Er enghraifft, mae'r llenyddiaeth yn awgrymu:

- a. mae ei gwneud yn haws cael gafael ar wybodaeth yn gallu lleihau pryder⁴³;
- b. mae gwybodaeth yn rhag-amod i ddewis⁴⁴ (canfu Windle et al fod ar 10% o ymatebwyr eisiau i rywun wneud penderfyniadau ar eu rhan, ac roedd ar dros 50% eisiau gwybodaeth a chyngor. Mae hyn yn arbennig o bwysig i'r rheini nad ydynt yn rhyngweithio â'u hawdurdod lleol, ac felly efallai byddant yn gwneud heb ofal yn gyfan gwbl); ac
- c. mae Baxter et al yn awgrymu bod darparu gwybodaeth sy'n hygrch i bawb yn gallu gwella dewis mewn modd anghymesur i'r rheini yn y grwpiau economaidd-gymdeithasol is⁴⁵.

(D) *CREU SYSTEM SY'N FWY CYSON YN GENEDLAETHOL AR GYFER ASESIAU, CYMHWYSEDD I DDEFNYDDWYR AC I OFALWYR*

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

⁴² *Adolygiad Cenedlaethol o Fynediad a Chymhwyster yn y Gofal Cymdeithasol i Oedolion: Adroddiad Trosolwg (AGGCC, 2010)*
http://wales.gov.uk/cssiws/website/newcssiw/publications/ourfindings/allwales/2010/4481596/?s_kjp=1&lang=cy

⁴³ Windle, K., Netten, A., Caiels, J., Masrani, R., Welch, E. a Forder, J., *Measuring the Outcomes of Information and Advice Services: Adroddiad Terfynol, 2010.*

⁴⁴ *Choice and Competition in Public Services: A Guide for Policy Makers, (OFT, 2010)*

⁴⁵ Baxter, K., Glendinning, C. a Clarke, S., *Making Informed Choices in Social Care: the Importance of Accessible Information, Health and Social Care in the Community, 16 (2), 2008.*

168. Nid oes dim manteision ychwanegol o dan y Dewis hwn. Bydd amrywiadau'n parhau o ran yr hyn y gall defnyddwyr gwasanaeth ei ddisgwyl mewn rhannau gwahanol o'r wlad, fel y gwelwyd mewn tystiolaeth gan y *Comisiwn Annibynnol ar Wasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru*⁴⁶ ac *Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru*⁴⁷. Ar ben hynny, ceir tystiolaeth i awgrymu bod ar unigolion ofn colli eu pecyn o wasanaethau gofal wrth symud i ardal ddaearyddol arall⁴⁸. Mae hyn yn cyfyngu ar eu rhyddid i symud ac mae'n bosibl iddo ychwanegu at bryder y rheini sydd eisoes yn cael eu hystyried yn agored i niwed.

Dewis 2: Creu system sy'n fwy cyson yn genedlaethol ar gyfer asesiadau, cymhwysedd i ddefnyddwyr ac i ofalwyr

169. Disgwylir y bydd y Dewis hwn yn arwain at fanteision. Er ei bod yn anodd rhoi gwerth ariannol cywir ar fanteision asesiadau sy'n fwy sensitif ac effeithiol, mae'n bosibl i'r diwygiadau a wneir i'r system drwy reoliadau yn y dyfodol arwain at ganlyniadau gwell i unigolion a mwy o eglurder i weithwyr proffesiynol mewn awdurdodau lleol sy'n cynnal asesiadau. Bydd effeithiau'r holl Ddewisiadau sydd ar gael i Lywodraeth Cymru yn y maes hwn yn cael eu gwneud cyn cyflwyno unrhyw reoliadau.

170. Mae'r Dewis hwn hefyd yn ceisio ei gwneud yn haws cludo cynlluniau gofal a chymorth, a fydd hefyd yn rhan o unrhyw reoliadau yn y dyfodol a fydd yn cael eu llunio yn y maes hwn. O dan y system bresennol, ceir perygl y gallai unigolyn neu deulu golli gofal a chymorth hollbwysig am gyfnod os byddant yn symud rhwng ardaloedd awdurdod lleol; nes iddynt gael eu hailasesu gan yr awdurdod lleol sy'n eu derbyn. Mae'n dilyn felly y byddai ei gwneud yn haws cludo asesiadau'n arwain at enillion llesiant sylweddol drwy alluogi unigolion i symud yn nes at deuluoedd a ffrindiau neu i lety sy'n fwy addas, a fyddai'n golygu manteision o ran canlyniadau gwell a gostyngiadau posibl mewn costau i'r wladwriaeth. Byddai hefyd yn helpu defnyddwyr a gofalwyr i symud er mwyn derbyn neu aros mewn cyflogaeth, a fyddai'n golygu manteision i'r economi ehangach drwy fwy o gynhyrchiant ac o bosibl gostyngiad mewn faint o fudd-daliadau lles sy'n cael eu hawlio.

(E) SICRHAU MWY O GYDWEITHREDU YMYSG AWDURDODAU LLEOL A RHWNG AWDURDODAU LLEOL A BYRDDAU IECHYD LLEOL I SICRHAU BOD GOFAL YN CAEL EI GOMISIYNU A'I GYFLENWI'N EFFEITHLON

⁴⁶ Gweithredu'r Weledigaeth, Adroddiad y Comisiwn Annibynnol ar Wasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru, Tachwedd 2010, <http://www.icssw.org/vision/?skip=1&lang=cy>

⁴⁷ Gwella Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru: Adroddiad Blynyddol y Prif Arolygydd 2010-2011 (AGGCC, 2011) <http://wales.gov.uk/cssiwswebsite/newcssiw/publications/annualreports/1011ar/?skip=1&lang=c>

⁴⁸ *Cutting the Cake Fairly: Review of Eligibility for Social Care* (Y Comisiwn Arolygu Gofal Cymdeithasol, 2008)

Dewis 1: Gwneud dim – cynnal y status quo

171. Nid oes dim manteision ychwanegol o dan y Dewis hwn. Mae'n bosibl y gall pwysau demograffig greu cymhellion i leihau gweithio mewn seilios rhwng awdurdodau cyhoeddus. Fodd bynnag, heb fframwaith cydgysylltiedig a chydlynol ar gyfer integreiddio, tybir y bydd diffygion presennol y system yn parhau.

Dewis 2: Cyflwyno Bil i sicrhau cydweithredu a chydweithio effeithiol rhwng awdurdodau cyhoeddus gyda golwg ar wella llesiant plant, oedolion sydd ag anghenion gofal a chymorth a gofalyr sydd ag anghenion cymorth

172. Disgwylir y bydd y Dewis hwn yn arwain at fanteision ychwanegol, fodd bynnag, ar hyn o bryd; nid yw'n bosibl nodi effeithiau penodol cynigion yng nghyswllt cydweithredu. Ni orfodir model penodol ond gobeithir y bydd cydweithio agosach rhwng gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn hwyluso defnyddio mwy o wasanaethau integredig cost-effeithiol yn y dyfodol. Mae'r dystiolaeth o brofiad yn y maes hwn yn dangos bod costau trosiannol bosibl y mae modd ymdrin â nhw drwy gynlluniau fel y rhaglen Buddsoddi i Arbed.

Tablau Crynhoi

173. Mae'r tablau sy'n dilyn yn rhoi crynodeb o'r costau a'r manteision ychwanegol posibl a drafodir yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn.

Crynodeb o'r Costau Ychwanegol Posibl

			COSTAU YCHWANEGOL		Costau'n disgyn i
			Trosiannol (untro)	Cylchol	
Maes Bil	Dewis	Math o Gost			
(a)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	AMH
	Dewis 2: Cynnig Bil	Hyfforddiant	£1,800,000	0	Awdurdodau Lleol
		Cost Cyfle Staff	£10,500,000	0	Awdurdodau Lleol
		Dosbarthu gwybodaeth	Heb eu mesur	Heb eu mesur	Llywodraeth Cymru
		Cyflwyno newidiadau	Heb eu mesur	Heb eu mesur	Llywodraeth Cymru
(b)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	AMH
	Dewis 2: Cynnig Bil	Darparu gwasanaethau	0	0	Awdurdodau Lleol
(c)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	AMH
	Dewis 2: Cynnig Bil	Darparu gwybodaeth	0	0	Awdurdodau Lleol
(d)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	AMH
	Dewis 2: Cynnig Bil	Asesiad a chymhwysedd	Asesu adeg Rheoliadau	Asesu adeg Rheoliadau	Awdurdodau Lleol a Llywodraeth Cymru
(e)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	AMH
	Dewis 2: Cynnig Bil	Mwy o gydweithredu	Asesu adeg Rheoliadau	Asesu adeg Rheoliadau	Awdurdodau Lleol, Llywodraeth Cymru a Chyrff Cyhoeddus eraill

Allwedd:

- (a) Diwygio ac integreiddio cyfraith gofal cymdeithasol yng Nghymru, gan ystyried argymhellion Comisiwn y Gyfraith;
- (b) Darparu gwasanaethau atal ac ymyrryd yn fuan;
- (c) Rhagnodi ar gyfer darparu gwybodaeth hygrych o ansawdd uchel i unigolion, i ofalwyr ac i deuluoedd;
- (d) Creu system sy'n fwy cyson yn genedlaethol ar gyfer asesiadau a chymhwysedd i ddefnyddwyr ac i ofalwyr;
- (e) Sicrhau mwy o gydweithredu rhwng awdurdodau lleol, a rhwng awdurdodau lleol a byrddau iechyd lleol i sicrhau bod gofal yn cael ei gomisiynu a'i gyflenwi'n effeithiol.

Crynodeb o'r Manteision Ychwanegol

Maes Bil	Dewis	Math o Fantais	MANTEISION YCHWANEGOL		Manteision yn cronni i
			Trosiannol (untro)	Cylchol	
(a)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	AMH
	Dewis 2: Cynnig Bil	Llai o feichiau gweinyddol	0	£2,000,000	Awdurdodau Lleol
		Llai o gwynion	0	£80,000	Awdurdodau Lleol, Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus a Defnyddwyr Gwasanaeth.
		Llai o ymgyfreitha	0	£80,000	Awdurdodau Lleol, Defnyddwyr Gwasanaeth a Llysoedd.
(b)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	AMH
	Dewis 2: Cynnig Bil	Darparu gwasanaethau	Asesu adeg Rheoliadau	Asesu adeg Rheoliadau	Awdurdodau Lleol, Defnyddwyr Gwasanaeth a'r Cyhoedd yn Ehangach.
(c)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	AMH
	Dewis 2: Cynnig Bil	Darparu gwybodaeth	0	Heb ei mesur	Awdurdodau Lleol, Defnyddwyr Gwasanaeth a'r Cyhoedd yn Ehangach.
(d)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	Awdurdodau Lleol
	Dewis 2: Cynnig Bil	Asesiad a chymhwysedd	Asesu adeg Rheoliadau	Asesu adeg Rheoliadau	Awdurdodau Lleol, Defnyddwyr Gwasanaeth a'r Cyhoedd yn Ehangach.
(e)	Dewis 1: Gwneud dim	AMH	0	0	Awdurdodau Lleol
	Dewis 2: Cynnig Bil	Mwy o gydweithredu	Asesu adeg Rheoliadau	Asesu adeg Rheoliadau	Awdurdodau Lleol, Llywodraeth Cymru, Defnyddwyr Gwasanaeth a'r Cyhoedd yn Ehangach

174. Mae'r tabl isod yn cymharu'r costau a'r manteision ychwanegol posibl sy'n gysylltiedig â Dewis 1 a Dewis 2. Mae'r costau a'r manteision wedi cael eu proffilio dros 10 mlynedd (i greu effaith 10 mlynedd) ac wedi cael eu disgowntio gan ddefnyddio cyfradd disgownt o 3.5% i gyflwyno'r yn eu gwerthoedd presennol⁴⁹.

Tabl Crynodeb (Costau a Manteision ar ffurf Ariannol)

Dewis	Gwerth presennol Costau Ychwanegol Posibl (£m)	Gwerth Presennol Manteision Ychwanegol (£m)	Gwerth Presennol Net (£m)
1: Gwneud dim	£ 0	£ 0	£ 0
2: Deddfu	£ 12.2	£ 14.3	£ 2.1

175. I esbonio'r ffigurau uchod - disgwylir y bydd yna gostau hyfforddi yn ystod y ddwy flynedd gyntaf ar ôl gweithredu'r Bil (a chymryd y bydd pedwar diwrnod o ofynion hyfforddi ym mlwyddyn 1 a deuddydd o ofynion hyfforddi ym mlwyddyn 2). Mae hynny'n cyfateb i gyfanswm costau hyfforddi o £12.3 miliwn dros ddwy flynedd (mae'r ffigur hwn yn cynnwys costau'r hyfforddiant a chostau cyfle o ran amser y staff fel y trafodwyd uchod, h.y. ££1.8m = £10.5m = £12.3m). Pan gaiff y gost hon ei disgowntio yn ôl cyfradd ddisgownt o 3.5%, ei gwerth presennol yw oddeutu £12.2 miliwn (fel y dangosir yn y Tabl Crynodeb uchod). Ni ragwelir y bydd costau hyfforddi ychwanegol o flwyddyn 3 ymlaen yn y gwerthusiad 10 mlynedd. Fodd bynnag, bydd costau ychwanegol yn y dyfodol wrth i wahanol Rannau o'r Bil gael eu gweithredu, ond nid os modd dweud eto faint fydd y costau hynny gan fod angen mwy o eglurder ynghylch cynnwys rheoliadau'r dyfodol cyn y gellir gwneud gwaith costio manylach.

176. Yn y gwerthusiad 10 mlynedd, tybiwyd y bydd y manteision yn cronni o flwyddyn 3 ymlaen, o gofio mai o'r adeg hon ymlaen (yn sgil hyfforddi staff ym mlynnyddoedd 1 a 2) y disgwylir i fanteision y Bil gael eu gwireddu. Fel y trafodwyd uchod, mae'r manteision sy'n deillio o arbed amser, llai o gwynion a llai o ymglyfreitha yn creu cyfanswm o tua £2.2 miliwn y flwyddyn (£2,000,000 + £80,000 + £80,000 = tua £2.2 miliwn). Fel y nodwyd eisoes, disgwylir i'r manteision hyn gronni yn gylchol o flwyddyn 3 ymlaen, hyd at 10fed flwyddyn y cyfnod gwerthuso a chan gynnwys y flwyddyn honno (sef wyth mlynedd i gyd). Felly, gwerth ariannol y manteision hyn gyda'i gilydd yw tua £17.6 miliwn (£2.2m x 8 = £17.6m). O'u disgowntio, gwerth presennol y manteision hyn yw tua £14.3 miliwn (fel y gwelir yn y Tabl Crynodeb uchod).

⁴⁹ Mae'r cysyniad o werthoedd presennol yn ystyried nad yw swm penodol o arian mor werthfawr i ni ar ryw adeg yn y dyfodol ag y byddai heddiw (darllenwch Lyfr Gwyrdd Trysorlys EM i gael manylion). Mae'n rhaid felly disgowntio costau a manteision yn y dyfodol er mwyn gallu eu cymharu â chostau a manteision heddiw. Gwerth Presennol Net polisi yw Gwerth Presennol Manteision ar ôl tynnu'r Costau Gwerth Presennol, ac felly mae'n dangos gwerth ariannol cyffredinol dewis polisi.

177. Ar sail y gymhariaeth hon, mae Gwerth Presennol Net cyflwyno Bil Gwasanaethau Cymdeithasol oddeutu £2.1 miliwn. Mae hyn yn awgrymu y bydd manteision ychwanegol gweithredu'r Bil yn fwy na'r costau ychwanegol. Fodd bynnag, dylid nodi mai cymhariaeth syml yw hon ar sail yr hyn rydym yn ei wybod ar hyn o bryd. Ymchwilir i nifer o feysydd lle disgwylir i'r Bil gael effaith wrth lunio rheoliadau penodol. Yn anochel felly bydd effaith rheoliadau o'r fath yn dylanwadu ar y canlyniad Gwerth Presennol Net cyffredinol a gyflwynir yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn (ee efallai y bydd costau'n cynyddu ac ni wneir yn iawn am hynny drwy gynnydd cyfatebol mewn manteision). Mae angen gwneud rhagor o waith costio felly wrth ystyried y rheoliadau a fydd yn dilyn o dan y Bil ar adeg pan fyddwn yn gwybod mwy am fanylion y rheoliadau hynny.

9. Adolygu ar ôl Gweithredu

178. Bydd yn rhaid cael prosiect gweithredu sylweddol er mwyn sicrhau bod Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol, rheolwyr a staff eraill mewn awdurdodau lleol, rheolwyr a staff y GIG, staff gwaith cymdeithasol a gofal cymdeithasol, cyfreithwyr, yr Heddlu, y Trydydd Sector a darparwyr yn y sector annibynnol ac eraill yn gyfarwydd â'r fframwaith cyfreithiol newydd a'i oblygiadau gweithredol. Bydd cynllun gweithredu manylach yn cael ei baratoi yr un pryd ag y bydd y Bil ar ei daith drwy broses graffu Cynulliad Cenedlaethol Cymru ac wrth i'r rheoliadau gael eu datblygu. Bwriedir i'r Bil a'r rheoliadau dilynol gael eu hategu gan Godau Ymarfer. Ar y cam hwn mae'n rhy gynnar i fanylu ynghylch y trefniadau adolygu ôl-weithredu, gan fod angen i fanylion y cynigion, a'r amserlenni gweithredu, gael eu datblygu.

Rhan 3 - Aseiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb

10. Y nodweddion a ddiogelir

179. Mae'r model *Llunio Polisiâu mewn Modd Cynhwysol* a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru yn mynnu bod pob polisi a deddfwriaeth yn cael ei ddatblygu mewn ffordd sy'n bodloni anghenion y mae unigolion a chymunedau yn eu nodi, yn canolbwyntio ar y dinesydd ar sail egwyddorion hawliau dynol, tegwch, parch, cydraddoldeb ac urddas, ac mai hynny sydd wrth wraidd ein holl gamau polisi. Ers i'r model hwn gael ei ddatblygu, mae *Deddf Cydraddoldeb 2010* wedi dod i rym, ac mae *Cynllun Cydraddoldeb Strategol*⁵⁰ Llywodraeth Cymru a gyhoeddwyd ym mis Ebrill 2012 wedi datblygu mwy ar y gofyniad i sicrhau "bod gwasanaethau cyhoeddus a chyflogaeth yn deg, yn hygyrch ac yn ymatebol i anghenion pobl, a bod cymunedau'n gynhwysol." Bwriad y Bil yw sefydlu dull o ymdrin â'r Gwasanaethau Cymdeithasol sydd â'r ffactorau hyn yn ganolog iddo.

180. Mae'r Bil yn bwriadu gwella ansawdd darpariaeth Gwasanaethau Cymdeithasol ym mhob un o'r elfennau cydraddoldeb a ddisgrifir fel arall fel nodweddion gwarchoddedig: oed, anabledd, rhyw neu ailbennu rhywedd, hil, crefydd neu gred a chyfeiriadedd rhywiol. Mae'r *Cynllun Cydraddoldeb Strategol* yn ychwanegu darpar famau a bod yn briod neu mewn partneriaeth sifil.

181. Yn y *Cynllun Cydraddoldeb Strategol* ceir pedwar Amcan sy'n ymwneud yn uniongyrchol â'r Bil. Wrth ymyl pob un ceir tystiolaeth ynghylch sut y mae'r Bil yn cyfrannu at gyflawni'r Amcanion hyn:

Amcan 1: Atgyfnerthu gwasanaethau cyngor, gwybodaeth ac eiriolaeth er mwyn helpu unigolion â nodweddion gwarchoddedig i ddeall ac arfer eu hawliau a gwneud dewisiadau hyddysg.

Mae'r Bil yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu gwybodaeth a chynghor i bawb y mae'n ymddangos bod angen gwasanaethau gofal a chymorth arnynt, a bod cymorth yn cael ei ddarparu i bobl wrth gael gafael ar ofal a chymorth. Mae'r rhain yn ddyletswyddau newydd. Mae'r Bil hefyd yn rhoi'r hawl i oedolion gael gwasanaeth eiriolaeth yng nghyswllt cwynion am y Gwasanaethau Cymdeithasol, sef hawl y mae plant eisoes yn meddu arno.

Amcan 3: Lleihau nifer y bobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET).

Bydd y Bil yn darparu ar gyfer plant a phobl ifanc mewn amrywiol ffyrdd, er enghraifft, drwy ddarparu llety i blant sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol, a drwy sicrhau bod anghenion a dymuniadau'r plant

⁵⁰ <http://cymru.gov.uk/topics/equality/equalityvactatwork/?skip=1&lang=cv>

hynny yn cael eu hystyried yn briodol wrth wneud dewisiadau ynghylch llety.

Amcan 5: Mynd i'r afael â rhwystrau a chefnogi pobl anabl er mwyn iddynt allu byw'n annibynnol a gwneud dewisiadau a rheoli eu bywydau bob dydd.

Un o naw egwyddor *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy: Fframwaith Gweithredu*, yw galluogi defnyddwyr a gofalwyr i gael llais cryf a rheolaeth wirioneddol dros y gwasanaethau a gânt. Mae gosod dyletswydd asesu newydd ar awdurdodau lleol sy'n mynnu eu bod yn canfod pa ganlyniadau y mae pobl am eu sicrhau yn eu bywydau bob dydd yn un enghraifft o'r ffordd y mae'r Bil yn darparu ar gyfer byw'n annibynnol, ac yn sicrhau llais a rheolaeth i bobl.

Amcan 6: Sicrhau bod anghenion defnyddwyr gwasanaethau wrth wraidd prosesau darparu gwasanaethau cyhoeddus allweddol, yn enwedig gwasanaethau iechyd, tai a'r Gwasanaethau Cymdeithasol, fel eu bod yn ymateb i anghenion pobl â nodweddion gwarchoddedig.

Un o naw egwyddor *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy: Fframwaith Gweithredu* yw galluogi defnyddwyr a gofalwyr i gael llais cryf a rheolaeth wirioneddol dros y gwasanaethau a gânt. Mae'r Bil yn rhoi anghenion defnyddwyr gwasanaethau wrth galon y Gwasanaethau Cymdeithasol, er enghraifft drwy osod dyletswydd ar awdurdodau lleol, yn gweithio gyda Byrddau Iechyd Lleol, i gyd-asesu'r anghenion am wasanaethau gofal a chymorth yn eu hardaloedd ac i sicrhau bod y gwasanaethau sydd ar gael yn diwallu'r anghenion a nodwyd yn briodol. Ceir dyletswydd newydd hefyd i ganfod ble nad yw anghenion yn cael eu diwallu er mwyn gallu darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth. Fel enghraifft arall, mae'r Bil yn darparu ar gyfer gweithio mewn ffordd integredig ar draws y gwasanaethau statudol er mwyn ei gwneud yn haws cael gafael ar wasanaethau. Mae dyletswydd newydd yn cael ei gosod ar awdurdodau lleol i sicrhau bod llesiant pobl yn brif ystyriaeth wrth ddatblygu darpariaeth ar y cyd.

182. Yn gyffredinol, dyma rai enghreifftiau o'r modd y mae cydraddoldeb yn cael ei hybu yn y Bil:

Oed – bydd dod â'r swmp o ddeddfwriaeth gofal cymdeithasol sydd eisoes yn bodoli ar gyfer oedolion, plant a gofalwyr at ei gilydd mewn un Bil yn symleiddio cryn dipyn ar gymhwysedd a mynediad ar gyfer yr holl bobl y mae angen gofal a chymorth arnynt. Dylai symleiddio prosesau ar gyfer gweithio mewn ffordd integredig hefyd arwain at brofiadau â mwy o urddas yn perthyn iddynt ym maes gofal cymdeithasol. Yn hollbwysig, mae *Deddf Cydraddoldeb 2010* yn darparu ar gyfer gwahardd gwahaniaethu ar sail oed mewn gofal cymdeithasol. Daeth y gwaharddiad hwn i rym ar 1 Hydref 2012, ac mae'r Bil hwn yn mynd ati'n benodol i newid y maes gofal cymdeithasol

drwy gael gwared ar y rhwystrau artiffisial sy'n gysylltiedig ag oed a darparu ar gyfer 'pobl' yn lle hynny.

Anabledd – mae nifer o bobl anabl yn cael Gwasanaethau Cymdeithasol a gofal cymdeithasol, a bydd eu profiad nhw o'r system yn gwella o ganlyniad i'r ffordd symlach o ddarparu gwasanaethau, a'r ffordd symlach o gael mynediad atynt, y bydd y Bil yn darparu ar eu cyfer. Eto, dylai symleiddio darpariaethau a phrosesau ar gyfer gweithio mewn ffordd integredig hefyd arwain at brofiadau â mwy o urddas yn perthyn iddynt ym maes gofal cymdeithasol. Mae'r Bil yn gosod dyletswydd newydd ar awdurdodau lleol i ddarparu neu i drefnu i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd a fydd yn lleihau effaith anableddau ar bobl anabl.

Rhyw – mae gosod gofalwyr di-dâl – sydd, yn ôl gwaith ymchwil, yn aml yn wragedd priod h n – ar yr un sylfaen gyfreithiol â defnyddwyr gwasanaethau, yn gam mentrus. Am y tro cyntaf yn y gyfraith mae'n cydnabod yn llawn bod gan y gr p hwn o bobl anghenion penodol i'w diwallu. Mae'r Bil yn darparu ar gyfer gosod dyletswyddau newydd ar awdurdodau lleol i sicrhau eu bod, wrth gyflawni asesiadau ar gyfer cymorth, yn ystyried yn deg a yw gofalwr yn gweithio neu'n dymuno gweithio ac a yw gofalwr yn dymuno cymryd rhan mewn gweithgareddau addysg, hyfforddiant neu hamdden.

Hil – Bydd y Rheoliadau yn darparu ar gyfer manylion y broses asesu. Er mwyn sicrhau bod y Bil yn cyflawni ei amcanion canolog, sef creu maes gofal cymdeithasol mwy hygyrch a theg, gall y Rheoliadau nodi bod ystyriaethau y gall yr awdurdod lleol eu cloriannu wrth gyflawni asesiad. Gallai ystyriaethau o'r fath gynnwys ystyried hil unigolyn.

Crefydd – Bydd y Rheoliadau yn darparu ar gyfer manylion y broses asesu. Er mwyn sicrhau bod y Bil yn cyflawni ei amcanion canolog, sef creu maes gofal cymdeithasol mwy hygyrch a theg, gall y Rheoliadau nodi bod ystyriaethau y gall yr awdurdod lleol eu cloriannu wrth gyflawni asesiad. Gallai ystyriaethau o'r fath gynnwys ystyried crefydd unigolyn.

Hil a Chrefydd – yng nghyswllt y dyletswyddau a osodir ar awdurdodau lleol ynghylch plant sy'n derbyn gofal, ceir dyletswydd benodol i sicrhau bod hil plentyn, ei grefydd, ei ddiwylliant a'i anghenion ieithyddol yn cael eu hystyried yn briodol wrth wneud unrhyw fath o benderfyniad.

Cyfeiriadedd Rhywiol – Bydd y Rheoliadau yn darparu ar gyfer manylion y broses asesu. Er mwyn sicrhau bod y Bil yn cyflawni ei amcanion canolog, sef creu maes gofal cymdeithasol mwy hygyrch a theg, gall y Rheoliadau nodi bod ystyriaethau y gall yr awdurdod lleol eu hystyried wrth gyflawni asesiad. Gallai ystyriaethau o'r fath gynnwys ystyried cyfeiriadedd rhywiol unigolyn.

183. Mae hefyd yn werth nodi i'r ymgynghoriad ar brif egwyddorion y Bil ennyn ystod o ymatebion gan gyrff sy'n cynrychioli pobl â nodweddion gwarchoddedig. Mae'r canlynol yn rhoi dadansoddiad o'r ymatebwyr:

Daeth 43 o ymatebion i law gan gyrff a oedd yn cynrychioli pobl hŷn a phlant a phobl ifanc (y nodwedd oed);

Daeth 36 o ymatebion i law gan gyrff a oedd yn cynrychioli pobl anabl;

Cafwyd un ymateb gan fudiad menywod (y nodwedd rhyw);

Cafwyd dau ymateb gan fudiadau a oedd yn cynrychioli pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig (y nodwedd hil); a

Daeth dau ymateb i law gan fudiadau Cydraddoldeb.

11. Hawliau Dynol

184. Nid oes unrhyw elfennau yn y Bil hwn sy'n mynd yn groes i unrhyw ran o *Ddeddf Hawliau Dynol 1998*⁵¹. Erthyglau 5 ac 8, sy'n ymwneud â'r Hawl i Ryddid a Diogelwch a'r Hawl i Barch at Fywyd Preifat a Theuluol, yw'r rhai mwyaf perthnasol yng nghyswllt y Bil hwn. Gyda golwg ar Erthygl 5, nid ydym yn cynnig unrhyw bŷer i symud na chadw felly nid ydym o'r farn y bydd unrhyw wrthdaro â'r Erthygl hon. Gyda golwg ar Erthygl 8, sef sicrhau bod y modd y defnyddir y pŷer mynediad wedi'i gyfiawnhau ac yn gymesur, ac felly'n gydnaws a'r Erthygl, rydym yn bwriadu ei gwneud yn ofynnol i Wasanaethau Cymdeithasol wneud cais i'r llys am yr hawl i arfer y pŷer, a hynny ar ffurf Gorchymyn Gwarchod a Chefnogi Oedolion.

12. Yr Iaith Gymraeg

185. Mae *Cynllun Iaith Gymraeg*⁵² Llywodraeth Cymru yn mynnu bod asesiad yn cael ei gynnal ar effaith y Bil ar y Gymraeg. Mae'r asesiad yn dangos nad yw'n debygol y bydd unrhyw effaith negyddol ar yr iaith, a gan fod y Bil wedi'i gynllunio i greu system decach a mwy cyfiawn ar gyfer pawb sy'n gymwys i gael gofal a chymorth, ceir cyfleoedd i ddefnyddio mwy ar y Gymraeg wrth ddarparu gwasanaethau. Mae *Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011*⁵³ yn defnyddio cryn dipyn o'r cynnwys a geir yn *Neddf yr Iaith Gymraeg 1993*, a'r ddeddfwriaeth hon sy'n darparu'r fframwaith cyfreithiol cyffredinol ar gyfer y Gymraeg mewn gwasanaethau cyhoeddus: mae'n rhaid i bob unigolyn a chorff sy'n ymwneud â'r gwaith o ddarparu Gwasanaethau Cymdeithasol a gofal cymdeithasol ystyried hawliau pobl i gyfathrebu drwy gyfrwng y Gymraeg, a bydd yn ofynnol iddynt gydymffurfio â safonau sy'n ymwneud â'r Gymraeg yn y dyfodol.

186. Wrth baratoi'r Bil hwn, mae adroddiad Tasglu'r Gymraeg mewn Gwasanaethau Iechyd a Chymdeithasol, *Mwy na Geiriau: Fframwaith Strategol ar gyfer Gwasanaethau Gymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol*⁵⁴, wedi cael ei ystyried, ac o ganlyniad

⁵¹ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/42/contents>

⁵² <http://cymru.gov.uk/topics/welshlanguage/publications/wls11-16>

⁵³ <http://www.assemblywales.org/cy/bus-home/bus-third-assembly/bus-legislation-third-assembly/bus-leg-measures/business-legislation-measures-wl.htm>

⁵⁴ <http://cymru.gov.uk/consultations/healthsocialcare/words/?skip=1&lang=cy>

iddo gwnaed ymrwymiad Gweinidogol i sicrhau bod y Gymraeg (ac ieithoedd eraill) yn cael ei chynnwys yn y Rheoliadau a'r Canllawiau sy'n sail i'r Bil hwn, er enghraifft, yng nghyswllt y trefniadau asesu a chomisiynu newydd ar gyfer y Gwasanaethau Cymdeithasol a gofal cymdeithasol.

13. Datblygu Cynaliadwy

187. Datblygu cynaliadwy yw egwyddor drefniadol ganolog Llywodraeth Cymru: "mae datblygu cynaliadwy yn golygu gwella lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol pobl a chymunedau, gan sicrhau ansawdd bywyd gwell i'n cenhedlaeth ni a chenedlaethau'r dyfodol mewn ffyrdd sy'n hyrwyddo cyfiawnder cymdeithasol a chyfle cyfartal". Mae'r Bil yn gwneud llawer iawn i hybu'r egwyddor hon.

188. Teitl y Bil hwn yw Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru). Digwyddodd y newid o ganlyniad i'r hyn a ddywedwyd wrthym gan y rheini a ymatebodd i'r ymgynghoriad, sef bod prif egwyddorion y Bil yn ymwneud â llawer mwy na'r Gwasanaethau Cymdeithasol a gofal cymdeithasol. Mae'r egwyddor o hybu llesiant pobl – yn blant, oedolion a gofalwyr – yn ganolog i'r Bil. Mae hyn yn sicrhau y canolbwyntir ar anghenion yr unigolyn. Mae'r Bil yn dangos y newid pwyslais o wasanaethau i anghenion unigolion, ac i fabwysiadu agwedd sy'n seiliedig ar hawliau. Mae canolbwyntio ar les yn rhan gryfach o lawer o'r model gwasanaeth ar gyfer atal ac ymyrryd yn fuan y mae'r Bil yn anelu at ei sefydlu. Mae'n allweddol i'r ymrwymiad yn *Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu*, sy'n rhoi pwyslais ar sicrhau bod gan bobl lais cryf a rheolaeth go iawn.

189. Mae'r diffiniad⁵⁵ o 'llesiant' yn y cyd-destun hwn yn adeiladu ar y pwerau eang sy'n cael eu rhoi i awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd Lleol er mwyn hybu'r gwaith o wella llesiant economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol eu hardaloedd; mae hyn yn berthnasol i boblogaeth Cymru hefyd. Bydd y diffiniad yn sicrhau bod ein dull gweithredu sy'n seiliedig ar hawliau, ynghyd â swyddogaeth bwysig teuluoedd yng nghyswllt llesiant unigolion, wedi'i wreiddio yn y trefniadau arfaethedig ar gyfer gofal a chymorth.

190. Gall 'llesiant' yng nghyswllt unigolion ymwneud ag unrhyw un o'r canlynol:

- a) iechyd corfforol, iechyd meddwl a llesiant emosiynol
- b) amddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod
- c) cymryd rhan mewn addysg, hyfforddiant a gweithgareddau hamdden
- d) perthnasoedd personol, teuluol a domestig
- e) eu cyfraniad at gymdeithas
- f) diogelu hawliau a hawlogaethau
- g) llesiant economaidd a chymdeithasol

---

⁵⁵ Adran 25, Deddf Plant 2004

Yng nghyswllt plant, mae ‘llesiant’ yn cynnwys:

- (a) datblygiad corfforol, deallusol, emosiynol a chymdeithasol
- (b) ystyr ‘lles’ (“*welfare*”) at ddibenion Deddf Plant 1989

Yng nghyswllt oedolion, mae ‘llesiant’ yn cynnwys:

- (a) rheolaeth ar fywyd bob dydd
- (b) cymryd rhan mewn gwaith

14. Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)

191. Mae *Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc 2011*⁵⁶ yn mynnu bod Gweinidogion Cymru yn rhoi ystyriaeth briodol i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn wrth lunio pob polisi a deddfwriaeth. Mae'r Bil yn bwrw ymlaen â dull gweithredu nodedig Cymru ar gyfer gofal cymdeithasol plant – dull gweithredu seiliedig ar hawliau sy'n cael ei gydnabod yn rhyngwladol. Mae'r asesiad o'r effaith y bydd y Bil yn ei chael ar blant a phobl ifanc yn cadarnhau'r dull gweithredu seiliedig ar hawliau sy'n cael ei ddefnyddio. Mae'n dangos bod nifer o'r Erthyglau yn berthnasol, ac mae'r rheini sydd wedi'u hamlygu'n cael sylw yn y Bil:

Erthygl 1 Mae gan bob un dan ddeunaw oed yr hawliau sydd yn y Confensiwn hwn.

Erthygl 2 Mae'r Confensiwn yn gymwys i bob un, beth bynnag fo'i hil, crefydd, galluoedd, beth bynnag a feddylia neu a ddywed a pha fath bynnag o deulu y daw ohono.

Mae'r hawliau a roddir i blant yn y Bil yn berthnasol i bob plentyn, ni waeth beth fo'i nodweddion.

Erthygl 3 Dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant weithio at yr hyn sydd orau i bob plentyn.

Erthygl 4 Dylai Llywodraethau ofalu bod yr hawliau hyn ar gael i blant.

Mae'r holl gymalau sy'n creu hawliau ar gyfer plant o fewn y Bil yn rhoi grym i'r rhwymedigaeth hon.

Erthygl 5 Dylai Llywodraethau barchu hawliau a chyfrifoldebau teuluoedd i gyfeirio ac arwain eu plant fel eu bod, wrth dyfu, yn dysgu sut i ddefnyddio'u hawliau'n briodol. Nid yw helpu plant i ddeall eu hawliau yn golygu eu gwthio i wneud dewisiadau sydd â chanlyniadau y maent yn rhy ifanc i ddelio â nhw.

Mae cymal 4(4) (rhan 10 pennod 1) yn cyd-fynd â'r Erthygl hon. Mae 'llesiant' yn gysyniad allweddol drwy'r Bil hwn ar ei hyd.

⁵⁶ <http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/2/contents>

Mae'r diffiniad o 'lesiant' yng nghymal 3 yn cynnwys sicrhau hawliau a hawlogaethau yn unswydd i gydnabod yr agwedd hon.

Erthygl 6 Mae gan bob plentyn hawl i fyw. Dylai Llywodraethau ofalu bod plant yn goroesi ac yn datblygu'n iach.

Mae'r ffaith fod y Bil yn creu fframwaith cynhwysfawr o ddyletswyddau cyffredinol ar gyfer awdurdodau lleol a chyrrff cyhoeddus eraill tuag at blant yn eu hardal, ynghyd â hawlogaethau penodol ar gyfer plant unigol neu eu gofalwyr yn dilyn asesiad, yn cefnogi ac yn cyd-fynd â'r hawl hon.

Erthygl 12 Mae gan blant yr hawl i ddweud eu barn ynghylch yr hyn a ddylai ddigwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arny'n nhw, ac i'w barn gael ei hystyried.

Mae'r Bil (Rhan 10, Pennod 1) yn ailddeddfu'r hawlogaethau a roddir i blant i gyflwyno sylwadau am y ffordd y mae awdurdod lleol yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan y Bil a'u hawl i gymorth wrth wneud y sylwadau hynny.

Erthygl 18 Dylai'r ddau riant rannu cyfrifoldeb dros fagu eu plant, a dylent ystyried yr hyn sydd orau i'r plentyn bob amser. Dylai Llywodraethau helpu rhieni drwy ddarparu gwasanaethau i'w cefnogi, yn enwedig os yw'r ddau riant yn gweithio.

Mae'r Bil yn agored ynghylch y math o ofal a chymorth y gall fod ei angen ar blant a'u gofalwyr er mwyn sicrhau bod lle i gydnabod yn llawn y gwahanol swyddogaethau y bydd rhieni yn eu cyflawni wrth fagu eu plant.

Erthygl 19 Dylai Llywodraethau ofalu bod plant yn cael y gofal priodol, a'u cadw rhag trais, camdriniaeth ac esgeulustod gan eu rhieni neu unrhyw un arall sy'n edrych ar eu hôl.

Mae dyletswydd gyffredinol yr awdurdod lleol o dan gymalau 6(2)(d), (e) ac (f) yn rhoi grym i hyn. Mae'r gydnabyddiaeth o'r amrywiaeth eang o amgylchiadau a all ysgogi'r hawl i asesiad, a bod hawl plant i dderbyn gwasanaethau ar sail angen yn osgoi'r meini prawf cymhwysedd os ydynt mewn perygl, i gyd yn rhoi grym i hyn. Mae'r holl ddarpariaeth yn Rhan 6 sy'n creu mesurau diogelu ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a'r ddarpariaeth ynghylch Byrddau Diogelu yn Rhan 7 yn berthnasol i barchu'r hawl hon.

Erthygl 23 Dylai plant sydd ag anabledd o unrhyw fath gael gofal arbennig a chefnogaeth fel y gallant fyw bywyd llawn ac annibynnol.

Caiff anghenion plant anabl eu cydnabod yn sgil hawl gofalwyr neu blant anabl i gael eu hasesu yn eu hawl eu hunain ac yn sgil

y ffaith fod taliadau uniongyrchol ar gael yn hytrach na gwasanaethau ar gyfer y rhai sy'n gofalu am blant anabl ac ar gyfer plant anabl 16 a 17 oed.

Erthygl 29 Dylai addysg ddatblygu personoliaeth a thalent pob plentyn yn gyflawn. Dylai annog plant i barchu eu rhieni, a'u diwylliant nhw ac eraill.

Caiff dimensiwn addysgol gofal cymdeithasol ei gydnabod mewn sawl man - yn y diffiniad o lesiant, yn y ddyletswydd benodol ar awdurdodau lleol i hybu cyrhaeddiad addysgol plant sy'n derbyn gofal ac yn y ddarpariaeth sy'n ymestyn hawliau plant sy'n gadael gofal os ydynt yn mynd ar drywydd cyfleoedd addysgol.

Erthygl 30 Mae gan blant lleiafrifol neu frodorol yr hawl i arfer ac i ddysgu am eu diwylliant, eu hiaith a'u crefydd eu hunain. Mae'r hawl i rywun arfer ei ddiwylliant, ei iaith a'i grefydd ei hun yn berthnasol i bawb; yma, mae'r Confensiwn yn tynnu sylw at yr hawl hon mewn achosion lle nad yw'r arferion yn cael eu rhannu gan y rhan fwyaf o bobl yn y wlad.

Erthygl 34 Dylai Llywodraethau gadw plant rhag camdriniaeth rywiol.

Gweler Erthygl 19.

Erthygl 39 Dylai plant sydd wedi cael eu hesgeuluso neu eu cam-drin gael help arbennig i adfer eu hunan-barch.

Mae'r Bil yn cyflwyno fframwaith cynhwysfawr i asesu anghenion ac i sicrhau bod gwasanaethau yn cael eu darparu i'r rheini sydd â'r anghenion mwyaf taer. Yn ôl darpariaethau'r Bil, gellir ymateb yn briodol, yn ôl blaenoriaeth, i anghenion plant sydd wedi'u cam-drin a'u hesgeuluso.

Nodyn: lle ceir cyfeiriadau at rieni, rydym yn ystyried y gellir ymestyn y diffiniad i gynnwys y rhiant corfforaethol, yr awdurdod lleol.

ATODIAD 1 – NODIADAU ESBONIADOL

Cyflwyniad

1. Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn yn ymwneud â'r Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) a gyflwynwyd i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 28 Ionawr 2013.
2. Paratowyd hwy gan Adran Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Phlant Llywodraeth Cymru i gynorthwyo darlennydd y Bil ac i helpu i lywio dadl arni. Nid ydynt yn rhan o'r Bil nac wedi eu hardystio gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.
3. Dylid darllen y Nodiadau Esboniadol hyn ar y cyd â'r Bil. Ni fwriedir iddynt fod yn ddisgrifiad cynhwysfawr o'r Bil. Pan fo'n ymddangos nad oes angen esboniad neu sylw ar adran unigol o'r Bil, nis rhoddir.

RHAN 1 – CYFLWYNIAD

Adran 1 – Trosolwg ar y Ddeddf hon

4. Mae'r adran hon yn darparu trosolwg o'r Ddeddf.

Adran 2 - Ystyr "llesiant"

5. Diffinnir "llesiant" mewn perthynas â rhestr o ganlyniadau ar gyfer unigolion. Y rhain yw'r meysydd allweddol lle y gall gwasanaethau cymdeithasol wneud gwahaniaeth i bobl ac i'w bywydau. Mae is-adran (2) yn rhestru'r canlyniadau sy'n berthnasol i bob person, yn blant ac oedolion; mae is-adran (3) yn rhestru'r canlyniadau sy'n arbennig o berthnasol i blant; ac is-adran (4) yn rhestru'r canlyniadau sy'n arbennig o berthnasol i oedolion.

Adran 3 – Ystyr "oedolyn", "plentyn", "gofalwr" ac "anabl".

6. Mae is-adran (4) yn diffinio gofalwr fel person sy'n darparu neu'n bwriadu darparu gofal i oedolyn neu i blentyn anabl (diffinnir anabledd yn is-adran (5) drwy gyfeirio at Ddeddf Cydraddoldeb 2010). Y rhagdybiaeth gyffredinol yw na ddylai gofalwyr proffesiynol sy'n derbyn tâl gael eu cynnwys o fewn cwmpas y diffiniad (gweler is-adran (7)). Fodd bynnag, caniateir disgresiwn eang i awdurdodau lleol i drin person fel gofalwr os ydynt o'r farn, yng nghyd-destun y berthynas o ofalu, y byddai'n briodol trin y person hwnnw fel gofalwr (gweler is-adran (8)). Byddai hyn, er enghraifft, yn galluogi awdurdod lleol i drin person fel gofalwr mewn achosion pan fo'r berthynas o ofalu yn un anfasnachol yn bennaf.

RHAN 2 – SWYDDOGAETHAU CYFFREDINOL

Adran 4 – Dyletswyddau hollgyffredinol yngl n â llesiant

7. Mae'r adran hon yn gosod dyletswyddau hollgyffredinol ar bersonau sy'n arfer swyddogaethau o dan y Bil mewn perthynas â llesiant pobl y mae arnynt angen gofal a chymorth a gofalwyr y mae arnynt angen cymorth.
8. Bydd y dyletswyddau hollgyffredinol hyn yn gymwys i bob person a chorff sy'n arfer swyddogaethau o dan y Bil hon, gan gynnwys Gweinidogion Cymru, awdurdodau lleol, Byrddau Iechyd Lleol ac asiantaethau statudol eraill.
9. Mae is-adran (1) yn darparu ar gyfer dyletswydd gyffredinol i hyrwyddo llesiant pobl (oedolion a phlant) y mae arnynt angen gofal a chymorth a gofalwyr y mae arnynt angen cymorth. Yn is-adrannau (2) i (4) pennir yr egwyddorion sy'n gymwys pan fo person yn arfer swyddogaethau o dan y Bil. Mae is-adran (2) yn gymwys pan fo person yn arfer swyddogaeth mewn perthynas ag oedolyn neu â phlentyn ac yn nodi'r egwyddor bod rhaid iddo roi sylw i farn, dymuniadau a theimladau'r unigolyn. Mae is-adrannau (3) a (4) yn nodi'r egwyddorion sy'n gymwys pan fo person yn arfer swyddogaethau mewn perthynas ag oedolyn ac mewn perthynas â phlentyn, yn eu trefn.

Adran 5 – Asesu anghenion am ofal a chymorth, cymorth i ofalwyr a gwasanaethau ataliol

10. Mae is-adran (1) yn gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd Lleol (BILlau) yn cydweithio i asesu maint yr anghenion am ofal a chymorth (gan gynnwys anghenion gofalwyr) yn ardal yr awdurdod lleol ac i ba raddau nad yw'r anghenion o ran gofal a chymorth yn cael eu bodloni. Rhaid iddynt hefyd asesu'r ystod o wasanaethau y mae ei hangen i ddiwallu'r anghenion gofal a chymorth a ganfuwyd, a'r ystod o wasanaethau y mae ei hangen i atal, gohirio neu leihau'r anghenion am ofal a chymorth, neu gyflawni rywfodd arall y dibenion a ddisgrifir yn adran 6 (y cyfeirir atynt fel "gwasanaethau ataliol").
11. Mae'r asesiad anghenion lleol hwn yn ychwanegol at unrhyw asesiad arall o anghenion iechyd a llesiant y boblogaeth leol a allai fod yn ofynnol gan reoliadau o dan adran 40 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006. Mae is-adran (3) yn diwygio adran 40 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) drwy ei gwneud yn ofynnol bod yr asesiad anghenion lleol hwn yn cael ei gymryd i ystyriaeth wrth baratoi'r gydstrategaeth iechyd a llesiant neu wrth adolygu'r gydstrategaeth honno.
12. Mae is-adran (4) yn diwygio adran 26 o Ddeddf Plant 2004 i sicrhau'r un effaith mewn perthynas â chynlluniau plant a phobl ifanc.

Adran 6 – Gwasanaethau ataliol

13. Mae hyn yn gosod dyletswydd gyffredinol ar awdurdodau lleol i ddarparu neu drefnu i ddarparu gwasanaethau (y cyfeirir atynt yn gyffredinol fel “gwasanaethau ataliol”) a fydd yn atal, yn gohirio neu’n lleihau’r anghenion am ofal a chymorth, yn hyrwyddo dwyn plant i fyny mewn teuluoedd, yn lleihau effaith anableddau ar bobl anabl, yn cyfrannu at atal cam-drin ac esgeuluso, yn lleihau’r angen am achosion llys, yn annog plant i beidio ag ymddwyn mewn ffordd droseddol ac yn lleihau’r angen i leoli plant mewn llety diogel.
14. Rhaid i awdurdodau lleol ystyried hefyd y pwysigrwydd o gyflawni’r dibenion hyn wrth arfer unrhyw rai o’u swyddogaethau eraill. Golyga hyn mai cyfrifoldeb yr awdurdod lleol yn gyffredinol, ac nid yr adran gwasanaethau cymdeithasol yn unig, yw ystyried y math o wasanaethau ataliol y gellid eu darparu.
15. Yn yr un modd, rhaid i Fyrddau Iechyd Lleol ystyried pwysigrwydd y dibenion hyn wrth arfer eu swyddogaethau hwythau. Er nad yw hyn yn gosod unrhyw swyddogaethau newydd ar y BILlau, mae’n golygu bod rhaid iddynt ystyried a oes yna bethau eraill y gallant eu darparu neu eu trefnu o dan eu swyddogaethau presennol, a fyddai’n cyflawni’r dibenion hyn.

Adran 7 – Hyrwyddo mentrau cymdeithasol, mentrau cydweithredol, gwasanaethau sy’n cael eu harwain gan ddefnyddwyr a’r trydydd sector

16. Mae’r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdodau hyrwyddo mentrau cymdeithasol, mentrau cydweithredol, gwasanaethau a arweinir gan eu defnyddwyr a’r trydydd sector, mewn perthynas â’u datblygiad yn ogystal â’u cyfraniad i’r ddarpariaeth o wasanaethau gofal a chymorth.

Adran 8 – Darparu gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy

17. Mae’r adran hon yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i sicrhau y darperir gwasanaeth gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy. Diben y gwasanaeth yw darparu gwybodaeth a chyngor i bobl yngl n â gofal a chymorth, a’u cynorthwyo i gael mynediad atynt. Mae gwybodaeth a chyngor ar gael i bawb, pa un a oes arnynt anghenion am ofal a chymorth ai peidio.
18. Rhaid i’r gwasanaeth gynnwys gwybodaeth a chyngor am y system o ofal a chymorth y darperir ar ei chyfer o dan y Bil hon, y math o ofal a chymorth sydd ar gael yn ardal yr awdurdod lleol, sut y ceir mynediad atynt, a sut i fynegi pryderon ynghylch pobl os yw’n ymddangos bod arnynt angen gofal a chymorth, neu gymorth.
19. Mae BILlau ac Ymddiriedolaethau GIG o dan ddyletswydd i hwyluso’r gwasanaeth hwn drwy ddarparu gwybodaeth i’r awdurdod lleol am y gofal a’r cymorth a ddarperir ganddynt.

Adran 9 – Cofrestrau o bobl ddall, pobl fyddar a phobl anabl eraill

20. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdodau lleol sefydlu a chynnal cofrestr o'r bobl sy'n ddall, yn fyddar ac yn ddall yn ogystal â byddar. Diben y cofrestrau yw adnabod y bobl y gallai fod arnynt angen gofal a chymorth. Mae'r awdurdodau lleol i gael pwerau hefyd i lunio a chynnal cofrestrau o bobl nad ydynt yn anabl ond bod ganddynt nam corfforol neu feddyliol neu fod arnynt anghenion o fath arall am ofal a chymorth.

RHAN 3 – ASESU ANGHENION UNIGOLION

Adran 10 – Dyletswydd i asesu anghenion oedolyn am ofal a chymorth

21. Mae'r adran hon yn gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol yn asesu a oes ar oedolyn anghenion am ofal a chymorth ai peidio; ac os oes, beth yw'r anghenion hynny. Ysgogir y ddyletswydd pan fo'n ymddangos i awdurdod lleol y gallai fod ar oedolyn anghenion gofal a chymorth. Mae'r ddyletswydd yn gymwys ynglŷn ag oedolion sy'n preswyl fel arfer yn yr ardal yn ogystal ag oedolion eraill sydd yn yr ardal, ni waeth beth fo lefel yr angen am ofal a chymorth a lefel adnoddau ariannol yr oedolyn. Bydd angen i'r asesiad ganolbwyntio ar y canlyniadau y mae'r oedolyn yn dymuno'u cyrraedd yn ei fywyd beunyddiol ac i ba raddau y mae'r ddarpariaeth o ofal a chymorth yn cyfrannu at y canlyniadau hynny. Mae'n ofynnol bod yr asesiad ei hunan yn un cymesur. Bydd rheoliadau o dan adran 18 yn darparu manylion pellach am yr amgylchiadau pan fydd asesiad cymesur yn briodol.

Adran 11 – Oedolyn yn gwrthod asesiad o anghenion

22. Mae'r adran hon yn darparu na fydd dyletswydd yr awdurdod lleol i gynnal asesiad yn gymwys os bydd oedolyn yn gwrthod asesiad.
23. Mae'r ddarpariaeth hon yn sicrhau bod gan oedolion reolaeth ar pa un a gynhelir asesiad ai peidio. Cânt ddewis gwneud eu trefniadau eu hunain i ddiwallu eu hanghenion am ofal a chymorth, heb gynnwys yr awdurdod lleol yn hynny.
24. Fodd bynnag, mewn rhai achosion bydd yr awdurdod lleol yn parhau o dan rwymedigaeth i gynnal asesiad, er gwaethaf gwrthodiad. Yr achos cyntaf o'r fath yw pan nad oes galluedd gan yr oedolyn, a byddai cynnal asesiad er lles pennaf yr unigolyn. Yr ail achos yw pan fo oedolyn yn cael ei gam-drin neu ei esgeuluso, neu'n wynebu risg o gael ei gam-drin neu ei esgeuluso.
25. Mae hawlogaeth gan oedolyn sy'n gwrthod asesiad i newid ei feddwl, ac os gwna hynny, bydd yr awdurdod lleol o dan rwymedigaeth i gynnal asesiad. Yn ogystal, os digwydd i anghenion neu amgylchiadau'r oedolyn newid, bydd rhaid i'r awdurdod lleol gynnig drachefn gynnal

asesiad; ond ni fydd rhwymedigaeth ar yr awdurdod i wneud hynny os bydd yr oedolyn yn gwrthod (ac eithrio pan fo un o'r eithriadau yn gymwys).

Adran 12 – Dyletswydd i asesu anghenion plentyn am ofal a chymorth

26. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth debyg mewn perthynas ag asesu anghenion plant. Mae'n ofynnol bod awdurdodau lleol yn asesu a oes gan blentyn anghenion am ofal a chymorth, ac os oes, beth yw'r anghenion hynny. Ysgogir y ddyletswydd pan yw'n ymddangos i awdurdod lleol y gall fod ar blentyn anghenion am ofal a chymorth.
27. Mae'r ddyletswydd yn gymwys mewn perthynas â phlant sy'n preswyllo fel arfer yn yr ardal yn ogystal â phlant eraill sydd yn yr ardal, ni waeth beth fo lefel angen y plentyn am ofal a chymorth a lefel adnoddau ariannol y plentyn, neu unrhyw berson arall sydd â chyfrifoldeb rhiant amdano.
28. Mae ystyriaethau penodol yn gymwys ynglŷn ag asesu plant. Rhaid i'r asesiad gymryd i ystyriaeth anghenion datblygiadol y plentyn, gallu'r teulu i ddarparu gofal a chymorth i ddiwallu'r anghenion hynny ac unrhyw amgylchiadau eraill sy'n effeithio ar lesiant. Mae hyn yn adlewyrchu'r canllawiau cyfredol yn y "Fframwaith ar Gyfer Asesu Plant mewn Angen a'u Teuluoedd" (a ddyroddwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru a'r Swyddfa Gartref yn 2001).
29. Gwneir darpariaeth wahanol hefyd ar gyfer y modd y mae'r asesiad yn ceisio canfod y canlyniadau ar gyfer plant. Yn ychwanegol at ganolbwyntio ar y canlyniadau y mae'r plentyn yn dymuno eu cyrraedd yn ei fywyd beunyddiol, rhaid i'r asesiad geisio canfod hefyd y canlyniadau y mae'r rhai sydd â gofal rhiant am y plentyn (ac unrhyw bersonau eraill a bennir mewn rheoliadau) yn dymuno eu cyrraedd. Rhaid asesu i ba raddau y mae'r ddarpariaeth o ofal a chymorth yn cyfrannu at y canlyniadau hynny.
30. Mae'n ofynnol bod yr asesiad ei hunan yn un cymesur. Bydd rheoliadau o dan adran 18 yn darparu manylion pellach am yr amgylchiadau pan fydd asesiad cymesur yn briodol.
31. Nid yw'r adran hon yn gymwys i blentyn y gofelir amdano gan awdurdod lleol. Darperir ar wahân ar gyfer y plant hynny yn Rhan 6.

Adran 13 – Plentyn yn gwrthod asesiad o'i anghenion

32. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth debyg i adran 11, i'r perwyl nad oes rhwymedigaeth ar awdurdod lleol i gynnal asesiad os bydd plentyn yn gwrthod. Mae hyn yn cydnabod y pwysigrwydd o sicrhau bod gan blant yr un rheolaeth ag oedolion ynglŷn â chynnwys yr awdurdod lleol a'i peidio mewn darparu neu drefnu gwasanaethau i ddiwallu eu hanghenion gofal a chymorth.

33. Yn achos plant o dan 16 mlwydd oed, nid yw'r gyfraith yn rhagdybio bod galluedd gan blentyn o'r fath. Mae is-adran (3) yn darparu, pan fo plentyn sydd o dan 16 mlwydd oed yn gwrthod rhyddhau awdurdod lleol o'i ddyletswydd i gynnal asesiad, bod rhaid i'r awdurdod lleol fodloni ei hunan bod y plentyn yn alluog i wneud penderfyniad gwybodus.
34. Mae'n bwysig sicrhau bod rhagofalon yn bodoli, sy'n peri y gellir trechu gwrthodiad gan blentyn mewn rhai amgylchiadau ac y bydd y ddyletswydd i gynnal yr asesiad wedyn yn parhau'n gymwys.
35. Yn achos plant 16 oed neu 17 oed, caiff awdurdod lleol drechu gwrthodiad y plentyn mewn dau fath o achos. Y math cyntaf yw pan fodlonir yr awdurdod lleol nad oes galluedd gan y plentyn ac y byddai cynnal asesiad er lles pennaf iddo. Yr ail fath o achos yw pan fo'r plentyn yn cael ei gam-drin neu ei esgeuluso neu'n wynebu risg o gael ei gam-drin neu ei esgeuluso.
36. Yn achos plant sydd o dan 16 oed, gellir trechu gwrthodiad gan blentyn a ystyrir yn alluog i wneud penderfyniad gwybodus os yw'r awdurdod lleol yn amau bod y plentyn yn cael ei gam-drin neu ei esgeuluso neu'n wynebu risg o gael ei gam-drin neu ei esgeuluso.
37. Ailymrwymir i'r ddyletswydd hefyd, os yw'r plentyn yn ddiweddarach yn gofyn am asesiad neu os yw'r awdurdod lleol o'r farn bod anghenion neu amgylchiadau'r plentyn wedi newid.

Adran 14 – Rhiant yn gwrthod asesiad o anghenion ar gyfer plentyn

38. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo unrhyw un sydd â chyfrifoldeb rhiant dros blentyn sydd o dan 16 oed yn gwrthod asesiad ar gyfer y plentyn hwnnw, na fydd y ddyletswydd ar yr awdurdod lleol i asesu yn gymwys.
39. Mae'n bwysig sicrhau bod rhagofalon yn bodoli sy'n caniatáu trechu gwrthodiad rhiant y plentyn mewn rhai amgylchiadau, ac yn peri bod y ddyletswydd i asesu wedyn yn parhau'n gymwys.
40. Gellir trechu gwrthodiad rhiant mewn tri math o achos. Y math cyntaf o achos yw pan fo awdurdod lleol yn amau bod y plentyn yn cael neu'n wynebu risg o gael ei gam-drin neu ei esgeuluso. Yr ail fath o achos yw pan fo awdurdod lleol wedi ei fodloni nad oes gan y rhiant alluedd i benderfynu gwrthod asesiad. Y trydydd math o achos yw pan fo'r awdurdod lleol wedi ei fodloni y gall y plentyn wneud penderfyniad gwybodus a'i fod yn anghytuno â barn y rhiant.
41. Ailymrwymir i'r ddyletswydd hefyd os yw'r rhiant yn ddiweddarach yn gofyn am asesiad neu os yw'r awdurdod lleol o'r farn bod anghenion y plentyn neu rieni'r plentyn, neu eu hamgylchiadau, wedi newid.

Adran 15 – Dyletswydd i asesu anghenion gofalwr am gymorth

42. Mae'r adran hon yn gwneud yn ofynnol bod awdurdod lleol yn cynnal asesiad o anghenion gofalwr am gymorth. Diffinnir "gofalwr" yn adran 3 fel person sy'n darparu, neu sy'n bwriadu darparu, gofal i oedolyn neu blentyn anabl.
43. Ysgogir y ddyletswydd os yw'n ymddangos i'r awdurdod lleol y gallai fod gan ofalwr anghenion am gymorth. Mae'r ddyletswydd i asesu yn gymwys beth bynnag fo barn yr awdurdod am lefel anghenion cymorth y gofalwr, neu adnoddau ariannol y gofalwr neu adnoddau ariannol y person y mae arno angen gofal.
44. Rhaid i'r asesiad gynnwys asesu i ba raddau y mae'r gofalwr yn alluog ac yn fodlon darparu'r gofal ac i barhau i ddarparu'r gofal, y canlyniadau y mae'r gofalwr yn dymuno'u cyrraedd ar ei gyfer ei hunan, ac os yw'r gofalwr yn blentyn, y canlyniadau y mae rhiant y plentyn (ac unrhyw bersonau eraill a bennir mewn rheoliadau) yn dymuno iddo'u cyrraedd, ac i ba raddau y bydd y cymorth a roddir yn helpu i gyrraedd y canlyniadau a nodwyd.
45. Rhaid i'r asesiad hefyd ystyried a yw'r gofalwr yn dymuno gweithio a chymryd rhan mewn addysg, hyfforddiant neu weithgareddau hamdden, ac os yw'r gofalwr yn blentyn, ei anghenion datblygiadol ac i ba raddau y mae'n briodol i'r plentyn ddarparu'r gofal.. Dylai hyn arwain yr awdurdod lleol i ystyried a yw gofalwr sy'n blentyn mewn gwirionedd yn blentyn a chanddo anghenion gofal a chymorth yn ei hawl ei hun a phwy a ddylai gael ei asesu o dan adran 12.

Adran 16– Gofalwr yn gwrthod asesiad o anghenion

46. Mae'r adran hon yn darparu nad yw'r ddyletswydd i asesu yn gymwys pan fo gofalwr sy'n oedolyn, neu ofalwr sy'n 16 neu 17 oed, yn gwrthod asesiad. Ailymrwymir i'r ddyletswydd i asesu os yw'r gofalwr yn ddiweddarach yn gofyn am asesiad neu os bodlonir yr awdurdod lleol bod amgylchiadau'r gofalwr wedi newid a hynny'n golygu y byddai asesiad pellach o fudd i'r gofalwr.

Adran 17 – Cyfuno asesiadau o anghenion ac asesiadau eraill

47. Mae'r adran hon yn darparu y caiff awdurdod lleol gyfuno asesiad o ddefnyddiwr â'r asesiad o'r gofalwr os yw'r awdurdod o'r farn y byddai'n fuddiol gwneud hynny ac os yw'r gofalwr a'r person y gofelir amdano yn cytuno.
48. Mae'r adran hon hefyd yn darparu y caiff awdurdod lleol gynnal asesiad o anghenion o dan y Bil ar yr un pryd ag y bydd yr awdurdod yn cynnal asesiad o dan Ddeddfau eraill neu ar yr un pryd ag y bo corff arall yn cynnal asesiad o dan Ddeddfau eraill.

49. Mewn achosion o'r fath, caiff yr awdurdod lleol gynnal yr asesiad ar ran neu ar y cyd â'r corff arall neu ar y cyd â pherson arall sy'n cynnal yr asesiad arall.
50. Bydd hyn yn osgoi'r dyblygu asesiadau a fyddai'n digwydd pe bai asesiadau o dan wahanol ddeddfwriaeth yn cael eu cynnal ar wahân, a bydd yn gwella'r profiad i ddefnyddwyr ac i ofalwyr.

Adran 18 – Rheoliadau ynghylch asesu

51. Mae'r adran hon yn galluogi gwneud rheoliadau yngl n â chynnal asesiadau o dan y Bil ac yn disgrifio pa fath o ofynion y caniateir eu gosod. Gallai hynny gynnwys gofynion i ymgynghori â phobl eraill, yn ychwanegol at y rhai a bennir yn adrannau 10, 12 a 15.
52. Caiff rheoliadau ei gwneud yn ofynnol i gynnal asesiadau mewn ffordd benodol, gan gynnwys cynnal asesiadau cymesur mewn amgylchiadau penodol. Gallent bennu pwy gaiff gynnal asesiad, ac o dan ba amgylchiadau y gellid dirprwyo hynny i bersonau neu gyrff eraill. Gallent bennu o fewn pa derfynau amser y bydd rhaid cwblhau asesiadau. Caiff y rheoliadau hefyd ei gwneud yn ofynnol i gofnodi canlyniadau asesiad mewn ffordd benodol er mwyn sicrhau cysondeb. Gallant ddarparu bod rhaid i awdurdod lleol roi sylw i ystyriaethau eraill wrth gynnal asesiad. Gallai rheoliadau ddarparu ar gyfer p er i ddarparu gwybodaeth at y diben o asesu. Gall y rheoliadau hefyd ddarparu ar gyfer adolygu asesiad.

RHAN 4 – DIWALLU ANGHENION

Adran 19 – Dyfarnu cymhwystra ac ystyried beth i'w wneud i ddiwallu anghenion

53. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol, os daw asesiad i'r casgliad bod anghenion gofal a chymorth neu anghenion cymorth i'w bodloni, ddyfarnu a yw'r anghenion hynny'n bodloni'r meini prawf cymhwystra, neu a yw'r anghenion a ganfuwyd yn galw am arfer unrhyw ddyletswydd neu b er o dan y Bil neu o dan Rannau 4 a 5 o Ddeddf Plant 1989.
54. Os nad ydynt yn bodloni'r meini prawf cymhwystra, rhaid i'r awdurdod lleol ddyfarnu a ddylid diwallu'r anghenion hynny beth bynnag, os canfyddir bod ar y person hwnnw angen ei amddiffyn rhag cael ei gamdrin neu ei esgeuluso.
55. Mae'r adran hefyd yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol ystyried beth y gellid ei wneud i ddiwallu'r anghenion a ganfyddir, a ddylai godi ffi am wneud hynny, ac asesu lefel y ffi honno.
56. Bydd rheoliadau yn darparu ar gyfer manylion y meini prawf cymhwystra, o ran pennu'r lefelau cymhwystra.

57. Bydd fframwaith cymhwystra cenedlaethol yn cael ei ddatblygu, i ddarparu eglurder drwy reoliadau ynghylch yr hyn a olygir wrth “angen cymwys”. Bydd hyn yn cymryd lle’r meini prawf cymhwystra lleol a gymhwysir ar hyn o bryd gan yr awdurdodau lleol yn unol â’r canllawiau yn “Creu System Deg ac Unedig i Asesu a Rheoli Gofal”.

Adran 20 – Sut i ddiwallu anghenion

58. Unwaith y bydd awdurdod lleol wedi dyfarnu ei fod yn mynd i ddiwallu anghenion person ac yn ystyried beth y gellid ei wneud i ddiwallu’r anghenion hynny, gall geisio diwallu’r anghenion mewn nifer o wahanol ffyrdd. Yn wahanol i’r fframwaith cyfreithiol presennol, nid yw’r Bil yn pennu pa ddarpariaeth y mae’n rhaid i’r awdurdodau lleol ei darparu, neu y cânt ei darparu. Mae hyn yn caniatáu hyblygrwydd ac yn annog arloesi.
59. Mae’r adran hon yn nodi enghreifftiau o’r hyn y ceir ei ddarparu i ddiwallu anghenion person ac enghreifftiau o’r ffyrdd y gellir mynd ati i ddiwallu’r anghenion. Caiff awdurdodau lleol hefyd benderfynu naill ai ddarparu gwasanaethau eu hunain neu drefnu ar gyfer ei darparu gan rywun arall. Gellid diwallu anghenion person hefyd drwy ddarparu’r gwasanaethau i berson arall, er enghraifft darparu cymorth i deulu plentyn er mwyn diwallu anghenion y plentyn am ofal a chymorth.
60. Mae rhai cyfyngiadau ar yr hyn y gall awdurdod lleol ei wneud i ddiwallu anghenion person. Pennir y rhain yn adrannau 30 i 33.

Adran 21 – Dyletswydd i ddiwallu anghenion gofal a chymorth oedolyn

61. Mae’r adran hon yn nodi’r amodau y mae’n rhaid eu bodloni er mwyn i awdurdod lleol fod o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion gofal a chymorth oedolyn yn ei ardal. Cymhwyso’r meini prawf cymhwystra fydd y brif ffordd o ddyfarnu a oes raid i awdurdod lleol ddiwallu anghenion oedolyn am ofal a chymorth.
62. Fodd bynnag, mae is-adran (3) yn darparu rhagofalon i sicrhau bod awdurdodau lleol o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion gofal a chymorth oedolyn os yw hynny’n angenrheidiol er mwyn amddiffyn yr oedolyn rhag ei gam-drin neu eu esgeuluso, hyd yn oed pan nad yw anghenion yr oedolyn yn bodloni’r meini prawf cymhwystra.
63. Mae is-adran (4) yn darparu bod rhaid i’r awdurdod lleol ddiwallu anghenion pobl sydd â hawlogaeth i gael gwasanaethau yn ddi-dâl, neu y mae eu moddion yn peri nad oes raid iddynt dalu’r ffi lawn.
64. Nid oes raid i’r awdurdod lleol ddiwallu anghenion “hunan gyllidwyr”: sef oedolion yr asesir bod eu moddion uwchlaw’r terfyn ariannol ac felly eu bod yn atebol i dalu’r ffi lawn. Fodd bynnag, mae hyn yn ddarostyngedig i ddau eithriad pwysig. Yr eithriad cyntaf yw pan fo’r oedolyn yn gallu

fforddio talu ond er hynny yn gofyn i'r awdurdod ddiwallu ei anghenion. Yr ail eithriad yw pan nad oes gan yr oedolyn alluedd i drefnu'r ddarpariaeth o ofal a chymorth ei hunan.

65. Os yw'r naill neu'r llall o'r eithriadau hyn yn gymwys, bydd yr awdurdod lleol o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion y person ac i adennill y ffi lawn am ddarparu neu drefnu gwasanaethau. Caniateir hefyd i'r awdurdod lleol osod ffi "broceriaeth" (gweler adran 46).
66. Hyd yn oed os bodlonir yr amodau hyn, ni fydd awdurdod lleol o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion person oni fydd yr amod preswyllo yn is-adran (2) wedi ei fodloni. Mae is-adran (2) yn darparu y bydd awdurdod lleol o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion oedolyn os yw'r oedolyn yn "preswyllo fel arfer" yn ardal yr awdurdod. Mae'r term hwn yn gyfystyr ag "*ordinarily resident*" yn Neddf Cymorth Gwladol 1948 ac y mae rhywfaint o sefydlogrwydd yn ofynnol ar ei gyfer.
67. Rhaid i awdurdod lleol hefyd ddiwallu anghenion oedolion sydd o fewn ardal yr awdurdod ac nad oes ganddynt breswylfa sefydlog. Nid oes raid i awdurdod lleol ddiwallu anghenion oedolion sy'n preswyllo dros dro yn ardal yr awdurdod ond sy'n preswyllo fel arfer mewn man arall.

Adran 22 – P eir i ddiwallu anghenion gofal a chymorth oedolyn

68. Mae'r adran hon yn rhoi p eir i awdurdodau lleol ddiwallu anghenion gofal a chymorth oedolyn heb yn gyntaf gwblhau asesiad anghenion na chynnal asesiad ariannol. Mae'r p eir hwn ar gael os ystyrir bod ei angen er mwyn diwallu anghenion fel mater brys.
69. Mae'r p eir ar gael hefyd mewn achosion pan fo asesiad wedi ei gynnal ond nid yw'r anghenion yn bodloni'r meini prawf cymhwysra. Yn yr amgylchiadau hynny, caiff yr awdurdod lleol, er gwaethaf hynny, benderfynu diwallu'r anghenion er nad yw o dan ddyletswydd i wneud hynny. Os yw'r awdurdod lleol yn diwallu anghenion gofal a chymorth oedolyn sydd, fel rheol, yn preswyllo yn ardal awdurdod arall, rhaid iddo hysbysu'r awdurdod hwnnw ei fod yn gwneud hynny.

Adran 23 – Dyletswydd i ddiwallu anghenion gofal a chymorth plentyn yn dilyn asesiad

70. Mae'r adran hon yn pennu'r amodau y mae'n rhaid eu bodloni er mwyn i awdurdod lleol fod o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion plentyn o fewn ardal yr awdurdod am ofal a chymorth.
71. Cymhwysu'r meini prawf cymhwysra fydd y prif ddull a ddefnyddir i benderfynu a fydd rhaid i anghenion gofal a chymorth plentyn gael eu diwallu gan yr awdurdod lleol o dan yr adran hon.
72. Fodd bynnag, mae is-adran (3) yn darparu rhagofalon i sicrhau bod awdurdodau lleol o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion gofal a

chymorth plentyn os yw hynny yn angenrheidiol er mwyn amddiffyn y plentyn rhag cael ei gam-drin neu ei esgeuluso hyd yn oed os nad yw ei anghenion yn bodloni'r meini prawf cymhwysra.

73. Mae'r ddyletswydd yn ddyledus i unrhyw blentyn sydd o fewn ardal yr awdurdod lleol, hyd yn oed os yw'n preswyllo fel arfer yn rhywle arall. Mae'r ddyletswydd hefyd yn ddyledus i blant sydd y tu allan i ardal yr awdurdod lleol ond yn preswyllo fel arfer yn ardal yr awdurdod.
74. Nid yw'r adran hon yn gymwys os yw'r plentyn yn un y gofelir amdano gan awdurdod lleol. Darperir ar wahân ar gyfer y plant hynny yn Rhan 6.
75. Mae'n bosibl y bydd awdurdod lleol o dan ddyletswydd hefyd i ddarparu llety i blant o dan adran 60 neu adran 61 o'r Bil hon, neu o dan ddyletswyddau i ddiwallu anghenion gofal a chymorth plentyn o dan Rannau 4 neu 5 o Ddeddf Plant 1989.

Adran 24 – P eir i ddiwallu anghenion gofal a chymorth plentyn

76. Mae'r adran hon yn rhoi p eir i awdurdodau lleol ddiwallu anghenion gofal a chymorth plentyn heb yn gyntaf gwblhau asesiad o anghenion na chynnal asesiad ariannol. Mae'r p eir hwn ar gael os ystyrir bod ei angen er mwyn diwallu anghenion fel mater brys.
77. Mae'r p eir hwn ar gael hefyd mewn achosion pan fo asesiad wedi ei gynnal ond nad yw'r anghenion yn bodloni'r meini prawf cymhwysra. Yn yr amgylchiadau hynny, caiff yr awdurdod lleol benderfynu diwallu'r anghenion beth bynnag, er nad yw o dan ddyletswydd i wneud hynny.
78. Os yw awdurdod lleol yn penderfynu arfer y p eir hwn i ddiwallu anghenion gofal a chymorth plentyn sydd fel arfer yn preswyllo mewn ardal arall, yna rhaid iddo hysbysu'r awdurdod lleol ar gyfer yr ardal honno ei fod yn gwneud hynny.
79. Nid yw'r adran hon yn gymwys os yw'r plentyn yn derbyn gofal gan awdurdod lleol. Darperir ar gyfer y plant hynny yn Rhan 6.

Adran 25 – Dyletswydd i gadw cyswllt â'r teulu

80. Mae'r adran hon yn ailddatgan y ddarpariaeth yn mharagraff 10 o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.
81. Mae'n gosod dyletswyddau ychwanegol ar awdurdod lleol mewn perthynas â phlant yn ei ardal yr ystyrir fod arnynt angen gofal a chymorth a'r rheini'n blant sy'n byw ar wahân i'w teuluoedd, ond nad ydynt yn derbyn gofal gan yr awdurdod lleol.
82. Pa un a yw'r awdurdod lleol wedi dyfarnu bod gan blentyn o'r fath anghenion cymwys y mae'n rhaid eu diwallu ai peidio, rhaid i'r awdurdod lleol gymryd camau i alluogi'r plentyn i fyw gyda'i deulu, neu i hyrwyddo

cyswllt rhwng y plentyn a'i deulu, os yw o'r farn bod hynny'n angenrheidiol er mwyn hyrwyddo llesiant y plentyn.

Adran 26 – Dyletswydd i ddiwallu anghenion gofalwr sy'n oedolyn am gymorth

83. Mae'r adran hon yn nodi'r amodau y mae'n rhaid eu bodloni er mwyn i awdurdod lleol fod o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion cymorth oedolyn, sy'n ofalwr i oedolyn neu blentyn anabl yn ardal yr awdurdod lleol.
84. Cymhwyso'r meini prawf cymhwystra yw'r prif ddull a ddefnyddir i ddyfarnu a fydd rhaid i'r awdurdod lleol ddiwallu anghenion gofalwr sy'n oedolyn am ofal a chymorth o dan yr adran hon.
85. Mae cysylltiad rhwng y ddyletswydd i ddiwallu anghenion ac adnoddau ariannol y gofalwr a'r person y gofelir amdano. I'r graddau y mae diwallu anghenion cymorth y gofalwr yn golygu darparu cymorth i'r gofalwr, mae'r adran yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol ddiwallu anghenion gofalwr sydd â'r hawlogaeth i dderbyn gwasanaethau yn ddi-dâl neu y mae ei foddion yn peri nad oes raid iddo dalu'r ffi lawn.
86. Pan fo'r oedolyn y mae arno angen gofal yn cytuno y gellir diwallu anghenion y gofalwr drwy ddarparu gofal a chymorth i'r oedolyn, rhaid i'r awdurdod lleol ddiwallu anghenion yr oedolyn os oes hawlogaeth ganddo i gael gwasanaethau yn ddi-dâl neu os yw ei foddion yn peri nad oes raid iddo dalu'r ffi lawn.
87. Nid oes raid i'r awdurdod lleol ddarparu cymorth i ofalwyr sy'n gallu fforddio talu'r ffi lawn oni fydd y gofalwr, er gwaethaf hynny, yn gofyn i'r awdurdod ddiwallu ei anghenion. Yn yr un modd nid oes raid i'r awdurdod lleol ddarparu gofal a chymorth i oedolyn sy'n gallu fforddio talu ffi lawn oni fydd yr oedolyn, er gwaethaf hynny, yn gofyn i'r awdurdod wneud darpariaeth o'r fath.
88. Bydd y cwestiwn pa awdurdod sy'n gyfrifol am ddiwallu anghenion cymorth gofalwr yn dibynnu ar breswylfa'r person y gofelir amdano. Yr awdurdod lleol cyfrifol yw hwnnw a fyddai'n gyfrifol am ddiwallu anghenion y person y gofelir amdano pe bai'n gymwys yn ei hawl ei hun, naill ai fel oedolyn (gweler adran 21) neu fel plentyn (gweler adran 23).

Adran 27 – Dyletswydd i ddiwallu anghenion cymorth gofalwr sy'n blentyn

89. Mae'r adran hon yn pennu'r amodau y mae'n rhaid eu bodloni er mwyn i awdurdod lleol fod o dan ddyletswydd i ddiwallu anghenion cymorth plentyn sy'n ofalwr i oedolyn neu'n ofalwr i blentyn anabl yn ardal yr awdurdod lleol.

90. Cymhwyso'r meini prawf cymhwystra yw'r prif ddull a ddefnyddir i ddyfarnu a fydd rhaid i'r awdurdod lleol ddiwallu anghenion gofal a chymorth plentyn sy'n ofalwr o dan yr adran hon. Yn achos plentyn sy'n ofalwr ac yn gofalu am oedolyn, mae cysylltiad rhwng y ddyletswydd i ddiwallu anghenion plentyn sy'n ofalwr ac adnoddau ariannol yr oedolyn y gofelir amdano.
91. Pan yw'r oedolyn y mae arno angen gofal yn cytuno y gellir diwallu anghenion cymorth y plentyn sy'n ofalwr drwy ddarparu gofal a chymorth i'r oedolyn, rhaid i'r awdurdod lleol ddiwallu anghenion yr oedolyn os oes hawlogaeth gan yr oedolyn i dderbyn gwasanaethau yn ddi-dâl neu os yw moddion yr oedolyn yn peri nad oes raid iddo dalu'r ffi lawn.
92. Nid oes raid i'r awdurdod lleol ddarparu gofal a chymorth i oedolyn sy'n gallu fforddio talu'r ffi lawn oni fydd yr oedolyn, er gwaethaf hynny, yn gofyn i'r awdurdod wneud darpariaeth o'r fath.
93. Bydd y cwestiwn pa awdurdod lleol sy'n gyfrifol am ddiwallu anghenion cymorth plentyn sy'n ofalwr yn dibynnu ar breswylfa'r person y gofelir amdano. Yr awdurdod lleol cyfrifol fydd hwnnw a fyddai'n gyfrifol am ddiwallu anghenion y person y gofelir amdano pe bai'r person hwnnw yn gymwys yn ei hawl ei hun, naill ai fel oedolyn (gweler adran 21) neu fel plentyn (gweler adran 23).

Adran 28 – Darpariaeth atodol ynghylch y dyletswyddau i ddiwallu anghenion gofalwr

94. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaethau atodol mewn perthynas a'r dyletswyddau yn adrannau 26 a 27.
95. Os oes dichon gwneud hynny, caiff awdurdod lleol ddiwallu anghenion gofalwr am gymorth drwy ddarparu gwasanaethau i'r person y gofelir amdano, hyd yn oed os na fyddai'r person y gofelir amdano yn gymwys i gael gwasanaethu yn ei hawl ei hun (o dan adrannau 21 neu 23).

Adran 29 – P er i ddiwallu anghenion gofalwr am gymorth

96. Mae'r adran hon yn rhoi p er i awdurdod lleol ddiwallu anghenion cymorth gofalwr heb yn gyntaf gwblhau asesiad anghenion na chynnal asesiad ariannol. Mae'r p er hwn ar gael os ystyrir bod angen diwallu anghenion fel mater brys.
97. Mae'r p er hwn ar gael hefyd mewn achosion pan fo asesiad wedi ei gynnal ond nad yw'r anghenion yn bodloni'r meini prawf cymhwystra. Yn yr amgylchiadau hynny, caiff yr awdurdod lleol, er gwaethaf hynny, benderfynu diwallu'r anghenion er nad yw o dan ddyletswydd i wneud hynny.

Adran 30 – Eithriad ar gyfer personau sy'n ddarostyngedig i reolaeth fewnfudo

98. Mae'r adran hon yn darparu na chaiff awdurdod lleol ddiwallu anghenion gofal a chymorth oedolyn y mae adran 115 o Ddeddf Mewnfudo a Lloches 1999 yn gymwys iddo, a'r unig reswm y mae ei anghenion am ofal a chymorth wedi codi yw bod yr oedolyn yn ddiymgeledd neu oherwydd effeithiau, disgwylidig neu wirioneddol, bod yn ddiymgeledd.

Adran 31 – Eithriad ar gyfer darparu gwasanaethau gofal iechyd

99. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ar gyfer pwerau awdurdod lleol i ddarparu gwasanaethau iechyd.
100. Y man cychwyn (is-adran (1)) yw na chaniateir i awdurdod lleol ddiwallu anghenion am ofal a chymorth drwy ddarparu gwasanaethau gofal iechyd y mae'n ofynnol eu darparu o dan y Deddfau Gwasanaeth Iechyd Gwladol. Mae'r gwaharddiad hwn yn gymwys hefyd mewn perthynas â phwerau awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau ataliol o dan adran 6.
101. Fodd bynnag, nid yw'r gwaharddiad yn gymwys yngl n â darparu gwasanaethau gofal iechyd sy'n "achlysurol neu atodol" i'r ddarpariaeth o wasanaethau eraill y mae pwerau gan yr awdurdod lleol i'w darparu.
102. Er mwyn datrys unrhyw amheuaeth pa un a oes pwerau ai peidio gan awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau gofal iechyd, gan gynnwys unrhyw gwestiwn a yw'r ddarpariaeth o wasanaethau gofal iechyd yn "achlysurol neu atodol" ai peidio, mae is-adran (3) yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n egluro hynny.
103. Hyd yn oed pan fo gan awdurdod lleol b er i ddarparu gwasanaethau gofal iechyd, parheir i'w wahardd rhag darparu na threfnu darpariaeth o ofal nyrsio gan nyrs gofrestrdig. Diffinnir "gofal nyrsio" yn is-adran (10).
104. Mae is-adran (6) yn ei gwneud yn eglur nad yw'r gwaharddiad ar awdurdod lleol rhag darparu gofal nyrsio yn atal yr awdurdod rhag trefnu i ddarparu llety mewn cartref nyrsio, ar yr amod bod y BILL wedi cydsynio i hynny. Mewn amgylchiadau o'r fath, bydd yr elfen o ofal nyrsio yn cael ei chyllido gan y GIG yn unol â threfniadau ar gyfer gofal nyrsio sy'n cael ei gyllido gan y GIG. Mae is-adran (8) yn galluogi rheoliadau i gael eu gwneud sy'n ei gwneud yn ofynnol sefydlu trefniadau i ymdrin ag anghydfodau rhwng awdurdodau lleol a chyrrff GIG.
105. Ceir ei gwneud yn ofynnol hefyd bod awdurdodau lleol yn cymryd rhan yn y broses ar gyfer asesu anghenion gofal iechyd person, a phenderfynu sut i ddiwallu'r anghenion hynny. Gellid gwneud rheoliadau o dan yr is-adran hon i'w gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol gyfranogi yn y gweithdrefnau ar gyfer dyfarnu cymhwysra am Ofal Iechyd Parhaus.

Adran 32 – Eithriad ar gyfer darparu tai etc

106. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer cyfyngiadau eraill ar bwerau awdurdodau lleol i ddiwallu anghenion oedolyn am ofal a chymorth.
107. Yn benodol, gwaherddir hwy rhag gwneud unrhyw beth y byddai'n ofynnol i awdurdod lleol ei wneud o dan Ddeddf Tai 1996. Mae hyn yn golygu na fyddai gan awdurdod lleol unrhyw beth i ddiwallu anghenion drwy ddarparu llety yn unol â'r Bil hon os yw'n ofynnol i'r awdurdod (neu'n ofynnol i awdurdod lleol arall) ddarparu llety o dan ei ddyletswyddau digartrefedd.
108. Mae pŵer hefyd gan Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau a fyddai'n gosod cyfyngiadau pellach ar bwerau awdurdodau lleol o dan y Bil, drwy eu gwahardd rhag gwneud unrhyw beth y gallai awdurdod lleol ei wneud o dan unrhyw Ddeddf arall a bennir yn y rheoliadau.

Adran 33 – Cyfyngiad ar ddarparu taliadau

109. Mae adran 20 (sut i ddiwallu anghenion) yn darparu bod gwneud taliadau yn un o'r ffyrdd y caiff awdurdod lleol eu defnyddio i ddiwallu anghenion unigolyn am ofal a chymorth. Yn yr adran hon gosodir cyfyngiadau ar yr amgylchiadau pan ganiateir gwneud taliadau. Ceir gwneud taliadau o dan y cynllun ar gyfer taliadau uniongyrchol fel y'i pennir yn adrannau 34 i 37. Ceir eu gwneud pan fo anghenion person, ym marn yr awdurdod lleol, yn anghenion brys ac na fyddai'n rhesymol ymarferol diwallu'r anghenion mewn unrhyw ffordd arall. Mae is-adran (1)(c) yn caniatáu i awdurdod lleol wneud taliadau wrth gontractio ar gyfer darparu gwasanaethau. Ceir pennu, mewn rheoliadau, amgylchiadau eraill pan ganiateir gwneud taliadau. Mae is-adran (2) yn gosod terfynau ar allu awdurdod lleol i ddefnyddio taliadau i gyflawni ei ddyletswyddau o ddarparu gwasanaethau ataliol o dan adran 6.

Adran 34 – Taliadau uniongyrchol i ddiwallu anghenion oedolyn

110. O dan yr adran hon mae pŵer gan Weinidogion Cymru naill ai i wneud yn ofynnol, neu i ganiatáu, bod awdurdod lleol yn gwneud taliadau (taliadau uniongyrchol) tuag at y costau sy'n gysylltiedig â diwallu anghenion oedolyn am ofal a chymorth, er mwyn galluogi'r oedolyn i wneud trefniadau ei hunan ar gyfer prynu'r gofal sy'n ofynnol. Mae is-adrannau (3) a (4) yn pennu'r rhag-amodau ar gyfer gwneud taliadau o'r fath, yn gyntaf (is-adran (3)) pan fo galluedd gan yr oedolyn o dan sylw, ac yn ail (is-adran (4)) pan nad oes galluedd gan yr oedolyn sydd mewn angen. Mae'n rhaid i berson sydd â galluedd gydsynio i dderbyn taliadau yn hytrach na gwasanaethau. Pan nad oes gan berson alluedd, ceir rhoi'r cydsyniad ar gyfer gwneud taliadau uniongyrchol mewn nifer of ffyrdd. Os oes person a awdurdodwyd o dan Ddeddf Galluedd Meddyliol 2005 ("Deddf 2005") (drwy atwrneiaeth arhosol sydd wedi ei geirio'n briodol neu drwy ei benodi yn ddirprwy gan y Llys Gwarchod) yna gall y person hwnnw gydsynio i fod yn dderbynydd y taliadau ei hunan neu

gall gydsynio i'r taliadau gael eu gwneud i berson arall sydd hefyd yn cydsynio i ymgymryd â'r rôl honno. Os nad oes neb wedi ei awdurdodi o dan Ddeddf 2005, caiff person sy'n fodlon bod yn dderbynydd y taliadau roi cydsyniad os yw'r amodau eraill wedi eu bodloni. Yn achos oedolyn sydd â galluedd (is-adran (3)) neu sydd heb alluedd (is-adran (4)) ceir gwneud taliadau os yw'n bosibl na fyddai derbynydd y taliad yn gallu rheoli'r taliad ei hunan ond yn alluog i wneud hynny gyda chymorth sydd ar gael iddo. Yn y ddau achos mae angen i'r awdurdod lleol fodloni ei hunan bod gwneud y taliadau yn ffordd briodol o ddiwallu anghenion yr oedolyn. Yn ychwanegol, pan nad oes gan yr oedolyn alluedd, rhaid i'r awdurdod fodloni ei hunan y bydd derbynydd y taliad yn gweithredu er lles pennaf yr oedolyn.

Adran 35 – Taliadau uniongyrchol i ddiwallu anghenion plentyn

111. Mae pŵer gan Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau, naill ai i wneud yn ofynnol neu i ganiatáu, bod awdurdod lleol yn gwneud taliadau (taliadau uniongyrchol) tuag at gostau diwallu anghenion plentyn am ofal a chymorth. Fel o dan adran 17A o Ddeddf Plant 1989 ni cheir gwneud taliadau uniongyrchol i ddiwallu anghenion plentyn ac eithrio mewn rhai amgylchiadau. Ceir gwneud taliadau i berson sydd â chyfrifoldeb rhiant am blentyn anabl sydd ag anghenion gofal a chymorth, person anabl sydd â chyfrifoldeb rhiant am blentyn sydd ag anghenion am ofal a chymorth, neu blentyn anabl 16 oed neu 17 oed sydd ag anghenion am ofal a chymorth. Ceir gwneud taliadau uniongyrchol os yw'r awdurdod lleol o'r farn bod gan y person sydd i dderbyn y taliadau y galluedd i gydsynio; yn ychwanegol, rhaid i'r awdurdod lleol fod wedi ei fodloni bod gwneud y taliadau yn ffordd briodol o ddiwallu anghenion y plentyn, y bydd llesiant y plentyn yn cael ei ddiogelu a'i hyrwyddo drwy wneud y taliadau a bod gan y person sydd i dderbyn y taliadau y gallu i'w rheoli, ar ei ben ei hunan neu gyda chymorth.

Adran 36 – Taliadau uniongyrchol i ddiwallu anghenion gofalwr

112. Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau sydd naill ai'n gwneud yn ofynnol neu'n caniatáu bod awdurdod lleol yn gwneud taliadau (taliadau uniongyrchol) tuag at gostau anghenion gofalwr. Yn achos gofalwr, rhaid gwneud y taliadau uniongyrchol i'r gofalwr ei hunan a rhaid i'r gofalwr fod â galluedd i gydsynio. Rhaid i'r awdurdod lleol fod wedi ei fodloni bod gwneud y taliadau yn ffordd briodol o ddiwallu anghenion y gofalwr a bod gan y gofalwr y gallu i reoli'r taliadau, naill ai ar ei ben ei hunan neu gyda chymorth.

Adran 37– Taliadau uniongyrchol: darpariaeth bellach

113. Yn yr adran hon, estynnir a chywreindir y pŵer yn y tair adran flaenorol i wneud rheoliadau, drwy ganiatáu gwneud darpariaeth ynghylch ystod eang o faterion perthynol. Mae hyn y cynnwys darpariaeth ynghylch penderfynu swm y taliad ac ynghylch gwneud taliadau naill ai net neu gros o unrhyw gyfraniad y mae'r buddiolwr yn atebol i'w wneud o dan y

darpariaethau codi ffioedd yn Rhan 5. Mae is-adrannau (3) a (4) yn darparu y ceir arfer y pwerau i wneud rheoliadau mewn perthynas â thaliadau uniongyrchol. Mae is-adran (5) yn darparu, pan wneir taliadau uniongyrchol yn lle gwasanaethau o dan adran 117 o Ddeddf Iechyd Meddwl 1983, na chaniateir i'r taliadau fod yn ddarostyngedig i unrhyw atebolrwydd i wneud unrhyw gyfraniad neu ad-daliad i'r awdurdod lleol tuag at y gost o ddiwallu'r anghenion y mae'r taliad uniongyrchol yn ymwneud â hwy (mae hyn yn debyg i'r ffi a allai fod yn daladwy os yw gwasanaethau yn cael eu darparu'n uniongyrchol). Mae is-adran (6) yn pennu na fydd taliadau uniongyrchol yn ddarostyngedig i ofyniad i ad-dalu neu wneud cyfraniad tuag at y costau yn achos tri chategori pellach o bobl os yw buddiolwr y taliad yn blentyn. Y categorïau hyn yw (1) person sydd â chyfrifoldeb rhiant am blentyn anabl 16 neu 17 mlwydd oed (2) person anabl sydd â chyfrifoldeb rhiant am blentyn 16 neu 17 mlwydd oed sydd ag anghenion am ofal neu gymorth, a (3) person sy'n derbyn budd-dal lles o fath penodedig. Yn achos y tri chategori hyn rhaid peidio â gwneud y taliadau yn ddarostyngedig i unrhyw ofyniad i ad-dalu neu wneud cyfraniad tuag at y costau o sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu i ddiwallu'r anghenion y mae'r taliad uniongyrchol yn cael ei wneud yn gl n â hwy. Yn achos y ddau gategori cyntaf, yn ychwanegol, rhaid gwneud y taliadau yn ôl cyfradd sy'n gyfwerth â chost bodloni'r anghenion perthnasol. Mae is-adrannau (9) a (10) yn darparu bod yr awdurdod lleol ei hunan yn un o'r personau y caniateir i dderbynnydd taliadau uniongyrchol brynu gwasanaethau ganddynt, yn cynnwys, ac mewn achos o'r fath, bydd hawl gan yr awdurdod lleol i godi'r tâl, er ei fod, fel arall, o dan ddyletswydd i ddiwallu'r anghenion dan sylw.

Adran 38 – Cynlluniau gofal a chymorth a chynlluniau cymorth

114. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol ddarparu a chynnal cynllun gofal a chymorth neu gynllun cymorth ar gyfer y person cymwys, a bod rhaid cadw cynlluniau o'r fath o dan adolygiad. Rhaid i reoliadau wneud darpariaeth yn gl n â'r modd y paratoui y cynllun, yr hyn y mae'n rhaid iddo ei gynnwys a threfniadau ar gyfer ei adolygu; a cheir cysylltu'r broses â pharatoi cynlluniau gan gyrrff eraill ar gyfer y person cymwys a chynnwys copïau o'r cynlluniau hynny. Yn ychwanegol, pan fo'r awdurdod lleol o'r farn bod amgylchiadau'r person cymwys wedi newid, rhaid i'r awdurdod lleol gynnal asesiad newydd ac adolygu'r cynllun.

Adran 39 – Rheoliadau ynghylch cynlluniau gofal a chymorth a chynlluniau cymorth

115. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n pennu bod cynlluniau i gael eu paratoi mewn ffyrdd penodol; yn cynnwys pethau penodol; yn cynnwys trefniadau ar gyfer ymgynghori â gwahanol bobl wrth baratoi ac wrth adolygu'r cynllun; yn pennu pwy sydd i baratoi ac adolygu'r cynlluniau; yn pennu i bwy y rhoddir copïau ysgrifenedig o'r

cynllun, gan gynnwys i bwy y ceir rhoi'r cynllun heb ganiatâd y person cymwys; ac o dan ba amgylchiadau y bydd rhaid adolygu'r cynlluniau.

Adran 40 – Hygludedd gofal a chymorth

116. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol (yr "awdurdod anfon") hysbysu awdurdod lleol arall (yng Nghymru) ynghylch bwriad person cymwys i symud i ardal yr awdurdod hwnnw a darparu copi i'r awdurdod hwnnw o gynllun gofal a chymorth y person cymwys. Os oes gofalwr gan y person hwnnw, dylid darparu copi hefyd o gynllun cymorth y gofalwr, ynghyd ag unrhyw wybodaeth arall a ystyrir yn berthnasol gan yr "awdurdod derbyn". Yn ychwanegol, pan fo'r "awdurdod derbyn" yn fodlon bod y person yn symud i'w ardal rhaid iddo hysbysu'r "awdurdod anfon" o hynny, darparu gwybodaeth briodol i'r person cymwys ac i'w ofalwr os oes ganddo un, ac adolygu'r cynllun gofal a chymorth a'r cynllun cymorth.
117. Ar y diwrnod y mae'r person cymwys yn symud i'w ardal, rhaid i'r "awdurdod derbyn", os nad yw wedi adolygu cynllun neu gynlluniau'r "awdurdod anfon" neu wedi cynnal asesiadau newydd, rhaid iddo ddiwallu'r anghenion am ofal a chymorth (a chymorth) a ganfuwyd ac a bennwyd yng nghynllun neu gynlluniau'r person cymwys a luniwyd gan yr "awdurdod anfon", a rhaid iddo wneud hynny hyd nes y bydd wedi cwblhau ei adolygiad a'i asesiadau ei hun ac unrhyw gamau eraill y mae angen eu cymryd. Caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach ynghylch y camau sydd i'w cymryd, y materion y mae'n rhaid i'r "awdurdod derbyn" roi sylw iddynt, ac achosion pan na fo'r dyletswyddau yn yr adran hon yn gymwys.

Adran 41 – Achosion pan fo person yn mynegi ei fod yn ffafrio llety penodol

118. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n gwneud yn ofynnol bod yr awdurdod lleol yn darparu neu'n trefnu i ddarparu llety a ffefrir; ac os yw'r llety a ffefrir yn tynnu costau sy'n ychwanegol at y costau a fyddai'n gysylltiedig â darparu llety a fyddai fel arall yn addas, yna rhaid i'r costau ychwanegol hynny gael eu talu gan y person dan sylw.

Adran 42 – Gwarchod eiddo personau y gofelir amdanynt i ffwrdd o'u cartrefi

119. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer gwarchod eiddo person cymwys pan fo'r person hwnnw i ffwrdd o'r llety a ddarparwyd iddo, neu wedi ei dderbyn i ysbyty. Mae'r ddarpariaeth hon yn cynnwys mynd i mewn i fangre'r person ac ymdrin a'r eiddo mewn ffordd a fydd yn atal neu'n lliniaru unrhyw golled neu ddifrod, ond ni cheir arfer y p e'r heb gael cydsyniad a dangos prawf adnabod ac awdurdod. Cyflawnir trosedd os rhwystrir y p e'r hwn rhag cael ei arfer, ac os tynnir costau wrth warchod yr eiddo, mae'r costau yn adenilladwy gan y person o dan sylw.

RHAN 5 – CODI FFIOEDD AC ASESIADAU ARIANNOL

Adran 43 – P e r i osod ffioedd

120. Mae'r adran hon yn darparu y caiff awdurdod lleol osod ffi am ddarparu neu drefnu i ddarparu gofal a chymorth neu gymorth, ac na chaiff ffi o'r fath fod yn ffi am ddim mwy na'r costau a dynnir gan yr awdurdod lleol wrth ddiwallu'r anghenion y mae'r ffi yn cael ei chodi amdanynt. Mae is-adran (3) yn cynnwys eithriad i'r cynigiad hwn, sy'n caniatáu i awdurdod lleol dalu swm ychwanegol yn yr amgylchiadau a nodir yn yr is-adran. Mae p e r yr awdurdod lleol i osod ffi yn ddarostyngedig i'r rheoliadau y cyfeirir atynt yn adrannau 45 a 46, a'r ddyletswydd yn adran 50.

Adran 44 – Personau y caniateir i ffioedd gael eu gosod arnynt

121. Mae'r adran hon yn darparu manylion yngl ŷ n â'r person y ceir gosod y ffioedd arno am ddarparu gofal a chymorth (neu, pan fo'n berthnasol, cymorth): ar blentyn o dan 16 oed, gosodir y ffi ar y person sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn; pan fo'r person ifanc yn 16 neu 17 oed, caniateir i'r ffi gael ei gosod ar y person ifanc hwnnw neu berson sydd â chyfrifoldeb rhiant amdano a phan fo'r ffi yn ymwneud ag unrhyw berson arall, gosodir y ffi ar y person hwnnw. Mewn perthynas â chymorth ar gyfer gofalwr ceir gosod ffi ar ofalwr sy'n oedolyn a phan fo'r person y gofelir amdano yn oedolyn, ar y person y gofelir amdano. Pan osodir ffi am ddarparu cymorth i ofalwr ifanc sydd o dan 16 oed, y person sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn fydd yn atebol am y ffi. Pan osodir ffi am ddarparu cymorth i ofalwr ifanc sy'n 16 neu 17 oed, y gofalwr ifanc hwnnw neu berson sydd â chyfrifoldeb rhiant am y gofalwr fydd yn atebol am y ffi. Mae eithriad i'r cynigiad hwn wedi ei gynnwys yn is-adran (5) sy'n darparu ar gyfer y sefyllfa pan fo cymorth yn cael ei ddarparu i ofalwr drwy ddarparu gofal a chymorth i'r person y mae'r gofalwr yn darparu gofal iddo.

Adran 45 – Rheoliadau ynghylch arfer p e r i osod ffi

122. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer rheoliadau y ceir eu gwneud mewn perthynas ag arfer y p e r i osod ffi. Gallent gynnwys yr uchafsymiau sydd i'w codi, yr amgylchiadau pan ganiateir gosod ffi a'r defnydd o unrhyw fformiwla i ddyfarnu maint y ffi.

Adran 46 – Rheoliadau yn datgymhwyso p e r i osod ffi

123. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer rheoliadau y ceir eu gwneud i ddatgymhwyso p e r yr awdurdod lleol i osod ffi, a chaiff y rheoliadau wneud yn ofynnol, yn hytrach, fod yr awdurdod lleol yn darparu'r gofal a chymorth neu'r cymorth yn ddi-dâl.

Adran 47 – Dyletswydd i gynnal asesiad ariannol

124. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo awdurdod lleol wedi dod i'r casgliad y bydd yn diwallu anghenion am ofal a chymorth neu am gymorth, fod rhaid iddo gynnal asesiad ariannol o adnoddau'r oedolyn, y plentyn neu'r gofalwr.

Adran 48 – Rheoliadau am asesiadau ariannol

125. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid gwneud rheoliadau a fydd yn darparu ar gyfer cyfrifo incwm a chyfalaf person cymwys, i ba raddau y mae'r naill neu'r llall i'w ystyried neu i'w anwybyddu wrth gyfrifo'r ffioedd sydd i'w gosod, o dan ba amgylchiadau yr ystyrir bod gan berson adnoddau ariannol uwchlaw trothwy penodedig a'r amgylchiadau pan fydd rhaid, neu pan ganiateir, cynnal asesiad ariannol newydd.

Adran 49 – Rheoliadau'n datgymhwysu'r ddyletswydd i gynnal asesiad ariannol

126. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n nodi o dan ba amgylchiadau y datgymhwysir y ddyletswydd i gynnal asesiad ariannol.

Adran 50 – Dyfarniad ynghylch gallu person i dalu ffioedd

127. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol, yng ngoleuni'r asesiad ariannol, ddyfarnu a yw'n rhesymol ymarferol i'r person cymwys dalu ei ffi safonol am y gwasanaeth (sy'n cynrychioli'r gost i'r awdurdod lleol o ddarparu'r gwasanaeth i ddiwallu angen person), ac os nad ydyw, pa swm y mae'n rhesymol ymarferol i'r person ei dalu (os o gwbl). Rhaid i reoliadau wneud darpariaeth bellach ynagl n â dyfarnu ynghylch y gallu i dalu.

Adran 51 –Dyletswydd i roi effaith i ddyfarniad ynghylch gallu i dalu ffi

128. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol roi effaith i'r dyfarniad y darperir ar ei gyfer yn adran 50, er enghraifft, ynagl n â pha bryd y bydd y dyfarniad yn cael effaith ac a ddisodlir y dyfarniad ai peidio gan ddyfarniad diwygiedig.

Adran 52 – Adolygu penderfyniadau i osod ffioedd

129. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau mewn perthynas ag adolygu penderfyniad a wnaed am y ffioedd a osodwyd (o dan adran 43) neu ddyfarniad a wnaed yn unol ag adran 50, ac y gallant gynnwys darpariaethau ynagl n â'r weithdrefn sydd i'w dilyn, pwy gaiff wneud cais am yr adolygiad ac o fewn pa gyfnod o amser y ceir gwneud y cais.

Adran 53 – Cytundebau ar daliadau gohiriedig

130. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau mewn perthynas ag ymuno mewn cytundeb ar daliadau gohiriedig gyda pherson y diwellir ei anghenion neu y bwriedir diwallu ei anghenion gan awdurdod lleol (o dan adrannau 21 i 29) ac y gosodir ffi ar y person mewn cysylltiad â hynny. Caiff y rheoliadau bennu, er enghraifft, a ellir codi llog ai peidio, ac am ba gyfnod y bydd y cytundeb yn parhau.

Adran 54 – Codi ffi am wasanaethau ataliol a gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy

131. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n darparu ar gyfer gosod ffi gan yr awdurdod lleol am ddarparu gwasanaethau ataliol, gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy. Mae is-adran (2) yn darparu na chaiff rheoliadau ei gwneud yn ofynnol i berson dalu ffi o dan yr adran hon os yw ffi eisoes wedi ei gosod yn unol ag adran 43 ac yn atal y ffi rhag cwmpasu unrhyw beth ac eithrio'r gost o ddarparu'r gwasanaethau, yr wybodaeth, y cyngor neu'r cynhorthwy y mae'r ffi yn ymwneud â hwy.

Adran 55 – Adennill costau, llog etc

132. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer adennill, oddi ar yr awdurdod lleol, ffioedd, llog ac unrhyw gostau a dynnir wrth adennill ffioedd a llog o'r fath, oni fydd yr awdurdod wedi ymuno mewn cytundeb ar daliadau gohiriedig. Caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach, er enghraifft, yngl n â dyddiadau ad-dalu a chodi llog.

Adran 56 – Creu arwystl dros fuddiant mewn tir

133. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer creu arwystl gan yr awdurdod lleol ar dir y mae gan berson sy'n methu â thalu swm sy'n adferadwy i awdurdod lleol o dan Ran 5 (codi ffioedd ac asesiadau ariannol) fuddiant cyfreithiol neu lesiannol arno er mwyn sicrhau bod y swm sy'n ddyledus ganddo yn cael ei dalu.

Adran 57 – Trosglwyddo asedau i osgoi ffioedd

134. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer adennill ffioedd pan fo unigolyn wedi trosglwyddo asedau i berson arall er mwyn osgoi talu ffioedd. I raddau helaeth wedyn, y person y trosglwyddwyd yr asedau iddo fydd yn atebol am wneud y taliad i'r awdurdod lleol.

RHAN 6 – PLANT SY'N DERBYN GOFAL A PHLANT SY'N CAEL EU LLETYA

Adran 58 – Ystyr 'plentyn sy'n derbyn gofal'

135. Mae'r adran hon yn darparu diffiniad o "plentyn sy'n derbyn gofal".

Adran 59 – Dyletswydd gyffredinol awdurdod lleol i sicrhau digon o lety i blant sy'n derbyn gofal

136. Mae'r adran hon yn gosod dyletswydd gyffredinol ar bob awdurdod lleol i ddarparu llety i'r plant sy'n derbyn gofal ganddo o fewn ardal yr awdurdod lleol a hwnnw'n llety sy'n diwallu anghenion y plentyn; er hynny, mae'r ddyletswydd hon yn ddarostyngedig i unrhyw ofyniad amgen y caniateir ei wneud gan Weinidogion Cymru mewn rheoliadau y caniateir eu gwneud yn rhinwedd adran 74 (sy'n ymdrin â gwneud rheoliadau ynghylch lleoli plant sy'n derbyn gofal y tu allan i ardal yr awdurdod lleol). Rhaid sicrhau bod ystod o fathau o lety ar gael, a rhaid i'r ystod honno gynnwys rhieni maeth neu gartrefi plant. Mae hyn yn ailddatgan darpariaethau adran 22G o Ddeddf Plant 1989.

Adran 60 – Llety i blant sydd heb rieni, neu blant sydd ar goll neu sydd wedi eu gadael etc

137. Mae'r adran hon yn ailddatgan y ddyletswydd sydd wedi ei chynnwys ar hyn o bryd yn adran 20 o Ddeddf Plant 1989.

138. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol ddarparu llety i unrhyw blentyn: y mae'n ymddangos bod arno angen llety oherwydd nad oes person â chyfrifoldeb rhiant i ofalu amdano, sydd ar goll neu wedi ei adael, neu y mae'r person sydd â chyfrifoldeb rhiant amdano wedi ei atal, am ba bynnag reswm, rhag darparu llety neu ofal i'r plentyn. Mae'n darparu ymhellach, os yw awdurdod lleol arall yn darparu llety mewn ardal wahanol i'r ardal y mae'r plentyn fel arfer yn byw ynddi, yna rhaid i'r awdurdod hwnnw hysbysu'r awdurdod arall o fewn tri mis neu o fewn unrhyw gyfnod hwy a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.

139. Rhaid i'r awdurdod lleol hefyd ddarparu llety i blentyn sydd wedi cyrraedd 16 oed os byddai methu â gwneud hynny'n andwyo llesiant y plentyn yn ddifrifol.

140. Ni chaiff awdurdod lleol ddarparu llety os yw unrhyw berson sydd â chyfrifoldeb rhiant am blentyn o dan 16 oed yn gwrthwynebu ac yn fodlon a galluog i ddarparu llety, neu i drefnu ar gyfer darparu llety, a chaiff y person hwnnw symud y plentyn ar unrhyw adeg o'r llety a ddarperid gan yr awdurdod lleol. Mae eithriadau yn gymwys yn yr achos olaf os oes gorchymyn preswyllo mewn grym, neu pan fo gan y plentyn warcheidwad arbennig neu os yw'r plentyn yn ddarostyngedig i Orchymyn Uchel Lys. Os yw'r plentyn yn ddarostyngedig i fwy nag un o'r rhain yna rhaid i bob un o'r partion sy'n gysylltiedig gytuno.

Adran 61 – Llety i blant sy'n cael eu hamddiffyn gan yr heddlu, neu sydd o dan gadwad neu ar remánd, etc

141. Mae'r adran hon yn ailddatgan y ddyletswydd sydd wedi ei chynnwys ar hyn o bryd yn adran 21 o Ddeddf Plant 1989. Mae'n darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol ddarparu llety i blant: a symudwyd o'u cartrefi neu a

gedwir oddi yno o dan Ran 5 o Ddeddf Plant 1989; yn ddarostyngedig i'w hamddiffyn gan yr Heddlu o dan adran 46(3)(f) o Ddeddf Plant; o dan adran 38(6) o Ddeddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984; ar remánd yn rhinwedd paragraff 4 o Atodlen 1 neu baragraff 6 o Atodlen 8 i Ddeddf Pwerau'r Llysoedd Troseddol (Dedfrydu) 2000; ar remánd yn rhinwedd paragraff 21 o Atodlen 2 i Ddeddf Cyfiawnder Troseddol ac Ymfudo 2008; ar remánd yn rhinwedd paragraff 10 o'r Atodlen i Ddeddf Troseddau Stryd 1959 neu'n ddarostyngedig i orchymyn Adsefydlu leuenctid sy'n gosod gofyniad preswyllo neu faethu.

142. Os tynnir costau mewn perthynas â symud plentyn o dan Ran 5 o Ddeddf Plant 1989, ei gadw o dan adran 38 o Ddeddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984 neu pan na ddarperir llety i'r plentyn gan yr awdurdod lleol, y Bwrdd Iechyd Lleol na'r Ymddiriedolaeth GIG, mae'r costau hynny yn adenilladwy oddi ar yr awdurdod lleol lle mae'r plentyn fel arfer yn byw.

Adran 62 – Prif ddyletswydd awdurdod lleol mewn perthynas â phlentyn y mae'n gofalu amdano

143. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol sy'n gofalu am unrhyw blentyn ddiogelu a hyrwyddo llesiant y plentyn a gwneud, ar gyfer y plentyn, beth bynnag o fewn rheswm y byddai unrhyw riant rhesymol yn ei wneud (mae adran 4(3) yn cadarnhau, mewn perthynas â phlentyn, fod llesiant yn cynnwys lles fel y dehonglir ac y defnyddir y gair "welfare" at ddibenion Deddf Plant 1989). Rhaid iddo hefyd hyrwyddo cyrhaeddiad addysgol y plentyn, asesu o bryd i'w gilydd a oes gan y plentyn anghenion gofal a chymorth cymwys a threfnu ar gyfer diwallu'r anghenion hynny, rhoi sylw i safbwyntiau, dymuniadau a theimladau unrhyw un sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn neu unrhyw un arall yr ystyria'r awdurdod yn berthnasol a chymryd i ystyriaeth anghenion y plentyn o ran crefydd, hil, diwylliant ac iaith. Mae'n darparu ymhellach, os oes perygl o niwed i aelodau'r cyhoedd gan blentyn y mae'r awdurdod yn gofalu amdano, y caiff yr awdurdod ddiystyru'r dyletswyddau y darperir ar eu cyfer yn yr adran hon. Mae'r adran hon yn ailddatgan llawer o'r darpariaethau sydd wedi eu gwneud ar hyn o bryd o fewn adran 22.

Adran 63 – Darparu llety i blant mewn gofal

144. Mae'r adran hon yn gwneud yn eglur fod rhaid i awdurdod lleol ddarparu llety i blentyn sydd yng ngofal yr awdurdod. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 22A o Ddeddf Plant 1989.

Adran 64 – Cynnal plant sy'n derbyn gofal

145. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol gynnal mewn ffyrdd eraill unrhyw blentyn sydd yng ngofal yr awdurdod. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 22B o Ddeddf Plant 1989.

Adran 65 – Ffyrdd o letya a chynnal plant sy'n derbyn gofal

146. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer ffyrdd y mae'n rhaid i awdurdod lleol letya a chynnal plentyn yn unol â llesiant plentyn: gyda pherthynas neu gyfaill, rhiant maeth, mewn cartref plant neu unrhyw le arall y bernir ei fod yn addas gan yr awdurdod lleol. Rhaid i'r trefniadau hyn alluogi (pan fo'n briodol) y plentyn i fyw yn agos at ei gartref, parhau gyda'i addysg neu ei hyfforddiant, galluogi brawd neu chwaer y plentyn i fyw gyda'r plentyn os yw'r brawd neu'r chwaer hefyd yng ngofal yr awdurdod, ac os yw'r plentyn yn anabl, ei letya mewn lleoliad addas. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 22C o Ddeddf Plant 1989 ac yn cynnwys darpariaeth newydd sydd (mewn amgylchiadau priodol) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol leoli plentyn sydd i'w fabwysiadu gyda'i ddarpar fabwysiadu ar yr amod y bodlonir y gofynion penodedig (gan sicrhau drwy hynny "sefydlogrwydd cynnar" i'r plentyn).

Adran 66 – Adolygu achos plentyn cyn gwneud trefniadau amgen o ran llety

147. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol wneud trefniadau i adolygu achos plentyn cyn gwneud trefniadau amgen i'w letya, oni fydd angen symud y plentyn fel mater brys. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 22D o Ddeddf Plant 1989.

Adran 67 – Cynlluniau gofal a chymorth

148. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i unrhyw gynllun gofal a chymorth ar gyfer plentyn y gofelir amdano gan awdurdod lleol gael ei adolygu a'i gynnal. Os nad oes gan y plentyn gynllun gofal a chymorth rhaid i'r awdurdod drefnu ar gyfer paratoi cynllun o'r fath. Rhaid i reoliadau ddarparu ymhellach ar gyfer yr hyn sy'n gynwysedig yn y cynlluniau ac ar gyfer eu hadolygu, ac os oes cynlluniau eraill sy'n cael eu paratoi ar gyfer y plentyn gan gyrff eraill ar gyfer cynnwys y cynlluniau hynny ynghyd â'r cynllun gofal a chymorth. Rhaid i'r awdurdod lleol hefyd gynnal asesiad newydd ac adolygu'r cynllun os yw o'r farn bod amgylchiadau'r plentyn wedi newid mewn ffordd sy'n effeithio ar y cynllun presennol.

Adran 68 – Rheoliadau ynghylch cynlluniau gofal a chymorth

149. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n pennu ffurf a chynnwys y cynlluniau, y gofyniad i ymgynghori â phobl a ddylai gyfrannu at baratoi ac adolygu cynllun, pwy ddylai lunio'r cynllun, pwy ddylai gael copïau ysgrifenedig o'r cynllun a'r amgylchiadau ar gyfer adolygu'r cynllun.

Adran 69 – Cyfraniadau tuag at gynhaliath plant sy'n derbyn gofal gan awdurdodau lleol

150. Mae'r adran hon yn cyflwyno Atodlen 1 i'r Bil hon sy'n gwneud darpariaeth sy'n nodi pryd y caiff awdurdodau lleol ofyn am gyfraniadau tuag at gynhaliath plant sy'n derbyn gofal ac mae honno'n Atodlen sy'n ailddatgan y ddarpariaeth o fewn Rhan 3 o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 70 – Cartrefi plant sy'n cael eu darparu, eu cyfarparu a'u cynnal gan Weinidogion Cymru

151. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru benderfynu ar ba delerau y caiff awdurdod lleol leoli plentyn sy'n derbyn gofal ganddo mewn cartref plant, pan fo'r cartref plant hwnnw'n cael ei ddarparu, ei gyfarparu a'i gynnal gan Weinidogion Cymru o dan adran 82(5) o Ddeddf Plant 1989. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 22E o Ddeddf Plant 1989.

Adran 71 – Rheoliadau ynghylch plant sy'n derbyn gofal gan awdurdodau lleol

152. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n gwneud darpariaeth bellach mewn perthynas â phlant sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol.

Adran 72 – Rheoliadau ynglŷn ag amodau lle y caniateir i blentyn sydd mewn gofal fyw gyda rhiant, etc

153. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n gosod gofynion ar awdurdodau lleol i'r perwyl bod plant sy'n derbyn gofal ganddo i fyw gyda rhiant neu berson arall sydd â chyfrifoldeb rhiant. Bydd y rheoliadau hyn yn cyfeirio at wneud penderfyniadau, goruchwyllo neu archwilio plentyn yn feddygol, yr amgylchiadau pan ganiateir symud y plentyn o'r lle y mae'n byw ynddo, a chadw cofnodion. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 12A o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 73 – Rheoliadau o ran lleoliadau o'r math a grybwyllir yn adran 65(6)(d)

154. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n gwneud darpariaeth mewn perthynas â'r lleoliadau a ddisgrifir yn adran 65, o ran hysbysu ynghylch trefniadau a wneir i leoli plentyn; y cyfleoedd a roddir i'r plentyn i wneud sylwadau; cadw cofnodion a goruchwyllo gan yr awdurdod lleol unrhyw drefniadau a wneir. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 12B o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 74 – Rheoliadau ynghylch lleoliadau y tu allan i ardal

155. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n gosod gofynion sydd i'w bodloni gan awdurdodau lleol, cyn lleoli plant y tu allan i ardal yr awdurdod ac sy'n sicrhau llesiant y plentyn wrth wneud hynny. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 12C o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 75 – Rheoliadau ynghylch osgoi amharu ar addysg

156. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau i osod gofynion ar awdurdodau lleol mewn perthynas ag unrhyw benderfyniad yngl n â lleoli plentyn os yw'r plentyn yng Nghyfnod Allweddol Pedwar o'i addysg, fel y darperir o dan Ran 7 o Ddeddf Addysg 2002. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 12D o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 76 – Rheoliadau ynghylch lleoli plant gyda rhieni maeth awdurdod lleol

157. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau mewn perthynas â darparu gofal maeth, sef: bod llesiant y plentyn i'w gymryd i ystyriaeth; bod trefniadau priodol yn cael eu gwneud mewn perthynas ag iechyd ac addysg y plentyn; cadw cofnodion; cyn belled ag y bo modd, lleoli'r plentyn gyda theulu sydd â'r un daliadau crefyddol a'r plentyn; a bod y llety y lleolir y plentyn ynddo yn ddarostyngedig i'w arolygu er mwyn sicrhau llesiant y plentyn. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 12E o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 77 – Rheoliadau sy'n darparu ar gyfer cymeradwyo rhieni maeth awdurdod lleol

158. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau mewn perthynas â chymeradwyo rhieni maeth gan yr awdurdod lleol: i'r perwyl na cheir lleoli plentyn gyda rhieni maeth hyd nes bo'r awdurdod lleol wedi cymeradwyo penodiad y rhieni maeth; ar gyfer sefydlu gweithdrefn annibynnol i adolygu a chymeradwyo rhieni maeth, gan gynnwys sefydlu panel a gynullir gan Weinidogion Cymru; yngl n â'r dyletswyddau a'r pwerau a roddir i banel o'r fath; penodi aelodau o'r panel a'r modd y telir cydnabyddiaeth iddynt; a'r trefniadau ar gyfer monitro adolygiadau. Caiff y rheoliadau ddarparu hefyd y caiff Gweinidogion Cymru gcontractio gyda sefydliad arall i ddarparu'r swyddogaeth adolygu annibynnol. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 12F o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 78 – Rheoliadau ynghylch trefniadau asiantaeth

159. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau mewn perthynas â'r amgylchiadau pan gaiff awdurdodau lleol wneud trefniadau gyda sefydliadau eraill i gyflawni, ar ran yr awdurdodau lleol, ddyletswyddau o dan y rheoliadau. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 12G o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 79 – Hyrwyddo a chynnal cyswllt rhwng plentyn a theulu

160. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol hyrwyddo cyswllt rhwng plentyn y mae'n gofalu amdano ac unrhyw un sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn, yn ogystal ag unrhyw berthynas neu gyfaill arall. Pan fo plentyn yn symud i lety arall, rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau ei fod yn hysbysu pwy bynnag sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn a sicrhau bod y person sydd â chyfrifoldeb rhiant yn rhoi gwybod i'r awdurdod lleol am unrhyw newidiadau yng nghyfeiriad y person hwnnw. Mae'r adran yn darparu hefyd, pan fo "awdurdod derbyn" yn cymryd cyfrifoldeb am ddarparu llety i blentyn oddi ar "awdurdod sy'n trosglwyddo", bod yr "awdurdod derbyn" yn rhoi gwybod i bwy bynnag sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn. Mae'n darparu ymhellach nad yw'n ofynnol i awdurdod lleol roi gwybod i bwy bynnag sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn os byddai gwneud hynny yn peryglu llesiant y plentyn. Mae is-adran (5) yn pennu bod rhiant neu berson sydd â chyfrifoldeb rhiant am blentyn sy'n derbyn gofal yn cyflawni trosedd os nad yw'n hysbysu'r awdurdod lleol o'i gyfeiriad. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 15 o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 80 – Ymweliadau'r teulu a'r plant neu ymweliadau â'r teulu gan blant: treuliau

161. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer talu treuliau teithio a chynhaliadau i bwy bynnag sydd â chyfrifoldeb rhiant am blentyn y gofelir amdano gan yr awdurdod lleol pan fo'r person hwnnw yn ymweld â'r plentyn. Caiff yr awdurdod wneud taliadau hefyd i blentyn y mae'n gofalu amdano os yw'r amgylchiadau yn teilyngu hynny, er enghraifft, pe byddai talu am y teithio ei hunan yn achosi caledi ariannol i'r plentyn. Mae'r adran hon yn ailddatgan paragraff 16 o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 81 – Dyletswydd yr awdurdod lleol i sicrhau ymweliadau a chyswllt â phlant sy'n derbyn gofal ac eraill

162. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau ymweliadau a chyswllt rhwng plentyn y mae'n gofalu amdano, neu yr arferai ofalu amdano, a chynrychiolydd yr awdurdod. Rhaid i'r cynrychiolydd hwnnw drefnu i ddarparu cyngor, cymorth a chynhorthwy, a chaiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach yngl n ag amllder yr ymweliadau, yr amgylchiadau pan ganiateir i ymweliadau ddigwydd a swyddogaethau cynrychiolwyr. Rhaid i'r awdurdod lleol hefyd sicrhau bod gan y cynrychiolydd a ddewisir ganddo y sgiliau a'r profiad priodol i gyflawni'r swyddogaethau. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 23ZA o Ddeddf Plant 1989.

Adran 82 – Ymwelwyr annibynnol ar gyfer plant sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol

163. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol benodi person annibynnol i fod yn ymwelydd y plentyn os yw'r plentyn yn dod o fewn

categori penodedig yn y rheoliadau neu os byddai gwneud hynny er budd y plentyn. Rhaid i'r person a benodir fod yn gyfaill i'r plentyn a'i gynghori a chaiff y person a benodir hawlio treuliau gan yr awdurdod. Daw penodiad y person i ben unwaith y bydd yr awdurdod yn peidio â gofalu am y plentyn neu os yw'r person yn ymddiswyddo ond ni cheir gwneud y penodiad yn y lle cyntaf na'u barhau ar ôl iddo gychwyn os yw'r plentyn yn gwrthwynebu hynny. Os yw'r plentyn yn gwrthwynebu cael ymwelydd yn gyffredinol nid oes raid i'r awdurdod lleol benodi neb. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 23ZB o Ddeddf Plant 1989.

Adran 83 – Penodi swyddog adolygu annibynnol

164. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol, er budd unrhyw blentyn y mae'n gofalu amdano, benodi swyddog adolygu annibynnol (SAA) ar gyfer achos pob plentyn unigol. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 25A o Ddeddf Plant 1989.

Adran 84 - Swyddogaethau'r swyddog adolygu annibynnol

165. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer swyddogaethau'r SAAion: rhaid iddynt fonitro gwaith yr awdurdod lleol mewn perthynas â'r plentyn; cyfranogi mewn unrhyw adolygiad o achos y plentyn; sicrhau bod dymuniadau a theimladau'r plentyn yn cael eu clywed a chyflawni unrhyw swyddogaeth arall sy'n ofynnol gan y rheoliadau. Caiff yr SAA hefyd gyfeirio achos plentyn i un o swyddogion achosion teuluol Cymru neu swyddog y Gwasanaeth Cynghori a Chynorthwyo Llys i Blant a Theuluoedd (CAFCASS) Cymru, ac os nad yw'r SAA yn un o gyflogeion yr awdurdod lleol, rhaid i'r awdurdod lleol wneud pob ymdrech i gydweithredu gyda'r SAA. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 25B o Ddeddf Plant 1989.

Adran 85 – Achosion a atgyfeirir

166. Mae'r adran hon yn darparu y caiff yr Arglwydd Ganghellor wneud rheoliadau i estyn swyddogaethau swyddogion achosion teuluol Cymru, ond caiff wneud hynny, yn unig, gyda chydsyniad Gweinidogion Cymru. Mae'r adran hon yn ailddatgan adran 25C o Ddeddf Plant 1989.

Adran 86 – Adolygu achosion ac ymchwilio i sylwadau

167. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n gwneud yn ofynnol adolygu achos plentyn sy'n derbyn gofal. Byddai'r amgylchiadau ar gyfer adolygu yn cynnwys amlder yr adolygiadau; cymryd i ystyriaeth safbwyntiau gwahanol bobl gan gynnwys y plentyn ei hunan a phwy bynnag sydd â chyfrifoldeb rhiant amdano; hysbysu gwahanol bobl ynghylch camau y gellir eu cymryd o dan y Bil hon neu Ddeddf Plant 1989; hysbysu gwahanol bobl ynghylch canlyniadau'r adolygiad; cyflawni penderfyniadau a wnaed o ganlyniad i'r adolygiad a monitro unrhyw drefniadau a wnaed. Mae'n ofynnol hefyd bod yr awdurdod yn cadw dan arolwg y cynllun sy'n ofynnol o dan adran 31A o Ddeddf Plant 1989 gan

ei ddiwygio a gwneud cynllun newydd os yw'n ofynnol ac ystyried a ddylid wneud cais i ddiddymu'r gorchymyn gofal. Mae'n ofynnol ymhellach, os yw'r awdurdod yn darparu llety i'r plentyn, paratoi cynllun os nad oes cynllun yn bodoli; ei gadw dan arolwg a'i adolygu a gwneud cynllun newydd os yw'n ofynnol; ac ystyried a yw'r llety yn bodloni gofynion y Rhan hon. Mae'r adran hon yn ailddatgan rhan o'r ddarpariaeth sydd wedi ei chynnwys yn adran 26 o Ddeddf Plant 1989.

Adran 87 – Ymglyfeillio â phlant sy'n derbyn gofal, eu cynghori a'u cynorthwyo

168. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol barhau i ymglyfeillio â phlentyn y mae wedi peidio â gofalu amdano ac i'w gynghori a'i gynorthwyo, gyda'r bwriad o gynnal llesiant y plentyn hwnnw. Mae'r adran hon yn ailddatgan y ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud o fewn paragraff 19A o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 88 – Pobl ifanc sydd â'r hawlogaeth i gael cymorth o dan adrannau 89 i 94

169. Mae'r adran hon yn pennu'r categorïau gwahanol a ddefnyddir i ddiffinio at ddibenion y Bil hon bobl ifanc sydd wedi eu dynodi'n "bobl sy'n gadael gofal".

170. Mae person ifanc categori 1 yn blentyn neu'n berson ifanc sydd rhwng 14 ac 16 oed, sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol ac sydd wedi bod yn derbyn gofal am gyfnod sydd wedi ei bennu mewn rheoliadau ac a ddechreuodd ar ôl iddo gyrraedd oedran sydd wedi ei bennu mewn rheoliadau. Mae'r diffiniad hwn yn ailddatgan y diffiniad o "eligible child" (fel y'i diffinnir o fewn paragraff 19B(2) o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989).

171. Mae person ifanc categori 2 yn blentyn neu'n berson ifanc nad yw'n derbyn gofal mwyach gan awdurdod lleol ond a arferai fod yn blentyn categori 1 ac sy'n 16 neu'n 17 oed. Mae'r diffiniad o berson ifanc categori 2 yn ailddatgan y diffiniad o "relevant child" fel y'i diffinnir yn adran 23A o Ddeddf Plant 1989.

172. Mae person ifanc categori 3 yn person ifanc sy'n 18 oed neu'n hŷn, a arferai fod yn berson categori 2 neu 1 ac nad yw wedi cyrraedd 21 oed (neu sydd wedi cyrraedd 21 oed ac sy'n dilyn neu'n dymuno dilyn addysg neu hyfforddiant sy'n cychwyn cyn iddo gyrraedd 25 oed. Mae'r diffiniad o berson ifanc categori 3 yn ailddatgan y diffiniad o "former relevant child" fel y'i diffinnir o fewn adran 23C o Ddeddf Plant 1989; mae'n cynnwys hefyd bersonau ifanc sy'n gymwys i gael cyngor a chynorthwyo ar sail adran 23CA ac sy'n "ailgysylltu" ag awdurdod lleol er mwyn ceisio dilyn addysg neu hyfforddiant.

173. Mae person ifanc categori 4 yn berson ifanc sy'n 16 oed ond nad yw eto yn 21, y mae gorchymyn gwarchodaeth arbennig mewn grym mewn cysylltiad ag ef neu, os yw'r person yn 18 oed, yr oedd y gorchymyn

mewn grym pan gyrhaeddodd 18 oed. Nid yw'r Ddeddf Plant yn cynnwys diffiniad sy'n debyg i blentyn "eligible" neu "relevant" ar gyfer y personau hynny sy'n cael eu hystyried yn bersonau sy'n gymwys i gael cyngor a chynhorthwy o dan adran 24A o Ddeddf Plant 1989 (ar y sail eu bod yn berson sy'n gymwys i gael cyngor a chynhorthwy yn rhinwedd adran 24(1A)).

174. Mae person ifanc categori 5 yn berson ifanc nad yw eto wedi cyrraedd 21 oed ond a oedd, ar ôl cyrraedd 16 oed, yn cael ei letya gan gyrrff penodedig (gan gynnwys gan y trydydd sector neu'r sector preifat, BILL, Ymddiriedolaeth GIG, Awdurdod Iechyd Arbennig, etc) am gyfnod o dri mis o leiaf, a oedd yn derbyn gofal gan awdurdod lleol neu'n cael ei faethu. Unwaith eto, nid yw Ddeddf Plant 1989 yn cynnwys diffiniad manwl gywir o'r categori hwn o berson ifanc y mae'r personau ynddo yn cael eu hystyried yn rhai sy'n gymwys i gael cyngor a chynhorthwy o dan adran 24A yn rhinwedd adran 24(1B) o Ddeddf Plant 1989.
175. Mae is-adrannau (4) – (6) yn cynnwys darpariaeth bellach sy'n pennu pa awdurdod lleol yw'r "awdurdod lleol cyfrifol" at ddibenion yr adran hon ac yn darparu pŵer i awdurdod lleol o'r fath wneud penderfyniadau am hawlogaeth i gael cynhorthwy o dan adrannau 93 a 94.
176. Caniateir i reoliadau gael eu gwneud gan Weinidogion Cymru i ychwanegu categorïau pellach o berson at y grŵp hwn o "bobl sy'n gadael gofal" neu i wneud newidiadau i gategorïau sy'n bodoli eisoes, gan gynnwys pwy y gellid eu hepgor, a darparu ar gyfer pa awdurdod lleol fyddai'r "awdurdod lleol cyfrifol".

Adran 89 – Cadw mewn cysylltiad

177. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol gymryd camau rhesymol i gadw mewn cysylltiad â phersonau sydd o fewn y diffiniad o berson ifanc categori 2 neu categori 3, p'un a yw'r person hwnnw'n parhau yn ardal yr awdurdod lleol hwnnw ai peidio, ac os collir y cysylltiad, gwneud popeth posibl i ailsefydlu cyswllt hyd nes y llwyddir i wneud hynny.
178. Os yw person yn berson ifanc categori 5 a bod yr awdurdod lleol wedi colli cysylltiad ag ef, rhaid i'r awdurdod lleol gymryd camau rhesymol i ailgysylltu ag ef. Mae'r adran hon yn aildatgan darpariaeth a wneir gan adrannau 23B a 23C o Ddeddf Plant 1989 (o ran personau ifanc categori 2 a 3) ac adran 24 o ran personau ifanc categori 5.

Adran 90 – Cynghorwyr personol

179. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol drefnu bod person ifanc sy'n dod o fewn y diffiniad o berson ifanc categori 1, 2 neu 3, ac unrhyw bersonau ifanc a bennir mewn rheoliadau, yn cael cynghorydd personol. Rhaid i gynghorwyr personol ddarparu cyngor ymarferol a chymorth; cymryd rhan mewn adolygiadau o gynlluniau

llwybr; cysylltu â'r awdurdod lleol mewn perthynas â chyflawni'r cynllun llwybr; cydgysylltu'r ddarpariaeth o wasanaethau a chymryd camau rhesymol y defnyddir y gwasanaethau; sicrhau bod eu gwybodaeth am lesiant y person ifanc yn gyfoes a chadw cofnodion o bob cyswllt â'r person ifanc. Mae'r adran hon yn ailddatgan y ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud ym mharagraff 19C o Atodlen 2 (o ran personau ifanc categori 1), adrannau 23B (o ran personau ifanc categori 2), a 23C a 23CA (o ran personau ifanc categori 3).

180. Caiff rheoliadau bennu swyddogaethau pellach i gynghorydd personol.

Adran 91 – Cynlluniau llwybr ac asesiadau llwybr

181. Mae'r adran hon yn darparu, mewn perthynas â pherson ifanc yng nghategori 1, bod rhaid i'r awdurdod lleol gynnal asesiad er mwyn penderfynu pa gyngor, cynhorthwy a chymorth y mae eu hangen ar y person ifanc, tra bo'n derbyn gofal ac wedyn ar ôl iddo beidio â derbyn gofal. Mae'r ddarpariaeth yn ailddatgan y ddyletswydd sydd wedi ei chynnwys ym mharagraff 19B(4) o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.
182. Os yw person sy'n berson ifanc categorïau 2 neu 3 nad oes cynllun llwybr eisoes wedi ei lunio ar ei gyfer, rhaid i'r awdurdod lleol gynnal asesiad i benderfynu pa gyngor, cynhorthwy a chymorth y mae eu hangen ar y person ifanc hwnnw. Mae'r ddarpariaeth hon yn ailddatgan y rhwymedigaethau sydd wedi eu cynnwys yn adrannau 23B, 23C a 23CA o ran personau ifanc categori 2 a 3.
183. Mae is-adran (4) yn cynnwys diffiniad o gynllun llwybr. Mae'r is-adran hon yn ailddatgan darpariaeth sydd wedi ei gwneud yn adran 23E, paragraff 19B(4) o Atodlen 2 ac adrannau 23C(3)(b) a 23CA(3)(a) o Ddeddf Plant 1989.
184. Caiff rheoliadau bennu gofynion pellach ynglŷn ag asesiadau, megis â phwy y dylid ymgynghori, pwy sydd i gynnal asesiadau o'r fath a pha bryd, cadw cofnodion, y broses ar gyfer adolygu ac unrhyw ystyriaethau eraill. Ceir cynnal yr asesiad neu'r adolygiad hwn yr un pryd ag y cynhelir unrhyw asesiad neu adolygiad arall.

Adran 92 – Cymorth ar gyfer pobl ifanc categori 2

185. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol sy'n gyfrifol am berson ifanc yng nghategori 2 ddiogelu a hyrwyddo ei lesiant (i'r graddau y bo'n ofynnol) a chynorthwyo'r person ifanc drwy ei gynnal (gan gynnwys drwy ddarparu arian) drwy ei gynnal, darparu llety addas iddo ac unrhyw gymorth arall a bennir mewn rheoliadau. Caiff rheoliadau hefyd ddiffinio "llety addas" yn benodol mewn perthynas â landlordiaid. Mae'r adran hon yn ailddatgan y ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud o fewn adran 23B o Ddeddf Plant 1989.

Adran 93 – Cymorth ar gyfer pobl ifanc categori 3

186. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol ddarparu cymorth i berson ifanc categori 3 (i'r graddau y bo'n ofynnol) drwy gyfrannu at dreuliau a dynnir sy'n galluogi'r person ifanc i fyw yn agos at ei weithle; rhoi grant i alluogi'r person ifanc i astudio neu hyfforddi a gwneud unrhyw beth arall yr ystyria'r awdurdod yn briodol. Darperir y cymorth ar ffurf nwyddau neu wasanaethau neu, yn eithriadol, mewn arian. Os yw'r person ifanc yn dilyn cwrs addysg uwch y mae'n rhaid i'r awdurdod lleol dalu'r swm perthnasol i'r person ifanc yn unol â'r cynllun llwybr. Caiff rheoliadau bennu ymhellach yr ystyron a roddir i "symiau perthnasol" gan gynnwys y modd y'u telir, "addysg uwch", "amser llawn", "gwyliau" yn ogystal â'r trefniadau ar gyfer adennill arian os bydd angen. Rhaid i awdurdodau lleol ddarparu llety i bobl ifanc yng nghategori 3 sydd mewn addysg bellach neu addysg uwch ac nad oes ganddynt unman arall i aros yn ystod cyfnod gwyliau. Os na ddarperir llety yna rhaid i'r awdurdod lleol ddarparu digon o arian i'r person ifanc i sicrhau'r llety sydd ei angen. Mae'r is-adran hon yn ailddatgan darpariaeth sydd wedi ei gwneud ar hyn o bryd gan adrannau 23B, 23C a 23CA o Ddeddf Plant 1989.

Adran 94 – Cymorth i bobl ifanc categori 4 a 5

187. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r awdurdod lleol ystyried a yw'r amodau penodedig yn cael eu bodloni gan bersonau ifanc sy'n dod o fewn y diffiniad o berson ifanc categori 4 a 5. Mae'r amodau wedi eu nodi yn is-adran (2) ac maent fel a ganlyn: bod angen cynhorthwy ar y person ifanc ac os na fu'n derbyn gofal gan unrhyw awdurdod lleol, nad oes gan bwy bynnag oedd yn gofalu amdano y cyfleusterau angenrheidiol i'w gynghori nac i ymgyfeillio ag ef. Os yw'r amodau hyn yn gymwys, yna rhaid i'r awdurdod lleol gynghori'r person ifanc neu ymgyfeillio ag ef, ond os nad yw'r amodau yn gymwys, yna caiff yr awdurdod hwnnw gynghori'r person ifanc neu ymgyfeillio ag ef.

188. Caiff y cymorth a ddarperir fod ar ffurf cyfrannu at dreuliau a rhoi grant neu, mewn amgylchiadau eithriadol, darparu llety neu arian. Rhaid i awdurdodau lleol ddarparu llety i bersonau ifanc cymwys o fewn categorïau 4 a 5 pan fônt mewn addysg bellach neu uwch ac nad oes ganddynt unman arall i aros yn ystod cyfnod o wyliau. Os na ddarperir y llety yna rhaid i'r awdurdod lleol ddarparu i'r person ifanc ddigon o arian i sicrhau'r llety sydd ei angen. Mae'r adran hon yn ailddatgan darpariaeth sydd wedi ei gwneud ar hyn o bryd yn adrannau 24A a 24B o Ddeddf Plant 1989.

Adran 95 – Codi ffi am ddarpariaeth o dan adrannau 92 i 94

189. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer codi ffi gan awdurdodau lleol am lety, cynhaliaeth neu gymorth o dan adrannau 92-94.

Adran 96 - Gwybodaeth

190. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo gan awdurdod lleol ddyletswyddau i bobl ifanc o dan adrannau 89 a 94 a phan fo person ifanc o'r fath yn bwriadu symud i ardal awdurdod lleol arall, rhaid i'r awdurdod lleol hysbysu'r awdurdod lleol newydd o fwriad y person ifanc. Pan fo'r person ifanc yn peidio â chael ei letya mwyach (p'un ai mewn cartref trydydd sector neu gartref sector preifat, gan unrhyw fwrdd iechyd lleol, ymddiriedolaeth GIG, awdurdod iechyd arbennig neu awdurdod lleol (sy'n arfer ei swyddogaethau addysg)), rhaid i'r sefydliadau hyn hysbysu'r awdurdod lleol y lleolir y sefydliad hwnnw ynddo o fwriad y person ifanc i symud. Mae rhai mân eithriadau yn gymwys. Mae'r adran hon wedi ei seilio ar ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud yn adran 24C o Ddeddf Plant 1989.

Adran 97 – Defnyddio llety i gyfyngu ar ryddid

191. Mae'r adran hon yn gymwys i blentyn sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol ac na chaniateir ei leoli, ac os yw wedi ei leoli, na chaniateir iddo gael ei gadw, mewn llety yng Nghymru a ddarperir at ddibenion cyfyngu ar ryddid. Ni chaiff plentyn gael ei gadw mewn llety diogel onid oes hanes i'r plentyn o geisio dianc ac onid yw'n debygol o ddioddef niwed sylweddol gan gynnwys anaf neu, yn hytrach, os yw'r plentyn yn debygol o niweidio ei hunan neu eraill os cedwir ef mewn unrhyw fath arall o lety.

192. Mae is-adran (2) yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n pennu'r cyfnod hwyaf y ceir cadw plentyn mewn llety diogel ac y caiff llys awdurdodi cadw plentyn mewn llety diogel yng Nghymru. Mae'r adran hefyd yn darparu ar gyfer ystod o ddyfarniadau, pwerau ac awdurdodiadau eraill y caniateir eu gwneud mewn perthynas â defnyddio llety diogel.

193. Mae is-adran (7) yn darparu y caiff rheoliadau ddarparu nad yw'r adran hon yn gymwys i blentyn o unrhyw ddisgrifiad y ceir ei bennu yn y rheoliadau hyn a chânt bennu disgrifiad nad yw'n cynnwys plentyn sy'n derbyn gofal.

194. Mae is-adran (10) yn darparu bod yr adran hon yn ddarostyngedig i adran 60(5). Mae Adran 60(5) yn darparu bod pwy bynnag sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn yn cadw'r hawl i symud y plentyn o lety a ddarperir gan neu ar ran awdurdod lleol, BILL, Ymddiriedolaeth GIG, awdurdod lleol sy'n arfer ei swyddogaethau addysg, cartref gofal neu ysbyty annibynnol. Mae'r adran hon wedi ei seilio ar ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud yn adran 25 o Ddeddf Plant 1989.

Adran 98 – Asesu plant y mae llety'n cael ei ddarparu iddynt gan awdurdodau iechyd ac awdurdodau addysg

195. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo plentyn i'w letya yng Nghymru gan BILL, Ymddiriedolaeth GIG neu gan awdurdod lleol sy'n arfer ei

swyddogaethau addysg (yr “awdurdod lletya”) am gyfnod di-dor o dri mis neu os yw’n bwriadu gwneud hynny, fod rhaid iddo hysbysu ‘swyddog priodol’ i’r awdurdod lleol sy’n gyfrifol, hynny yw, awdurdod lleol yng Nghymru neu yn Lloegr lle’r oedd yn plentyn yn preswyllo fel arfer. Os nad oes gan y plentyn breswylfa sefydlog, rhaid hysbysu yn lle hynny yr awdurdod yng Nghymru neu yn Lloegr y mae’r llety ynddo. Mae dyletswydd debyg yn codi pan fo’r awdurdod lletya yn peidio â lletya’r plentyn. Bydd ar ‘swyddog priodol’ i awdurdod lleol a hysbysir felly ddyletswydd wedyn i asesu’r plentyn fel yr amlinellir yn adran 12. Mae’r adran hon wedi ei seilio ar ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud yn adran 85 o Ddeddf Plant 1989.

Adran 99 – Asesu plant sy’n cael eu lletya mewn cartrefi gofal neu ysbytai annibynnol

196. Mae’r adran hon yn darparu, pan fo plentyn i’w lletya yng Nghymru mewn cartref gofal neu ysbyty annibynnol neu fod bwriad i ddarparu llety o’r fath am gyfnod o dri mis o leiaf, yna rhaid i’r person sy’n rhedeg y sefydliad hysbysu ‘swyddog priodol’ yr awdurdod lleol y lleolir y cartref gofal neu’r ysbyty annibynnol ynddo, i’r perwyl ei fod yn lletya’r plentyn a hefyd pan yw’n peidio â lletya’r plentyn. Bydd y “swyddog priodol” wedyn o dan ddyletswydd i asesu’r plentyn fel yr amlinellir yn adran 12. Caiff person awdurdodedig fynd i mewn i gartref gofal neu ysbyty annibynnol er mwyn canfod a gydymffurfir â’r adran hon ai peidio ac mae’r cartref gofal neu’r ysbyty annibynnol yn euog o drosedd os yw’n peidio â chydymffurfio â’r adran hon, o ran hysbysu’r awdurdod lleol ynghylch lletya’r plentyn ac o ran rhwystro’r person awdurdodedig wrth iddo arfer ei bwrdd i fynd i mewn. Mae’r adran hon wedi ei seilio ar ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud yn adran 86 o Ddeddf Plant 1989.

Adran 100 – Ymwelwyr â phlant yr hysbysir yr awdurdod lleol amdanynt o dan adran 98 neu adran 99

197. Mae’r adran hon yn darparu bod rhaid i’r ‘swyddog priodol’, yn unol â’r rheoliadau a wnaed o dan yr adran hon, drefnu i’r plentyn gael ymweliadau gan ‘gynrychiolydd’ yr awdurdod er mwyn iddo allu darparu cyngor a chynorthwy i blant o’r fath. Caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach mewn perthynas ag amlder yr ymweliadau a’r amgylchiadau pan geir gwneud ymweliadau yn ogystal ag unrhyw swyddogaethau pellach. Rhaid i’r awdurdod lleol hefyd sicrhau bod gan y “cynrychiolydd” y sgiliau angenrheidiol i wneud y gwaith. Mae’r adran hon wedi ei seilio ar ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud yn adran 86A o Ddeddf Plant 1989.

Adran 101 – Gwasanaethau i blant yr hysbysir awdurdod lleol amdanynt o dan adran 98 neu adran 99

198. Mae’r adran hon yn sicrhau bod dyletswydd ar yr “awdurdod lleol cyfrifol” at ddibenion adrannau 98 a 99, i ddarparu gwasanaethau ar gyfer plant sy’n preswyllo fel arfer yn ardal yr awdurdod lleol cyfrifol ond a letyir mewn llety y tu allan i’r ardal honno.

199. Rhaid i'r gwasanaethau gael eu darparu gyda'r bwriad o hyrwyddo cyswllt rhwng y plentyn a'i deulu.
200. Mae unrhyw ddyletswydd o'r fath yn ychwanegol at unrhyw ddyletswydd a all fod wedi ei gosod ar yr awdurdod lleol ar gyfer yr ardal y lletyir y plentyn ynddi o dan adran 25 (dyletswydd i gynnal cyswllt â'r teulu).

Adran 102 - Trefniadau i helpu plant i fyw y tu allan i Loegr a Chymru

201. Mae'r adran hon yn darparu na chaiff awdurdod lleol drefnu i unrhyw blentyn sy'n derbyn gofal ganddo fyw y tu allan i Loegr neu Gymru ac eithrio gyda chymeradwyaeth y llys. Mae'r adran yn darparu ymhellach na chaniateir i'r llys roi ei gymeradwyaeth: os na fyddai symudiad o'r fath er lles pennaf y plentyn; os nad oes trefniadau addas i dderbyn y plentyn a threfniadau addas ar gyfer ei lesiant wedi gwneud dramor; os nad yw'r plentyn wedi cydsynio; neu os nad yw pob un sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn wedi cydsynio. Os yw'r llys o'r farn nad oes gan y plentyn ddealltwriaeth ddigonol i wneud penderfyniad gwybodus, caiff anwybyddu'r gofyniad i sicrhau cydsyniad y plentyn ac os na ellir dod o hyd i neb sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn neu os nad yw person o'r fath yn alluog i gydsynio neu os yw'n gwrthod cydsynio yn afresymol, caiff y llys anwybyddu'r gofyniad i sicrhau cydsyniad bryd hynny yn ogystal. Mae'r adran hon hefyd yn cynnwys manylion am y gallu i apelio yn erbyn penderfyniad gan y llys o dan yr adran hon ac mae'n datgymhwyso'r adran i amgylchiadau lle y mae awdurdod lleol yn lleoli plentyn i gael ei fabwysiadu gyda'i ddarpar fabwysiadwyr. Mae'r adran hon wedi ei seilio ar ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud ym mharagraff 19 o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 103 – Marwolaeth plant sy'n derbyn gofal gan awdurdodau lleol

202. Mae'r adran hon yn darparu, yn achos marwolaeth plentyn sy'n derbyn gofal, fod rhaid i'r awdurdod lleol hysbysu Gweinidogion Cymru a'r holl bersonau hynny sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn. Os byddai talu am angladd y plentyn, ac unrhyw gostau teithio cynhaliath neu gostau eraill sy'n gysylltiedig â hynny, yn achosi caledi ariannol i berson sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn, rhaid i'r awdurdod lleol hefyd wneud taliadau i'r person hwnnw i'w alluogi i dalu am angladd y plentyn ac unrhyw gostau cysylltiedig. Caiff yr awdurdod lleol, fodd bynnag, drefnu ar gyfer yr angladd neu'r amlosgiad os yw pwy bynnag sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn yn caniatáu hynny a rhaid iddo hefyd drefnu ar gyfer angladd neu amlosgiad sy'n gydnaws â chrefydd y plentyn. Os oedd y plentyn o dan 15 oed pan fu farw, caiff yr awdurdod lleol adennill unrhyw gostau a dynnir ganddo oddi ar y rhai sydd â chyfrifoldeb rhiant am y plentyn. Mae'r adran hon wedi ei seilio ar ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud ym mharagraff 20 o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

RHAN 7 – DIOGELU

Adran 104 – Oedolion sy'n wynebu risg

203. Mae'r adran hon yn gosod dyletswydd ar awdurdod lleol i gynnal ymchwiliad os yw'r awdurdod yn amau bod person yn "oedolyn sy'n wynebu risg".
204. Mae "oedolyn sy'n wynebu risg" wedi ei ddiffinio yn is-adran (1); mae "camdriniaeth" a "cam-drin" wedi eu diffinio yn adran 166 (dehongli).
205. Rhaid i'r awdurdod lleol wneud pa bynnag ymholiadau y tybia sy'n angenrheidiol i'w helpu i benderfynu a ddylid gweithredu. Gallai'r gweithredu gynnwys darparu gofal a chymorth o dan y Bil hon neu gymryd camau i amddiffyn yr oedolyn o dan ddeddfwriaeth arall, megis Deddf Iechyd Meddwl 1983 neu Ddeddf Galluedd Meddyliol 2005. Bydd yr egwyddor yn adran 4 yn gymwys i'r ffordd y bydd yr awdurdod lleol yn arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon. Golyga hynny fod rhaid i'r awdurdod roi sylw i safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r oedolyn cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol.
206. Bydd disgwyl i'r awdurdodau lleol sicrhau bod cynllun gweithredu yn cael ei baratoi yn dilyn ymchwiliad o dan yr adran hon. Mae is-adran (3) yn galluogi gwneud darpariaeth mewn rheoliadau o dan adran 38 (cynlluniau gofal a chymorth) ar gyfer cofnodi cynllun gweithredu o'r fath fel rhan o'r cynllun gofal a chymorth.

Adran 105 – Gorchmynion amddiffyn a chynorthwyo oedolion

207. Mae'r adran hon yn galluogi gwneud ceisiadau i'r llys am orchmynion Amddiffyn a Chynorthwyo Oedolyn. Mae is-adran (2) yn darparu mai diben y gorchmyn yw galluogi'r "swyddog awdurdodedig" i siarad yn breifat gydag oedolyn yr amheuir ei fod yn wynebu risg, canfod a yw'r oedolyn yn rhydd i wneud penderfyniadau ei hunan, asesu a yw person yn oedolyn sy'n wynebu risg a phenderfynu a ddylid gweithredu yn ei gylch ai peidio.
208. Caiff "swyddog awdurdodedig" wneud cais i'r llys am orchmyn o'r fath. Mae "swyddog awdurdodedig" yn unigolyn a ddynodwyd gan yr awdurdod lleol i gyflawni'r tasgau yn yr adran hon. Caiff rheoliadau osod cyfyngiadau ar bwy y caniateir eu hawdurdodi o dan yr adran hon, er enghraifft drwy bennu gofyniad am gymwysterau neu brofiad penodol.
209. Pan fo'r gorchmyn mewn grym mae gan swyddog awdurdodedig, cwnstabl ac unrhyw berson arall a bennir yn y gorchmyn bwrdd i fynd i mewn i fangre lle y mae'r oedolyn yr amheuir ei fod yn wynebu risg yn byw a hynny at y dibenion a nodir yn is-adran (2). Mae is-adran (7) yn darparu y caiff cwnstabl ddefnyddio grym rhesymol os yw hynny'n angenrheidiol i gael mynediad i'r fangre lle y mae'r oedolyn sy'n wynebu risg yn byw neu i sicrhau y caiff y swyddog awdurdodedig siarad yn breifat gyda'r oedolyn.

210. Mae is-adran (3) yn nodi ar ba sail y ceir caniatáu gorchymyn. Caiff y llys wneud gorchymyn os yw'n fodlon fod gan y "swyddog awdurdodedig" achos rhesymol dros amau bod yr oedolyn sy'n wynebu risg; ei bod yn angenrheidiol i'r "swyddog awdurdodedig" fynd i mewn i'r man lle mae'r oedolyn yn preswyllo er mwyn canfod a yw'r oedolyn yn wynebu risg; a fydd gwneud y gorchymyn yn cyflawni dibenion y gorchymyn ac na fydd arfer y pŵer i fynd i mewn, y caniateir ar ei gyfer gan y gorchymyn, yn cynyddu'r risg a brofir gan yr oedolyn. Mae is-adran (4) yn pennu'r amodau y mae'n rhaid eu nodi yn y gorchymyn. Rhaid i'r gorchymyn nodi'r cyfeiriad lle y mae'r oedolyn sy'n wynebu risg yn byw; am ba hyd y bydd y gorchymyn mewn grym, a darparu bod rhaid i'r swyddog awdurdodedig fynd yno yng nghwmni cwnstabl.
211. Ceir gosod amodau eraill yn ogystal, gan gynnwys cyfyngiadau ar yr adegau y caniateir defnyddio'r pŵer i fynd i mewn; pwy arall gaiff fynd gyda'r "swyddog awdurdodedig"; a gwneud yn ofynnol rhoi rhybudd o'r gorchymyn ymlaen llaw.

Adran 106 - Dyletswydd i hysbysu am oedolion sy'n wynebu risg

212. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i 'bartner perthnasol' (fel y'i diffinnir yn adran 143) hysbysu awdurdod lleol arall os yw'n amau bod person yn oedolyn sy'n wynebu risg. Mae'n ei gwneud yn ofynnol hefyd i awdurdod lleol hysbysu awdurdod lleol arall os yw'n amau bod oedolyn y mae'n amau ei fod yn wynebu risg yn byw yn ardal yr awdurdod arall hwnnw neu'n symud iddi.

Adran 107 - Diddymu pŵer awdurdod lleol i symud personau y mae arnynt angen gofal a sylw

213. Mae'r adran hon yn diddymu adran 47 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 sy'n rhoi i awdurdodau lleol y pŵer i symud person y mae angen gofal arno o'i gartref. Nid yw hyn bellach yn gymwys yng Nghymru.

Adran 108 – Dyletswydd i hysbysu am blant sy'n wynebu risg

214. Mae'r adran hon yn gwneud yn ofynnol bod awdurdod lleol yn rhoi gwybod i awdurdod lleol arall os yw plentyn y mae'n amau ei fod yn wynebu risg yn byw neu'n symud i fyw i ardal yr awdurdod lleol arall hwnnw. Ailddatganiad yw hyn o'r ddyletswydd bresennol ym mharagraff 4 o Atodlen 2 i Ddeddf Plant 1989.

Adran 109 – Y Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol

215. Mae'r adran hon (Is-adran (1)) yn darparu ar gyfer sefydlu Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol. Yn y Bil, cyfeirir at y Bwrdd hwn fel y Bwrdd Cenedlaethol. Mae is-adran (2) yn gosod dyletswydd gyffredinol ar y Bwrdd Cenedlaethol i ddarparu cymorth a chynghor i Fyrddau Diogelu (a sefydlir o dan adran 114) er mwyn sicrhau eu

heffeithiolrwydd, adrodd ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd trefniadau diogelu ar gyfer plant ac oedolion yng Nghymru a gwneud argymhellion i Weinidogion Cymru yngl n â gwella trefniadau diogelu. Mae is-adran (3) yn darparu bod rhaid i'r Bwrdd Cenedlaethol gyflwyno adroddiad blynyddol i Weinidogion Cymru yn ogystal ag unrhyw adroddiadau eraill a fo'n ofynnol gan Weinidogion Cymru. Caiff y Bwrdd Cenedlaethol wneud unrhyw adroddiadau eraill fel y gwêl yn briodol.

Adran 110 – Rheoliadau am y Bwrdd Cenedlaethol

216. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau mewn perthynas â'r Bwrdd Cenedlaethol. Caiff y rheoliadau hynny gynnwys darpariaeth yngl n â chyfansoddiad ac aelodaeth y Bwrdd Cenedlaethol (gan gynnwys telerau penodi ac ymddiswyddo); cydnabyddiaeth ariannol a lwfansau yr aelodau; trafodion y Bwrdd Cenedlaethol; y bobl y dylid ymgynghori â hwy mewn perthynas â threfniadau diogelu yng Nghymru a ffurf, cynnwys, amseriad a chyhoeddi adroddiadau. Mae is-adran (3) yn darparu na chaiff y rheoliadau ddarparu y caiff Gweinidog y Goron fod yn aelod o'r Bwrdd Cenedlaethol.

Adran 111 – Byrddau Diogelu Plant a Byrddau Diogelu Oedolion

217. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i reoliadau bennu ym mha ardaloedd yng Nghymru y bydd Byrddau Diogelu Plant a Byrddau Diogelu Oedolion ("Ardaloedd Bwrdd Diogelu"). Bydd y Byrddau hyn (y cyfeirir atynt ar y cyd fel "Byrddau Diogelu") yn drefniannau cydweithredol rhwng gwahanol bartneriaid sydd â diddordeb mewn diogelu plant ac oedolion. Mae is-adran (2) yn darparu bod pob un o'r canlynol yn bartner i Fwrdd: awdurdod lleol, y prif swyddog ar gyfer ardal heddlu, Bwrdd Iechyd Lleol ac Ymddiriedolaeth GIG. Mae is-adran (3) yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru, ar ôl ymgynghori â'r partneriaid hyn, bennu mewn rheoliadau pwy fydd y partner blaen ar gyfer Bwrdd Diogelu Oedolion a hefyd ar gyfer Bwrdd Diogelu Plant. Yn is-adrannau (4) a (5) pennir bod rhaid, wedyn, i'r partner blaen ar gyfer pob Bwrdd Diogelu sefydlu'r Bwrdd a chynnwys y partneriaid a enwir uchod ynghyd ag unrhyw aelod arall a bennir mewn rheoliadau o dan is-adran (6)(b) (y mae'n rhaid iddynt fod yn bersonau neu'n gyrff sy'n arfer swyddogaethau statudol mewn perthynas â phlant neu oedolion yng Nghymru – gweler is-adran (7) ond gan eithrio unrhyw Weinidog y Goron – gweler is-adran (8)). Mae is-adrannau (9) a (10) yn darparu bod modd i Fwrdd Diogelu gynnwys cynrychiolwyr personau neu gyrff eraill yr ystyria'r Bwrdd y dylent gael eu cynrychioli. Rhaid i'r cynrychiolwyr hynny fod yn ymwneud â gweithgareddau neu fod â swyddogaethau cyfreithiol mewn perthynas â phlant neu oedolion yn yr ardal Bwrdd Diogelu dan sylw.

Adran 112 – Swyddogaethau a gweithdrefnau Byrddau Diogelu

218. Mae is-adran (1) yn pennu amcanion y Byrddau Diogelu Plant. Yr amcanion yw amddiffyn plant sy'n cael, neu sydd mewn perygl o gael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu ddioddef mathau eraill o niwed ac atal

plant yn ardal y Bwrdd Diogelu rhag mynd i berygl o'i cam-drin, eu hesgeuluso neu fath arall o niwed. Diffinnir "niwed" mewn perthynas â phlentyn yn adran 166 fel camdriniaeth neu nam ar iechyd corfforol neu iechyd meddwl neu nam ar ddatblygiad corfforol, deallusol, emosiynol, cymdeithasol neu ymddygiadol. Mae is-adran (2) yn pennu'r amcanion ar gyfer Byrddau Diogelu Oedolion. Mae dwy ran i'r amcanion hynny. Yn gyntaf, amcenir i amddiffyn oedolion yn ardal y Bwrdd Diogelu Oedolion sydd ag anghenion gofal a chymorth ac sy'n cael, neu mewn perygl o gael eu cam-drin neu eu hesgeuluso. Yn ail, amcenir i atal oedolion sydd ag anghenion gofal a chymorth rhag mynd i berygl o'u cam-drin neu eu hesgeuluso. Mae is-adran (3) yn darparu bod Bwrdd Diogelu dan ddyletswydd i gyflawni ei amcanion drwy gydgyssylltu a sicrhau effeithiolrwydd y cyfraniadau a wneir gan bob un o'r partneriaid. Mae is-adran (4) yn darparu y caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach mewn perthynas â swyddogaethau'r Byrddau Diogelu gan gynnwys ffyrdd o roi cyfle i blant neu oedolion i gymryd rhan yng ngwaith y Bwrdd. Caiff Bwrdd Diogelu gydweithio gyda Bwrdd Diogelu arall (is-adran (5)); caiff Bwrdd Diogelu weithredu ar y cyd ag un neu ragor o Fyrddau Diogelu eraill; a chaiff y Bwrdd Diogelu Plant a'r Bwrdd Diogelu Oedolion ar gyfer ardal ffurfio Bwrdd cyfun ar y gyd (gweler is-adrannau (6) a (7)).

Adran 113 – Byrddau Diogelu - cynlluniau ac adroddiadau blynyddol

219. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i'r Byrddau Diogelu, cyn dechrau blwyddyn ariannol newydd (sy'n dod i ben ar yr 31 Mawrth bob blwyddyn), gyhoeddi cynllun blynyddol sy'n nodi eu rhaglen gwaith am y flwyddyn sy'n dod. Cyn 31 Gorffennaf bob blwyddyn, rhaid i bob Bwrdd Diogelu gyhoeddi adroddiad ar y modd yr arferwyd eu swyddogaethau yn ystod y flwyddyn ariannol flaenorol, a rhaid i'r adroddiad gynnwys asesiad i ba raddau y cyflawnwyd y cynigion a bennwyd yng nghynllun blynyddol y Bwrdd. Caiff Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau sy'n darparu ymhellach yngl n â ffurf a chynnwys cynlluniau ac adroddiadau o dan yr adran hon.

Adran 114 – Cyflenwi gwybodaeth ar gais Byrddau Diogelu

220. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Bwrdd Diogelu ofyn i berson neu gorff ddarparu gwybodaeth iddo, neu i berson neu gorff a bennir ganddo. Rhaid cyflwyno'r cais am wybodaeth i "berson neu gorff cymhwysol", a hynny at y diben o gynorthwyo'r Bwrdd Diogelu i arfer ei swyddogaethau. Diffinnir "person neu gorff cymhwysol" yn is-adran (6), fel person neu gorff yr ystyria'r Bwrdd fod ei swyddogaethau, neu ei weithgareddau, yn peri bod y person neu'r corff yn debygol o feddu ar wybodaeth sy'n berthnasol i arfer un o swyddogaethau'r Bwrdd. Mae'r math o wybodaeth y cyfeirir ati yn yr adran hon yn cynnwys gwybodaeth mewn perthynas â'r person neu'r gorff cymhwysol, neu swyddogaethau neu weithgareddau'r person neu'r corff cymhwysol ac y mae'n cwmpasu gwybodaeth a gyflenwyd i'r person neu'r corff cymhwysol neu'n deillio o wybodaeth a gyflenwyd iddo. Mae'r person neu'r corff cymhwysol o dan

ddyletswydd i gydymffurfio â chais am wybodaeth a wneir gan Fwrdd Diogelu o dan yr adran hon.

Adran 115 – Cyllido Byrddau Diogelu

221. Mae'r adran hon yn darparu y caiff partner Bwrdd Diogelu wneud taliadau tuag at wariant a dynnir gan y Bwrdd Diogelu. Caiff ddarparu hefyd staff, nwyddau, gwasanaethau, llety neu adnoddau eraill.

Adran 116 – Byrddau Diogelu - darpariaethau atodol

222. Mae is-adran (1) yn darparu bod rhaid i Fwrdd Diogelu gydweithredu gyda'r Bwrdd Cenedlaethol a darparu gwybodaeth iddo os gofynnir am hynny gan y Bwrdd Cenedlaethol. Mae is-adran (2) yn darparu p eir i Weinidogion Cymru, drwy reoliadau, i wneud darpariaeth yngl n â swyddogaethau partneriaid Bwrdd Diogelu mewn perthynas â'r Byrddau y cynrychiolir arnynt. Mae partner Bwrdd Diogelu o dan ddyletswydd i roi sylw i unrhyw ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru (is-adran (3)) ac y mae is-adran (4) yn darparu bod pob partner hefyd o dan ddyletswydd i gymryd pob cam rhesymol bod y Bwrdd Diogelu y cynrychiolir arno yn gweithredu yn effeithlon.

Adran 117 – Byrddau Diogelu Cyfun

223. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru, drwy orchymyn, ddiwygio'r rhan hon o'r Bil i wneud yn ofynnol bod Bwrdd Diogelu Plant a Bwrdd Diogelu Oedolion yn uno gan greu Bwrdd sengl. Ni cheir gwneud gorchymyn o'r fath oni fydd drafft o'r offeryn wedi ei osod gerbron ac wedi ei gymeradwyo drwy benderfyniad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (gweler adran 165(5)(b)).

Adran 118 – Dehongli Rhan 7

224. Mae'r adran hon yn darparu diffiniadau at ddibenion y Rhan hon.

RHAN 8 – SWYDDOGAETHAU GWASANAETHAU CYMDEITHASOL

Adran 119 – Swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol

225. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer swyddogaethau y gwasanaethau cymdeithasol fel y'i pennir yn y rhestr o ddeddfwriaeth yn Atodlen 2 ac ar gyfer ychwanegu, tynnu ymaith neu ddiwygio.

Adran 120 – Cyfarwyddwyr gwasanaethau cymdeithasol

226. Mae'r adran hon yn gwneud yn ofynnol bod pob awdurdod lleol yn penodi Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, a phan fo'n briodol, fod dau neu ragor o awdurdodau lleol i benodi Cyfarwyddwr ar gyfer y ddau neu'r cwbl o'r awdurdodau hynny. Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau

darpariaeth ddigonol o staff y gynorthwyo'r Cyfarwyddwr i gyflawni ei swyddogaethau, a rhaid i Weinidogion Cymru bennu'r cymwyseddau y mae'n rhaid i ddarpar Gyfarwyddwr eu meddu er mwyn ei benodi i'r swydd, naill ai mewn cod neu mewn rheoliadau. Ar hyn o bryd mae'r cymwyseddau y mae'n rhaid i Gyfarwyddwr feddu arnynt wedi eu cynnwys mewn canllawiau a ddyroddwyd o dan adran 7A o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970.

Adran 121 – Y p e r i ddyroddi codau

227. Mae'r adran hon yn darparu bod Gweinidogion Cymru yn dyroddi a chyhoeddi, cod ymarfer ynghylch arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol o dan y Bil, sy'n cynnwys canllawiau yngl n â nodau ac amcanion, ac yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu yn unol â hwy. Rhaid i Weinidogion Cymru hefyd gyhoeddi'r cod, a rhoi ar gael (p'un ai ar eu gwefan neu fel arall) unrhyw fersiynau o'r cod sydd wedi eu dirymu a'u disodli.

Adran 122 – Gwneud, cymeradwyo a dirymu codau

228. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori yngl n â drafft o'r cod neu god diwygiedig, ac yn dilyn yr ymgynghoriad, rhaid ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru am gyfnod o 40 diwrnod. Os bydd y Cynulliad Cenedlaethol yn penderfynu peidio â chymeradwyo'r cod, ni chaniateir ei gyhoeddi. Os cymeradwyir y cod gan y Cynulliad Cenedlaethol yna rhaid ei gyhoeddi. Caiff Gweinidogion Cymru ddirymu cod yn unol â'r adran hon neu drwy gyfarwyddyd; os dirymir cod drwy gyfarwyddyd, yna rhaid i'r cyfarwyddyd hefyd gael ei osod gerbron y Cynulliad Cenedlaethol.

Adran 123 – Gwyo oddi wrth ofynion mewn codau

229. Mae'r adran hon yn galluogi awdurdod lleol i arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol mewn ffordd nad yw'n glynu wrth y gofyniad a nodir mewn cod os yw o'r farn bod rheswm da iddo beidio â chydymffurfio a'r gofyniad. Mewn amgylchiadau o'r fath rhaid i'r awdurdod lleol ddilyn y weithdrefn a osodir yn yr adran hon, hysbysu Gweinidogion Cymru am ei resymau a nodi ei bolisi amgen neu ei ddull arfaethedig o weithredu.

Adran 124 – Datganiadau polisi: gofynion a phwerau ategol

230. Mae'r adran hon yn disgrifio'r modd y mae'n rhaid i'r awdurdod lleol ddyroddi ei ddatganiad polisi: sef bod rhaid i'r datganiad, er enghraifft, esbonio sut y mae ei bolisi yn gwahaniaethu oddi wrth y gofyniad yn y cod, pam y mae'n gwneud pethau yn wahanol, pa bryd y daw'r datganiad a'r polisi i rym ac yr anfonir copi o'r datganiad i'w gyhoeddi at Weinidogion Cymru.

Adran 125 – Cyfarwyddiadau i'w gwneud yn ofynnol i gydymffurfio â chodau ymarfer

231. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo awdurdod lleol i gydymffurfio â'r cod os ydynt o'r farn na fydd datganiad polisi amgen yr awdurdod yn cyflawni yn ddigonol ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol. Rhaid rhoi'r cyfarwyddyd mewn ysgrifen, gellir ei ddirymu gan gyfarwyddyd diweddarach a rhaid i'r awdurdod lleol gydymffurfio â'r cyfarwyddyd.

Adran 126 – Y seiliau dros ymyrryd

232. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Gweinidogion ymyrryd mewn awdurdod lleol os ydynt o'r farn fod yr awdurdod wedi methu neu'n debygol o fethu wrth arfer dyletswydd sy'n swyddogaeth gwasanaethau cymdeithasol; wedi gweithredu neu'n bwriadu gweithredu yn afresymol wrth arfer swyddogaeth gwasanaethau cymdeithasol neu yn methu neu yn debygol o fethu cyflawni swyddogaeth gwasanaethau cymdeithasol i safon ddigonol. Mae'r adran hon yn deillio'n rhannol o adran 7D o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970 o ran y modd y mae awdurdod lleol yn arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol i oedolion. Er hynny, mae wedi ei llunio'n ehangach ac yn atgynhyrchu i "bobl" y pwerau ymyrryd ehangach sydd ar gael i Weinidogion Cymru ymyrryd â'r dull o arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol awdurdod lleol mewn perthynas â phlant (o dan adrannau 496 – 497B o Ddeddf Addysg ac adran 50 o Ddeddf Plant 2004).

Adran 127 – Hysbysiad rhybuddio

233. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru roi hysbysiad rhybuddio i awdurdod lleol os yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni bod unrhyw un neu rai o'r seiliau yn adran 126 yn bodoli. Rhaid i'r hysbysiad bennu'r seiliau dros ymyrryd, y rhesymau pam y mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y seiliau'n bodoli, y modd y mae rhaid i'r awdurdod lleol weithredu i ymateb i'r seiliau hynny, yr amser a ganiateir ar gyfer gweithredu, a'r camau y bydd Gweinidogion Cymru yn ystyried eu cymryd os na fydd yr awdurdod lleol yn gweithredu fel sy'n ofynnol.

Adran 128 – Pŵer Gweinidogion Cymru i ymyrryd

234. Mae'r adran hon yn darparu bod pŵer gan Weinidogion Cymru i ymyrryd yn y modd y mae awdurdod lleol yn arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol os oes hysbysiad rhybuddio wedi ei roi ac nad yw'r awdurdod wedi cymryd y camau gofynnol. Pan fo gan Weinidogion Cymru y pŵer i ymyrryd, rhaid iddynt gadw dan arolwg yr amgylchiadau y daeth y pŵer hwnnw i fodolaeth odanynt a bydd y pŵer yn parhau mewn grym hyd nes yr hysbysir yr awdurdod yn wahanol mewn ysgrifen. Yn ogystal nid yw Gweinidogion Cymru wedi eu cyfyngu

i gymryd y camau hynny yn unig a nodwyd yn yr hysbysiad rhybuddio eu bod yn ystyried eu cymryd.

Adran 129 – P er i'w gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol gael gwasanaethau cynghori

235. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo Gweinidogion Cymru yn arfer eu p er o dan adran 128, y cânt gyfarwyddo'r awdurdod lleol i ymrwymo mewn contract gyda pherson neu gorff i ddarparu gwasanaethau o natur gynghorol benodedig, yn unol â thelerau ac amodau penodol.

Adran 130 – P er i'w gwneud yn ofynnol i swyddogaethau gael eu cyflawni gan bersonau eraill ar ran yr awdurdod

236. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo Gweinidogion Cymru yn arfer eu p werau o dan adran 128, y cânt gyfarwyddo'r awdurdod lleol i sicrhau y cyflawnwir y swyddogaethau, yr oeddent yn barnu bod ymyrryd yn angenrheidiol mewn perthynas â hwy o dan adran 126, gan berson arall ac yn unol â thelerau ac amodau penodol.

Adran 131 – P er i'w gwneud yn ofynnol i swyddogaethau gael eu cyflawni gan Weinidogion Cymru neu enwebai

237. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo Gweinidogion Cymru yn arfer eu p er o dan adran 128, y cânt gyfarwyddo y câi gwaith cyflawni'r swyddogaethau, y barnwyd bod ymyrryd yn angenrheidiol mewn perthynas â hwy o dan adran 126, ei wneud ganddynt hwy eu hunain neu gan berson a enwebir ganddynt a rhaid i'r awdurdod lleol gydymffurfio â'r cyfarwyddiadau a roddir.

Adran 132 – P er i gyfarwyddo bod swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol eraill yn cael eu harfer

238. Mae'r adran hon yn darparu y caiff y cyfarwyddyd ymwneud â swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol eraill yn ychwanegol at y rheini y mae'r seiliau dros ymyrryd yn ymwneud â hwy. Wrth wneud hynny caiff Gweinidogion Cymru roi sylw ymysg pethau eraill i ystyriaethau ariannol.

Adran 133 – P er cyffredinol i roi cyfarwyddiadau a chymryd camau

239. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo Gweinidogion Cymru yn arfer eu p er o dan adran 128, fod ganddynt b er cyffredinol i roi cyfarwyddiadau neu gymryd unrhyw gamau eraill.

Adran 134 - Cyfarwyddiadau

240. Mae'r adran hon yn darparu, pan fo Gweinidogion Cymru yn arfer eu p er o dan adran 128, fod rhaid i awdurdod lleol, neu swyddog i

awdurdod sy'n ddarostyngedig i gyfarwyddyd neu arweiniad o'r fath gydymffurfio ag ef.

Adran 135 – Dyletswydd i gydweithredu

241. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol sy'n ddarostyngedig i gyfarwyddyd neu arweiniad gydweithredu a chynorthwyo Gweinidogion Cymru (neu berson enwebedig) sy'n arfer swyddogaethau yn unol â'r Rhan hon o'r Bil.

Adran 136 – Pwerau mynd i mewn ac arolygu

242. Mae'r adran hon yn darparu bod gan y bobl sy'n cynorthwyo Gweinidogion Cymru i gyflawni swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol hawl ar bob adeg resymol i fynd i mewn i fangre'r awdurdod lleol dan sylw; yr hawl i archwilio ac i wneud copïau o unrhyw ddogfennau perthnasol; hawl mynediad i unrhyw gyfrifiadur a ddefnyddir mewn cysylltiad ag unrhyw un o'r dogfennau uchod a chael gwneud yn ofynnol bod y bobl sy'n defnyddio'r cyfrifiaduron yn darparu gwybodaeth i gynorthwyo gyda dangos yr wybodaeth ar gyfer ei harchwilio.

RHAN 9 – CANLYNIADAU LLESIANT, CYDWEITHREDIAD A PHARTNERIAETH

Pennod 1 – Canlyniadau Llesiant

Adran 137 – Dyletswydd i ddyroddi datganiad ynghylch y canlyniadau sydd i'w sicrhau

243. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru ddyroddi a diwygio o bryd i'w gilydd ddatganiad mewn perthynas â llesiant pobl y mae arnynt angen gofal a chymorth a gofalwyr y mae arnynt angen cymorth. Rhaid i'r datganiad bennu'r canlyniadau sydd i'w cyrraedd yn nhermau llesiant y bobl hynny mewn perthynas â'r gofal a chymorth neu'r cymorth a ddarperir gan yr awdurdodau lleol neu'r gofal a chymorth neu'r cymorth a ddarperir gan eraill. Rhaid i'r datganiad hefyd bennu gyferbyn â pha fesurau yr asesir y graddau y cyrhaeddwyd y canlyniadau, a rhaid gosod copi o'r datganiad gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru a chyhoeddi'r datganiad.

Adran 138 – P er i ddyroddi cod ar gyfer helpu i sicrhau'r canlyniadau

244. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru ddyroddi cod a'i ddiwygio o bryd i'w gilydd ar gyfer helpu i sicrhau'r canlyniadau penodedig. Gall y cod roi canllawiau, gosod gofynion ac, er enghraifft, cynnwys safonau ansawdd, mesurau perfformiad a'r targedau perfformiad sydd i'w cyrraedd; y camau sydd i'w cymryd er mwyn eu cyrraedd a phennu gwahaniaethau ym mhob un ar gyfer gwahanol gategoriau o ofal a chymorth ac o gymorth. Rhaid i'r cod hefyd gael ei gyhoeddi ynghyd â'r fersiynau ohono nad ydynt mwyach mewn grym.

Adran 139 – Awdurdodau lleol a'r cod

245. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdodau lleol weithredu yn unol ag unrhyw ofynion a osodir yn y cod a rhoi sylw i unrhyw ganllawiau perthnasol a gynhwysir ynddo. Os oes mesurau perfformiad neu dargedau perfformiad wedi eu pennu yn y cod sy'n gymwys i berfformiad awdurdodau lleol, maent i'w trin fel petaent wedi eu pennu o dan adran 8(1) o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Adran 140 – Gwneud y cod, ei gymeradwyo a'i ddirymu

246. Mae'r adran hon yn darparu bod y pwerau o dan adran 122 yn gymwys mewn perthynas â'r cod a ddisgrifir yn adran 138, fel y byddent yn gymwys o dan y pŵer yn adran 121.

Adran 141 – Pŵer i helpu awdurdodau lleol i gydymffurfio â gofynion y cod

247. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru wneud unrhyw beth y tybient y byddai'n helpu awdurdod lleol i gydymffurfio â gofynion y cod, gan gynnwys ymrwymo mewn trefniadau gydag unrhyw berson; cydweithredu gyda'r person hwnnw neu hwyluso neu gydgysylltu ei weithgareddau; arfer unrhyw swyddogaethau ar ran y person hwnnw a darparu staff, nwyddau, gwasanaethau neu lety i unrhyw berson. Wrth wneud unrhyw un neu rai o'r pethau hyn rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r awdurdod lleol y bwriadant ei gynorthwyo ac unrhyw randdeiliaid perthnasol.

Adran 142 – Cyhoeddi gwybodaeth ac adroddiadau

248. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru gyhoeddi gwybodaeth am y ddarpariaeth o ofal a chymorth fel y'i disgrifir yn adran 137 ac adrodd ar y cynnydd a wnaed gan awdurdodau lleol ac eraill tuag at gyrraedd y canlyniadau penodedig o dan adran 137 a'r safonau ansawdd a thargedau a bennir yn y cod o dan adran 138.

Pennod 2 – Cydweithrediad a Phartneriaeth

Adran 143 – Trefniadau i hyrwyddo cydweithrediad — oedolion y mae arnynt anghenion am ofal a chymorth a gofalwyr

249. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol wneud trefniadau i hyrwyddo cydweithrediad rhwng yr awdurdod lleol, swyddogion yr awdurdod, pob un o "bartneriaid perthnasol" yr awdurdod a chyrrff eraill sy'n ymwneud â gweithgareddau perthnasol i oedolion y mae arnynt angen gofal a chymorth a gofalwyr y mae arnynt angen cymorth. Rhaid gwneud y trefniadau gyda'r bwriad o wella llesiant oedolion sydd ag anghenion gofal a chymorth a gofalwyr. Dylai trefniadau ganolbwyntio

hefyd ar wella ansawdd y gofal a'r cymorth ac amddiffyn oedolion sy'n cael neu sydd mewn perygl o gael eu cam-drin neu eu hesgeuluso.

250. Mae'r adran hon hefyd yn pennu pwy yw "partneriaid perthnasol" yr awdurdod lleol, sef: yr heddlu; unrhyw awdurdod lleol arall; unrhyw ddarparwr gwasanaethau prawf sy'n ofynnol o dan adran 3(2) o Deddf Rheoli Troseddwyd 2007; BILI; Ymddiriedolaeth GIG; Gweinidogion Cymru mewn perthynas â swyddogaethau a gyflawnir o dan Ran 2 o Ddeddf Dysgu a Sgiliau 2000 ac unrhyw bersonau eraill y ceir eu pennu mewn rheoliadau. Rhaid i bob partner perthnasol gydweithredu â'r awdurdod lleol i wneud trefniadau o dan yr adran hon a chânt ddarparu staff, nwyddau, gwasanaethau, llety, sefydlu a chynnal cronfa gyfun a rhannu gwybodaeth â'i gilydd. Diffinnir "cronfa gyfun" fel un a ffurfir o gyfraniadau yr awdurdod a'r "partneriaid perthnasol" ac y caniateir gwneud taliadau allan ohoni wrth gyflawni swyddogaethau. Rhaid i'r awdurdod lleol a'i "partneriaid perthnasol" hefyd roi sylw i unrhyw ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru.

Adran 144 – Trefniadau i hyrwyddo cydweithrediad — plant

251. Mae'r adran hon yn gwneud diwygiadau i adran 25 o Ddeddf Plant 2004 (cydweithrediad i wella llesiant: Cymru). Gwneir y diwygiadau hyn er mwyn sicrhau bod y ddyletswydd bresennol yn Neddf 2004 sef, gwneud trefniadau i hyrwyddo cydweithrediad er mwyn gwella llesiant plant, yn gydnaws â'r ddyletswydd yn adran 146 o'r Bil hon (trefniadau i hyrwyddo cydweithrediad - oedolion y mae arnynt anghenion am ofal a chymorth a gofalwyr). Yn benodol, yn lle'r diffiniad presennol o "well-being" yn adran 25 o Ddeddf 2004 mewnosodir y diffiniad sydd yn adran 2 o'r Bil hon.

Adran 145 – Dyletswydd i gydweithredu a darparu gwybodaeth wrth arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol

252. Mae'r adran hon yn darparu, os yw awdurdod lleol, wrth arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol, yn gofyn i "partner perthnasol" am ei gydweithrediad neu am ddarparu gwybodaeth, rhaid i'r partner perthnasol wneud hynny, oni fyddai'n anghydnaws â'i ddyletswyddau ei hunan neu rywfodd arall yn effeithio'n anffafriol ar ei swyddogaethau ei hunan. Rhaid i "partner perthnasol" sy'n gwrthod cydweithredu neu ddarparu gwybodaeth wneud hynny mewn ysgrifen gan roi rhesymau am y penderfyniad.

Adran 146 – Hyrwyddo integreiddio gofal a chymorth â gwasanaethau iechyd etc

253. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol arfer ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol gyda golwg ar integreiddio darpariaeth o ofal a chymorth gyda'r ddarpariaeth iechyd a'r ddarpariaeth sy'n ymwneud ag iechyd, os ystyria y byddai hynny'n hyrwyddo llesiant plant, oedolion sydd ag anghenion am ofal a chymorth a gofalwyr sydd ag anghenion cymorth; cyfrannu at atal neu oedi

anghenion am ofal a chymorth ac anghenion cymorth a gwella ansawdd gofal a chymorth a chymorth, gan gynnwys y canlyniadau sydd i'w cyflawni.

Adran 147 – Trefniadau partneriaeth

254. Mae'r adran hon yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau a fydd yn pennu trefniadau partneriaeth sydd i'w gwneud gan ddau neu ragor o awdurdodau lleol; neu gan un neu ragor o awdurdodau lleol ac un neu ragor o'r BILlau. Mae'r trefniadau partneriaeth ar gyfer cyflawni swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol neu swyddogaeth BILl neu Ymddiriedolaeth GIG. Caiff y rheoliadau bennu ffurf y trefniant partneriaeth; y modd y gweithredir ac y rheolir y trefniant; trefniadau staffio; y bobl y bwriedir iddynt gael budd o'r trefniant partneriaeth; atgyfeirio pobl i'r gwasanaethau a ddarperir gan y trefniant partneriaeth; rhannu gwybodaeth; adolygu achosion; ymdrin â chwynion neu anghydfodau a chyfrifon ac archwiliadau.

Adran 148 – Adnoddau ar gyfer trefniadau partneriaeth

255. Mae'r adran hon yn darparu y caiff awdurdod lleol a BILl dalu tuag at sefydlu a gweithredu trefniadau partneriaeth drwy wneud taliadau yn uniongyrchol neu i "gronfa gyfun" a thrwy ddarparu staff, nwyddau, gwasanaethau, llety ac adnoddau eraill. Caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach drwy wneud yn ofynnol, er enghraifft, sefydlu "cronfa gyfun"; gwneud cyfraniadau o faint penodol i'r gronfa; gwariant ar swyddi sy'n rhan o'r trefniant partneriaeth a gwariant gweinyddol.

Adran 149 – Byrddau partneriaeth

256. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n ei gwneud yn ofynnol sefydlu Bwrdd Partneriaeth mewn perthynas â threfniadau partneriaeth a wnaed o dan reoliadau o dan adran 147. Caiff y rheoliadau ddarparu ar gyfer aelodaeth y Bwrdd; talu cydnabyddiaeth; amcanion a swyddogaethau'r Bwrdd; gweithdrefnau a threfniadau adrodd.

Adran 150 – Canllawiau ynghylch trefniadau partneriaeth

257. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i aelodau Bwrdd Partneriaeth roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.

Adran 151 – Gwasanaeth mabwysiadu – trefniadau ar y cyd

258. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer gwneud trefniadau gweithio ar y cyd mewn perthynas â gwasanaethau mabwysiadu. Mewnosodir adran yn Neddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Effaith hyn yw caniatáu i Weinidogion Cymru gyfarwyddo dau neu ragor o awdurdodau lleol i gydweithio i ddarparu agweddau penodedig ar eu gwasanaeth mabwysiadu. Caiff trefniadau ar y cyd o'r fath gynnwys sefydlu cronfa gyfun, pennu

trefniadau staffio a lletya, sefydlu panel mabwysiadu a phrosesau ar gyfer datrys anghydfodau a chwynion.

RHAN 10 – CWYNION A SYLWADAU

Pennod 1 – Cwynion a Sylwadau am wasanaethau cymdeithasol

Adran 152 – Cwynion ynghylch gwasanaethau cymdeithasol

259. Mae'r adran hon yn rhoi i Weinidogion Cymru bwerau i wneud rheoliadau sy'n sefydlu gweithdrefnau ar gyfer gwneud cwynion ynghylch gwasanaethau cymdeithasol. Bydd y rhain yn disodli'r darpariaethau cyfredol ynghylch gweithdrefnau cwynion ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol Cymru o dan adrannau 114 a 115 o Ddeddf 2003, sydd wedi eu diddymu.
260. Mae is-adran (1) yn rhoi i Weinidogion Cymru y pŵer i wneud rheoliadau sy'n gwneud darpariaeth ynglŷn â thrin ac ystyried cwynion ynghylch gwasanaethau cymdeithasol awdurdod lleol. Mae'r ddarpariaeth yn nodi pa gwynion y ceir eu hystyried o dan y rheoliadau. Mae hyn yn cynnwys cwynion ynghylch y ddarpariaeth o wasanaethau gan awdurdod lleol neu berson arall o dan drefniant partneriaeth o dan adran 33 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 neu adran 75 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol 2006 mewn perthynas â swyddogaethau corff GIG, i'r graddau y maent yn arferadwy o ran Cymru. Y bwriad yw y bydd modd i berson sy'n cael gwasanaethau iechyd yn ogystal â gwasanaethau awdurdod lleol gan awdurdod lleol o dan drefniant o'r fath gwyno wrth yr awdurdod lleol hwnnw hyd yn oed os bydd y gŵyn yn ymwneud â gwasanaethau iechyd a ddarperir gan yr awdurdod.
261. Mae is-adran (2) yn caniatáu i'r rheoliadau wneud darpariaeth ynglŷn â phwy fydd yn ystyried cwyn. Rhagwelir mai'r cam cyntaf yn y weithdrefn fydd gwneud cwyn i'r awdurdod lleol dan sylw pan ymdrechir i ddatrys y mater yn anffurfiol. Os na fydd hynny'n bosibl, eir ymlaen i gynnal ymchwiliad ffurfiol i'r gŵyn.
262. Mae is-adran (3) yn darparu ar gyfer atgyfeirio cwynion, neu unrhyw fater a godir gan gŵyn i fan arall. Mae'n gwneud darpariaeth benodol sy'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu, mewn rheoliadau, y ceir atgyfeirio materion at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ("yr Ombwdsmon") i'w hystyried o dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005. Gwneir hyn gyda'r bwriad o godi'r ymwybyddiaeth ymhlith achwynwyr o'u hawl i gwyno wrth yr Ombwdsmon. Fel arall, ceir atgyfeirio'r gŵyn neu fater a godir gan y gŵyn at unrhyw gorff arall ar gyfer penderfynu a ddylid cymryd unrhyw gamau.
263. Mae is-adran (4) yn gwahardd rheoliadau a wneir o dan yr adran hon rhag gwneud darpariaeth ynglŷn â chwynion a sylwadau y gellir eu

gwneud o dan adrannau 115 neu 117. Mae'r weithdrefn gwynion ar wahân ar gyfer grwpiau penodedig o blant yn cael ei chynnal ac yn cynrychioli'r gwahaniaeth sy'n bodoli eisoes rhwng Deddf 2003 a Deddf 1989.

Adran 153 – Cwynion ynghylch gwasanaethau cymdeithasol: materion atodol

264. Mae'r adran hon yn pennu darpariaethau atodol yngl n â rheoliadau cwynion a wneir o dan adran 152. Bydd y rhain yn disodli'r darpariaethau cyfredol ynghylch gweithdrefnau cwynion o dan adran 115 o Ddeddf 2003, a ddiddymir o ran Cymru. Mae is-adran (2) yn darparu ar gyfer gwneud rheoliadau sy'n pennu materion megis pwy gaiff wneud cwyn ac wrth bwy, y cwynion y caniateir ac na chaniateir eu gwneud, a'r weithdrefn ar gyfer gwneud, trin ac ystyried cwyn. Mae is-adran (3) yn ymwneud â gwneud taliad mewn perthynas ag ystyried cwyn. Mae is-adran (4) yn caniatáu i'r rheoliadau wneud darpariaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol bod personau neu gyrff sy'n ymdrin â chwynion yn rhoi gwybodaeth ar gael i'r cyhoedd yngl n â'r gweithdrefnau sydd i'w dilyn o dan y rheoliadau. Mae is-adran (5) yn galluogi'r rheoliadau i awdurdodi creu neu ddatgelu gwybodaeth neu ddogfennau. Pan nad yw'n bosibl, oherwydd dyletswyddau cyfrinachedd o dan y gyfraith gyffredin, ddatgelu gwybodaeth berthnasol yngl n â ch yn i'r corff sydd i'w hystyried o dan y rheoliadau, neu i'r corff y mae'r g yn i'w hatgyfeirio ato ar gyfer ei hystyried o dan ddarpariaethau eraill, mae is-adran (5) yn caniatáu i'r rheoliadau wneud y datgeliad yn gyfreithlon. Ni fydd y ddarpariaeth hon yn drech na darpariaethau penodol Deddf Diogelu Data 1998, i'r perwyl bod rhaid peidio â datgelu gwybodaeth yngl n ag unigolyn heb ganiatâd yr unigolyn hwnnw oni fydd yn angenrheidiol gwneud hynny am unrhyw un neu rai o'r rhesymau a bennir yn y Ddeddf.
265. Caiff rheoliadau a wneir o dan is-adran (6) ddarparu ar gyfer sefyllfa pan fo achwynydd yn codi materion y dylid eu hystyried o dan reoliadau a wnaed o dan adran 152, a hefyd o dan weithdrefn gwynion arall. Caiff y rheoliadau ddarparu y ceir gwneud y g yn o dan y rheoliadau, ac i'r graddau y mae'r g yn yn ymwneud â materion sydd i'w hystyried o dan weithdrefn arall, caiff y g yn ei thrin fel pe bai wedi ei chodi mewn cwyn a wnaed o dan y weithdrefn arall honno (er enghraifft, caiff rheoliadau ddarparu y ceir cyflwyno i gorff GIG g yn ynghylch gwasanaethau GIG yn ogystal â gwasanaethau awdurdod lleol, a bod y g yn ynghylch gwasanaethau awdurdod lleol i'w thrin fel pe bai wedi ei gwneud o dan y rheoliadau a wnaed o dan adran 152). O ganlyniad, bydd modd i achwynydd wneud ei g yn i un corff yn unig, gan ysgogi'r ddwy gyfres o weithdrefnau. Rhagwelir hefyd y bydd y ddwy weithdrefn wedi hynny yn gweithredu cyn belled ag y bo modd ochr yn ochr ac felly yn ymddangos i'r achwynydd fel pe bai'n un system.

Adran 154 – Cymorth i achwynwyr

266. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau sy'n ei gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol yn cynorthwyo pobl sy'n gwneud cwyn. Gallai'r rheoliadau ei gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol yn darparu gwasanaethau eiriolaeth i alluogi pobl i wneud cwynion. Caiff y rheoliadau bennu gwahanol grwpiau neu fathau o bersonau y dylid darparu cynhorthwy iddynt. Pwrpas hyn yw galluogi Gweinidogion Cymru i dargedu'r ddyletswydd er mwyn cynorthwyo grwpiau a adwaenir fel y rhai sydd arnynt fwyaf o angen eiriolaeth a chymorth arall. Caiff y rheoliadau hefyd gynnwys darpariaeth ynglŷn â rhoi cyhoeddusrwydd i unrhyw drefniadau ar gyfer darparu cynhorthwy o'r fath.

Adran 155 – Sylwadau sy'n ymwneud â phlant penodol

267. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol bod awdurdod lleol yn sefydlu gweithdrefn ar gyfer ystyried sylwadau sy'n ymwneud â phlant penodol. Mae'n dyblygu i raddau helaeth y darpariaethau yn adran 26(3) i (3C) o Ddeddf 1989, sydd i'w diddymu. Gellir rhannu'r swyddogaethau awdurdod lleol a all fod yn ddarostyngedig i sylwadau o dan yr adran hon yn dri chategori:

- a. Sylwadau ynghylch y swyddogaethau canlynol, naill ai mewn perthynas â phlant sy'n derbyn gofal gan yr awdurdod lleol neu mewn perthynas â phlant nad ydynt yn derbyn gofal ond y gall fod ganddynt anghenion am ofal a chymorth:
  - i. swyddogaethau sy'n arferadwy o dan Rannau 3 i 6 o'r Bil hon (ac eithrio swyddogaethau sy'n arferadwy mewn perthynas â phlentyn fel gofalwr).
  - ii. swyddogaethau sy'n arferadwy mewn perthynas â phlentyn o dan Ran 7 o'r Bil hon.
  - iii. swyddogaethau o dan Ran 4 neu 5 o Ddeddf Plant 1989 ond a bennir mewn rheoliadau.

Mewn achosion o'r fath rhaid i sylwadau gael eu gwneud gan y personau a restrir yn is-adran (3).

- b. Sylwadau ynghylch swyddogaethau awdurdod lleol o dan adran 14F o Ddeddf Plant 1989 a wneir gan y personau a restrir yn is-adran (4). Mae Adran 14F yn darparu bod rhaid i awdurdodau lleol wneud trefniant ar gyfer darparu, o fewn eu hardal, gwasanaeth cymorth gwarchodaeth arbennig (megis cwnsela, cynghori a gwybodaeth).
- c. Sylwadau ynghylch swyddogaethau awdurdod lleol o dan y Ddeddf Mabwysiadu a Phlant, sydd wedi eu pennu mewn rheoliadau ac a wneir gan y personau a bennir yn is-adran (5). O dan is-adran (6), rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod y weithdrefn a sefydlir ganddo o dan yr adran hon yn darparu bod sylwadau'n cael eu hystyried gan

un person, o leiaf, nad yw'n aelod o'r awdurdod lleol dan sylw. Darperir hefyd fod rhaid i unrhyw drafodaethau a gynhelir gan yr awdurdod ynghlŷn â'r sylwadau gynnwys person nad yw'n aelod o'r awdurdod lleol dan sylw. Gwneir hyn er mwyn sicrhau bod lefel ddigonol o annibyniaeth yn rhan annatod o'r broses, er mwyn rhoi sylw digonol i safbwyntiau plant a allai fod yn agored i niwed. Gall rheoliadau ddatgymhwysu'r gofyniad hwn mewn sefyllfaoedd pan ystyrir, neu pan drafodir, sylwadau at ddibenion ceisio datrys materion yn anffurfiol (gweler is-adran (8)). Mae is-adran (9) yn ei gwneud yn ofynnol bod awdurdod lleol yn rhoi cyhoeddusrwydd i'r weithdrefn a sefydlir ganddo o dan yr adran hon.

Adran 156 – Sylwadau sy'n ymwneud a phlant penodol: darpariaeth bellach

268. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol, wrth ystyried sylwadau, gydymffurfio â'r gofynion a osodir arno o dan adrannau 155(6) i (8) (gofynion gweithdrefnol a'r gofyniad bod ystyried sylwadau yn cynnwys ystyriaeth gan berson nad yw'n aelod nac yn swyddog yr awdurdod lleol dan sylw), a chaiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ei gwneud yn ofynnol bod yr awdurdod lleol yn monitro'r camau a gymerwyd ganddo i sicrhau cydymffurfedd.
269. Rhaid i awdurdod lleol roi sylw i ganfyddiadau'r person a fu'n ystyried y sylwadau a ystyriwyd o dan adran 155 a rhaid iddo hysbysu'r person a wnaeth y sylw, y plentyn (os yw'r awdurdod lleol o'r farn bod gan y plentyn ddealltwriaeth ddigonol) ac unrhyw berson arall y mae'n ymddangos i'r awdurdod yn debygol yr effeithir arno, ynghylch penderfyniad yr awdurdod lleol a'r rhesymau dros y penderfyniad.

Adran 157 – Sylwadau sy'n ymwneud â phlant a fu gynt yn derbyn gofal etc

270. Mae'r adran hon yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol sefydlu gweithdrefn ar gyfer ystyried sylwadau gan gategoriâu penodol o blant a phobl ifanc ynghylch cyflawni swyddogaethau'r awdurdod lleol o dan Rannau 3 i 7 o'r Bil mewn perthynas â'r plant a'r bobl ifanc hynny. Mae hyn yn atgynhyrchu i rannau helaeth adran 24D o Ddeddf 1989 sydd yn cael ei diddymu.
271. Disgrifir y plant a'r bobl ifanc y cyfeirir atynt fel pobl ifanc yng nghategoriâu 1 i 5. Mae i'r categorïau hyn yr ystyron a ddarperir gan adran 88 o'r Bil. Yn eu hanfod mae'r rhain yn blant hŷn (16 -17 oed) sy'n derbyn gofal neu a fu'n derbyn gofal a phobl ifanc (18 oed neu'n hŷn) sydd fel rheol yn gadael gofal. Diffinnir plentyn sy'n derbyn gofal yn adran 61 o'r Bil fel plentyn sydd naill ai yng ngofal awdurdod lleol neu a ddarperir â llety gan yr awdurdod wrth i'r awdurdod arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol penodedig.

272. Mae gan Weinidogion Cymru y pŵer i wneud rheoliadau a gaiff osod gofynion ynghylch y weithdrefn y mae rhaid i'r awdurdod lleol ei sefydlu o dan yr adran hon, a chânt bennu terfynau amser.

273. Mae awdurdod lleol o dan ddyletswydd i roi cyhoeddusrwydd i'r weithdrefn a sefydlir ganddo o dan yr adran hon a rhaid i'r awdurdod gydymffurfio ag unrhyw ofynion gweithdrefnol a nodir mewn rheoliadau.

Adran 158 – Rhoi ystyriaeth bellach i sylwadau

274. Mae'r adran hon yn darparu y ceir gwneud rheoliadau mewn perthynas â sylwadau (gan gynnwys cwynion) a ystyriwyd gan awdurdod lleol o dan adran 156 neu 157. Mae hyn yn atgynhyrchu'r ddarpariaeth flaenorol a gynhwysid adran 26ZB o Ddeddf Plant 1989. Mae'r adran hon yn enwi ystod eang o bwerau gwneud rheoliadau.

275. Mae is-adran (4) yn darparu ar gyfer atgyfeirio cwynion, neu unrhyw fater a godir gan gŵyn i fan arall. Mae'n gwneud darpariaeth benodol i alluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu, mewn rheoliadau, y ceir atgyfeirio materion at yr Ombwdsmon i'w hystyried o dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2005. Diben hyn yw codi'r ymwybyddiaeth ymysg achwynwyr o'u hawl i gwyno wrth yr Ombwdsmon. Fel arall, ceir atgyfeirio'r gŵyn neu'r mater a godir gan yr achwynwr at unrhyw gorff arall ar gyfer penderfynu a ddylid cymryd unrhyw gamau.

Adran 159 – Cynhorthwy i bersonau sy'n cyflwyno sylwadau

276. Mae'r adran hon yn darparu bod awdurdod lleol o dan ddyletswydd i wneud trefniadau ar gyfer darparu cymorth i blant sy'n gwneud sylwadau o dan adran 155 a phersonau sy'n gwneud sylwadau sy'n dod o fewn adran 157. Rhaid i'r awdurdod lleol roi cyhoeddusrwydd i'r trefniadau ar gyfer eu cynorthwyo. Mae'r ddarpariaeth hon yn atgynhyrchu'r ddarpariaeth yn adran 26A o Ddeddf Plant (sydd i'w diddymu o ran Cymru). Rhaid i'r cynhorthwy a ddarperir o dan yr adran hon gynnwys cynhorthwy ar ffurf cynrychiolaeth ac felly bydd yn darparu ar gyfer cymorth eiriolwr ar gyfer gwneud sylwadau. Gwneir hyn er mwyn hwyluso sylwadau gan blant a phobl ifanc sy'n agored i niwed. Rhaid i'r rheoliadau ei gwneud yn ofynnol na fydd rhai categorïau o bobl yn darparu'r cynhorthwy a chânt osod gofynion eraill megis gofyniad bod yr awdurdod lleol yn monitro'r camau a gymerir ganddo i gydymffurfio â'r gofynion a osodir.

Pennod 2 – Cwynion am Ofal Cymdeithasol a Gofal Lliniarol Preifat

Adran 160 – Ymchwilio i gwynion am ofal cymdeithasol a gofal lliniarol a drefnir neu a ariennir yn breifat

277. Mae'r adran hon yn rhoi effaith i Atodlen 3 i'r Bil hon. Mae'n mewnosod Rhannau 2A, 2B a 3A yn Neddf 2005 Act sy'n rhoi i'r Ombwdsmon

bwerau i ymchwilio i gwynion ynghylch rhai mathau o ofal cymdeithasol a gofal lliniarol.

Adran 161 – Gwasanaethau eiriol annibynnol ar gyfer cwynion am ofal lliniarol a drefnir neu a ariennir yn breifat

278. Mae'r adran hon yn diwygio adran 187 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 ("Deddf 2006"). Mae Adran 187 o Ddeddf 2006 yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddarparu gwasanaethau eiriolaeth annibynnol (hynny yw gwasanaethau sy'n darparu cynhorthwy i unigolion sy'n gwneud neu'n bwriadu gwneud cwynion) mewn perthynas â chwynion ynghylch gwasanaethau iechyd penodedig. Ar hyn o bryd adran 187 o Ddeddf 2006 sy'n cipio unrhyw gwynion a wneir i'r Ombwdsmon o dan Ddeddf 2005. Mae'r adran yn cael ei diwygio i wneud yn eglur mai dim ond mewn perthynas â chwynion gofal iechyd i'r Ombwdsmon y mae'r ddyletswydd i ddarparu gwasanaethau eiriolaeth annibynnol yn gymwys. Mae hyn yn cynnwys cwynion ynghylch darparwyr gofal lliniarol annibynnol (term sydd â'r un ystyr iddo ag a roddir i "independent palliative care provider" yn Neddf 2005).

RHAN 11 – ATODOL A CHYFFREDINOL

Adran 162 – Adennill costau rhwng awdurdodau lleol

279. Mae'r adran hon yn casglu ynghyd y trefniadau ar gyfer adennill costau rhwng awdurdodau lleol sydd i'w cael ar hyn o bryd yn adran 32 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 (mewn perthynas ag oedolion) ac adran 29 o Ddeddf Plant 1989 (mewn perthynas â phlant).
280. Mae'n sicrhau, mewn amgylchiadau pan fo awdurdod lleol yn arfer p eir i ddarparu gofal a chymorth i berson nad yw fel arfer yn preswyllo yn ei ardal, y caiff adennill y costau oddi ar yr awdurdod lleol lle y mae'r person fel arfer yn preswyllo.
281. Bydd hyn yn codi pan yw'n ofynnol diwallu anghenion person ar frys neu mewn unrhyw achos pan fo'r awdurdod lleol ar gyfer yr ardal lle y mae'r person yn byw yn hysbysu'r awdurdod arall.
282. Mae'r adran yn nodi'r amgylchiadau penodol pan fo hawl gan yr awdurdod lleol sy'n darparu llety neu wasanaethau gofal a chymorth eraill ar gyfer plentyn, i adennill y costau oddi ar awdurdod lleol arall.

Adran 163 – Preswylfa arferol

283. Nid yw'r adran hon yn cynnwys diffiniad o "breswylfa arferol" a fydd yn cadw ei ystyr cyffredin a naturiol. Mae'r ddarpariaeth sy'n cael ei gwneud gan yr adran hon wedi ei seilio ar ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud yn adran 24 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 ac adran 105 o Ddeddf Plant 1989.

284. Mae is-adran (1) yn disgrifio'r effaith ar statws preswylfa arferol person o ganlyniad i'r ffaith bod person yn symud i'r llety y mae ei angen i ddiwallu'r anghenion gofal a chymorth, gan gynnwys llety a ddarperir o dan Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006.
285. Caiff rheoliadau wneud darpariaeth ynghylch a oes ar oedolyn angen am fath penodol o lety.
286. Pan wneir unrhyw ddyfarniad ynghylch ardal 'preswylfa arferol' plentyn, mae unrhyw gyfnod pan fo'r plentyn yn byw mewn ysgol neu sefydliad cyffelyb; yn unol â gorchymyn goruchwyllo o dan Ddeddf Plant 1989; yn unol â gorchymyn adsefydlu ieuencid o dan Ran 1 o Ddeddf Cyfiawnder Troseddol a Mewnfudo 2008; mewn llety a ddarperir gan awdurdod lleol neu fan a bennir mewn rheoliadau, i'w anwybyddu.

Adran 164 – Anghydfodau ynghylch preswylfa arferol a hygludedd gofal a chymorth

287. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer setlo unrhyw anghydfodau ynghylch "preswylfa arferol" person gan Weinidogion Cymru neu gan unrhyw un a benodir ganddynt. Caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach, er enghraifft, i sicrhau bod anghenion gofal a chymorth yn cael eu diwallu tra bo'r anghydfod yn cael ei ddatrys a darpariaeth mewn perthynas â'r weithdrefn ar gyfer atgyfeirio'r anghydfod at Weinidogion Cymru neu berson penodedig. Mae'r adran hon yn deillio o ddarpariaeth sydd wedi ei gwneud yn adran 32 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 ac adran 30 o Ddeddf Plant 1989.

Adran 165 – Gorchmynion a rheoliadau

288. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth bellach mewn perthynas â gwneud gorchmynion a rheoliadau o dan y Bil hon.
289. Mae is-adran (5) yn pennu pa orchmynion a rheoliadau a fydd yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Bydd yr holl orchmynion a rheoliadau eraill yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol.

Adran 166 – Dehongli cyffredinol a mynegai o ymadroddion a ddiffiniwyd

290. Mae'r adran hon yn darparu rhestr o'r termau a ddefnyddir yn y Bil hon a'u diffiniadau, er enghraifft "camdriniaeth" a "cam-drin"; "deddfiad"; "magwraeth"; "meini prawf cymhwystra"; a "swyddogaeth".

Adran 167 – P er i wneud darpariaeth ganlyniadol a throsiannol etc

291. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru, os ystyriant fod hynny'n hwylus, wneud rheoliadau sy'n darparu ar gyfer dwyn darpariaethau o'r Bil hon i rym ar adegau gwahanol i ddarpariaethau eraill.

Adran 168 – Cychwyn

292. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer cychwyn y Bil hon.

Adran 169 – Enw byr

293. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer enwi'r Bil.

Atodlen 1 – Cyfraniadau tuag at gynhafiaeth plant sy'n derbyn gofal

Atodlen 2 – Swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol

Atodlen 3 – Ymchwilio i gwynion ynghylch gofal cymdeithasol a gofal lliniarol a drefnir neu a ariennir yn breifat

294. Mae paragraffau 1 a 2 yn mewnosod rhan 2A a 2B newydd yn Neddf Ombwdsman Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005. Mae rhannau 2A a 2B yn cynnwys y darpariaethau a ganlyn:

295. Mae Adran 34A yn nodi bod Rhan 2A o Ddeddf 2005 yn gymwys i'r tri mater a ganlyn: (1) Camau a gymerwyd gan ddarparwr cartref gofal mewn cysylltiad â darparu llety, gofal nyrsio neu ofal personol mewn cartref gofal yng Nghymru. (2) Camau a gymerwyd gan ddarparwr gofal cartref mewn cysylltiad â darparu gofal cartref yng Nghymru. (3) Camau a gymerwyd gan ddarparwr gofal lliniarol annibynnol mewn cysylltiad â darparu gwasanaeth gofal lliniarol yng Nghymru. Nid yw Rhan 2A yn gymwys i gwynion y mae rhan 2 o Ddeddf 2005 yn ymdrin â hwy na materion a ddisgrifir yn yr Atodlen 3A newydd i Ddeddf 2005. Mae *is-adrannau* (3) a (4) yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru ddiwygio Atodlen 3A drwy orchymyn ond bod yn rhaid iddynt ymgynghori â'r Ombwdsmon cyn gwneud hynny. Rhaid i orchymyn o'r fath gael ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru a'i gymeradwyo drwy benderfyniad ganddo. Caiff y termau a ddefnyddir yn yr adran hon eu diffinio yn adrannau 34R i 34T.

296. Mae adran 34B yn adlewyrchu'r dull gyffredinol a ddefnyddiwyd yn adran 2 o Ddeddf 2005. Yn rhinwedd adran 34(B) (1) ni chaiff yr Ombwdsmon ymchwilio i g yn sy'n perthyn i fater oni bai:

- a. bod y g yn wedi ei chyflwyno iddo'n briodol neu wedi ei chyfeirio ato'n briodol; a
- b. cyn i'r Ombwdsmon ystyried y g yn, bod y mater wedi cael ei ddwyn i sylw'r darparwr hwnnw y mae'r g yn yn ymwneud ag ef. Hefyd, rhaid bod y darparwr wedi cael cyfle rhesymol i ystyried y mater ac ymateb iddo.

297. Yn achos cwynion ynghylch darparwyr gofal lliniarol annibynnol, mae un amod ychwanegol, sef bod y darparwr gofal lliniarol annibynnol wedi cael arian cyhoeddus o fewn y tair blynedd cyn dyddiad y weithred y

mae'r g yn yn ymwneud â hi. Diffinnir 'public funding' yn *is-adran (3)* a'i ystyr yw arian oddi wrth Weinidogion Cymru, Bwrdd Iechyd Lleol a sefydlwyd o dan adran 11 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006, Ymddiriedolaeth GIG neu gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru.

298. Mae adrannau 34B (4) a 34(E) yn nodi'r amgylchiadau lle y cyflwynir cwyn yn briodol i'r Ombwdsmon. Mae adran 34B (5) ac adran 34(F) yn nodi'r amgylchiadau lle y caiff cwyn ei chyfeirio'n briodol at yr Ombwdsmon gan ddarparwr y mae'r g yn yn ymwneud ag ef. Mae adran 34B(7) yn galluogi'r Ombwdsmon i dderbyn cwyn hyd yn oed os nad yw'r gofynion penodol o ran y ffordd y cafodd y g yn ei chyflwyno neu ei chyfeirio wedi cael eu bodloni, a hynny os yw o'r farn ei bod yn rhesymol i wneud hynny. Mae *is-adrannau* 34B (8) a (9) yn rhoi disgrisiwn eang i'r Ombwdsmon o ran a ddylid dechrau ymchwiliad, parhau ag ymchwiliad neu ei derfynu. Mae adran 34B (10) yn ei gwneud yn gwbl glir y caiff Ombwdsmon ddechrau ymchwiliad neu barhau ag ef hyd yn oed os yw'r g yn wedi ei thynnu yn ôl. Mae hynny'n cynnwys sefyllfa lle y mae cwyn wedi ei gwneud, er enghraifft, mewn perthynas â champau gan y darparwr sy'n effeithio ar fwy nag un person, ond lle y mae'r g yn a dynnwyd yn ôl wedi ei chyflwyno fel y g yn 'arweiniol'. Mewn achosion o'r fath, lle y tynnwyd y g yn 'arweiniol' yn ôl, mater i'r Ombwdsmon fydd penderfynu dechrau ymchwiliad neu yn parhau ag ymchwiliad yn ôl yr hyn y gwêl yn dda.
299. Mae adran 34C yn adlewyrchu adran 3 o Ddeddf 2005 ac yn rhoi p er eang i'r Ombwdsmon i gymryd camau i ddatrys cwynion heb fynd drwy ymchwiliad ffurfiol, Mae'r p er hwn ar gael i'r Ombwdsmon ei ddefnyddio yn lle'r p er i ymchwilio neu yn ychwanegol at y p er hwnnw.
300. Mae adran 34D yn seiliedig ar adran 4 o Ddeddf 2005. Nid oes hawlogaeth gan aelod o'r cyhoedd ("y person a dramgwyddir") gwyno i'r Ombwdsmon oni bai ei fod yn honni ei fod wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i gamweinyddu neu fethiant yn y gwasanaeth (yn ôl y digwydd). Nid unigolion yn unig sy'n gallu cwyno i'r Ombwdsmon. Caiff cwmnïau neu gyrff corfforaethol gwyno i'r Ombwdsmon er enghraifft. Ni chaiff personau sy'n gweithredu yn rhinwedd eu swydd fel darparwyr cartrefi gofal, darparwyr gofal cartref, darparwyr gofal lliniarol annibynnol neu awdurdodau rhestredig gwyno i'r Ombwdsmon (gweler *is-adran 34D(3)*). Yr Ombwdsmon sy'n dyfarnu a oes gan berson hawlogaeth i wneud cwyn o dan yr adran hon.
301. Mae adran 34E yn darparu bod yn rhaid i gwynion i'r Ombwdsmon gael eu cyflwyno, ar y cyfan, yn ysgrifenedig (sy'n cynnwys drwy ddulliau electronig) (adran 34E (1) (a)). Fodd bynnag, o dan adran 34B (7) caiff yr Ombwdsmon benderfynu derbyn cwyn a gyflwynwyd ar ffurf nad yw'n ysgrifenedig os yw'n credu ei bod yn rhesymol iddo wneud hynny. Er enghraifft, os oes gan y person a dramgwyddir anabledd sy'n ei gwneud yn anodd iddo wneud ei g yn ar ffurf ysgrifenedig, mae gan yr

Ombwdsmon ddisgresiwn i benderfynu p'un ai i dderbyn cwyn lafar yn lle hynny.

302. Mae adran 34E (2) yn darparu mai'r terfyn amser ("y cyfnod a ganiateir") ar gyfer gwneud cwyn i'r Ombwdsmon yw:
- pan fo'r person a dramgwyddir wedi cael ei hysbysu yngl n â'r mater hwn cyn y dyddiad y daw adran 34B i rym, y cyfnod o 12 mis sy'n dechrau ar y dyddiad y daw'r adran i rym; a
  - mewn unrhyw achos arall, o fewn 12 mis sy'n dechrau ar y diwrnod y cafodd y person a dramgwyddir yr hysbysiad cyntaf yngl n â'r mater.
303. Eto, o dan adran 34B(7), mae gan yr Ombwdsmon ddisgresiwn i ystyried cwyn a gyflwynir y tu allan i'r terfyn amser os yw'n ystyried ei bod hi'n rhesymol gwneud hynny o dan amgylchiadau'r achos. Mae gan Weinidogion Cymru hefyd b eir i wneud rheoliadau sy'n addasu'r modd y mae Deddf 2005 yn gymwys i gyn-ddarparwyr cartrefi gofal yng Nghymru, cyn-ddarparwyr gofal cartref yng Nghymru a chyn-ddarparwyr gofal lliniarol annibynnol yng Nghymru (gweler y diwygiadau y mae paragraff 29 o Atodlen 3A yn eu gwneud i adran 42 o Ddeddf 2005). Rhagwelir y caiff y p eir hwn ei ddefnyddio i amrywio, er enghraifft, y terfyn amser ar gyfer gwneud cwynion i'r Ombwdsmon ynghylch gweithrediadau personau o'r fath.
304. Yn ddarostyngedig i'r gofynion datganedig penodol yn y Ddeddf 2005, mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu ar ei weithdrefnau ei hun, ac yn benodol, mae adran 34E (3) yn darparu mai mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu a yw gofynion adran 34E wedi eu bodloni mewn achos penodol.
305. Mae adran 34F yn darparu y gall darparwr gyfeirio cwyn a gyflwynwyd iddo at yr Ombwdsmon ond dim ond os yw'r g yn wedi ei gwneud gan berson y byddai hawlogaeth wedi bod ganddo i wneud y g yn honno'n uniongyrchol i'r Ombwdsmon. Rhaid i'r g yn fod wedi ei gwneud hefyd i'r darparwr cyn diwedd y "cyfnod a ganiateir" y cyfeirir ato yn adran 34E (2). Rhaid cyfeirio cwyn o'r fath yn ysgrifenedig a rhaid i'r g yn gael ei chyfeirio cyn diwedd y flwyddyn sy'n dechrau ar y diwrnod y gwnaed y g yn 'r darparwr. O dan adran 34B (7) caiff yr Ombwdsmon, at ddibenion derbyn cwyn sydd wedi ei chyfeirio, ddiystyru'r naill neu'r llall (neu'r ddau) o'r terfynau amser hynny (fel y'u disgrifwyd uchod) os yw o'r farn ei bod yn rhesymol iddo wneud hynny.
306. Mae adran 34G yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon ddarparu datganiad o resymau mewn perthynas ag unrhyw benderfyniad y mae'n ei wneud i beidio â dechrau ymchwiliad neu i derfynu ymchwiliad. Mae hyn yn cynnwys sefyllfa, o dan adran 34C, lle bo'r Ombwdsmon wedi datrys cwyn ac felly wedi penderfynu peidio â chynnal ymchwiliad. O dan adran 34G (2), rhaid i'r Ombwdsmon anfon copi o'r datganiad hwnnw at:

- a. y person a gyflwynodd y gŵyn iddo; a
- b. y darparwr y mae'r gŵyn yn ymwneud ag ef.

307. O dan adran 34G (3) caiff yr Ombwdsmon anfon copi o'r datganiad at unrhyw berson arall.

308. Caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o'r fath os yw gofynion adran 34G (4) wedi eu bodloni. Ni chaiff yr Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o'r fath oni bai ei fod o'r farn bod cyhoeddi er budd y cyhoedd. Wrth ddod i'r casgliad rhaid i'r Ombwdsmon roi ystyriaeth i fuddiannau'r person a dramgwyddir ac unrhyw bersonau eraill y mae ef yn credu eu bod yn briodol.

309. Mae adran 34G (6) a (7) yn darparu pan fo'r Ombwdsmon yn paratoi datganiad:

- a. sy'n enwi unrhyw berson (ac eithrio'r darparwr y mae'r gŵyn yn ymwneud ag ef); neu
- b. sy'n cynnwys gwybodaeth sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn debygol o'i gwneud yn hawdd adnabod person o'r fath, ac y gallai'r wybodaeth honno, ym marn yr Ombwdsmon, gael ei hepgor o'r datganiad heb amharu ar ei effeithiolrwydd,

ni chaiff yr Ombwdsmon gynnwys gwybodaeth o'r fath yn y fersiwn honno o'r datganiad y mae'n ofynnol iddo ei anfon neu y mae'r person ganddo i'w anfon, neu y mae'n ei gyhoeddi, oni bai bod ei fod er budd y cyhoedd i gynnwys enw neu fanylion o'r fath sy'n ei gwneud yn hawdd adnabod y person. Wrth ddod i'r casgliad rhaid i'r Ombwdsmon roi ystyriaeth i fuddiannau'r person a dramgwyddir ac unrhyw berson arall y mae ef yn credu sy'n briodol.

310. Yn achos y fersiwn o'r datganiad y mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon ei anfon, o dan adran 34G(2), at y person a gyflwynodd y gŵyn a'r darparwr y mae'r gŵyn yn ymwneud ag ef, ni ragwelir y byddai'n anodd i'r Ombwdsmon ddangos bod cynnwys gwybodaeth o'r fath er budd i'r cyhoedd. Y rheswm dros hynny yw, mewn achosion o'r fath, ei bod yn debygol bod budd mawr i'r cyhoedd bod y partïon hynny yn gwybod enwau a manylion adnabod y personau y mae'r Ombwdsmon yn ystyried bod angen cyfeirio atynt yn y datganiad. Mewn llawer o achosion, yr unig rai y mae datganiad o'r fath yn debygol o'u henwi yw'r person a dramgwyddir, y darparwr a gyflawnodd y weithred sy'n destun y gŵyn, a'r rhai o blith ei gyflogeion sy'n berthnasol.

311. Mae adran 34H (3) yn darparu yn ddarostyngedig i'r gofynion yn is-adran (1) a (2) o'r adran honno, mai mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu ar y weithdrefn ar gyfer cynnal ymchwiliad. Gallai'r Ombwdsmon, er enghraifft, sefydlu gweithdrefnau gwahanol ar gyfer mathau gwahanol o

gwynion a gallai, mewn unrhyw achos penodol, wyro oddi wrth weithdrefnau sefydledig o'r fath os yw'n ystyried bod hynny'n briodol.

312. Mae adran 34H (4) (a) yn ei gwneud yn glir y caiff yr Ombwdsmon wneud unrhyw ymholiadau y mae'n meddwl eu bod yn briodol. Mae adran 13(4) (b) yn darparu mai mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu a gaiff person gael ei gynrychioli'n gyfreithiol neu ei gynrychioli ryw fodd arall (ee gan eiriolwr annibynnol).
313. Mae adran 34H (6) yn rhoi pŵer i'r Ombwdsmon wneud taliadau tuag at dreuliau'r personau sy'n ei gynorthwyo mewn ymchwiliad, ac yr amod bod y costau hynny wedi eu tynnu yn briodol, ac i dalu lwfansau penodol. Mater i'r Ombwdsmon yw dyfarnu a yw'n briodol gwneud taliadau o'r fath neu osod unrhyw amodau ar daliadau o'r fath.
314. Mae adran 34I yn rhoi pwerau eang i'r Ombwdsmon i'w gwneud yn ofynnol i ddangos gwybodaeth neu ddogfennau mewn perthynas ag ymchwiliad (adran 34I (2) a (3)) ac i'w gwneud yn ofynnol i bersonau penodol ddarparu iddo unrhyw gyfleusterau y mae'n gofyn amdanynt a ystyrir ganddo'n rhesymol (adran 34I (4)). Mae'n bosibl y bydd angen yr ail ddarpariaeth, er enghraifft, pe bai'r Ombwdsmon yn gofyn am ddefnyddio caledwedd neu feddalwedd cyfrifiadur penodol i weld dogfennau neu wybodaeth a ddarperir.
315. Man gan yr Ombwdsmon yr un pwerau â'r Uchel Lys mewn perthynas â chymryd tystiolaeth oddi wrth dystion, ymhlith pethau eraill (adran 34I (3)).
316. Mae adran 34I (5) yn darparu amddiffyniad i'r rheini y caiff yr Ombwdsmon ofyn iddynt am dystiolaeth neu ofyn iddynt ddangos gwybodaeth neu ddogfennau. Ni chaiff yr Ombwdsmon ei gwneud yn ofynnol i berson o'r fath roi unrhyw dystiolaeth neu i ddangos unrhyw ddogfennau na allai'r person hwnnw gael ei orfodi i'w rhoi neu eu dangos gerbron yr Uchel Lys.
317. Mae adran 34I(6) yn rhwystro'r Goron rhag dal gwybodaeth yn ôl ar y sail bod yr wybodaeth yn ddarostyngedig i rwymedigaeth i'w chadw'n gyfrinachol neu ar y sail bod cyfyngiad ar ei datgelu.
318. Effaith adran 34I(7), mewn perthynas â phŵer yr Ombwdsmon i'w gwneud yn ofynnol bod tystiolaeth yn cael ei rhoi neu fod gwybodaeth neu ddogfennau'n cael eu dangos, yw na all y Goron ddibynnu ar naill ai ei breintiau arbennig na'i himweddau i drechu hawl yr Ombwdsmon i weld y fath wybodaeth nac ar yr amddiffyniad a fyddai fel arall yn cael ei roi gan adran 14(5).
319. Mae adran 34J (1) a (2) yn galluogi'r Ombwdsmon i ardystio i'r Uchel Lys, yn ei farn ef, bod person wedi ei rwystro (neu aelod o'i staff etc.) heb esgus cyfreithlon wrth iddo gyflawni ei swyddogaethau o dan Ran 2A neu fod y person wedi ymddwyn mewn modd a fyddai'n gyfystyr â

chyflawni dirmyg llys, pe bai'r weithred honno wedi ei gwneud mewn perthynas ag achos yn yr Uchel Lys.

320. Os yw'r Ombwdsmon yn dyroddi tystysgrif o'r fath, caiff yr Uchel Lys ymchwilio i'r mater ac os yw'r Uchel Lys yn darganfod bod y person o dan sylw wedi rhwystro'r Ombwdsmon, caiff yr Uchel Lys drin y person fel pe bai ef wedi cyflawni dirmyg mewn perthynas â'r Uchel Lys (adran 34J(4)).
321. Mae adran 34K 16(1) yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon lunio adroddiad am ei ddarganfyddiadau ar ôl cynnal ymchwiliad a bod yn rhaid iddo anfon copi o'r adroddiad hwnnw at y personau a bennir yn adran 34K(3), oni bai ei fod yn penderfynu cyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn amgen a nodir o dan adran 34N. Caiff yr Ombwdsmon hefyd anfon copi o'r adroddiad at unrhyw bersonau eraill y mae'n credu eu bod yn briodol.
322. Caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi ei adroddiad os yw gofynion adran 34K (4) wedi eu bodloni. Dim ond os yw'r Ombwdsmon yn ystyried bod cyhoeddi adroddiad o'r fath er budd y cyhoedd y caiff wneud hynny. Wrth ddod i'w gasgliad, rhaid i'r Ombwdsmon roi sylw i fuddiannau'r person a dramgwyddir ac unrhyw un neu rai o bersonau eraill y mae'n credu eu bod yn briodol.
323. Mae adrannau 34K (7) ac (8) yn darparu na chaiff yr Ombwdsmon, pan fo'n llunio adroddiad:
- sy'n enwi unrhyw berson (ar wahân i'r darparwr y mae'r gŵyn yn ymwneud ag ef); neu
  - sy'n cynnwys gwybodaeth sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn debygol o enwi unrhyw berson ac y gellir, ym marn yr Ombwdsmon, ei hepgor o'r adroddiad heb amharu ar effeithiolrwydd yr adroddiad,
- gynnwys ond yr wybodaeth sy'n ofynnol i'r Ombwdsmon ei chynnwys neu y mae ganddo'r pŵer i'w hanfon yn y fersiwn honno o'r adroddiad y caiff ei chynnwys, neu y mae'r Ombwdsmon yn ei chyhoeddi, os yw er budd y cyhoedd i gynnwys enw neu fanylion adnabod o'r fath. Wrth ddod i'r casgliad hwn, rhaid i'r Ombwdsmon roi sylw i fuddion y person a dramgwyddir ac unrhyw bersonau eraill y mae'n credu eu bod yn briodol.
324. Yn achos fersiwn yr adroddiad y mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon ei anfon o dan adran 34K (2) (b) at y person a wnaeth y gŵyn ac at y darparwr y mae'r gŵyn yn ymwneud ag ef etc, rhagwelir na fyddai'n anodd i'r Ombwdsmon ddangos ei fod er budd y cyhoedd i gynnwys gwybodaeth o'r fath. Mae hyn oherwydd y ffaith, mewn achosion o'r fath, fod budd cyhoeddus cadarn i'r partïon hynny gael gwybod enwau a manylion adnabod personau y mae'r Ombwdsmon yn ystyried ei bod yn angenrheidiol cyfeirio atynt yn ei adroddiad. Yn wir, mewn nifer o achosion dim ond y person a dramgwyddir, y darparwr a gymerodd y camau sy'n destun i'r gŵyn a'r rheini o blith cyflogeion y darparwr sy'n

berthnasol (e.e. am mai'r cyflogai a gymerodd y camau sy'n destun i'r g yn) y mae adroddiad o'r fath yn debygol o'u henwi neu eu nodi.

325. Mae adran 34L yn darparu y caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi hysbysiad ynghylch adroddiad ymchwiliad mewn papur newydd, neu ffurf ddarlledu/cyfrwng electronig arall. Rhaid i unrhyw benderfyniad i gyhoeddi'r fath hysbysiad ystyried budd y cyhoedd, buddion y person a dramgwyddir ac unrhyw bersonau eraill y mae'r Ombwdsmon yn credu eu bod yn briodol (gweler adran 34L(4)). Caiff yr hysbysiad (ymhlith pethau eraill) gynnwys y materion a bennir yn adran 34L (2). Rhaid i'r darparwr y mae'r adroddiad yn ymwneud ag ef ad-dalu'r costau rhesymol ar gyfer trefnu i'r hysbysiad gael ei gyhoeddi i'r Ombwdsmon, os yw'r Ombwdsmon yn gofyn iddo wneud hynny.
326. Mae adran 34M yn darparu os yw'r Ombwdsmon, yn dilyn ymchwiliad, yn adrodd (o dan adran 34K) bod y person a dramgwyddir wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i'r camau gweithredu a ymchwilir iddynt, mae'n ofynnol i'r darparwr o dan sylw ystyried adroddiad yr Ombwdsmon a'i hysbysu am y camau y mae'r darparwr wedi eu cymryd neu'n bwriadu eu cymryd mewn ymateb i hynny ac yn ogystal am y cyfnod amser y cymerir y camau hyn ynddo. Rhaid i'r darparwr o dan sylw wneud yr hysbysiad o fewn un mis gan ddechrau ar y diwrnod y mae'r darparwr yn cael yr adroddiad neu unrhyw gyfnod hirach a bennir gan yr Ombwdsmon yn ôl ei ddisgresiwn.
327. Mae adran 34N yn darparu nad yw'r weithdrefn adrodd lawn o dan adrannau 34K i 34M yn gymwys os yw'r Ombwdsmon yn penderfynu adrodd o dan y weithdrefn amgen a nodir yn yr adran hon. Os yw'r Ombwdsmon, ar ôl ymchwiliad, yn dod i'r casgliad a ganlyn ynghylch y person a dramgwyddir:
- a. nad yw wedi dioddef anghyfiawnder na chaledi o ganlyniad i'r camau gweithredu yr ymchwilir iddynt; neu
  - b. y mae wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o'r fath ac mae'r darparwr y mae'r g yn yn ymwneud ag ef yn cytuno o fewn y cyfnod a ganiateir (fel y'i diffinnir yn adran 34N (3)) i weithredu argymhellion yr Ombwdsmon, yna caiff yr Ombwdsmon benderfynu cyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn amgen o dan adran 34N ond dim ond os yw wedi ei fodloni nad yw budd y cyhoedd yn ei gwneud yn ofynnol iddo gyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn adrodd lawn a nodir yn adrannau 34K i 34M.
328. Mae adroddiad o dan y weithdrefn amgen yn yr adran hon yn ddarostyngedig i'r un cyfyngiadau o ran enwi unigolion neu beri iddynt gael eu hadnabod ag adroddiad o dan adran 34K (adran 34N(8) a (9)).
329. O dan adran 34O, caiff yr Ombwdsmon ddyroddi adroddiad arbennig mewn tri achos:

- a. mae'r Ombwdsmon yn dod i'r casgliad mewn adroddiad am ymchwiliad bod y person wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i'r mater a ymchwilwyd iddo ac yn nhermau gofynion adran 34M (y camau i'w cymryd ar ôl cael adroddiadau ymchwiliadau) nid yw'r Ombwdsmon wedi cael yr hysbysiad sy'n ofynnol o dan yr adran honno, ac nid yw'r hysbysiad neu'r camau sydd i'w cymryd neu y bwriedir eu cymryd yn ei fodloni;
  - b. mae'r Ombwdsmon wedi llunio adroddiad o dan adran 34N (2) (y weithdrefn amgen) ac nid yw wedi ei fodloni bod y darparwr wedi gweithredu ei argymhellion o fewn y cyfnod a ganiateir; ac
  - c. mae cwyn wedi ei datrys o dan adran 34C (dull amgen o ddatrys cwynion), ac wrth ddatrys y g yn mae'r person a dramgwyddir wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i'r mater y mae'r g yn yn ymwneud ag ef, mae'r darparwr wedi cytuno i gymryd camau penodol ac nid yw'r Ombwdsmon wedi ei fodloni bod y darparwr wedi cymryd y camau hynny cyn diwedd y cyfnod a ganiateir.
330. Mae adran 34P (1) yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon wneud pa argymhellion bynnag y mae'n credu sy'n briodol o ran y camau y mae'n credu y dylid eu cymryd i unioni'r anghyfiawnder neu'r caledi a ddioddefwyd gan y person a dramgwyddir ac i atal achosi anghyfiawnder neu galedi eto. Mae adrannau 34P (2) a (3) yn nodi at bw y mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon anfon copi o adroddiad arbennig. Mae'r gofyniad yn dibynnu ar p'un a oedd yr adroddiad gwreiddiol yn adroddiad llawn o dan adran 34K, yn adroddiad a wnaed o dan adran 34N (adroddiadau'r weithdrefn amgen) neu'n ddatganiad a wnaed ar ôl datrys y g yn o dan adran 34C.
331. Mae adran 34P (4) i (10) yn gwneud darpariaeth bellach ynghylch adroddiadau arbennig. Yn anad dim, mae adroddiad arbennig yn ddarostyngedig i'r un cyfyngiadau mewn cysylltiad ag enwi neu beri i unigolion gael eu hadnabod ag adroddiad o dan adran 34K.
332. Mae adran 34Q yn darparu p er i'r Ombwdsmon gyhoeddi hysbysiad am adroddiad arbennig mewn papur newydd neu drwy gyfryngau darlledu a chyfryngau electronig, ac wrth ddyfarnu a ddylid cyhoeddi, dylid ystyried budd y cyhoedd, buddion y person a dramgwyddir a buddion unrhyw berson arall y mae'r Ombwdsmon yn credu ei fod yn briodol. Os yw'r Ombwdsmon yn gofyn iddo wneud hynny, rhaid i ddarparwr y mae adroddiad yn ymwneud ag ef ad-dalu'r costau rhesymol i'r Ombwdsmon am drefnu i'r adroddiad gael ei gyhoeddi. Os nad yw darparwr yn talu, disgwylir y gallai'r Ombwdsmon adennill y costau fel dyled sifil.
333. Mae adran 34R yn darparu diffiniadau o "cartref gofal" ("*care home*") a "darparwr cartref gofal" ("*care home provider*") drwy gyfeirio at Ddeddf Safonau Gofal 2000. Bydd camau gweithredu darparwr yn cynnwys

camau gweithredu staff y darparwr ac eraill sy'n gweithredu ar ran y darparwr.

334. Mae adran 34S yn darparu diffiniadau o "gofal cartref" ("*domiciliary care*") a "darparwr gofal cartref" ("*domiciliary care provider*"). Bydd camau gweithredu darparwr yn cynnwys camau gweithredu staff y darparwr ac eraill sy'n gweithredu ar ran y darparwr.
335. Yn adran 34T ceir diffiniadau o "gwasanaeth gofal lliniarol" ("*palliative care service*") a "darparwr gofal lliniarol annibynnol" ("*independent palliative care provider*"). Ystyr gwasanaeth gofal lliniarol yw gwasanaeth y mae ei brif bwrpas yn golygu darparu gofal lliniarol. Felly ni fwriedir iddo gynnwys gwasanaethau sy'n darparu elfen o ofal lliniarol, ond mae gofal o'r fath yn gysylltiedig â'r prif wasanaeth a ddarperir. Fodd bynnag, bwriedir iddo gynnwys ystod eang o wasanaethau gofal lliniarol sy'n amrywio o wasanaethau yn y gymuned i ysbytai gofal lliniarol. Bydd camau gweithredu darparwr yn cynnwys camau gweithredu staff y darparwr ac eraill sy'n gweithredu ar ran y darparwr.

RHAN 2B

336. Mae adran 34U (1) a (2) yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r Ombwdsmon ymgynghori ag ombwdsmon penodedig arall pryd bynnag y bo'n meddwl bod cwyn yn ymwneud â mater a allai fod yn destun ymchwiliad gan yr ombwdsmon arall hwnnw. Mae'r ombwdsmyr eraill y mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon ymgynghori â hwy wedi eu pennu yn adran 34U (7). Mae gan Weinidogion Cymru, drwy orchymyn, bwrdd i ddiwygio'r rhestr hon o ombwdsmyr penodedig (adran 34U (8) a (9)).
337. Pan fo'n ofynnol i'r Ombwdsmon ymgynghori ag ombwdsmon arall ar fater, caiff gydweithredu hefyd â'r ombwdsmon arall hwnnw ar y mater (adran 34U (3)). Caiff yr ymgynghori a'r cydweithredu ymestyn i unrhyw beth sy'n ymwneud â'r mater. Ceir enghreifftiau o faterion y caniateir ymgynghori yn eu cylch a chydweithredu arnynt yn adran 34U (4), sef:
- sut y dylid cynnal ymchwiliad i'r gŵyn;
  - ffurf a chynnwys adroddiad a'i gyhoeddi yn dilyn ymchwiliad.
338. Mae adran 34U(5) a (6) yn darparu, pan fo ymgynghoriad o'r fath yn digwydd, y gall yr Ombwdsmon ac unrhyw un neu rai o'r ombwdsmyr penodedig (ar wahân i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yr Alban) gynnal ymchwiliadau ar y cyd a chyhoeddi adroddiadau ar y cyd.
339. Yn achos ymgynghori ynglŷn â chŵyn, bydd yr Ombwdsmon yn gallu defnyddio'i bwerau atodol ym mharagraff 21 o Atodlen 1 i'r Ddeddf er mwyn anfon copi o'r gŵyn at yr ombwdsmon arall. At hynny, gallai'r Ombwdsmon ddefnyddio'r bwerau atodol hynny i hysbysu'r person sydd wedi gwneud y gŵyn sut y gall wneud cwyn i'r ombwdsmon arall.

340. Mae adran 34V yn ymdrin â sefyllfaoedd pan fo'r Ombwdsmon, wrth ddelio â chwyn, yn canfod materion a allai fod yn ddarostyngedig i ymchwiliad gan Gomisiynydd Pobl H n Cymru neu Gomisiynydd y Gymraeg. Mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon hysbysu Comisiynydd Pobl H n Cymru ac ymgynghori ag ef a chaiff yr Ombwdsmon hysbysu Comisiynydd y Gymraeg ac ymgynghori ag ef. Caiff yr Ombwdsmon a Chomisiynydd arall y cyfeirir ato yn yr adran hon gydweithredu neu gynnal ymchwiliadau ar y cyd. Cânt lunio adroddiadau ar y cyd.
341. Mae adran 34W yn cynnwys darpariaeth bellach ynghylch gallu'r Ombwdsmon i weithio'n gyfochrog â Chomisiynwyr eraill (yn benodol Comisiynydd Pobl H n Cymru a Chomisiynydd y Gymraeg) pan fo'r cwynion yn cynnwys materion y gallai'r Ombwdsmon neu'r Comisiynwyr priodol ddelio â hwy (materion y cyfeirir atynt fel "materion cysylltiedig" ("connected matters")).
342. Mae adran 34X yn darparu bod gwybodaeth a geir mewn perthynas â chwynion neu mewn cysylltiad â hwy i'w chadw'n gyfrinachol ac eithrio mewn amgylchiadau cyfyngedig. Mae adran 34X (2) yn darparu ar gyfer yr eithriadau pan gaiff gwybodaeth o'r fath ei datgelu, sef:
- at ddibenion penderfynu a ddylid ymchwilio i g yn; at ddibenion ymchwiliad; at ddibenion datrys cwyn ac at ddibenion adrodd am ymchwiliad;
  - at ddibenion ymgynghori, cydweithredu, gweithio ac adrodd ar y cyd ag ombwdsmyr eraill yn unol ag adrannau 34U, 34V a 34W;
  - at ddibenion achosion cyfreithiol penodol neu ar gyfer ymholiadau gyda golwg ar ddilyn achosion cyfreithiol penodol;
  - pan fo'r Ombwdsmon yn credu ei fod er budd y cyhoedd, at ddibenion amddiffyn rhag, neu osgoi neu leihau etc. unrhyw fgygythiad i iechyd neu ddiogelwch unrhyw berson neu bersonau;
  - yn achos gwybodaeth o fewn adran 34X (3) i (5) i'r Comisiynydd Gwybodaeth.
343. Mae adran 34X (6) yn darparu na ellir ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon nac unrhyw aelod o'i staff nac unrhyw berson arall sy'n gweithredu ar ei ran neu sy'n ei gynorthwyo, mewn unrhyw achos cyfreithiol (ac eithrio achosion cyfreithiol a bennir yn adran 34X (2)) ddatgelu gwybodaeth y mae'n ei chael wrth benderfynu p'un a i ymchwiliad i g yn; yn ystod ymchwilio i g yn; wrth ddatrys cwyn; neu wrth ymgynghori, cydweithredu, gweithio neu gyflwyno adroddiad ar y cyd ar g yn ag ombwdsmon arall.
344. Mae adran 34Y(1) yn darparu y caiff unrhyw un o Weinidogion y Goron roi hysbysiad i'r Ombwdsmon yn nodi y byddai datgelu unrhyw ddogfen neu wybodaeth neu ddogfen neu wybodaeth a bennir yn yr hysbysiad, ym marn y Gweinidog, yn niweidiol i ddiogelwch y Wladwriaeth neu fel arall yn groes i fudd y cyhoedd. Pan fo hysbysiad o'r fath yn cael ei roi, nid yw'r Bil hon yn awdurdodi'r Ombwdsmon nac yn ei gwneud yn ofynnol iddo, nac aelod o'i staff neu unrhyw berson arall

sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo, ddatgelu gwybodaeth benodedig o'r fath.

345. Pan fo Ombwdsmon neu aelod o'i staff etc. o dan rwymedigaeth i ddatgelu'r wybodaeth yn rhinwedd gofyniad cyfreithiol arall, nid oes unrhyw beth yn yr adran hon yn atal y person hwnnw rhag cydymffurfio â'r rhwymedigaeth honno.
346. Mae adran 34Z yn darparu bod y canlynol yn destun braint absoliwt at ddibenion difenwi, sef:
- a. unrhyw gyhoeddiad (a fydd yn dwyn ei ystyr arferol o fewn y gyfraith sy'n ymwneud â difenwi) ynghylch unrhyw fater gan yr Ombwdsmon, aelod o'i staff neu berson arall sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo wrth gyflawni ei swyddogaethau o dan y Ddeddf;
  - b. unrhyw gyhoeddiad ynghylch mater mewn unrhyw adroddiad a gyhoeddir gan berson wrth arfer ei swyddogaethau o dan adran 17 (gofyniad ar awdurdodau rhestredig i gyhoeddi adroddiad yr Ombwdsmon am ymchwiliad); ac
  - c. unrhyw gyhoeddiad mewn cyfathrebiadau penodol ynghylch cwyn, sef:
    - i) cyfathrebiadau rhwng awdurdod rhestredig (gan gynnwys aelod neu aelod cyfetholedig, swyddog neu aelod o staff neu berson arall sy'n gweithredu ar ran yr awdurdod neu sy'n cynorthwyo i gyflawni swyddogaethau'r awdurdod) a'r Ombwdsmon (neu ei staff neu bersonau sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau);
    - ii) cyfathrebiadau rhwng darparwr cartref gofal, darparwr gofal cartref neu ddarparwr gofal lliniarol annibynnol, (gan gynnwys swyddog neu aelod o staff neu berson arall sy'n gweithredu ar ran y darparwr hwnnw neu'n ei gynorthwyo i gyflawni swyddogaethau'r darparwr hwnnw) a'r Ombwdsmon (neu ei staff neu bersonau sy'n gweithredu ar ei ran neu sy'n ei gynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau.)
    - iii) cyfathrebiadau rhwng y person a dramgwyddir neu'r person sy'n gwneud y g yn ar ran y person a dramgwyddir ac aelod etholedig o'r Cynulliad; a
    - iv) cyfathrebiadau rhwng y person a dramgwyddir neu'r person sy'n gwneud y g yn ar ran y person a dramgwyddir a'r Ombwdsmon (neu ei staff, personau sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau).
347. Mae'r ddarpariaeth hon yn atgynhyrchu'n gyffredinol amddiffyniad tebyg a geir o dan y ddeddfwriaeth sy'n ymwneud ag ombwdsmon eraill.
348. Mae paragraffau 3 i 36 o'r Atodlen yn gwneud newidiadau canlyniadol i Ddeddf 2005 a deddfwriaeth gysylltiedig.

ATODIAD 2 - TABL TARDIADAU

Bwriedir i'r ddogfen hon roi cymorth anffurfiol wrth gynnal dadl ar y Bil yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru. Er ein bod wedi cymryd gofal i sicrhau bod y ddogfen mor gywir ag y bo'n rhesymol ymarferol, nid yw'r ddogfen yn honni bod yn awdurdodol ac felly ni ddylid dibynnu arni fel pe bai'n awdurdodol.

Bwriedir i'r tabl atodedig ddarparu gwybodaeth ynghylch tarddiad y darpariaethau a geir ym Mil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru). Nid yw'r tabl yn darparu canllawiau diffiniol na chyflawn, a dylid darllen y tabl ar y cyd â'r Bil a'r nodiadau esboniadol ar y Bil.

YR ALLWEDD I'R BYRFODDAU

DCG 1948 – Deddf Cymorth Gwladol 1948

DGIIC 1968 – Deddf Gwasanaethau Iechyd ac Iechyd y Cyhoedd 1968

DCCPhA 1970 – Deddf Cleifion Cronig a Phersonau Anabl 1970

DGCALI 1970 – Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970

DIGCDNC 1983 – Deddf Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a Dyfarniadau Nawdd Cymdeithasol 1983

DIM 1983 – Deddf Iechyd Meddwl 1983

DPA(GYCh) 1986 – Deddf Personau Anabl (Gwasanaethau, Ymgynghori a Chynrychioli) 1986

DP 1989 – Deddf Plant 1989

DGIGGG 1990 – Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol a Gofal yn y Gymuned 1990

DG(CG) 1995 – Deddf Gofalwyr (Cydnabyddiaeth a Gwasanaethau) 1995

DA 1996 – Deddf Addysg 1996

DGPhA 2000 – Deddf Gofalwyr a Phlant Anabl 2000

DIGC 2001 – Deddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2001

DIGC(ICS) 2003 – Deddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Iechyd Cymunedol a Safonau) 2003

DP 2004 – Deddf Plant 2004

DOGC(C) 2005 – Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005

DGIG(C) 2006 – Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006
MCFfWGC(C) 2010 – Mesur Codi Ffioedd am Wasanaethau Gofal
Cymdeithasol (Cymru) 2010
MSG(C) 2010 – Mesur Strategaethau ar gyfer Gofalwyr (Cymru) 2010

TABL TARDDIADAU		
ADRAN / PARAGRAFF	CYFEIRIAD CYFATEBOL YN Y DDEDDFWRIAETH BRESENNOL	A OES NEWID SYLWEDDOL?
RHAN 1 : CYFLWYNIAD		
1	Newydd	
2	Newydd, er bod ystyr “llesiant” yn seiliedig ar adran 25(2) o DP 2004 ac, mewn perthynas â phlant mae'n cynnwys “llesiant” at ddibenion DP 1989	
3	Ystyr “gofalwr” - adran 1 o MSG(C) 2010; adran 1 o DGPhA 2000. Ystyr “anabl” – adran 17(11) o DP 1989 mewn perthynas â phlant; adran 16 o DPA(GYCh) 1986 mewn perthynas ag oedolion	Oes
RHAN 2 : SWYDDOGAETHAU CYFFREDINOL		
4	Newydd o ran oedolion ond, mewn perthynas â phlant, mae is-adran (4) yn tarddu o adran 17(1) a (4A) ac adran 22(4) a (5) o DP 1989	
5	Newydd Gwneir diwygiadau i adran 40 o DGIG(C) 2006 ac adran 26 o DP 2004	
6	Newydd ond yn seiliedig yn rhannol ar adran 17 o DP 1989 ac Atodlen 2 iddi mewn perthynas â phlant	
7	Newydd	
8	Newydd, ond yn seiliedig yn rhannol ar: mewn perthynas ag oedolion - adran 29(4) o DCG 1948, ac adran 1 o DCCPhA 1970; mewn perthynas â gofalwyr - MSG(C) 2010; ac mewn perthynas â phlant – paragraff 1 o Atodlen 2 i DP 1989	
9	Adran 29(4) o DCG 1948 mewn perthynas ag oedolion a pharagraff 2 o Atodlen 2 i DP 1989 mewn perthynas â phlant anabl	Oes

RHAN 3: ASESU ANGHENION UNIGOLION		
10	Newydd ond yn seiliedig yn rhannol ar adran 47(1) o DGIGGG 1990	
11	Newydd	
12	Newydd	
13	Newydd	
14	Newydd	
15	Newydd ond mae adran 1 o DG(CG) 1995 ac adran 1 ac adran 6 o DGPhA 2000 yn darparu ar gyfer asesu gofalwyr ar hyn o bryd.	
16	Newydd	-
17	Newydd o ran oedolion, ond mewn perthynas â phlant mae'n tarddu o baragraff 3 o Atodlen 2 i DP 1989	
18	Newydd ond mae adran 47(4) o DGIGGG 1990 yn cynnwys p eir i roi cyfarwyddiadau	
RHAN 4: DIWALLU ANGHENION		
19	Newydd	
20	Newydd	
21	Newydd ond mae gan awdurdodau lleol swyddogaethau mewn perthynas â diwallu anghenion gofal a chymorth oedolion o dan nifer o statudau, gan gynnwys DCG 1948, DGIIC 1968, DCCPhA 1970, DGIG(C) 2006	
22	Newydd ond mae gan awdurdodau lleol swyddogaethau mewn perthynas â diwallu anghenion gofal a chymorth oedolion o dan nifer o statudau, gan gynnwys DCG 1948, DGIIC 1968, DCCPhA 1970, DGIG(C) 2006	
23	Newydd ond yn tarddu o swyddogaethau presennol sydd gan awdurdodau lleol mewn perthynas â diwallu anghenion gofal a chymorth plant, eu teuluoedd ac eraill o dan adran 17 o DP 1989 ac Atodlen 2 iddi.	Nac oes
24	Newydd ond yn tarddu o swyddogaethau presennol sydd gan awdurdodau lleol mewn perthynas â diwallu anghenion gofal a chymorth plant, eu teuluoedd ac eraill o dan adran 17 o DP 1989 ac Atodlen 2 iddi.	Nac oes
25	Paragraff 10 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes

26	Newydd	-
27	Newydd	-
28	Newydd	-
29	Newydd er bod eisoes pwerau i ddarparu gwasanaethau i ofalwyr o dan adran 2 o DGPhA 2000 ac i rieni plant mewn angen o dan adran 17(3) o DP 1989	-
30	Adran 21(1A) o DCG 1948	Nac oes
31	Adrannau 21(8), 26(1C) (1D) a 29(6)(b) o DCG 1948; adran 49 o DIGC 2001	Oes
32	Adran 21(8) o DCG 1948	
33	Newydd ond mae adran 29(6)(b) yn cynnwys cyfyngiadau ar ddarparu taliadau	
34	Adran 57 o DIGC 2001	Nac oes
35	Adran 17A o DP 1989 ac adran 57 o DIGC 2001	Nac oes
36	Adran 57 o DIGC 2001	Nac oes
37	Adran 57 o DIGC 2001	Nac oes
38	Newydd, er bod canllawiau eisoes wedi eu dyroddi o dan DGCALI 1970 y mae ffurf a chynnwys cynlluniau gofal ar gyfer plant ac oedolion sy'n cael gwasanaethau gofal cymdeithasol yn seiliedig arnynt.	Oes
39	Newydd	
40	Newydd	
41	Newydd ond yn seiliedig yn rhannol ar adran 54 o DIGC 2001. Mae Cyfarwyddiadau Deddf Cymorth Gwladol 1948 (Dewis Llety) 1993 wedi eu dyroddi o dan bwerau yn DGCALI 1970 (adran 7A)	Nac oes
42	Adran 48 o DCG 1948 mewn perthynas ag oedolion	Oes
RHAN 5: CODI FFIOEDD AC ASESIAU ARIANNOL		
43	Newydd, ond yn tarddu o - adran 22 o DCG 1948, adrannau 17(7) – (10) a 29(1) – (5) o DP 1989, ac adrannau 1 a 3 o MCFWGC(C) 2010	Oes

44	Newydd, ond yn tarddu o - adran 22 o DCG 1948, adrannau 17 a 29 o DP 1989, ac adran 3 o MCFfWGC(C) 2010	Nac oes
45	Newydd, yn tarddu o adran 2 o MCFfWGC(C) 2010 (sydd ond yn gymwys mewn perthynas â ffioedd ar gyfer gwasanaethau gofal dibreswyl ar gyfer oedolion)	
46	Newydd, yn tarddu o adran 3 o MCFfWGC(C) 2010	
47	Newydd, ond yn tarddu o - adran 22 o DCG 1948, adrannau 17 a 29 o DP 1989, ac adrannau 4 - 6 o MCFfWGC(C) 2010	
48	Newydd, ond yn tarddu o - adran 22 o DCG 1948, ac adran 5 o MCFfWGC(C) 2010	
49	Newydd	
50	Newydd, ond yn tarddu o - adran 22 o DCG 1948, adrannau 17 a 29 o DP 1989, ac adran 7 o MCFfWGC(C) 2010	
51	Newydd, yn tarddu o adran 8 o MCFfWGC(C) 2010	
52	Newydd, yn tarddu o adran 11 o MCFfWGC(C) 2010	
53	Newydd, yn tarddu o adran 55 o DIGC 2001 (sydd ond yn gymwys mewn perthynas â ffioedd ar gyfer gwasanaethau gofal preswyl ar gyfer oedolion)	
54	Newydd	
55	Newydd, ond yn tarddu o - adrannau 45, 52 a 56 o DCG 1948, adran 24 o DIGCDNC 1983, ac adran 1 o MCFfWGC(C) 2010	
56	Newydd, yn tarddu o - adran 22 o DIGCDNC 1983 (sydd ond yn	

	gymwys mewn perthynas â ffioedd ar gyfer gwasanaethau gofal preswyl ar gyfer oedolion)	
57	Newydd, ond yn tarddu o – adran 21 o DIGCDNC 1983 (sydd ond yn gymwys mewn perthynas â ffioedd ar gyfer gwasanaethau gofal preswyl ar gyfer oedolion)	
RHAN 6: PLANT SY'N DERBYN GOFAL A PHLANT SY'N CAEL EU LLETYA		
58	Adran 22(1) a (2) o DP 1989	Nac oes
59	Adran 22G o DP 1989	Nac oes
60	Adran 20 o DP 1989	Nac oes
61	Adran 21 o DP 1989	Nac oes
62	Adran 22(3) – (8) o DP 1989	Nac oes
63	Adran 22A o DP 1989	Nac oes
64	Adran 22B o DP 1989	Nac oes
65	Adran 22C o DP 1989, a darpariaeth newydd o fewn is-adrannau (10) i (12) o adran 65	Oes (mewn perthynas ag is-adrannau (10) i (12))
66	Adran 22D o DP 1989	Nac oes
67	NEWYDD	
68	NEWYDD	
69	Adran 29(6) o DP 1989 a pharagraff 3 o Atodlen 2 iddi	Nac oes
70	Adran 22E o DP 1989	Nac oes
71	Adrannau 22C(11) a 22F o DP 1989 a Rhan 2 o Atodlen 2 iddi	Nac oes
72	Paragraff 12A o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
73	Paragraff 12B o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
74	Paragraff 12C o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
75	Paragraff 12D o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
76	Paragraff 12E o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
77	Paragraff 12F o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
78	Paragraff 12G o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
79	Paragraff 15 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
80	Paragraff 16 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes

81	Adran 23ZA o DP 1989	Nac oes
82	Adran 23ZB o DP 1989	Nac oes
83	Adran 25A o DP 1989	Nac oes
84	Adran 25B o DP 1989	Nac oes
85	Adran 25C o DP 1989	Nac oes
86	Adran 26(1) a (2) o DP 1989	Nac oes
87	Paragraff 19A o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
88	<p>Mae adran 88 yn tarddu o'r darpariaethau a ganlyn yn DP 1989 -</p> <p><u>is-adrannau (1) a (2)</u> - Paragraff 19B(2) o Atodlen 2, adran 23A(2), adran 23C(1), (6) a (7), adran 23C (7) a 23CA, adran 24A ac adran 24(1B)</p> <p><u>is-adran 3</u> - adran 24(2) ac adran 24(1B)</p> <p><u>is-adran (4)</u> – adran 24(3) ac adran 24(1B)</p> <p><u>is-adran (5)</u> - paragraff 19B(1) o Atodlen 2, adran 23A(4) o DP 1989, adran 23C(1)(a), adran 24(4) a (5)</p> <p><u>is-adran (6)</u> - adran 23C(8), adran 24B(4)</p> <p><u>is-adran (7)</u> – paragraff 19B(3) o Atodlen 2, adran 23A(3) a (5)</p>	Nac oes
89	<p>Mae adran 89 yn tarddu o'r darpariaethau a ganlyn yn DP 1989 –</p> <p><u>is-adran (1)</u> – adran 23B(1), adran 23C(2)(a)</p>	Nac oes

	<p><u>is-adran (2)</u> – adran 23B(11), adran 23C(2)(b)</p> <p><u>is-adran (3)</u> – adran 23B(11)</p> <p><u>is-adran (4)</u> – adran 24(4)</p>	
90	<p>Mae adran 90 yn tarddu o'r darpariaethau a ganlyn yn DP 1989 –</p> <p><u>is-adrannau (1) a (2)</u> – paragraff 19C o Atodlen 2, adran 23B(2), adran 23C(3)(a) ac adran 23CA(2)</p> <p><u>is-adrannau (3) a (4)</u> – adran 23D</p>	Nac oes
91	<p>Mae adran 91 yn tarddu o'r darpariaethau a ganlyn yn DP 1989 –</p> <p><u>is-adran (1)</u> – paragraff 19B(4) o Atodlen 2</p> <p><u>is-adran (2)</u> – adran 23B(3), adran 23C(3)(b), ac adran 23CA(3)</p> <p><u>is-adran (3)</u> – paragraff 19B(4) o Atodlen 2, adran 23B(3)(b), adran 23C(3)(b), ac adran 23CA(3)(b)</p> <p><u>is-adran (4)</u> – adran 23E(1), paragraff 19B(4), adran 23B(3)(a),</p>	Nac oes

	<p>adran 23C(3)(b) ac adran 23CA(3)(a)</p> <p><u>is-adrannau (5) a (6)</u> – adran 23E(1) ac (1B)</p> <p><u>is-adran (7)</u> – paragraff 19B(5) o Atodlen 2, adran 23E(1D), ac adran 23C(3)(b)</p> <p><u>is-adran (8)</u> – adran 23E(1)</p>	
92	<p>Mae adran 92 yn tarddu o'r darpariaethau a ganlyn yn DP 1989 –</p> <p><u>is-adran (1)</u> – adran 23B(8)</p> <p><u>is-adran (2)</u> – adran 23B(9)</p> <p><u>is-adran (3)</u> – adran 23B(10)</p> <p><u>is-adran (4)</u> – adran 23B(13)</p>	Nac oes
93	<p>Mae adran 93 yn tarddu o'r darpariaethau a ganlyn yn DP 1989 –</p> <p><u>is-adran (1)</u> – adran 23C(4), adran 23C(4)(a) ac adran 24B(1), adran 23C(4)(a) ac adran 24B(2)(a) ac adran 23CA(5)(a) adran 23C(4)(b) ac adran 24B(2)(b) ac adran 23CA(5)(b)</p> <p><u>is-adran (2)</u> – adran 23C(5)</p>	Nac oes

	<p><u>is-adran (3)</u> – adran 23C(5A)</p> <p><u>is-adran (4)</u> – adran 23C(5B)</p> <p><u>is-adran (5)</u> – adran 23C(9) ac adran 24B(5), ac adran 23CA(9) ac adran 24B(5)</p>	
94	<p>Mae adran 94 yn tarddu o'r darpariaethau a ganlyn yn DP 1989 –</p> <p><u>is-adran (1)</u> – adran 24A(1)</p> <p><u>is-adran (2)</u> – adran 24A(2)</p> <p><u>is-adran (3)</u> – adran 24A(3)</p> <p><u>is-adran (4)</u> – adran 24A(4)</p> <p><u>is-adran (5)</u> – adran 24A(5), adran 24B(1), adran 24B(2)(a), adran 24B(2)(b), ac adran 24A(5)</p> <p><u>is-adran (6)</u> – adran 24B(3), adran 24(1A) ac adran 24(2)(a), adran 24B(5) ac adran 24B(6)</p>	Nac oes
95	<p>Mae adran 95 yn tarddu o'r darpariaethau a ganlyn yn DP 1989 -</p> <p>adran 23B(12) ac adran 17(7) – (9), adran 23B(10) ac adran 17(7) – (9), adran 23CA(8) ac adran 17(7) – (9),</p>	Nac oes

	adran 24A(6) ac adran 17(7) – (9)	
96	Adran 24C o DP 1989	Nac oes
97	Adran 25 o DP 1989	Nac oes
98	Adran 85 o DP 1989	Nac oes
99	Adran 86 o DP 1989	Nac oes
100	Adran 86A o DP 1989	Nac oes
101	Paragraff 8A o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
102	Paragraff 19 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
103	Paragraff 20 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
RHAN 7: DIOGELU		
104	Newydd	
105	Newydd	
106	Newydd	
107	Diddymu Adran 47 o DCG 1948	
108	Paragraff 4 o Atodlen 2 i DP 1989	
109	Newydd	-
110	Newydd	-
111	Newydd ond mae'r Byrddau Diogelu Plant yn seiliedig ar fodel tebyg i'r rheini a geir yn rhan 3 o DP 2004	-
112	Newydd ond mae'r Byrddau Diogelu Plant yn seiliedig ar fodel tebyg i'r rheini a geir yn rhan 3 o DP 2004	-
113	Newydd	-
114	Newydd ond yn seiliedig ar adran 32A o DP 2004	-
115	Newydd ond gan gynnwys rhai agweddau ar adran 33 o DP 2004 sydd ar hyn o bryd yn gymwys i'r Byrddau Lleol ar gyfer Diogelu Plant	-
116	Newydd ond gan gynnwys rhai agweddau ar adran 34 o DP 2004	
117	Newydd	-
118	Newydd	-
RHAN 8: SWYDDOGAETHAU GWASANAETHAU CYMDEITHASOL		

119	Adran 1A o DGCALI 1970	Nac oes
120	Adran 6 o DGCALI 1970, Gofynion newydd wedi eu cynnwys yn is- adrannau (2) a (3)	Oes, mewn perthynas ag is- adrannau (2) a (3)
121	Newydd	
122	Newydd	
123	Newydd	
124	Newydd	
125	Newydd	
126	Newydd, ond yn tarddu o adran 7D o DGCALI 1970 (mewn perthynas â swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol ar gyfer oedolion) ac adrannau 496 – 497B o DA 1996 ac adran 50 o DP 2004 (mewn perthynas â swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol ar gyfer plant)	Oes (mewn perthynas ag oedolion)
127	Newydd	
128	Newydd	
129	Newydd, yn seiliedig ar adran 497A o DA 1996	
130	Newydd, yn seiliedig ar adran 497A o DA 1996	
131	Newydd, yn seiliedig ar adran 497A o DA 1996	
132	Newydd	
133	Newydd, yn seiliedig ar adran 497 o DA 1996	
134	Newydd, yn seiliedig ar adran 497AA o DA 1996	
135	Newydd, yn seiliedig ar adran 497AA o DA 1996	
136	Newydd, yn seiliedig ar adran 497B o DA 1996	
RHAN 9: CANLYNIADAU LLESIANT, CYDWEITHREDIAD A PHARTNERIAETH		
PENNOD 1: CANLYNIADAU LLESIANT		

137	Newydd	
138	Newydd	
139	Newydd	
140	Newydd	
141	Newydd	
142	Newydd	
PENNOD 2: CYDWEITHREDIAD A PHARTNERIAETH		
143	Newydd	
144	Mae'n diwygio adran 25 o DP 2004	
145	Newydd ond yn seiliedig yn rhannol ar adran 27 o DP 1989	
146	Newydd	
147	Newydd	
148	Newydd	
149	Newydd	
150	Newydd	
151	Newydd	
RHAN 10: CWYNION A SYLWADAU		
PENNOD 1: CWYNION A SYLWADAU AM WASANAETHAU CYMDEITHASOL		
152	Adran 114(3)(4)(5)(6) o DIGC(ICS) 2003 â rhai newidiadau	Nac oes
153	Adran 115 o DIGC(ICS) 2003	Nac oes
154	Newydd	-
155	Adran 26(3) i (3C) a (4)(4A)(5A) ac (8) o DP 1989	Nac oes
156	Adran 26(4A)(6) a (7) o DP 1989	Nac oes
157	Adran 24D o DP 1989	Nac oes
158	Adran 26ZB o DP 1989	Nac oes
159	Adran 26A o DP 1989	Nac oes
PENNOD 2: CWYNION AM OFAL CYMDEITHASOL A GOFAL LLINIAROL PREIFAT		
160	Newydd	-

161	Newydd	-
RHAN 11 : ATODOL A CHYFFREDINOL		
162	Newydd, ond yn seiliedig ar – adran 32 o DCG 1948, ac adran 29 o DP 1989	
163	Adran 24 o DCG 1948 (mewn perthynas ag oedolion), adran 105 o DP 1989 mewn perthynas â phlant	Oes
164	Adran 32 o DCG 1948 (mewn perthynas ag oedolion), adran 30 o DP 1989 (mewn perthynas â phlant)	Oes
165	Newydd	
166	Newydd	
167	Newydd	
168	Newydd	
169	Newydd	
ATODLEN 1 : CYFRANIADAU TUAG AT GYNHALIAETH PLANT SY’N DERBYN GOFAL		
1	Paragraff 21 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
2	Paragraff 22 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
3	Paragraff 23 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
4	Paragraff 24 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
5	Paragraff 25 o Atodlen 2 i DP 1989	Nac oes
ATODLEN 2 : SWYDDOGAETHAU GWASANAETHAU CYMDEITHASOL		
	Atodlen 1 i DGCALI 1970	Nac oes
ATODLEN 3 : YMCHWILIO I GWYNIION YNGHYLCH GOFAL CYMDEITHASOL A GOFAL LLINIAROL A DREFNIR NEU A ARIENNIR YN BREIFAT		
1	Newydd	-
2	Newydd	-
3	Newydd	-
4	Newydd	-
5	Newydd	-
6	Newydd	-

7	Newydd	-
8	Newydd	-
9	Newydd	-
10	Newydd	-
11	Newydd	-
12	Newydd	-
13	Newydd	-
14	Newydd	-
15	Newydd	-
16	Newydd	-
17	Newydd	-
18	Newydd	-
19	Newydd	-
20	Newydd	-
21	Newydd	-
22	Newydd	-
23	Newydd	-
24	Newydd	-
25	Newydd	-
26	Newydd	-
27	Newydd	-
28	Newydd	-
29	Newydd	-
30	Newydd	-
31	Newydd	-
32	Newydd	-
33	Newydd	-
34	Newydd	-
35	Newydd	-
36	Newydd	-